

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

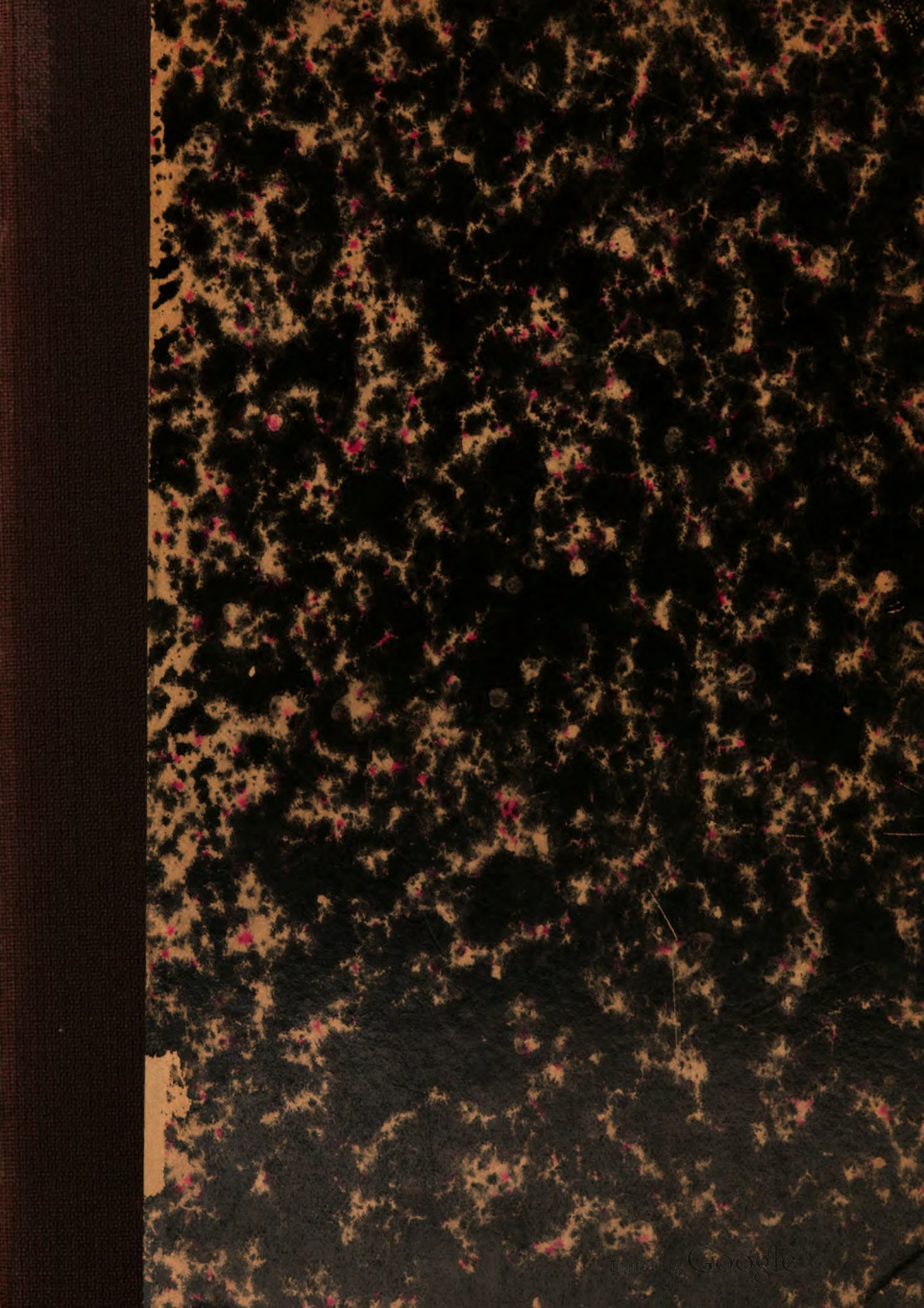
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

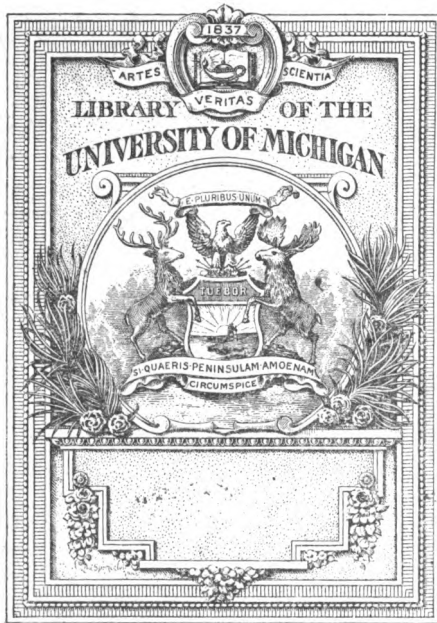
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

878
L5
Z77

Julius, Titus

T. LIVI
AB URBE CONDITA
LIBRI.

EDIDIT

ANTONIUS ZINGERLE.

PARS VII. FASC. II.

LIBER XXXII.

EDITIO MAIOR.

VINDOBONAE ET PRAGAE
SUMPTUS FECIT F. TEMPSKY.

LIPSIÆ
SUMPTUS FECIT G. FREYTAG.

MDCCCCI.

Preis geh. 2 K 20 h.

Preis geh. 1 M. 80 Pf.

Typis expresserunt fratres Stiepel, Reichenbergenses.

L. S.

Huic fasciculo pauca tantum verba de asterisci, quem dicunt, in adnotatione critica usu praemittenda videntur. Qui ipsis codicis apicibus additus docet, eos non solum denuo inspectos, sed Iosephi, filii mei, opera litteris uncialibus accurate esse depictos; *H. I. Mülleri* Berolinensis nomini adiunctus indicat eas emendationes et observationes, quas vir ille doctissimus, qua est benivolentia, per litteras mecum communicavit; in fine denique versuum positus ea significat, quae ipse in dissertatione exposui, quam inscriptam „Zum 42. Buche des Livius“ C. R. Academiae Vindobonensi nuper edendam tradidi. Descriptionem paulo uberiolem, quam de apicibus quibusdam adhuc valde dubiis huic quoque parti addidi, haud ingratam fore spero, cum etiam ad codicis proprietates errorumque origines magis magisque illustrandas contribuere possit.

Dabam Oeniponte mense Septembri MDCCCC.

A. Z.

164065

5,4 *appellem*, ober dem zweiten l ein feiner Punkt von anderer Tinte.

7,1 nach *amplius* aus der ursprünglichen Schrift noch e zu sehen, **o** mit Bleistift offenbar durch einen früheren Benutzer ausgezogen.

7,10 *neutrisxpärte*, die Stelle stark fleckig, so daß r in *neutris* fast unsichtbar ist.

9,3 *cumorbembellonabene*, das *Bellonae* der vorhergehenden Zeile steht genau über dem Fehler *bellona*.

10,2 *capitea*, getilgtes e nicht e; der Schreiber setzte nochmals zu *capita* an.

10,10 *et* (nicht *ei*) *conss. aelius*; i und t im Cod. oft schwer zu unterscheiden, da bei t der Querbalken mehrfach kaum angedeutet ist; entscheidend ist die untere Krümmung der *hasta*, die bei i fehlt.

12,4 *ueläntauspicibus*, a (nicht r) getilgt; Abirrung auf *auspicibus*!

13,4 *queuisuigi*, unter e Punkt von anderer Tinte.

13,9 *debitorumoc* || *noxia*, der Buchstabe vor dem Zeilenende sicher kein t; denkbar, daß ein, infolge Gleitens der Feder am Rande, unvollständiges b vorliegt.

20,1 *tempestateicolumna* || *prostrata*; der getilgte Buchstabe nicht i, sondern *hasta* des irrthümlich vorgeschriebenen p.

23,6 *aputeosualerei*, der letzte Buchstabe etwas abstehend außerhalb des Zeilenendes; sicher nicht i, nach dem oben Bemerkten vielmehr t.

23,10 *misericordiamque* || *reisinterrogari cet.* In dieser letzten Zeile zahlreiche Spuren früherer Schrift.

- 24,4 fließt in constanten der Punkt ober dem letzten n mit der Schluß-hasta fast zusammen. Nach fidem ist nicht t, sondern erste hasta von p getilgt; demnach Abirrung auf das folgende pr., die aber verbessert wurde, ehe der Buchstabe ausgeschrieben war.
- 24,7 se aliquem, zwischen i und q anscheinend ein Punkt.
- 26,2 Die Buchstaben retur in expectaretur und mlegē in illyriorumlegē stehen auf gelöschter Schrift, von der noch Spuren vorhanden.
- 29,6 impedimento occupatis romanis || in macedonico; möglich, daß β. 2 im nach dem unmittelbar darüber stehenden impedimento verschrieben und dann getilgt wurde. Der Tilgungspunkt ist mit der hasta zusammengelassen, aber außer Frage.
- 30,7 ist foreprotegente nicht durch Correctur hergestellt (vgl. Weissenborn S. 184), sondern nur die Schrift der gegenüberliegenden Seite in Folge von Feuchtigkeit oder darüber geschütteter Flüssigkeit auf die ersten 2 Zeilen übertragen und darum sind diese schwer lesbar.
- 34,15 Fol. 48^v beginnt mit fecerunt testessunt; in den vier ersten Zeilen dieser Seite zahlreiche Spuren früherer Schrift. Möglich, daß der Punkt zwischen auctoritatem·isquam davon herrührt.
- 36,4 argueret tres || ponderi; der getilgte Buchstabe sicher l, nicht i; Abirrung auf das folgende legati!
- 36,8 bietet der Cod. entgegen Madvig's Angabe: ad nymphaeum in agro apollo || niati.
- 37,5 litterae || perseo; ursprünglich stand littera, das e wurde nachträglich mit hellerer Tinte und dünnem Zug (von 2. Hand?) zugeslickt. Durch diese ganze Situation erklärt sich auch der Ausfall der Präp. a zwischen beiden Worten doppelt leicht.

- 40,6 se || cretamtibiipsoisocietatem; daß fehlerhafte o wieder durch Abirring auf das Folgende entstanden.
- 41,8 exregnoiciussi; nach n anscheinend getilgtes c, (die betreffenden Buchstaben stehen unmittelbar unter dem conperi der vorhergehenden Zeile).
- 45,2 agebantmquamino || res; m (nicht in) getilgt, also einfach wieder m von minores vorgeschrieben!
- 46,10 Romaniscpraerberentcausam; c (nicht e) getilgt, (vgl. das folgende causam).
- 48,6 cumquinqueremesiunaius || susquae, i nicht t getilgt (Abirring auf iussus), ius am Zeilenende durch Ligatur ausgedrückt.
- 49,2 autfuiruteautfortuna, der getilgte Buchstabe ist hasta von f (demnach aberratio auf fortuna).
- 52,7 fatooppressum, f sicher; p nur durch Durchschlag von Tinte der Aversseite vorgetäuscht.
- 52,8 Romanisque || tricenos, nach que schlägt noch eine hasta von der Aversseite durch das Pergament durch; also nicht quei!
- 53,7 triaoppiepaulisper, der getilgte Buchstabe c, nicht e (Abirring auf das sich anschließende cunctati).
- 54,5 pertpatentempor || tam, sicher t nicht i getilgt, vgl. oben p. V (die Abirring wieder klar!).
- 54,8 tutumopequitum (op aus den voranstehenden Wörtern oppidanis und oppida wiederholt).
- 55,4 peri || culososalus (i außerhalb des vorgerissenen Zeilenrandes).
- 55,10 maximeadrmatu || admille.a.dederunt, der getilgte Buchstabe ursprünglich d (also Abirring auf ad), dann zu a corrigiert und punktiert.

57,3 ma || xumere; indigneferentis, i getilgt oder hasta von f (aberratio auf fer?).

58,2 ins || tructatequitatum, t getilgt.

61,9 caeso || rumhostiumumerisgerentes... || orasua.

Die Schrift sehr verblaszt; alles aber doch sicher bis auf 3 Buchstaben, wie es scheint, dai oder dat? Darnach war also Herz im Irrtum, wenn er facinora, das sich nun sicher nur als Conjectur des Gronovius herausstellt, als hs. Lesart angab; dem Sachverhalte nach liegt die zweite Herstellung Gronov's decora jedesfalls näher. Und für den Sprachgebrauch vgl. III, 12, 3 mit der Anm. von H. J. Müller und XXXVIII, 58, 3.

67,9 fuga oppidanorū || diriiuit, nach dem getilgten i hasta von p; offenbar dachte der Schreiber an diripuit und nahm dann während des Schreibens die Correctur vor (vgl. auch Cap. 3,6 diriiuisset und Gitsbauer S. 86).

Die zweite Zeile der subscriptio und die Buchstaben e, i, i, e in feliciter sind mit rother Tinte geschrieben.

TITI LIVI
AB URBE CONDITA
LIBER XLII.

I. L. Postumius Albinus M. Popilius Laenas cum omnium 1
primum de provinciis et exercitibus ad senatum rettulissent,
Ligures utrique decreti sunt, ut novas ambo, quibus eam pro- 2
vinciam obtinerent, legiones — binæ singulis decretae — et
5 socium Latini nominis dena milia peditum et sexcentos equites,
et supplementum Hispaniae tria milia peditum Romanorum
scriberent et ducentos equites. ad hoc mille et quingenti pedites 3
Romani cum centum equitibus scribi iussi, cum quibus praetor,
cui Sardinia obtigisset, in Corsicam transgressus bellum gereret;
10 interim M. Atilius, vetus praetor, provinciam obtineret Sardiniam. 4
praetores deinde provincias sortiti sunt, A. Atilius Serranus 5
urbanam, C. Cluvius Saxula inter cives et peregrinos, N. Fabius
Buteo Hispaniam citeriorem, M. Matienus ulteriorem, M. Furius
Crassipes Siciliam, C. Cicereius Sardiniam. priusquam in *provincias* 6
15 magistratus proficiscerentur, senatui placuit, L. Postumium con-
sulem ad agrum publicum a privato terminandum in Campaniam
ire, cuius ingentem modum possidere privatos paulatim proferendo
fines constabat. hic iratus Praenestinis, quod, cum eo privatus 7
sacrificii in templo Fortunae faciendi causa profectus esset, nihil

---

1. sic, non Popillius cod.; cf. *Gillbauer p. 55.* | 2. prouincis || exer-
citibus (cf. *Gillbauer l. c.*), prouinciis exercitibusque *ed. Bas. 1531, corr.*
Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 249. | ab senatum (cf. *de vocibus ad et ab in*
codd. Liv. permutatis Zing. zur 4. Decade I p. 13 et *) | 3. <et> ut *coni.*
Ruperti. | 4. optinerent. | 5. DC. equites, sexcentos equites *ed. Par. 1573,*
corr. Drakenborch. | 6. ·III. | 7. et CC. | et ·a. pedi || tes. | 8. centumequiti-
bus || CC. | scribi iussa. | 10. prouincia optineret. | 12. Cn. Fabius, *corr.*
Sigonius. | 14. Crassiper. | in magistratus (magistratus *ed. Bas. 1531*), in
<provincias> magistratus *Kreyssig.* | 17. modumpossiderepriatospaula || tim
proferendofinescontrabathic || iratus Praenestinisquodcumeopri || uatas paula-
timproferendofinescons || tabathiciratusPraenestinisquod || cumeopriuatus
sacrificiintemplo (cf. *Gillbauer p. 81 et 56*).

in se honorifice neque publice neque privatim factum a Praenestinis esset, priusquam ab Roma proficisceretur, litteras Praeneste misit, ut sibi magistratus obviam exirent, locum publice pararent, ubi deverteretur, iumenta⁸que, cum exiret inde, praesto⁸ essent. ante hunc consulem nemo umquam sociis in ulla re oneri⁵ aut sumptui fuit. ideo magistratus mulis tabernaculisque et omni alio instrumento militari ornabantur, ne quid tale imperarent sociis. privata hospitia habebant; ea benigne comiterque colebant, domusque eorum Romae hospitibus patebant, apud quos ipsis¹⁰ deverti mos esset. legati, qui repente aliquo mitterentur, singula¹¹ iumenta per oppida, iter qua faciundum erat, imperabant; aliam¹² inpensam socii in magistratus Romanos non faciebant. iniuria consulis, etiamsi iusta, non tamen in magistratu exercenda, et silentium nimis aut modestum aut timidum Praenestinatorum ius, velut probato exemplo, magistratibus fecit graviorum in dies talis¹⁵ generis imperiorum.

II. Principio huius anni legati, qui in Aetoliam et Macedoniam missi erant, renuntiarunt, sibi conveniendi regis Persei, cum alii abesse eum, alii aegrum esse, falso utrumque, fingerent, potestatem non factam. facile tamen apparuisse sibi, nunc bellum²⁰ parari, nec ultra ad arma ire dilaturum. item in Aetolia seditionem gliscere in dies, neque discordiarum principes auctoritate sua coerceri potuisse. cum bellum Macedonicum in expectatione esset, priusquam id susciperetur, prodigia expiari pacemque

1. honorificeneque (ne in eraso) | publicae | 3. exiret, corr. Hertz. | publicae. | 4. pararet, corr. Hertz. | 5. esset, corr. ed. Bas. 1531. | soci, corr. ed. Bas. 1531. | 7. aliostrumento. | 9. aput. | 10. aliquod. | 11. quae faciundum (litt. t. perfossa). | 12. Romano. | iniuria, cf. Hartel p. 14; ira coni. Schelius, cf. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 29; iracundia Harant p. 232, inde ira Weissenborn ed. Teubn., tum ira idem in adn. ed. Weidm., Novák p. 260 (an Livius scripserat ira consulis, etsi non iniusta, non tamen et ea, quae nunc legimus, notis illis dittographiis aberrationibusque paulatim orta sunt?). | 14. minis. | timidum Penestinatorum ius vel ut. | 17. Macaedoniam. | 18. conuenendi. | 19. cum alii abesse cum alii aegrum. | 20. sibi non bellum, sibi nunc bellum Weissenborn in ed. Teubn. (de vocibus non et nunc in antiquis libris permutatis cf. Zing. Stud. zu Hilar. 1885 p. 67), sibi non <alii> bellum Hartel p. 16, sibi novum bellum Pfluggers, sibi bellum ed. Bas, 1531 et ed. pl. | 21. nec aultra, nec <regem> ultra H. I. Müller* | iret | <regem> dilaturum Cobet, sed cf. Hartelium l. l. | in Aetoliam | 22. discere in dies.

deum peti precationibus, qui editi ex fatalibus libris essent, placuit. Lanuvi classis magnae species in caelo visa dicebatur, et Priverni lana pulla terra enata, et in Veienti apud Rementem lapidatum; Pomptinum omne velut nubibus lucustarum coopertum esse; in Gallico agro, qua induceretur aratrum, sub existentibus glebis pisces emersisse. ob haec prodigia libri fatales inspecti, editumque ab decemviris est, et quibus diis quibusque hostiis sacrificaretur, et ut supplicatio prodigiis expiandis fieret, alteraque, quae priore anno valetudinis populi causa vota esset, ea uti fieret feriaeque essent. itaque sacrificatum est, ut decemviri scriptum ediderant.

III. Eodem anno aedis Iunonis Lacinae detecta. Q. Fulvius Flaccus censor aedem Fortunae equestris, quam in Hispania praetor bello Celtiberico voverat, faciebat enixo studio, ne ullum Romae amplius aut magnificentius templum esset. magnum ornatum ei templo ratus adiecturum, si tegulae marmoreae essent, profectus in Bruttios aedem Iunonis Lacinae ad partem dimidiam detegit, id satis fore ratus ad tegendum, quod aedificaretur. naves paratae fuerunt, quae tollerent atque asportarent, auctoritate

---

1. praecationib. || queediti* (quae editae ed. Bas. 1531), corr. I. F. Gronovius | 2. Lanui uisae dicebantur, visa dicebatur coni. I. F. Gronovius prob. H. I. Müller*. | 3. terrenaetin* | apud Cremeram susp. Cluverius | 4. Pomtinum. | nouibus. | lucustarum (cf. Georges Wortf. p. 394, Stolz hist. Gramm. p. 298), locustarum ed. Bas. 1531. | 5. sub exstantibus coni. Duker | 6. post emersisse spatium vacuum 5 litterarum in fine vers.* | 7. edictumquem. | abdecemuirisetexquibus, corr. ed. Bas. 1531. | hosteiis*. | 8. supplicatioque*, corr. ed. Bas. 1531, supplicatio quoque dubitanter Madvig Em. L. p. 618 | alteraque priore, corr. Madvig l. l. | 9. anualetudinis | uotaetesse. | utiferiaeque (uti feriaeque ed. Bas. 1531), corr. Hertz | 10. ita sacrificatumque est, corr. ed. Bas. 1531 (ita <supplicatum> sacrificatumque est susp. Weissenborn in adn. ed. Weidm. p. 63, ita sacrificatum <supplicatum>que est H. I. Müller*) | decemuiris. | 11. ediderunt, corr. Madvig l. l. | 12. eodem eo anno | 13. Hispaniam | 14. studionullum | 15. autamagnificentius | essett | ornan | tum (ornamentum ed. Bas. 1531, Gillbauer p. 105), corr. Madvig l. l. p. 619 | 16. et templo (se templo ed. Bas. 1531), corr. Kreyssig | iratus, corr. ed. Bas. 1531 (ita ratus coni. Kreyssig). | 17. Brittiosaedem* | Licinae. | 19. quetollerent* | adquaeasportarent.

in se honorifice neque publice neque privatim factum a Praenestinis esset, priusquam ab Roma proficisceretur, litteras Praeneste misit, ut sibi magistratus obviam exirent, locum publice pararent, ubi deverteretur, iumenta⁸que, cum exiret inde, praesto⁸ essent. ante hunc consulem nemo umquam sociis in ulla re oneri⁵ aut sumptui fuit. ideo magistratus mulis tabernaculisque et omni⁹ alio instrumento militari ornabantur, ne quid tale imperarent¹⁰ sociis. privata hospitia habebant; ea benigne comiterque colebant, domusque eorum Romae hospitibus patebant, apud quos ipsis¹¹ deverti mos esset. legati, qui repente aliquo mitterentur, singula¹² iumenta per oppida, iter qua faciendum erat, imperabant; aliam¹² impensam socii in magistratus Romanos non faciebant. iniuria consulis, etiamsi iusta, non tamen in magistratu exercenda, et silentium nimis aut modestum aut timidum Praenestinatorum ius, velut probato exemplo, magistratibus fecit graviorum in dies talis¹⁵ generis imperiorum.

1 II. Principio huius anni legati, qui in Aetoliam et Macedoniam missi erant, renuntiarunt, sibi conveniendi regis Persei, cum alii abesse eum, alii aegrum esse, falso utrumque, fingerent,² potestatem non factam. facile tamen apparuisse sibi, nunc bellum²⁰ parari, nec ultra ad arma ire dilaturum. item in Aetolia seditionem gliscere in dies, neque discordiarum principes auctoritate³ sua coerceri potuisse. cum bellum Macedonicum in expectatione esset, priusquam id susciperetur, prodigia expiari pacemque

1. honorificeneque (ne in eraso) | publicae | 3. exiret, corr. Hertz. | publicae. | 4. pararet, corr. Hertz. | 5. esset, corr. ed. Bas. 1531. | soci, corr. ed. Bas. 1531. | 7. aliostrumento. | 9. aput. | 10. aliquod. | 11. quae faciendum (litt. t. perfossa). | 12. Romano. | iniuria, cf. Hartel p. 14; ira coni. Schelius, cf. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 29; iracundia Harant p. 232, inde ira Weissenborn ed. Teubn., tum ira idem in adn. ed. Weidm., Novák p. 260 (an Livius scripserat ira consulis, etsi non iniusta, non tamen et ea, quae nunc legimus, notis illis dittographiis aberrationibusque paulatim orta sunt?*) | 14. minis. | timidum Penestinatorum ius || ut. | 17. Macaedoniam. | 18. conuenendi. | 19. cum alii abesse cum alii aegrum. | 20. sibi non bellum, sibi nunc bellum Weissenborn in ed. Teubn. (de vocibus non et nunc in antiquis libris permutatis cf. Zing. Stud. zu Hilar. 1885 p. 67), sibi non <alii> bellum Hartel p. 16, sibi novum bellum Pluygers, sibi bellum ed. Bas, 1531 et ed. pl. | 21. nec alia, nec <regem> ultra H. I. Müller* | iret | <regem> dilaturum Cobet, sed cf. Hartelium l. l. | in Aetoliam | 22. discere in dies.

deum peti precationibus, qui editi ex fatalibus libris essent, placuit. Lanuvi classis magnae species in caelo visa dicebatur, 4 et Priverni lana pulla terra enata, et in Veienti apud Rementem lapidatum; Pomptinum omne velut nubibus lucustarum coopertum 5 esse; in Gallico agro, qua induceretur aratrum, sub existentibus glebis pisces emersisse. ob haec prodigia libri fatales inspecti, 6 editumque ab decemviris est, et quibus diis quibusque hostiis sacrificaretur, et ut supplicatio prodigiis expiandis fieret, alteraque, 7 quae priore anno valetudinis populi causa vota esset, ea uti fieret feriaeque essent. itaque sacrificatum est, ut decemviri scriptum ediderant.

III. Eodem anno aedis Iunonis Lacinae detecta. Q. Fulvius Flaccus censor aedem Fortunae equestris, quam in Hispania praetor bello Celtiberico voverat, faciebat enixo studio, ne ullum 15 Romae amplius aut magnificentius templum esset. magnum ornatum ei templo ratus adiecturum, si tegulae marmoreae essent, profectus in Bruttios aedem Iunonis Lacinae ad partem dimidiam detegit, id satis fore ratus ad tegendum, quod aedificaretur. naves paratae fuerunt, quae tollerent atque asportarent, auctoritate 3

---

1. praecationib. || queediti* (quae editae ed. Bas. 1531), corr. I. F. Gronovius | 2. Lanui | uisae dicebantur, visa dicebatur coni. I. F. Gronovius prob. H. I. Müller*. | 3. terrenaetin* | apud Cremeram susp. Cluverius | 4. Pomtinum. | nouibus. | lucustarum (cf. Georges Wortf. p. 394, Stolz hist. Gramm. p. 298), locustarum ed. Bas. 1531. | 5. sub exstantibus coni. Duker | 6. post emersisse spatium vacuum 5 litterarum in fine vers.* | 7. edictumquem. | abdecemuirisetexquibus, corr. ed. Bas. 1531. | hosteiis*. | 8. supplicatioque*, corr. ed. Bas. 1531, supplicatio quoque dubitanter Madvig Em. L. p. 618 | alteraque priore, corr. Madvig l. l. | 9. anualetudinis | notaetesse. | utiferiaeque (uti feriaeque ed. Bas. 1531), corr. Hertz | 10. ita sacrificatumque est, corr. ed. Bas. 1531 (ita <supplicatum> sacrificatumque est susp. Weissenborn in adn. ed. Weidm. p. 63, ita sacrificatum <supplicatum>que est H. I. Müller*) | decemuiris. | 11. ediderunt, corr. Madvig l. l. | 12. eodem eo anno | 13. Hispaniam | 14. studionullum | 15. autamagificentius | essett | ornan || tum (ornamentum ed. Bas. 1531, Gillbauer p. 105), corr. Madvig l. l. p. 619 | 16. et templo (se templo ed. Bas. 1531), corr. Kreyssig | iratus, corr. ed. Bas. 1531 (ita ratus coni. Kreyssig). | 17. Brittiosaedem* | Licinae. | 19. quetollerent* | adquaeasportarent.

4 censoria sociis deterritis id sacrilegium prohibere. postquam
 censor rediit, tegulae expositae de navibus ad templum porta-
 5 bantur. quamquam, unde essent, silebatur, non tamen celari
 potuit. fremitus igitur in curia ortus est; ex omnibus partibus
 postulabatur, ut consules eam rem ad senatum referrent. ut vero 5
 accersitus in curiam censor venit, multo infestius singuli univer-
 6 sique praesentem lacerare: templum augustissimum regionis eius,
 quod non Pyrrhus, non Hannibal violassent, violare parum
 7 habuisse, nisi detexisset foede ac prope diruisset. detractum
 culmen templo, nudatum tectum patere imbribus putrefaciendum. 10
 8 ad id censorem moribus regendis creatum? cui sarta tecta
 exigere sacris publicis et locare tuenda more maiorum traditum
 esset, eum per sociorum urbes diruentem templa nudantemque
 tecta aedium sacrarum vagari! et quod, si in privatis sociorum
 aedificiis faceret, indignum videri posset, id eum *aedes deum* 15
 9 immortalium demolientem facere, et obstringere religione popu-
 lum Romanum, ruinis templorum templa aedificantem, tamquam
 non iidem ubique di immortales sint, sed spoliis aliorum alii
 10 colendi exornandique! cum, priusquam referretur, appareret,
 quid sentirent patres, relatione facta in unam omnes sententiam 20
 ierunt, ut eae tegulae reportandae in templum *locarentur* piacu-

2. reditteguleexposite. | 3. esset. | 4. fremituseiusigitur* (*de mendi origine ex dittographia explicanda cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 260, G. Heraeus Quaest. crit. de cod. Liv. p. 71*). | ortus et ex *coni. I. F. Gronovius*, ortus est et ex *Weissenborn in praef. ed. Teubn. p. XI* | 7. eius eiusquod. | 8. Annibal. | 9. habuissesidetexisset. | diriuisset, *cf. Gölbbauer p. 86*. | detractatatum.* | 10. columem*, culmen *ed. Bas. 1531* | nudatum tecto *coni. Duker*. | parere. | 11. idcensoremmoribus, <ad> id censorem moribus *Hartel p. 16* (et censorem moribus *Weissenborn*; quid? censorem moribus *Vahlen, Hertz*; censorem moribus *ed. Bas. 1531, Madvig*; id censorem <facere> moribus *H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 30*). | gerendicreatum*. | 12. publi||is*. | locatuenda, *corr. Madvig Em. L. p. 619*. | traditumtraditumesset | 15. idemimmortaliumdemolientemfacere, id eum <aedes deum> immortalium demolientem facere *temptavi*, (id deum immortalium <templa> [*sic Curio, <aedes> Hartel, <delubra> dub. Hertz*] demolientem facere; id in deum immortalium templis facere *Crévier*; id eum <in publicis templa deum> immort. demol. facere *Novák*; id deum immortalium in templis eum facere *Harant p. 233*; id eum in templis deum immortalium facere *H. I. Müller**) | 17. ruiinis*. | 18. idem. | ali | 19. exornā||tique*. | apparerent. | 20. legatione facta. | 21. ierant. | locarentur *add. ed. Bas. 1531*. | iaceularia||que*, *corr.*

lariaque Iunoni fierent. quae ad religionem pertinerent, cum cura facta; tegulas relictas in area templi, quia reponendarum nemo artifex inire rationem potuerit, redemptores nuntiarunt.

IV. Ex praetoribus, qui in provincias ierant, N. Fabius Massiliae moritur, cum in citeriorem Hispaniam iret. itaque cum id nuntiatum a Massiliensibus legatis esset, senatus decrevit, ut P. Furius et Cn. Servilius, quibus succedebatur, inter se sortirentur, uter citeriorem Hispaniam prorogato imperio obtineret. sors opportuna fuit, ut P. Furius idem, cuius ea provincia fuerat, remaneret.

Eodem anno, cum agri Ligustini et Gallici, quod bello captum erat, aliquantum vacaret, senatus consultum est factum, ut is ager viritim divideretur. decemviros in eam rem ex senatus consulto creavit A. Atilius praetor urbanus M. Aemilium Lepidum C. Cassium T. Aebutium Carum C. Tremellium P. Cornelium Cethegum Q. et L. Apuleios M. Caecilium C. Salonium C. Munatium. dividerunt dena iugera in singulos, sociis nominis Latini terna.

Per idem tempus, quo haec agebantur, legati ex Aetolia Romam venerunt de discordiis seditionibusque suis, et Thessali legati nuntiantes, quae in Macedonia gererentur.

V. Perseus, bellum iam vivo patre cogitatum in animum volvens, omnes non gentes modo Graeciae, sed civitates etiam legationibus mittendis, pollicendo plura quam praestando, sibi conciliabat. erant autem magnae partis hominum ad favorem

ed. Bas. 1531. | 1. regionem. | pertinent, pertinerent *Güllbauer p. 106, Harant p. 234*; pertinebant *H. I. Müller.* | 3. potuerint. | 4. Cn. Fabius, *corr. Sigonius.* |

5. ire. | 6. a *add. ed. Bas. 1531.* | 7. Servilius quibus in Hispaniam iret itaque

cum id nuntiatum Massiliensibus legatis esset succedebatur* | sortirentur*. |

9. ut *add. Pighius.* | p. iu || rius*. | eo provincia. | 11. bellum. | 12. sit factum, est factum *Kreyszig (de voc. est et sit in codd. Hilar. saepe permutatis cf. quae dixi in praef. ed. Hil. p. XVI), sic factum Hartel p. 17, factum ed. Bas. 1531.* | 13. rem *add. ed. Bas. 1531.* | 15. Ebutium parrum, *corr. Sigon. et Pighius.* | P. Cornelium Cethegum que et L. Apuleios*. | 16. Salinium. |

17. sociis*. | 20. seditionibus suis que et Thessalis. | 21. que. | gererentur, *cf. Güllbauer p. 70.* | 22. iam bellum, *corr. Madvig Em. L. p. 620.* | 23. omnis. |

25. erant tamen, erant autem *Madvig (cf. praef. ed. m. Hilar. p. XVI).* | mag || nae pariter*, magnae partis *Kreyszig, magna ex parte ed. Bas. 1531.* | favorem.

eius inclinati animi, et aliquanto quam in Eumenem propensiores,
 3 cum Eumenis beneficiis muneribusque omnes Graeciae civitates
 et plerique principum obligati essent, et ita se in regno suo
 gereret, ut, quae sub ditione eius urbes *essent*, nullius liberae
 4 civitatis fortunam secum mutatam vellent. contra Persea fama 5
 erat post patris mortem uxorem manu sua occidisse; Apellem,
 ministrum quondam fraudis in fratre tollendo atque ob id [et]
 quaesitum a Philippo ad supplicium, exulantem accersitum post
 patris mortem ingentibus promissis ad praemia tantae perpe-
 5 tratae rei clam interfecisse. intestinis externisque praeterea multis 10
 caedibus infamem nec ullo commendabilem merito praeferebant
 vulgo civitates tam pio erga propinquos, tam iusto in cives, tam
 6 munifico erga omnes homines regi, seu fama et maiestate Mace-
 donum regum praeoccupati ad spernendam originem novi regni,
 seu mutationis rerum cupidi, seu quia *sua* non obiecta esse 15
 7 Romanis volebant. erant autem non Aetoli modo in seditionibus
 propter ingentem vim aeris alieni, sed Thessali etiam; et con-
 tagione, velut tabes, in Perrhaebiam quoque id pervaserat malum.
 8 cum Thessalos in armis esse nuntiatum esset, Ap. Claudium
 legatum ad eas res aspiciendas componendasque senatus misit. 20
 9 qui utriusque partis principibus castigatis, cum iniusto faenore
 gravatum aes alienum, ipsis magna ex parte concedentibus, qui
 onerarent, levasset, iusti crediti solutionem in decem annorum
 10 pensiones distribuit. per eundem Appium *inde* eodemque modo

1. inclinati. | et aliquanto, et aliquanto <in eum> *coni.*
Novák české mus. fil. VI, 41. | 4. utquesub*. | *essent add. Curio.* | nullus,
corr. ed Bas. 1531. | 5. Perseanfamam. | 6. patris. | uxoremanusua (uxorem
 sua manu *coni. Pluggers*). | Appellemministrum*. (Apellemque ministrum
Harant p. 234). | 7. adque. | etquesitum, *corr. Kreyssig.* (requisitum *ed.*
Bas. 1531, dein quaesitum *Novák*.) | 8. exultantem (et exulantem *Weissenborn*
in ed. Teubn., Harant), *cf. de h. l. Vahlen Hermes 1877 p. 195.* | 9. tanta. |
 10. praeea. | 12. propisquos. | ciuis. | ta || munifico*. | 14. adspernendum, *corr.*
I. F. Gronovius. | 15. quianonobiectaesse, quia <sua> non obiecta esse
Novák (quia eum obiectum esse *ed. Bas. 1531*, quia non abiecti esse *vel* quia
 omnia obiecta esse *Madvig Em. L. p. 620*, quia non subiecti esse *Weissenborn*
in ed. Teubn., quia non obiecta <praeda> esse *Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 251*,
 quia non obiecta <esca> esse *Hertz*). | 17. Tessali. | eacontagione, et con-
 tagione *I. F. Gronovius*, ex contagione *Döring*. | 18. Perregiam. | 19. Tessalos.
 | nuntiatumest, nuntiatum esset *I. F. Gronovius, Madvig l.l.* | 21. fenore. | 23. oner-
 rant. | inzannorum (in .. annorum *ed. Bas. 1531*), in x annorum *Weissenborn.* |
 24. ineodemque (eodemque *ed. Bas. 1531*), inde eodemque *Harant p. 234.*

compositae in Perrhaebia res. Aetolorum causas Marcellus Delphis per idem tempus *iisdem* hostilibus actas animis, quos intestino gesserant bello, cognovit. cum certatum utrimque temeritate 11 atque audacia cerneret, decreto quidem suo neutram partem aut
 5 levare aut onerare voluit; communiter ab utrisque petiit, abstinerent bello et oblivione praeteritorum discordias finirent. huius 12 reconciliationis inter ipsos fides obsidibus ultro citroque datis firmata est. Corinthus, ubi deponerentur obsides, convenit.

VI. A Delphis et Aetolico concilio Marcellus in Pelopon- 1
 10 nesum traiecit *Aegium*, quo Achaeis edixerat conventum. ubi 2 conlaudata gente, quod constanter vetus decretum de arcendis aditu finium regibus Macedonum tenuissent, insigne adversus Persea odium Romanorum fecit; quod ut maturius erumperet, 3 Eumenes rex commentarium ferens secum, quod de apparatus 4
 15 belli omnia inquirens fecerat, Romam venit. per idem tempus 4 quinque legati ad regem missi, qui res in Macedonia aspicerent. Alexandriam *iidem* ad Ptolemaeum renovandae amicitiae causa proficisci iussi. legati erant hi: C. Valerius Cn. Lutatius Cerco 5
 20 Q. Baebius Sulca M. Cornelius Mammula M. Caecilius Denter. 6 et *ab* Antiocho rege sub idem tempus legati venerunt; quorum 6 princeps Apollonius in senatum introductus multis iustisque causis regem excusavit, quod stipendium serius quam ad diem prae- 7

1. compositae <et> in *coni. Novák.* | Terrebria. | num M. Marcellus? *Madvig.* | Delpis. | 2. tempushostilibusactasanimisquasintestino, tempus <iisdem> (*sic Madvig,* <iis> *Harant p. 234*) hostilibus actas animis, quos, (*sic iam Ruperti*) intestino, tempus <non minus> hostilibus actas animis, <quam> quos intestino *Madvig Em. L. p. 621* (tempus hostilibus actas animis quasi intestino bello [*om. gesserant*] *I. F. Gronovius,* tempus hostilibus actas animis, quasi intestina gesserint bella *Hertz.*) | 3. gesseran || bello *cod.** | 4. adque. | 5. utriusque petit. | abstinerent in bello. | 6. praetorum, *cf. Gültbauer p. 64.* | 8. Corinthus ut ubi *Kreyssig.* | convenitur, *corr. Kreyssig* (Corinthum, ut ibi d. o., convenitur *ed. Bas. 1531.*) | 9. Delpis | et aetoliconci || *lio**. | in peloponnesium traiecit, in Peloponnesum traiecit <Aegium> *H. I. Müller** (in Peloponnesum <Aegium> traiecit *Madvig Em. L. p. 621 adn.; nomen urbis excidisse iam Crévier et Duker suspicati erant.*) | 10. Aceis. | 13. Persedonum romanorum. | quout (quo id *coni. Harant.*) | 14. commentarium. | quode apparatus toribus belli, *cf. Gültbauer p. 75.* | 16. ab regem, *cf. quae de sim. erroribus exposui Beitr. z. 4. Dekade I, p. 13 (Acad. Vind. 1893).* | 17. idem. | Ptolemeum. | 18. hii. | C. Lutatius *coni. Sigonius.* | Cercoque baebius. | 19. Marcus. | 20. etanthioco. | 22. excusabit quostipendium. | quoad diem, *corr. Duker.* | pretaret.

staret; id se omne advexisse, ne cuius nisi temporis gratia regi
 8 fieret. donum praeterea ferre, vasa aurea quingentum pondo.
 petere regem, ut, quae cum patre suo societas atque amicitia
 fuisset, ea secum renovaretur, imperaretque sibi populus Roma-
 nus, quae bono fidelique socio regi essent imperanda; se a nullo 5
 9 usquam cessaturum officio. ea merita in se senatus fuisse, cum
 Romae esset, eam comitatem iuventutis, ut pro rege, non pro
 10 obside omnibus ordinibus fuerit. legatis benigne responsum, et
 societatem renovare cum Antiocho, quae cum patre eius fuerat,
 11 A. Atilius praetor urbanus iussus. quaestores urbani stipendium,
 vasa aurea censores acceperunt, eisque negotium datum est, ut
 ponerent ea, in quibus templis videretur; legato centum milium
 aeris munus missum et aedes liberae hospitio datae sumptusque
 12 decretus, donec in Italia esset. legati, qui in Syria fuerant,
 renuntiaverant, in maximo eum honore apud regem esse ami-
 cissimumque populo Romano.

1 VII. In provinciis eo anno haec acta. C. Cicereius praetor
 in Corsica signis conlatis pugnavit; septem milia Corsorum
 2 caesa, capti amplius mille et septingenti. voverat in ea pugna
 praetor aedem Iunoni Monetae. pax deinde data petentibus 20
 3 Corsis, et exacta cerae ducenta milia pondo. ex Corsica subacta
 Cicereius in Sardiniam transmisit. et in Liguribus in agro

---

2. a ferre, ferre *Hartel p. 17* (adferre *ed. Bas. 1531*). | 3. adque.
 | 4. imperaretquesibi pr. || que*. | 5. se nullo, se <a> nullo *H. I. Müller**,
 se in nullo *Pluygers*. | 6. se *add. ed. Bas. 1531**. | 7. ordinib. *cf. Gilt-
 bauer p. 70*. | 8. cumantio || coquecum*. | 9. urb. | 10. eique. | 11.
 videreturquelegatocentum (videretur legatoque centum *ed. Bas. 1531*).
 videretur; legato centum *Vahlen, Hertz* (*cf. quae de voc. que in cod.
 saepius inepte repetita dixi phil. Abh. III, 11 et Acad. Vind. 1882
 [101] p. 556*), videretur; <at>que legato centum *Weissenborn in ed.
 Teubn.*, videretur <ei>que legato centum *vel videretur <unicui>que
 legato centum Madvig in adn. ed. et Em. L. p. 621*, videretur <Apollonio>-
 que legato centum *dubitanter Hertz*. | 12. libere. | 13. essent (*quod Madv.
 Em. l. l. retinet, sed cf. quae sequuntur*), esset *ed. Bas. 1531*. | legatiquaein. |
 14. renuntiaverunt, *corr. Crévier*. | maxime. | apud. | 15. acta *add. Kreyssig*. |
 C. Cereius, *corr. ed. Bas. 1531*. | 16. inscorsica. | XVII miliacorsorumcaesacap ||
 tiamplius= et DCC*. | 17. uouerant. | 18. Iunonis, *corr. Sigonius*. | 19. cere.
 ducenta, ducenta *Crévier*. | miliaputo, *cf. Giltbauer p. 75*. | subacta sicereius*.

Statellati pugnatum ad oppidum Carystum. eo se magnus exercitus Ligurum contulerat. primo sub adventum M. Popili con-
 4 sulis moenibus sese continebant; deinde, postquam oppidum
 oppugnatum Romanum cernebant, progressi ante portas aciem
 5 struxerunt. nec consul, ut qui id ipsum oppugnatione commi-
 6 nanda quaesisset, moram certamini fecit. pugnatum amplius tris
 est horas ita, ut neutro inclinaret spes. quod ubi consul vidit
 7 nulla parte moveri Ligurum signa, imperat equitibus, ut equos
 conscendant ac tribus simul partibus in hostes, quanto maximo
 10 possent tumultu, incurrant. pars magna equitum mediam traiecit
 aciem et ad terga pugnantium pervasit. inde terror iniectus
 Liguribus; diversi in omnes partes fugerunt, perpauci retro in
 8 oppidum, quia inde se maxime obiecerat eques. et pugna tam
 pertinax multos absumpserat Ligurum, et in fuga passim caesi
 15 sunt. decem milia hominum caesa traduntur, amplius septingenti
 [passim] capti, signa militaria relata octoginta duo. nec incru-
 9 enta victoria fuit: amplius tria milia militum amissa, cum ceden-
 tibus neutris ex parte utraque primores caderent.

VIII. Post hanc pugnam ex diversa fuga in unum collecti
 20 Ligures, cum maiorem multo partem civium amissam quam
 superesse cernerent — nec enim plus decem milia hominum
 erant —, dederunt sese, nihil quidem illi pacti; speraverant
 2 tamen, non atrocius quam superiores imperatores consulem in se
 saevituum. at ille arma omnibus ademit, oppidum diruit, ipsos
 3 bonaque eorum vendidit; litterasque senatui de rebus ab se
 25 gestis misit. quas cum A. Atilius praetor in curia recitasset — nam
 consul alter Postumius agris recognoscendis in Campania occupatus

1. Statellaci, Statellati *ed. Bas. 1531*, Statiellati *Cluverius* (*cf. Kiepert Geogr. ant. p. 400*). | 2. Liguram. | Popilio. | 4. oppugnaturam. | cernebat. | 6. quesisse. | *sic cod.*, pugnatum est amplius treis horas *ed. Bas. 1531*, pugnatum amplius tris horas est *Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 258*. | 8. aequitibus uteoquos. | 9. hostis. | 10. possenti tumultu. | media. | 11. inectus. | 14. peruicax, pertinax *H. I. Müller* cl. II, 40, 13; IV, 30, 2; IX, 22, 5; XXII, 48, 5; XXXX, 13, 6*. | 16. passim *h. l. del. Madvig Em. L. p. 622*. | nec *add. ed. Bas. 1531*. (nec Romanis *Novák české mus. VI, 97*). | 17. caedentibus. | 18. neutrisxparte*. | 19. hac. | 22. diderunt. | 23. non *h. l. add. ed. Bas. 1531*. | aītrocius*. | cons̄s.* (non esse *h. l. add. Hartel p. 18*). | 24. seuiturum. | adille. | oppidumruit. | 25. uendit. | 27. agrisecognoscendisi||campania*.

eius inclinati animi, et aliquanto quam in Eumenem propensiores,
 3 cum Eumenis beneficiis muneribusque omnes Graeciae civitates
 et plerique principum obligati essent, et ita se in regno suo
 gereret, ut, quae sub ditione eius urbes *essent*, nullius liberae
 4 civitatis fortunam secum mutatam vellent. contra Persea fama 5
 erat post patris mortem uxorem manu sua occidisse; Apellem,
 ministrum quondam fraudis in fratre tollendo atque ob id [et]
 quaesitum a Philippo ad supplicium, exultantem accersitum post
 patris mortem ingentibus promissis ad praemia tantae perpe-
 5 tratae rei clam interfecisse. intestinis externisque praeterea multis 10
 caedibus infamem nec ullo commendabilem merito praeferebant
 vulgo civitates tam pio erga propinquos, tam iusto in cives, tam
 6 munifico erga omnes homines regi, seu fama et maiestate Mace-
 donum regum praecoccupati ad spernendam originem novi regni,
 seu mutationis rerum cupidi, seu quia *sua* non obiecta esse 15
 7 Romanis volebant. erant autem non Aetoli modo in seditionibus
 propter ingentem vim aeris alieni, sed Thessali etiam; et con-
 tagione, velut tabes, in Perrhaebiam quoque id pervaserat malum.
 8 cum Thessalos in armis esse nuntiatum esset, Ap. Claudium
 legatum ad eas res aspiciendas componendasque senatus misit. 20
 9 qui utriusque partis principibus castigatis, cum iniusto faenore
 gravatum aes alienum, ipsis magna ex parte concedentibus, qui
 onerarent, levasset, iusti crediti solutionem in decem annorum
 10 pensiones distribuit. per eundem Appium *inde* eodemque modo

1. inclinati. | et aliquanto, et aliquanto <in eum> *coni.*
Novák české mus. fil. VI, 41. | 4. utquesub*. | *essent add. Curio.* | *nullus,*
corr. ed Bas. 1531. | 5. Perseanfamam. | 6. patris. | uxoremansua (uxorem
 sua manu *coni. Pluygers*). | Appellemministrum*. (Apellemque ministrum
Harant p. 234). | 7. adque. | etquesitum, *corr. Kreyssig.* (requisitum *ed.*
Bas. 1531, dein quaesitum Novák.) | 8. exultantem (et exultantem *Weissenborn*
in ed. Teubn., Harant), *cf. de h. l. Vahlen Hermes 1877 p. 195.* | 9. tanta. |
 10. praeae. | 12. propisquos. | *ciuis.* | ta || munifico*. | 14. adspernendum, *corr.*
I. F. Gronovius. | 15. quianonobiectaesse, quia <sua> non obiecta esse
Novák (quia eum obiectum esse *ed. Bas. 1531*, quia non abiecti esse *vel* quia
 omnia obiecta esse *Madvig Em. L. p. 620*, quia non subiecti esse *Weissenborn*
in ed. Teubn., quia non obiecta <praeda> esse Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 251,
 quia non obiecta <esca> esse *Hertz*). | 17. Tessali. | eacontagione, et con-
 tagione *I. F. Gronovius*, ex contagione *Döring*. | 18. Perregiam. | 19. Tessalos. |
 nuntiatumest, nuntiatum esset *I. F. Gronovius, Madvig l.l.* | 21. fenore. | 23. oner-
 rant. | inzannorum (in . . annorum *ed. Bas. 1531*), in x annorum *Weissenborn.* |
 24. ineodemque (eodemque *ed. Bas. 1531*), inde eodemque *Harant p. 234.*

compositae in Perrhaebia res. Aetolorum causas Marcellus Delphis per idem tempus *iisdem* hostilibus actas animis, quos intestino gesserant bello, cognovit. cum certatum utrimque temeritate atque audacia cerneret, decreto quidem suo neutram partem aut levare aut onerare voluit; communiter ab utrisque petiit, abstinere bello et oblivione praeteritorum discordias finirent. huius reconciliationis inter ipsos fides obsidibus ultro citroque datis firmata est. Corinthus, ubi deponerentur obsides, convenit.

VI. A Delphis et Aetolico concilio Marcellus in Peloponnesum traiecit *Aegium*, quo Achaeis edixerat conventum. ubi conlaudata gente, quod constanter vetus decretum de arcendis aditu finium regibus Macedonum tenuissent, insigne adversus Persea odium Romanorum fecit; quod ut maturius erumperet, Eumenes rex commentarium ferens secum, quod de apparatus belli omnia inquirens fecerat, Romam venit. per idem tempus quinque legati ad regem missi, qui res in Macedonia aspicerent. Alexandriam *iidem* ad Ptolemaeum renovandae amicitiae causa proficisci iussi. legati erant hi: C. Valerius Cn. Lutatius Cerco Q. Baebius Sulca M. Cornelius Mammula M. Caecilius Denter. et ab Antiocho rege sub idem tempus legati venerunt; quorum princeps Apollonius in senatum introductus multis iustisque causis regem excusavit, quod stipendium serius quam ad diem prae-

1. compositae <et> in *coni. Novák*. | Terrebria. | num M. Marcellus? *Madvig*. | Delpis. | 2. tempushostilibusactasanimisquasintestino, tempus <iisdem> (*sic Madvig*, <iis> *Harant p. 234*) hostilibus actas animis, quos, (*sic iam Ruperti*) intestino, tempus <non minus> hostilibus actas animis, <quam> quos intestino *Madvig Em. L. p. 621* (tempus hostilibus actas animis quasi intestino bello [*om. gesserant*] *I. F. Gronovius*, tempus hostilibus actas animis, quasi intestina gesserint bella *Hertz*). | 3. gesseran || bello *cod.** | 4. adque. | 5. utriusque petit. | abstinerent in bello. | 6. praetorum, *cf. Gillbauer p. 64*. | 8. Corinthus utubi, *corr. Madvig l. l.*, *cf. Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 251* (Corinthus, ut ibi *Kreyssig*). | conuenitur, *corr. Kreyssig* (Corinthus, ut ibi d. o., convenitur *ed. Bas. 1531*). | 9. Delpis | et aetoliconci || lio*. | in peloponnesum traiecit, in Peloponnesum traiecit <Aegium> *H. I. Müller** (in Peloponnesum <Aegium> traiecit *Madvig Em. L. p. 621 adn.*; nomen urbis excidisse iam *Crévier et Duker suspicati erant*). | 10. Aceis. | 13. Persedonum romanorum. | quout (quo id *coni. Harant*). | 14. commentarium. | quode apparatusibus belli, *cf. Gillbauer p. 75*. | 16. ab regem, *cf. quae de sim. erroribus exposui Beitr. z. 4. Dekade I, p. 13 (Acad. Vind. 1893)*. | 17. idem. | Ptolemeum. | 18. hii. | C. Lutatius *coni. Sigonius*. | Cercoquebaebius. | 19. Marcus. | 20. etanthioco. | 22. excusabit quostipendium. | quoaddiem, *corr. Duker*. | pretaret.

staret; id se omne advexisse, ne cuius nisi temporis gratia regi
 8 fieret. donum praeterea ferre, vasa aurea quingentum pondo.
 petere regem, ut, quae cum patre suo societas atque amicitia
 fuisset, ea secum renovaretur, imperaretque sibi populus Roma-
 nus, quae bono fidelique socio regi essent imperanda; se a nullo ⁵
 9 usquam cessaturum officio. ea merita in se senatus fuisse, cum
 Romae esset, eam comitatem iuventutis, ut pro rege, non pro
 10 obside omnibus ordinibus fuerit. legatis benigne responsum, et
 societatem renovare cum Antiocho, quae cum patre eius fuerat,
 11 A. Atilius praetor urbanus iussus. quaestores urbani stipendium, ¹⁰
 vasa aurea censores acceperunt, eisque negotium datum est, ut
 ponerent ea, in quibus templis videretur; legato centum milium
 aeris munus missum et aedes liberae hospitio datae sumptusque
 12 decretus, donec in Italia esset. legati, qui in Syria fuerant,
 renuntiaverant, in maximo eum honore apud regem esse ami-
 cissimumque populo Romano. ¹⁵

1 VII. In provinciis eo anno haec acta. C. Cicereius praetor
 in Corsica signis conlatis pugnavit; septem milia Corsorum
 2 caesa, capti amplius mille et septingenti. voverat in ea pugna
 praetor aedem Iunoni Monetae. pax deinde data petentibus ²⁰
 3 Corsis, et exacta cerae ducenta milia pondo. ex Corsica subacta
 Cicereius in Sardiniam transmisit. et in Liguribus in agro

---

2. a ferre, ferre *Hartel p. 17* (adferre *ed. Bas. 1531*). | 3. adque.
 | 4. imperaret quae sibi pr. || que*. | 5. se nullo, se <a> nullo *H. I. Müller**,
 se in nullo *Pluygers*. | 6. se *add. ed. Bas. 1531**. | 7. ordinib. *cf. Gilt-
 bauer p. 70*. | 8. cumantio || coquecum*. | 9. urb. | 10. eique. | 11.
 videreturque legato centum (videretur legatoque centum *ed. Bas. 1531*).
 videretur; legato centum *Vahlen, Hertz* (*cf. quae de voc. que in cod.
 saepius inepte repetita dixi phil. Abh. III, 11 et Acad. Vind. 1882
 [101] p. 556*), videretur; <at>que legato centum *Weissenborn in ed.
 Teubn.*, videretur <ei>que legato centum *vel videretur <unicui>que
 legato centum Madvig in adn. ed. et Em. L. p. 621, videretur <Apollonio>
 que legato centum dubitanter Hertz*. | 12. libere. | 13. essent (*quod Madv.
 Em. l. l. retinet, sed cf. quae sequuntur*), esset *ed. Bas. 1531*. | 14. legatiquae in. |
 15. renuntiaverunt, *corr. Crévier*. | maxime. | apud. | 16. acta *add. Kreyssig*. |
 C. Cicereius, *corr. ed. Bas. 1531*. | 17. in Corsica. | XVIII milia Corsorum caesa cap ||
 tiamplius et DCC*. | 18. uouerant. | 19. Iunonis, *corr. Sigonius*. | 20. cere.
 ducenta, ducenta *Crévier*. | milia pondo, *cf. Giltbauer p. 75*. | subacta sicereius*.

Statellati pugnatum ad oppidum Carystum. eo se magnus exercitus Ligurum contulerat. primo sub adventum M. Popili con-⁴ sulis moenibus sese continebant; deinde, postquam oppidum oppugnaturum Romanum cernebant, progressi ante portas aciem⁵ struxerunt. nec consul, ut qui id ipsum oppugnatione commi-⁵ nanda quaesisset, moram certamini fecit. pugnatum amplius tris⁵ est horas ita, ut neutro inclinaret spes. quod ubi consul vidit⁶ nulla parte moveri Ligurum signa, imperat equitibus, ut equos conscendant ac tribus simul partibus in hostes, quanto maximo⁶ possent tumultu, incurrant. pars magna equitum mediam traiecit⁷ aciem et ad terga pugnantium pervasit. inde terror iniectus Liguribus; diversi in omnes partes fugerunt, perpauci retro in⁸ oppidum, quia inde se maxime obiecerat eques. et pugna tam pertinax multos absumpserat Ligurum, et in fuga passim caesi⁹ sunt. decem milia hominum caesa traduntur, amplius septingenti⁹ [passim] capti, signa militaria relata octoginta duo. nec incru-¹⁰ enta victoria fuit: amplius tria milia militum amissa, cum cedentibus neutris ex parte utraque primores caderent.

VIII. Post hanc pugnam ex diversa fuga in unum collecti¹ Ligures, cum maiorem multo partem civium amissam quam superesse cernerent — nec enim plus decem milia hominum erant —, dederunt sese, nihil quidem illi pacti; speraverant² tamen, non atrocius quam superiores imperatores consulem in se saevitum. at ille arma omnibus ademit, oppidum diruit, ipsos³ bonaque eorum vendidit; litterasque senatui de rebus ab se gestis misit. quas cum A. Atilius praetor in curia recitasset — nam⁴ consul alter Postumius agris recognoscendis in Campania occupatus

1. Statellaci, Statellati *ed. Bas. 1531*, Statiellati *Cluverius* (*cf. Kiepert Geogr. ant. p. 400*). | 2. Liguram. | Popilio. | 4. oppugnaturam. | cernebat. | 6. quesisse. | *sic cod.*, pugnatum est amplius treis horas *ed. Bas. 1531*, pugnatum amplius tris horas est *Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 258*. | 8. aequitibus uteoquos. | 9. hostis. | 10. possenti tumultu. | media. | 11. inectus. | 14. perucax, pertinax *H. I. Müller* cl. II, 40, 13; IV, 30, 2; IX, 22, 5; XXII, 48, 5; XXXX, 13, 6*. | 16. passim *h. l. del. Madvig Em. L. p. 622*. | nec *add. ed. Bas. 1531*. (*nec Romanis Novák české mus. VI, 97*). | 17. caedentibus. | 18. neutrisxparte*. | 19. hac. | 22. diderunt. | 23. non *h. l. add. ed. Bas. 1531*. | aitrocius*. | cons̄s.* (*non esse h. l. add. Hartel p. 18*). | 24. seuiturum. | adille. | oppidumruit. | 25. uendit. | 27. agrisecognoscendisi||campania*.

5 aberat —, atrox res visa senatui, Statellites, qui uni ex Ligurum
 gente non tulissent arma adversus Romanos, tum quoque oppug-
 natos, non ultro inferentes bellum, deditos in fidem populi Ro-
 mani omni ultimae crudelitatis exemplo laceratos ac deletos esse,
 6 tot milia capitum innoxiorum, fidem inplorantia populi Romani, 5
 ne quis umquam se postea dedere auderet, pessumo exemplo
 venisse, et distractos passim iustis quondam hostibus populi
 7 Romani pacatos servire. quas ob res placere senatui, M. Popilium
 consulem Ligures, pretio emptoribus reddito, ipsos restituere in
 libertatem, bonaque ut iis, quod eius recipari possit, reddantur 10
 8 curare; arma quoque reddi, eaque primo quoque tempore fieri;
 nec ante consulem de provincia decedere, quam deditos in sedem
 suam Ligures restituisset. claram victoriam vincendo pugnantem,
 non saeviendo in adflictos fieri.

1 IX. Consul, qua ferocia animi usus erat in Liguribus, eandem 15
 2 ad non parendum senatui habuit. legionibus extemplo Pisas in
 hibernacula missis iratus patribus, infestus praetori Romam redit;
 senatuque [extemplo] ad aedem Bellonae vocato, multis verbis
 3 invectus in praetorem, qui, cum ob rem bello bene gestam

1. atrox rex.* | Satellites. | 2. tum quoque non ultro inferentes
 bellum, oppugnatos *coni.* Walch *Em. L. p. 138* | 3. inferentis. | 5. inno-
 xorum. | ī | plorantia.* | 6. possumo. | 7. iustis (<in>festis *coni. Novák české
 mus. fil. VI, 42*). | 8. Romani pacatos recte defend. Hartel *p. 18*, Romani
 pacatis *ed. Bas. 1531*, Romani <vix> pacatis Heusinger, Romani <nuper>
 pacatis Madvig *Em. L. p. 622*. | quas ob res <S. C. factum est>, placere
coni. Sigonius. | senatui *del. I. F. Gronovius*. | Popilium consules leigures
 praetio*. | 10. utisquiquod (ut iis quidquid *ed. Bas. 1531*), ut iis, quod Weissen-
 born in *adn. ed. Weidm., H. I. Müller**. | 11. armaquoquetempore fieri,
 arma <quoque reddi, eaque primo> quoque tempore fieri Madvig *Em. L.
 l. l.* (arma <primo> quoque tempore fieri Sigonius, arma <primo> quoque
 tempore referri Kreyssig, arma quoque adempta referri Weissenborn in *ed.
 Teubn. p. XI*). | 12. necanteconsulemdeprouinciadedederequam (in ea gente.
 consulem de provincia decedere, cum *ed. Bas. 1531*). | 13. oppugnantis,
corr. Clericus. | 15. cons's*. | eandemadnon || parendumfuitsenatuihabu-
 it*, eandem ad non parendum senatui habuit *ed. Bas. 1531*, eadem ad
 non parendum senatui fuit (vel fuit senatui) Weissenborn*. | 16. exemplo. |
 17. hibernaculiamissiiiratus. | infectus, *corr. ed. Bas. 1531*. | praetorib., *corr.
 Sigonius*. | redit*, rediit *ed. Bas. 1531*. | 18. extemplo *ex praeced. repetitum
 videtur**. | multisque. | 19. invectus est *ed. Bas. 1531, sed cf. Hartel p. 5,
 H. I. Müller ann. 1889, 26*. | praetorem *ex praetorem corr. m. 1*. | cumorb-

uti diis immortalibus honos haberetur referre ad senatum debuisset, adversus se pro hostibus senatus consultum fecisset, quo victoriam suam ad Ligures transferret dedique iis prope consulem praetor iuberet: itaque multam ei se dicere; a patribus postulare, ut ⁴ senatus consultum in se factum tolli iuberent, supplicationemque, ⁵ quam absente se ex litteris de bene gesta re publica missis decernere debuerint, praesente se honoris deorum primum causa, deinde et sui aliquo tamen respectu decernerent. nihilo leniori- ⁶ bus, quam absens, senatorum aliquot orationibus increpitus neutra ¹⁰ impetrata re in provinciam redit.

Alter consul Postumius consumpta aestate in recognoscendis ⁷ agris, ne visa quidem provincia sua comitiorum causa Romam rediit. consules C. Popilium Laenatem P. Aelium Ligurem crea- ⁸ vit. praetores exinde facti C. Licinius Crassus M. Iunius Pennus ¹⁵ Sp. Lucretius Sp. Cluvius Cn. Sicinius C. *Memmius* iterum.

X. Eo anno lustrum conditum est; censores erant Q. ¹ Fulvius *Flaccus* A. *Postumius* Albinus; Postumius condidit. ² censa sunt civium Romanorum capita ducenta sexaginta novem ³ milia et quindecim, minor aliquanto numerus, quia L. Postumius ²⁰ consul pro contione edixerat, qui socium Latini nominis ex edicto C. Claudii consulis redire in civitates suas debuissent, ne quis eorum Romae, et omnes in suis civitatibus censerentur. ⁴ concors et e re publica censura fuit. omnes, quos senatu move- ⁵ runt quibusque equos ademerunt, aerarios fecerunt et tribu move- ²⁵ runt; neque ab altero notatum alter probavit. Fulvius aedem ⁵ Fortunae equestris, quam proconsul in Hispania dimicans cum Celtiberorum legionibus voverat, annis sex post, quam voverat,

1. debuisse. | 2. hostibus *ex* histibus *corr.* | 4. iuberet dicitur quae multa-
eise. | 5. supplicationemque. | 6. absentes *ex*, *corr.* *Pithoeus* (absenti sibi
ex conii. I. F. Gronovius). | 7. praesentes honores, *corr.* *Madvig* (praesente
honoris *Pithoeus*, praesenti honoris *I. F. Gronovius*.) | 9. aliquid. | 10. rediit
I. F. Gronovius. | 11. estate. | incognoscendis. | 12. nequaquidem. | 13. Popilium
Lenatem*. | P. Aemilium. | 15. Lucretius p. cluvius. | Sicinius siciterum. |
17. Ful || usalbinus postumius condidit*, *corr.* *Sigonius*. | 18. capitae*.

CCLXIII. et XU. *. | 22. sed omnes *conii. Curio, Drakenborch, sed cf. Walch*
Em. L. p. 227. | insus*. | conserentur*. | 23. consors, *cf. Gülbauer p. 75 et*
115. | etserep. | 24. quibusque equos ademerunt, *corr. ed. Bas. 1531.* |
26. aequestr. | 27. uoxuerat. | annos, annis *Lentz, Madvig Em. L. p. 623.* |
septem *conii. Unger Philol. Suppl. III, p. 183 (octo I. Perizonius).* | pos-
quam, *cf. Stolz hist. Gramm. p. 335.*

dedicavit, et scaenicos ludos per quadriduum, unum diem in circo fecit.

- 6 L. Cornelius Lentulus, decemvir sacrorum, eo anno mortuus
 7 est. in locum eius suffectus A. Postumius Albinus. lucustarum
 tantae nubes a mari repente in Apuliam inlatae sunt, ut exa- 5
 8 minibus suis agros late operirent; ad quam pestem frugum
 tollendam Cn. Sicinius, praetor designatus, cum imperio in Apu-
 liam missus, ingenti agmine hominum ad colligendas eas coacto
 aliquantum temporis absumpsit.
- 9 Principium insequentis anni, quo C. Popilius et P. Aelius 10
 fuerunt consules, residuas contentiones ex priore anno habuit.
 10 patres referri de Liguribus renovarique senatus consultum vole-
 bant, et consul Aelius referebat. Popilius et collegam et sena-
 tum pro fratre deprecabatur, prae se ferens, si quid decernerent,
 11 intercessurum. collegam deterruit; patres eo magis, utrique 15
 pariter consuli infensi, in incepto perstabant. itaque cum
 de provinciis ageretur et Macedonia iam imminente Persei bello
 12 peteretur, Ligures ambobus consulibus decernunt; Macedoniam
 decreturos negant, ni de M. Popilio referretur. postulanti-
 bus deinde, ut novus exercitus scribere aut supplementum veteribus 20
 13 liceret, utrumque negatum est. praetoribus quoque in Hispaniam
 supplementum petentibus negatum, M. Iunio in citeriorem, Sp.
 14 Lucretio in ulteriorem. C. Licinius Crassus urbanam iurisdictionem,
 Cn. Sicinius inter peregrinos erat sortitus, C. Memmius Sici-
 15 liam, Sp. Cluvius Sardiniam. consules ob ea irati senatui, La- 25
 tinis feriis in primam quamque diem indictis, in provinciam
 abituros esse denuntiarunt, nec quicquam rei publicae acturos,
 praeterquam quod ad provinciarum administrationem adtineret.

1. utscaenicos. | 3. $\bar{X}$. || uir*. | 4. lucustarum, cf. cap. 2, 5 (locu-
 starum ed. Bas. 1531). | 5. tante. | nubesamantrepente, corr. Vahlen ephem.
 Austr. 1861 p. 251 (nubes a mari vento repente ed. Bas. 1531). | 6.
 operirentur. | adquem. | 7. in add. ed. Bas. 1531. | 9. absu' || sit*.
 | 10. quo || q. c. Popilius*. | 13. etconss. Aelius*. | 14. sqq. de inter-
 punctione cf. Madvig Em. L. p. 623. | 16. cons. (Coss. ed. Bas. 1531,
 consulum vulg.), corr. Madvig l. l. | 17. bellum. | 18. decernuntur, decernunt
 Bekker. | 19. ni add. ed. Bas. 1531. | 20. novus. | 19—20. cf. Mommsen Staatsr.
 III, 1075. | 21. in Hispanias coni. Kreyszig. | 22. in ante citer. add. ed. Bas.
 1531. | 24. Siciliam ex sciam corr*. | 26. feriis. | 27. habituros. | esse, sese
 coni. Cobet, sel cf. H. I. Müller ann. Berol. 1882 p. 305. | rep.

XI. Attalum, regis Eumenis fratrem, legatum venisse Ro-
 mam Valerius Antias his consulibus scribit ad deferenda de
 Perseo crimina indicandosque apparatus belli. plurium annales,
 et quibus credidisse malis, ipsum Eumenem venisse tradunt.
 Eumenes igitur ut Romam venit, exceptus cum tanto honore,
 quantum non meritis tantum eius, sed beneficiis etiam suis, in-
 gentia quae in eum congesta erant, existimabant deberi, a prae-
 tore in senatum est introductus. causam veniendi sibi Romam
 fuisse dixit praeter cupiditatem videndi deos hominesque, quo-
 rum beneficio in ea fortuna esset, supra quam ne optare quidem
 auderet, etiam ut coram moneret senatum, ut Persei conatis
 obviam iret. orsus inde a Philippi consilii necem Demetri filii
 rettulit, adversantis Romano bello; Bastarnarum gentem excitam
 sedibus suis, quorum auxiliis fretus in Italiam transiret. haec
 secum volutantem in animo, oppressum fato, regnum ei reliquisse,
 quem infestissimum esse sensisset Romanis. itaque Persea heredi-
 tate a patre relictum bellum et simul cum imperio traditum,
 tamquam proximum alere ac fovere omnibus consiliis. florere
 praeterea inventute, quam stirpem longa pax ediderit, florere
 opibus regni, florere etiam aetate. quae cum corporis robore ac
 viribus vigeat, animum esse inveteratum diutina arte atque usu
 belli. iam inde a puero patris contubernio Romanis quoque bellis,
 non finitumis tantum adsuetum, missum a patre in expeditiones

1. uidisse Romam. | 2. depersonacrimina. | 4. malim *susp.* H. I. Müller.* |
 6. eiusetbeneficiis. | ingentiaq. || ineum*. | 7. existimaN || deberi pr.*, existimabant
 deberi, a praetore *Madvig Em. L. p. 623* (existimaret deberi populus Ro-
 manus *vulg.*) | 9. uiuendi, *cf. Gitlbauer p. 75* (visendi *ed. Bas. 1531*). | quorū ||
 qbeneficio* | 11. utcoronammoneret. | 12. a Philippiconsulis. | 13. Romani. |
 14. haecumvoluntatem (haec eum volutantem *ed. Bas. 1531*), haec secum
 volutantem *Wölfflin, cf. Stacey Archiv f. l. Lex. Xp. 66.* | 15. ani || mopressum*. |
 16. here || ditarium*, hereditate *Novák Listy fil. 1882 prob. H. I. Müller ann.*
Berol. 1883 p. 340. | 17. a *add. ed. Bas. 1531.* | 18. iamiamprimum, tamquam
 proximum *H. I. Müller**, tamquam iam proximum *Novák olim l. l., iamiam*
proximum Harant p. 235, iam annum septimum Vahlen ephem. Austr. 1861
p. 252, „annum iam septimum malim“ Madvig in adn. ed. (tamquam primum
I. F. Gronovius, tamquam <omnium primum> Madvig Em. L. p. 624, iam
pridem Koch, Novák nunc p. 197, iam clam pridem Seyffert. | 19. iubentute. |
 21. adque. | 23. noninfiniutimis, non finitimis *ed. Bas. 1531*, (non in finitimos
Harant p. 236, sed cf. Hartel p. 19).

- 8 multas variasque. iam ex quo ipse accepisset regnum, multa,
 quae non vi, non dolo Philippus omnia expertus potuisset moliri,
 9 admirando rerum successu tenuisse. accessisse ad vires eam,
 quae longo tempore multis magnisque meritis pareretur, aucto-
 ritatem. 5
- 1 XII. Nam apud Graeciae atque Asiae civitates vereri maiestatem eius omnes. nec, pro quibus meritis, pro qua munificentia tantum ei tribuatur, cernere, nec dicere pro certo posse, utrum felicitate id quadam eius accidat, an, quod ipse vereatur
 3 dicere, invidia adversus Romanos favorem illi conciliet. inter 10
 ipsos quoque reges ingentem auctoritate, Seleuci filiam duxisse eum, non petentem, sed petatum ultro; sororem dedisse Prusiae
 4 precanti atque oranti; celebratas esse utrasque nuptias gratulatione donisque innumerabilium legationum, et velut auspiciibus
 5 nobilissimis populis deductas esse. Boeotorum gentem, captatam 15
 Philippo, numquam ad scribendum amicitiae foedus adduci
 6 potuisse; tribus nunc locis cum Perseo foedus incisum litteris esse, uno Thebis, altero ad Delium, augustissimo et celeberrimo in templo, tertio Delphis. in Achaico concilio vero, nisi discussa res per paucos Romanum imperium intentantes esset, eo rem 20

1. multaquenon. | 2. Philippos. | 3. successum | adcessisse. | 4. pareretur *cod. et ed. Bas. 1531**, pareretur *ed. Bas. 1554*, pareretur *Kreyssig*. | 5. non-
 aput, nam apud *ed. Bas. 1531*, nam (*om. apud Drakenborch in adn.* | adque
 Asiaeciues, atque Asiae civitates *ed. Bas. 1535 (Madvig Em. L. p. 624 coni.: auctoritatem non aput <Macedonas tantum [vel Macedoniae tantum], sed aput> Graeciae adque Asiae civitates. Vereri cet., sed cf. Weissenborn in adn. ed. Weidm. p. 77).* | 6. proquam. | 7. tantumetribuatur. | procertumesse, *corr. ed. Bas. 1531*. | 8. quodam. | 9. faborem. | 10. ingentem auctoritatem <esse>; Seleuci *coni. Madvig Em. L. l. l.*, ingentem auctoritate <esse>; Seleuci *coni. Hertz*. | 11. Phrysiapraecanti. | 12. adoranti, adq. oranti *Kreyssig, Hertz* (*ac oranti ed. Bas. 1531, et oranti Drakenborch.*) | celebratares || se. | utransque. | gratulatione donis, gratulatione donis<que> *ed. Bas. 1531, gratulatione <et> donis Hertz.** | 13. uelaut*. | 14. Boetocrum*. | ap-
 tatam. | 15. al||teradsidenum*, altero ad Delum *Sigonius*, altero ad Delium *Madvig Em. L. p. 625, Kraffert cl. XXXV, 51, 1*, altero ad Ismenium *O. Müller*, altero ad Posideum *Hertz* | 16. tertioidel || phis* (*G. Becker Ien. Lit. Z. 1877 p. 713: altero Dii, demum augustissimo et celeberrimo in templo Delphis*). | Achaico. | 17. intentantis. | essetaeorū || prope.*

prope adductam, ut aditus ei in Achaiam daretur. at hercule 7
 suos honores, cuius merita in eam gentem privatim an publice
 sint maiora vix dici possit, partim desertos per incultum ac
 negligentiam, partim hostiliter sublato esse. iam Aetolos quem
 5 ignorare in seditionibus suis non ab Romanis, sed a Perseo prae-
 sidium petisse? his eum fultum societatibus atque amicitiiis eos 8
 domesticos apparatus belli habere, ut externis non egeat. tri-
 ginta milibus peditum, quinque milibus equitum in decem annos
 frumentum praeparasse, ut abstinere et suo et hostium agro
 10 frumentandi causa possit. iam pecuniam tantam habere, ut decem 9
 milibus mercennariorum militum praeter Macedonum copias sti-
 pendium in totidem annos praeparatum habeat, praeter annum,
 quod ex metallis regis capiat, vectigal. arma vel tribus tantis 10
 exercitibus in armamentaria conguessisse. iuventutem, ut iam
 15 Macedonia deficiat, velut ex perenni fonte unde hauriat, Thre-
 ciam subiectam esse.

XIII. Reliquom orationis adhortatio fuit. „non ego haec“ 1
 inquit „incertis iactata rumoribus et cupidius credita, quia vera
 esse de inimico crimina volebam, adfero ad vos, patres con-
 20 scripti, sed conperta et explorata, haud secus quam si specu-
 lator missus a vobis subiecta oculis referrem; neque relicto regno 2
 meo, quod amplum et egregium vos fecistis, mare tantum traie-
 cissem, ut vana ad vos adferendo fidem abrogarem mihi; cer- 3
 nebam nobilissimas Asiae et Graeciae civitates in dies magis
 25 denudantes iudicia sua, mox, si permitteretur, eo processuras,
 unde receptum ad paenitendum non haberent; cernebam Persea 4
 non continentem se Macedoniae regno, alia armis occupantem,
 alia, quae vi subigi non possent, favore ac benevolentia con-

1. ein*, & in *ed. Bas. 1531.* | ad. | 2. priuatista || publicae.* | 3. posset, possit *Madvig.* | desertos incultu ac per negligentiam *coni. Boot Mnem. 1889.* | 6. hiis. | adque. | 7. haberenonutexpertisnon. | XXX. milia*, triginta milibus *Vahlen.* | 8. u milia, quinque milibus *idem ephem. Austr. 1861 p. 252.* | 9. praeparare, praeparasse *Hertz*, praepara<tum habe>re *Vahlen l. l.* | 10. decemmilia, decem milibus *I. F. Gronovius.* | 12. annum quod. | 13. regis. | ueltribustantum, *corr. Sigonius.* | 14. in armamentariam. | 15. perienni. | Theriam* (*Thraciam ed. Bas. 1531.*) | 18. inquit. | 19. adferoadduos pc. | 20. inter explorata et haud in medio *versu spatium vacuum 7 fere litterarum sine ulla rasura**. | haudsecumquam. | 23. uanaaduofecistisadferendo. | adrogarem. | 24. nouillissimas. | Graecie. | 25. denudatis, *corr. ed. Bas. 1531.* | 26. penitendum. | haberem. | 28. queuisuigi*. | possunt, *corr. Ruperti.* | benevolentia (*benevolentia ed. Bas. 1531,* cf. *Georges Lex. d. Wortf. p. 94.*)

5 plectentem; videbam, quam inpar esset sors, cum ille vobis
 bellum *pararet*, vos ei securam pacem praestaretis, quamquam
 mihi quidem non parare, sed gerere paene bellum videbatur.
 6 Abrupolim, socium atque amicum vestrum, regno expulit; Arthe-
 taurum Illyrium, quia scripta ab eo quaedam vobis conperit, 5
 7 socium item atque amicum vestrum, interfecit; Euersam et Calli-
 critum Thebanos, principes civitatis, quia liberius adversus eum
 in concilio Boeotorum locuti fuerant, delaturosque ad vos, quae
 8 agerentur, professi erant, tollendos curavit; auxilium Byzantiis
 adversus foedus tulit; Dolopiae bellum intulit; Thessaliam et 10
 Doridem cum exercitu pervasit, ut in bello intestino deterioris
 9 partis auxilio meliorem adfligeret; confudit et miscuit omnia in
 Thessalia Perrhaebiaque spe novarum tabularum, ut manu debi-
 10 torum obnoxia sibi optumates opprimeret. haec cum vobis quies-
 centibus et patientibus fecerit et concessam sibi Graeciam esse 15
 a vobis videat, pro certo habet, neminem sibi, antequam in Italiam
 11 traiecerit, armatum occurrurum. hoc quam vobis tutum aut
 honestum sit, vos videritis: ego certe mihi turpe esse duxi, prius
 Persea ad bellum inferendum, quam me socium ad praedicendum,
 12 ut caveretis, venire in Italiam. functus necessario mihi officio, 20
 et quodam modo liberata atque exonerata fide mea, quid ultra
 facere possum, quam uti deos deasque precer, ut vos et vestrae
 rei publicae et nobis sociis atque amicis, qui ex vobis pendemus,
 consulatis? 4

1 XIV. Haec oratio movit patres conscriptos. ceterum in 25
 praesentia nihil, praeterquam fuisse in curia regem, scire quis-
 quam potuit: eo silentio clausa curia erat. bello denique perfecto,
 quaeque dicta ab rege quaeque responsa essent, emanavere.

---

2. *pararet add. I. F. Gronovius.* | 3. *parere.* | 4. *adque.* | *Arthetarium*
 (*Artetarium ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig.* | 6. *idem adque.* | *Euersam,*
Euercam coni. H. Valesius, prob. Crévier („Euersam et infra cap. 40, 7
Eruam prava sunt; sed incerta vera nominis forma“ Madvig). | 7. *Thebanae prin-*
cipes civitatis susp. I. F. Gronovius. | 8. *Boetorum.* | *queagerentur*.* |
 9. *Byzantis.* | 10. *bella, corr. I. F. Gronovius.* | 12. *cō||dit et miscuit cf. Gül-*
bauer p. 64. | 13. *Tessalia Perthebiaque (Aetolia Perrhaebiaque coni. Fuhr diss.*
Bonn. 1877). | 14. *oc||noxia*.* | *optumatis.* | 17. *occursumrum.* | *uobis-*
tumhauthonestum*. | 19. *quamesciumadpraedicendisautcaveretis.* | 21. *adq.* |
 22. *utei.* | *deasquepraeter, cf. Gülbauer p. 99.* | 23. *et nouis.* | 26. *inturia-*
regem. | 28. *manuere*.*

Persei deinde regis legatis post paucos dies senatus datus est. ceterum praecoccupatis non auribus magis quam animis ab Eumene rege, omnis et defensio et deprecatio legatorum respuebatur; et exasperavit animos ferocia nimia Harpali, qui princeps legationis erat. is velle quidem et laborare dixit regem, ut purganti, se nihil hostile dixisse aut fecisse, fides habeatur: ceterum si pervicacius causam belli quaeri videat, forti animo defensurum se. Martem communem esse et eventum incertum belli.

Omnibus civitatibus Graeciae atque Asiae curae erat, quid Persei legati, quid Eumenes in senatu egisset; et propter adventum eius, quem moturum aliquid rebantur, miserant pleraeque civitates, alia in speciem praeferentes, legatos. et legatio Rhodiorum *aderat Romae, cuius ferox erat nec falsa dicturus princeps, haud dubius, quin Eumenes civitatis quoque suae insetationem* Persei criminibus iunxisset. itaque omni modo per patronos hospitesque disceptandi cum rege locum in senatu quaerebat. quod cum non contigisset, libertate intemperanti inductus in regem, quod Lyciorum gentem adversus Rhodios concitasset graviorque Asiae esset, quam Antiochus fuisset, popu-

3. et defensio et depraecatio (*puncta al. atramento adiuncta*)*. | 4. ferocia animi, ferocia nimia *I. F. Gronovius, ferocia Bekker, Novák ephem. Austr. 1892 p. 204, sed cf. H. I. Müller ann. Berol. 1893 p. 33.* | 5. princeps*. | 6. causam belliquam | 7. *(„coeperat librarius scribere uelli [p. belli], dein se correxit“ Madvig).* | 8. communem. | 9. omnibus civitatibus. | 10. adque. | 11. curae erat. | 12. praeferentis. | 13. et legatio Rhodiorum *aderat Romae, cuius ferox erat nec falsa dicturus princeps H. I. Müller*, et legatio Rhodiorum <aderat Romae, cuius ferox> erat nec falsa dicturus princeps Vahlen, ephem. Austr. 1861 p. 254, et legatio Rhod. <venerat, cuius ferox> erat nec falsa cet. idem, e legatis Rhodiorum erat Andranodorus (Athandorus? sic in ed.) princeps Madvig Em. L. p. 625, et legatio Rhodiorum <Romae> erat ac Satyrus princeps Koch (et legatio Rhodiorum erat Satyrus princeps vir doct. ap. Drakenborchium, et legatio Rhodiorum <venerat ac Satyrus princeps susp. Drakenborch).* | 14. dubius quem. | 15. civitatis quoque suae, civitatem quoque suam *ed. Bas. 1531, civitatis quoque suae <insectationem> Madvig l. l. (an <insimulationem>?)* | 16. in senatu quaerebat. | 17. non add. Duker. | 18. intemperantius (*def. Weissenborn ed. Teubn. praef. p. XII et Novák Listy fil. 1885*), intemperanti *I. F. Gronovius.* | 19. Antiochus. | 20. popularem

9 larem quidem *neque Asiae* ingrattam populis — nam eo quoque iam favor Persei venerat — orationem habuit, ceterum invisam
 10 senatui inutilemque sibi et civitati suae. Eumeni vero conspiratio adversus eum favorem *maiorem* apud Romanos fecit. ita omnes ei honores habiti, donaque sunt quam amplissima data cum sella 5 curuli atque eburneo scipione.

1 XV. Legationibus dimissis cum Harpalus, quanta maxima celeritate poterat, regressus in Macedoniam nuntiasset regi, nondum quidem parantes bellum reliquisse se Romanos, sed ita
 2 infestos, ut facile appareret, non dilatueros, et ipse, praeterquam 10 quod et ita credebat futurum, iam etiam volebat, in flore virium
 3 se credens esse. Eumeni ante omnes infestus erat; a cuius sanguine ordiens bellum, Euandrum Cretensem, ducem auxiliorum, et Macedonas tres aduetos ministeriis talium facinorum ad
 4 caedem regis subornat, litterasque eis dat ad Praxo hospitam, 15 principem auctoritate et opibus Delphorum. satis constabat, Eumenem, ut sacrificaret Apollini, Delphos escensurum. praegressi cum Euandro insidiatores nihil aliud ad peragendum inceptum
 5 quam loci opportunitatem, omnia circumeuntes, quaerebant. escendentibus ad templum a Cirrha, priusquam perveniretur ad fre- 20

quidē || quidem ingrattam populis nam (popularem quidem ac gratam populis Asiae — nam *ed. Bas. 1531*), popularem quidem <neque Asiae> ingrattam populis — nam *Hartel p. 20, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1889, p. 32* (popularem quidem nec [neque *Weissenborn in ed. Teubn.*] ingrattam populis <Asiae> — nam *Kreyssig, Weissenborn l. l.*; popularibus quidem gratam — nam *Madvig Em. L. p. 626*; popularem quidem suisque non ingrattam populis — nam *Harant p. 236*). | 4. fauorem apud Romanos fecit, fav<orem mai>orem apud Romanos fecit *Hertz in adn. crit. p. XXI* (favorem apud Romanos auxit *coni. I. F. Gronovius*). | 5. donaque cuiquam amplissima, donaque sunt quam amplissima *Harant p. 236 (cl. XLV, 39, 10, ubi cod. cut pro sunt praebet)*, donaque, <quae> cuiquam amplissima *Madvig Em. L. p. 626*, donaque quam amplissima *ed. Bas. 1531 (cf. Novák p. 260)*. | 6. adque. | 7. quan || exima* (quanta eximia *ed. Bas. 1531*), quanta maxima *Muretus*. | 9. parantis. | 10. ipsae. | 11. et ita, *fort. ita Weissenborn in adn. ed. Weidm. p. 83*. | 12. omnis. | 13. oriens, *corr. ed. Bas. 1531*. | 14. ministris. | facinorum. | 15. cedem. | 16. Eume- || ut, *cf. Gillbauer p. 64*. | 17. Apollinedelpos*. | enscē || surum*, ascensurum *ed. Bas. 1531, corr. Drakenborch*. | progressi, *corr. I. F. Gronovius*. | 18. Euandro *recte cod.** | 19. quarebat*. | escendentib.* | 20. Cirrapimusquam.

quentia aedificiis loca, maceria erat ab laeva ad semitam paulum extantem a fundamento, qua singuli transirent; dextra pars labe terrae in aliquantum altitudinis derupta erat. post maceriam se 6
 5 abdiderunt gradibus adstructis, ut ex ea velut e muro tela in
 6 praetereuntem conicerent. primo a mari circumfusa turba ami- 7
 7 corum ac satellitum procedebat, deinde extenuabant paulatim
 8 angustiae agmen. ubi ad eum locum ventum est, qua singulis 8
 9 eundem erat, primus semitam ingressus Pantaleon, Aetoliae prin-
 9 ceptus, cum quo institutus regi sermo erat. tum insidiatores exorti 9
 10 saxa duo ingentia devolvunt, quorum altero caput ictum est regi,
 10 altero umerus; sopitusque ex semita procidit in declive, multis
 10 super prolapsus iam saxis congestis. et ceteri quidem, etiam 10
 10 amicorum et satellitum *turba*, postquam cadentem videre, diffu-
 10 giunt; Pantaleon contra inpavidus mansit ad protegendum regem.

15 XVI. Latrones, cum brevi circumitu maceriae decurrere 1
 15 ad conficiendum saucium possent, velut perfecta re in iugum
 15 Parnasi refugerunt eo cursu, ut, cum unus non facile sequendo
 15 per invia atque ardua moraretur fugam eorum, *ne* ex comprehenso
 15 indicium emanaret, occiderint comitem. ad corpus regis primo 2
 20 amici, deinde satellites ac servi concurrerunt; tollentes sopitum
 20 volnere ac nihil sentientem, vivere tamen ex calore et spiritu 3
 20 remanente in praecordiis senserunt: victurum exigua ac prope

---

1. locaimacerie || ratableuiasemitampaulumextā || tem* (loca maceria erat ab laeva semitae paulum extans *ed. Bas. 1531*), *corr. Madvig Em. L. p. 627* (loca, maceria erat ab laeva semita paulum extante *Kreyssig, Hertz*; loca, maceria erat ab laeva <iuxta> semitam paulum extantem *Weissenborn.*) | 3. diruta *corr. Duker.* | post maceria. | 5. a mari, agmine *coni. I. F. Gronovius.* | 8. eundeerat. | ingressus <est> *Madvig, sed cf. Hartel p. 5.* | 9. regis, *corr. Vasosanus.* | exortasuado, *cf. Giltbauer p. 75.* | 10. deduouunt.* | 11. umerussopitusquixe || mitaprocliuitdecline, *corr. Giltbauer p. 107 et 115, Hartel p. 21* (sopitusque ex semita proclivi ruit in declive *Kreyssig*, sopitusque ex semita procumbit in declive *Harant p. 237*). | 12. congestum. | 13. turba *add. Hartel l. l.* | cedentem. | 14. cons || tarinpavidus*, *corr. Kreyssig, prob. Hartel* (constanter inpavidus *ed. Bas. 1531.*) | 15. maceriem. | 16. add. | 18. adque. | excompreenso (*ne comprehenso ed. Bas. 1531*), *ne ex comprehenso Kreyssig.* | 19. occiderunt. | 20. tollentesoppidum. | 22. remanentem (remeante *coni. Heusinger*). | uicto || rum, *cf. Giltbauer p. 75.* | acpronulla.

4 nulla spes erat. quidam ex satellitibus secuti latronum vestigia,
 cum usque ad iugum Parnasi nequiquam fatigati pervenissent,
 5 re infecta redierunt. adgressi facinus Macedones uti consulte ita
 6 audacter, coeptum nec consulte et timide reliquerunt. conpotem
 iam sui regem amici postero die deferunt ad navem; inde Corinthum, 5
 7 ab Corintho, per Isthmi iugum navibus traductis, Aeginam trai-
 ciunt. ibi adeo secreta eius curatio fuit, admittentibus neminem,
 8 ut fama mortuum in Asiam perferret. Attalus quoque celerius,
 quam dignum concordia fraterna erat, credidit; nam et cum
 uxore fratris et praefecto arcis tamquam iam haud dubius regni 10
 9 heres est locutus. quae postea non fefellere Eumenes; et quam-
 quam dissimulare et tacita habere et pati statuerat, tamen in
 primo congressu non temperavit, quin uxoris petendae prae-
 maturam festinationem fratri obiceret. Romam quoque fama de
 morte Eumenis perlata est. 15

1 XVII. Sub idem tempus C. Valerius ex Graecia, quo legatus
 ad visendum statum regionis eius speculandaque consilia Persei
 regis [eius] erat, rediit, congruentiaque omnia criminibus ab
 2 Eumene adlatis referebat. simul et adduxerat secum Praxo a
 Delphis, cuius domus receptaculum latronum fuerat, et L. Rammium 20
 3 Brundisinum, qui talis indicii delator erat. princeps Brundisi

1. quidemex. | sicutlatronum. | 3. reinfestiauenierunt. |
 utinconsulte*, uti consulte *H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 32*,
 ut consulte *Pluygers Mnemos. VIII (1881), prob. Hartel p. 22* (ut
 <non> inconsulte *coni. Heusinger*), de interpunctione *cf. Walch Em. L. p. 123*. |
 4. coeptumneconsulte. | 5. iamasui. | 6. adcorinthio, de errore *cf. quae dixi*
Beitr. z. 4. Decade p. 13 (aque Corintho *coni. Harant p. 237*). | Isthmi
 (*I supra scripto*). | 7. adeossecreta. | 8. Asia. | quoqueceteriumquam. | 10.
 fratri. | arcis, *corr. H. I. Müller ex usu Liv.* (cf. Fügner Lex. p. 1342)*. |
 audtdubius.* | 11. quepostea*. | qua||quam.* | 12. tacitehabe||reidpati*
 (tacite habere id patique *ed. Bas. 1531*), tacita (tacitum olim *Drakenborch*)
 habere et pati *Weissenborn*, tacita haberi pati *Madvig Em. L. p. 627*, tacita
 habere (*del. id pati*) *susp. H. I. Müller.** | 13. congressuunotemperavit. | ma-
 turam. | 14. famam. | 16. legatusquiad (qui legatus ad *ed. Bas. 1531*), quo
 legatus ad *coni. Drakenborch.** | 18. regiseiuserat (regis missus erat *ed. Bas.*
1531) regis erat *Hartel p. 22, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 32*,
 regis ierat *Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 263*). | 20. Rammum, Rennium
Giles class. Rev. I, 170; sed cf. H. I. Müller ann. Berol. 1888 p. 102. |
 21. indicii.

Rammius fuit; hospitioque et duces Romanos omnes et legatos, exterarum quoque gentium insignes, praecipue regios, accipiebat. ex eo notitia ei cum absente Perseo fuerat; litterisque ⁴ spem amicitiae interioris magnaue inde fortunae facientibus ⁵ ad regem profectus brevi perfamiliaris haberi trahique magis, quam vellet, in arcanos sermones est coeptus. promissis enim ⁵ ingentibus praemiis petere institit ab eo rex, quoniam duces omnes legatique Romani hospitio eius uti adsuessent, quibus eorum ipse scripsisset, ut venenum dandum curaret. cuius scire ⁶ ¹⁰ se comparationem plurimum difficultatis et periculi habere; pluribus consciis comparari; eventu praeterea incerto esse, ut aut satis efficacia ad rem peragendam aut tuta ad rem celandam dentur. se daturum, quod nec in dando nec datum ullo signo ⁷ deprendi posset. Rammius veritus, ne, si abnuisset, primus ipse ⁸ ¹⁵ veneni experimentum esset, facturum pollicitus proficiscitur; nec Brundisium ante redire, quam convento C. Valerio legato, qui circa Chalcidem esse dicebatur, voluit. ad eum primum indicio ⁹ delato, iussu eius Romam simul venit. introductus in curiam, quae acta erant, exposuit.

²⁰ XVIII. Haec ad ea, quae ab Eumene delata erant, accessere, quo maturius hostis Perseus iudicaretur, quippe quem non iustum modo apparare bellum regio animo, sed per omnia clandestina grassari scelera latrociniorum ac veneficiorum cernebant. belli administratio ad novos consules reiecta est; in praesentia tamen Cn. Sicinium praetorem, cuius inter cives et peregrinos iurisdictio erat, scribere milites placuit, qui Brundisium ²⁵ ³

1. hospitioquoque, hospitioque *Weissenborn praef. ed. Teubn. p. XII, Madvig Em. L. p. 628.* | 2. insignisquoquepraecipue, insignes praecipue *ed. Bas. 1531* (insignes quosque, praecipue *Harant p. 237.*) | 5. perfamiliaris haberi. | 6. sermonesetcoeptus. | 8. Romanihostioeius, *cf. Giltbauer p. 64.* | 10. (*cf. Walch Em. L. p. 122;* et periculi habere pluribus consciis; eventu *Madvig Em. L. p. 628,* et periculi habere <neque posse sine> pluribus consciis comparari; eventu *Pluygers,* et periculi habere pluribus consciis; comparati eventum *Seuffert, Hertz.*) | 11. (<in> incerto esse *Seuffert, Hertz.*) | 12. peragendamadtuta. | rem *sec. l. del. I. F. Gronovius, sed cf. Vahlen Ind. Ber. 1877.* | 13. <sed> se daturum *Cobet.* | quenecin. | 14. defendiposset. | ueritusnisiabnuisset. | 15. experiimētum*. | 17. circaalcidem. | 18. iussueiussuromam. | curiamq. || acta*. | 20. eaq. || ab*. | 22. appellare bellum. | 23. clamdestina. | scelere. | beneficiorum. | 25. C. Sicinium.

ducti primo quoque tempore Apolloniam in Epirum traicerentur ad occupandas maritimas urbes, ubi consul, cui provincia Macedonia obvenisset, classem appellere tuto et copias per commodum exponere posset. Eumenes, aliquamdiu Aeginae retentus periculosa et difficili curatione, cum primum tuto potuit, profectus Pergamum, praeter pristinum odium recenti etiam scelere Persei stimulante *summa* vi parabat bellum. legati eo ab Roma gratulantes, quod e tanto periculo evasisset, venerunt.

Cum Macedonicum bellum in annum dilatum esset, ceteris praetoribus iam in provincias profectis, M. Iunius et Sp. Lucretius, quibus Hispaniae provinciae obvenerant, fatigantes saepe idem petendo senatum, tandem pervicerunt, ut supplementum sibi ad exercitum daretur: tria milia peditum, centum et quinquaginta equites in Romanas legiones *legere*, in socialem exercitum quinque milia peditum et trecentos equites imperare sociis iussi. hoc copiarum in Hispanias cum praetoribus novis portatum est.

XIX. Eodem anno, quia per recognitionem Postumi consulis magna pars agri Campani, quem privati sine discrimine passim possederant, recuperata in publicum erat, M. Lucretius tribunus plebis promulgavit, ut agrum Campanum censores fruedum locarent; quod factum tot annis post captam Capuam non fuerat, ut in vacuo vagaretur cupiditas privatorum.

Cum in expectatione senatus esset bello etsi non indicto, tamen iam decreto, qui regum suam, qui Persei secuturi amicitiam essent, legati Ariarathis puerum filium regis secum adducentes Romam venerunt; quorum oratio fuit, regem educandum filium Romam misisse, ut iam inde a puero adsuesceret moribus

---

1. ducit. | traiceretur. | 4. Aegine. | 7. *summa* *add. ed. Bas. 1531.* | abromastimulantesquod, *cf. Giltbauer p. 115.* | 9. Maconcumbellum. | dilatum est. | 10. inprovincia. | 11. fatigatissepe, *corr. Kreyssig.* | 14. *legere addidi, cf. XXIII, 44, 7** (scribere *Crévier, prob. Harant p. 238.*) | u · peditum || et · CCC. equites.* | 16. cum pr. novis* | 17. persecognitionem. | 18. quam, *corr. ed. Bas. 1531.* | 19. consederantlucrupeperata. | 20. <legem> promulgavit *coni. Drakenborch.* | 21. totannisonpost. | 22. uacuouacaretur* | *cf. de h. l. Mommsen Staatsr. III p. 1116.* | 23. in *add. ed. Bas. 1531.* | 24. qui regnum. | Persei qui, *transpos. Madvig Em. L. p. 628, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1890 p. 216.* | 25. Ariatis, *Ariaratis ed. Bas. 1531.* | 26. educendum, *educandum ed. Bas. 1531 (cf. Weissenborn — H. I. Müller ad I, 39, 6; XXI, 43, 15).*

Romanis hominibusque. petere, ut eum non sub hospitum modo 5
 privatorum custodia, sed publicae etiam curae ac velut tutelae
 vellent esse. ea legatio grata senatui fuit; decreverunt, ut Cn. 6
 Sicinius praetor aedes instruendas locaret, ubi filius regis comi-
 5 tesque eius habitare possent. et Threcum legatis, Maedis Coelale-
 tisque et Sapaeis societatem amicitiamque petentibus et, quod
 petebant, datum est, et munera *binum* milium aeris [summae]
 in singulos missa. hos utique populos, quod ab tergo Macedoniae 7
 Thracia esset, adsumptos in societatem gaudebant. sed ut in
 10 Asia quoque et insulis explorata omnia essent, Ti. Claudium
 Neronem M. Decimium legatos miserunt. adire eos Cretam et Rho- 8
 dum iusserunt, simul renovare amicitiam, simul speculari, num
 sollicitati animi sociorum ab rege Perseo essent.

XX. In suspensa civitate ad expectationem novi belli, noc- 1
 15 turna tempestate columna rostrata in Capitolio bello Punico *priore*
posita ob victoriam M. Aemili consulis, cui collega Ser. Fulvius
 fuit, tota ad imum fulmine discussa est. ea res prodigii loco

2. tutele. | 3. etregemetlegatio (ea regis legatio *ed. Bas. 1531*),
 ea legatio *scripsi**, egregie ea legatio *Madvig Em. L. p. 629*, egregie haec
 legatio *susp. Hertz praef. p. XXII* (grata ea legatio [grata] *susp. Novák p. 260*;
 et regerent · ea legatio *Harant p. 238*). | 4. aedis (post praetor 13 *litt. lacuna*
sine ras.)* | instructas, instruendas *Lentz, H. I. Müller ann. Berol. 1890 p.*
216. | 5. habitareec||possent*, habitare possent *ed. Bas. 1531, Novák p.*
260* (habitare recte possent *Madvig Em. L. p. 629*, habitare regie possent
Anonymus, prob. H. I. Müller l. l., habitare egregie possent *Drechsler*). |
 ettrecumlegatissediscep || natisqueetsatissocietatem* (et Thracum legatis
 apud se disceptantibus et societatem *ed. Bas. 1531*), et Threcum legatis,
 Maedis Coelaletisque et Sapaeis societatem *temptavi**, et Threcum legatis, Maedis
 Caenisque et Astiis societatem *Weissenborn praef. ed. Teubn. p. XII*, et
 Threcum legatis Maedis* que et Astiis societatem *idem in ed. Weidm p. 90*,
 et Threcum legatis, Maedis Odomantisque et Sapaeis societatem *Madvig Em.*
L. p. 629, et Threcum legatis sibi finitumisque et socis societatem *Gül-*
bauer p. 107. | 7. binum *add. ed. Bas. 1531*. | militum. | summae *contra*
consuetudinem Livi addi Duker animalvertit, prob. H. I. Müller ann. Berol.
1890 p. 216. | 9. Traeciae. | 10. T. Claudium, *corr. Sigonius*. | 11. Rhodium. |
 15. tempestateicolumna||prostrata*. | Punico||cons.cui* (*priore posita*
ob victoriam M. Aemili post Punico, unde oculi librarii ad cons. facile aber-
rare poterant, addidi sec. Madvig. in adn. ed. p. 57; *priore posita M. Aemili*
Weissenborn in adn. ed. Weidm. p. 91; *priore posita opera M. Aemili Hertz partim*
Sigonium, partim Weissenbornium in praef. ed. Teubn. p. XII secutus. | 17. prodigi-

2 habita ad senatum relata est; patres et ad haruspices referri
 3 et decemviros adire libros iusserunt. decemviri lustrandum oppi-
 dum, supplicationem obsecrationemque habendam, victimis maioribus
 sacrificandum et in Capitolio Romae et in Campania ad Minervae
 promuntorium renuntiarunt; ludos per decem dies Iovi optimo 5
 4 maximo primo quoque die faciendos. ea omnia cum cura facta.
 haruspices in bonum versurum id prodigium, prolationemque
 finium et interitum perduellium portendi responderunt, quod ex
 hostibus spolia fuissent ea rostra, quae tempestas diiecisset.
 5 accesserunt, quae cumularent religiones animis: Saturniae nun- 10
 tiatum erat sanguine per triduum in oppido pluvisse; Calatiae
 asinum tripodem natum, et taurum cum quinque vaccis uno ictu
 6 fulminis exanimatos; Auximi terra pluvisse. horum quoque prodigi-
 orum causa res divinae factae et supplicatio unum diem feriaeque
 habitae. 15

1 XXI. Consules ad id tempus in provinciam non exierant,
 quia neque, uti de M. Popilio referrent, senatui obsequebantur,
 2 et nihil aliud decernere prius statutum patribus erat. aucta etiam
 invidia est Popili litteris [eius], quibus iterum cum Statellatibus
 Liguribus proconsul pugnasse se scripsit ac sex milia eorum 20
 occidisse; propter cuius iniuriam belli ceteri quoque Ligurum
 3 populi ad arma ierunt. tum vero non absens modo Popilius,
 qui deditis contra ius ac fas bellum intulisset et pacatos ad
 rebellandum incitasset, sed consules, quod non exirent in pro-
 vinciam, in senatu increpiti. hoc consensu patrum accensi M. 25
 Marcius Sermo et Q. Marcius Scylla, tribuni plebis, et consulibus

1. etharuspicesreferre (ad haruspices referre *ed. Bas. 1531*), *corr.*
Madvig Em. I. p. 629; cf. Hartel p. 23. | 3. habendam uictissimam oppidis
 maioribus, *cf. Gitlbauer p. 64 et 115.* | 5. Iouis || $\bar{o} \bar{m}^*$ | 8. perduellium. |
 9. que. | di || iecisset*, (*disiecisset ed. Bas. 1531*). | 10. Saturnie. | 11. Cale-
 teiaea, *corr. Sigonius.* | 12. tripodem. | uacchis. | 13. fluminis examinatos oximi. |
 horum quique. | 14. supplicationum diem. | 16. in provincias coni. *Ruperti.* |
 17. ut idem popiliore || ferre*. | 18. ut nihil, *corr. ed. Bas. 1531.* | 19. Populi-
 litteris. | eius *inclus. Novák p. 260.* | quibus si iterum. | Satellatis, Sta-
 tellatibus *ed. Bas. 1531, cf. Novák české mus. fil. VI, 42, Statellis Bekker.* |
 20. procons., pro consule coni. *I. Perizonius.* | ac se x. milia (ac se decem
 milia *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig.* | 21. queque. | 23. inusacta bellum
 intulisset pacatos, *corr. ed. Bas. 1531.* | ad rebellum, *corr. Gruter* (*cf.*
Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 264, Gitlbauer p. 65). | 26. Scylla, Ralla coni.
 Pighius. | et consul multam*.

multam se dicturos, nisi in provinciam exirent, denuntiarent, et rogationem, quam de Liguribus deditis promulgare in animo haberent, in senatu recitarunt. sanciebatur, ut, qui ex Statellis deditis in libertatem restitutus ante Kal. Sextiles primas non esset, cuius dolo malo is in servitutem venisset, ut iuratus senatus decerneret, qui eam rem quaereret animadverteretque. ex auctoritate deinde senatus eam rogationem promulgarunt. priusquam proficiscerentur consules, C. Cicereio, praetori prioris anni, ad aedem Bellonae senatus datus est. is expositis, quas in Corsica res gessisset, postulatoque frustra triumpho, in monte Albano, quod iam in morem venerat, ut sine publica auctoritate fieret, triumphavit. rogationem Marciam de Liguribus magno consensu plebes scivit iussitque. ex eo plebiscito C. Licinius praetor consuluit senatum, quem quaerere ea rogatione vellet. patres ipsum eum quaerere iusserunt.

XXII. Tum demum consules in provinciam profecti sunt exercitumque a M. Popilio acceperunt. neque tamen M. Popilius reverti Romam audebat, ne causam diceret adverso senatu, infestiore populo, apud praetorem, qui de quaestione in se proposita senatum consuluisse. huic detractationi eius tribuni plebis alterius rogationis denuntiatione occurrerunt, ut, si non ante idus Novembres in urbem Romam introisset, de absente eo C. Licinius statueret ac iudicaret. hoc tractus vinculo cum redisset, ingenti cum invidia in senatum venit. ibi cum laceratus iurgiis multorum esset, senatus consultum factum est, ut, qui Ligurum post Q. Fulvium L. Manlium consules hostes non fuissent, ut eos C. Licinius Cn. Sicinius praetores in libertatem restituendos curarent, agrumque iis trans Padum consul C. Popilius daret. multa milia hominum hoc senatus consulto restituta in libertatem, transductisque Padum ager est adsignatus. M. Popilius rogatione Marcia

3. Satellis. | 5. in servitute mansisset *coni. I. F. Gronovius.* | 7. promulgarent*. | 8. coss. || C. Cicereiopriorisanni*. | 9. datusextis-expositis, datus est. is expositis *ed. Bas. 1531*, datus est. is exposito *Novák l. l. p. 42.* | 10. frustritrimpho. | 12. triumphavit. | 13. plebisciuatitaiussititque*, *corr. ed. Bas. 1531.* | C. Liciniusproconsuluit. | 14. querereexrogatione, *corr. Drakenborch.* | 15. querere inusserant.* | 17. ceperunt, acceperunt *I. F. Gronovius, cf. Fügner Lex. p. 265.* | 18. reuserti*. | 19. apud. | 20. positā*, *proposita coni. Drakenborch.* | detractationi (detractationi *ed. Bas. 1531*), detractationi *Bekker.* | 21. rogationi. | 25. postquamfluuium · l · manlium*. | 28. agrumqueis. | 30. ageretadsignatus*. | rogationem · m · arciauisaput*.

bis apud C. Licinium causam dixit; tertio praetor, gratia consulis absentis et Popiliae familiae precibus victus, idibus Martiis adesse reum iussit, quo die novi magistratus inituri erant honorem, ne diceret ius, qui privatus futurus esset; ita rogatio de Liguribus arte fallaci elusa est.

1 XXIII. Legati Carthaginienses eo tempore Romae erant
 et Gulussa, filius Masinissae. inter eos magnae contentiones in
 2 senatu fuere. Carthaginienses querebantur, praeter agrum, de quo
 ante legati ab Roma, qui in re praesenti cognoscerent, missi
 essent, amplius septuaginta oppida castellaque agri Carthagi- 10
 niensis biennio proximo Masinissam vi atque armis possedisse:
 3 id illi, cui nihil pensi sit, facile esse. Carthaginienses foederis
 4 inligatos silere; prohiberi enim extra fines efferre arma; quam-
 quam sciant in suis finibus, si inde Numidas pellerent, se gesturos
 bellum, illo haud ambiguo capite foederis deterreri, quo diserte 15
 5 vetentur cum sociis populi Romani bellum gerere. sed iam ultra
 superbiam crudelitatemque et avaritiam eius non pati posse
 Carthaginienses. missos esse se, qui orarent senatum, ut trium
 6 harum rerum unam ab se impetrari sinerent: ut vel ex aequo
 inter regem socium populumque Carthaginiensem, quid cuiusque 20
 esset, disceptarent; vel permitterent Carthaginiensibus, ut adver-
 sus iniusta arma pio iustoque se tutarentur bello; vel ad extre-
 7 tuerent, quid donatum ex alieno Masinissae vellent. modestius

---

2. Popilliofamiliaepraecibusuictulaudibusmartis. | 3. rerum. |
 honorem ediceretis qui. | 5. fallacia elusa. | 6. Carthaginienses rettem || pore*. |
 7. Massilisae*. | contiones, cf. *Gilbauer p. 65.* | 8. Carthaginienses. | ae-
 grum. | 9. in *add. Sigonius.* | pre||senti*. | 10. castellaque*. | 11. Masinissam-
 queuiadque. | 13. prohibere. | extra fines extra fines. | <et> quamquam con-
 I. *Perizonius.* | 14. pellerent*. | 15. illo aut ambiguo, illo haud ambiguo con-
Madvig Em. L. p. 630. | quod deser || te*. | 16. set. | 17. superuiam crudeli-
 tatemque. | pati non posse *Novák p. 260.* | 18. Carthaginienses. | missos
 esse, missos esse <se> *H. I. Müller**, missos sese *I. F. Gronovius, olim*
H. I. Müller ann. Berol. 1882 p. 305, sese missos esse *Drakenborck*
in adm., missos se *Madvig.* | triumpharum rerum. | 19. imperari. |
 uetuelexequo in socium || populumque* (ut vel ex aequo apud socium populum
ed. Bas. 1531), ut vel ex aequo in <ter regem> socium populumque <Car-
 thaginiensem> *H. I. Müller**, ut vel ex aequo in <ter regem> socium po-
 pulumque *Madvig Em. L. v. 630.* | 21. essent. | 23. apud*.

certe daturus eos, et se scituros, quid dedissent; ipsum nulla praeterquam suae libidinis arbitria acturum. horum si nihil im-⁸petrarent, et aliquod suum post datam a P. Scipione pacem delictum esset, ipsi potius animadverterent in se. tutam servi-⁹tutem se sub dominis Romanis quam libertatem expositam ad iniurias Masinissae malle; perire denique semel ipsis satius esse, quam sub acerbissimi carnificis arbitrio spiritum ducere. sub haec¹⁰ dicta lacrimantes procubuerunt, stratique humi, non sibi magis misericordiam quam regi *excitarunt invidiam*.

¹⁰ XXIV. Interrogari Gulussam placuit, quid ad ea respon-¹deret, aut, si prius mallet expromere, super qua re Romam venisset. Gulussa neque sibi facile esse dixit, de iis rebus agere,² de quibus nihil mandati a patre haberet, neque patri facile fuisse mandare, cum Carthaginenses nec, de qua re acturi essent,³ nec omnino ituros se Romam indicaverint. in aede Aesculapi³ clandestinum eos per aliquot noctes consilium principum habuisse,

1. se *add. Hartel p. 23.* | quiddedissentquidipsumnullampraeterquam suaelibidinisarbitrio futurumhorumsi (quid dedissent: ipsum nullum, praeterquam suae libidinis arbitrio, <finem> facturum. horum si *ed. Bas. 1531*), quid dedissent; ipsum nulla praeterquam suae libidinis arbitria acturum. horum si *H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 33 (cl. XXXXVIII, 15, 5 arbitria belli pacisque agere et Weissenborni adn. ad XXVIII, 45, 4)*, quid dedissent; ipsi nullum praeterquam suae libidinis arbitrium futurum. horum si *Hartel l. l.*, quid dedissent, quid <non>; ipsi nullum, praeterquam suae libidinis arbitrio, futurum modum. si *Harant p. 238.* | 3. aliquamsuum. | datum. | 4. dilectum. | tutamiuentutemetsub*. | 6. perireneque, perire denique *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 254* (perire namque *ed. Bas. 1531*, perire quoque *olim Madvig*). | ipse satiusipseesse. | 7. acer||uissimo*, acerbissimi *ed. Bas. 1531.* | 8. lacrimantis. | 9. misericordiamque || reis* (misericordiam quam regi... *ed. Bas. 1531*), <excitarunt invidiam> *aldidi (cf. Curt. Ruf. VIII, 8, 22 maiorem apud Graecos Alexandro excitavit invidiam)*, <invidiam concitarunt> Sigonius.* | 10. <deinde> interrogari *coni. Sigonius obloquente Drakenborch. (an <itaque> interrogari?)*. | ad eas, ad ea *ed. Bas. 1531*, ad eas <res> *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 254.** | 11. expromeret, expromere *Madvig Em. L. p. 631, de interpunctione cf. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 33.* | reprae-romam, re prae<terea> Romam *Hartel p. 24*, re ipse Romam *Madvig l. l.*, re Romam *ed. Bas. 1531, prob. Vahlen l. l., H. I. Müller l. l.* | 12. deisrebus. | 14. Cartaginienses. | 15. iturus. | necinaede. | 16. clamdestinum. | aliquod. | principium*.

unde *nihil emanasse*, praeterquam legatos occultis cum mandatis
 4 Romam mitti. eam causam fuisse patri mittendi se Romam, qui
 deprecaretur senatum, ne quid communibus inimicis criminan-
 tibus se *crederent*, quem ob nullam aliam causam nisi propter
 5 constantem fidem erga populum Romanum odissent. his utrimque
 6 auditis senatus, de postulatis Carthaginiensium consultus, respon-
 7 deri ita iussit: Gulussam placere extemplo in Numidiam proficisci
 legatos quam primum ad senatum mittat denuntietque Cartha-
 ginien-sibus, ut ad disceptandum veniant. se alia, quae possent,
 8 Masinissae honoris causa et fecisse et facturos esse; ius gratiae
 9 non dare. agrum, qua cuiusque sit, possideri velle, nec novos
 10 statuere fines, sed veteres observare in animo habere. Cartha-
 ginien-sibus victis se et urbem et agros concessisse, non ut in
 pace eriperent per iniuriam, quae iure belli non ademissent.
 11 ita regulus Carthaginiensesque dimissi. munera ex instituto data
 utrisque, aliaque hospitalia comiter [con]servata.

1 XXV. Sub idem tempus Cn. Servilius Caepio Ap. Claudius
 Centho T. Annius Luscus legati ad res repetendas in Macedoniam
 2 renuntiandamque amicitiam regi missi redierunt; qui iam sua
 sponte infestum Persei senatum insuper accenderunt, relatis ordine
 3 quae vidissent quaeque audissent: vidisse se per omnes urbes
 Macedonum summa vi parari bellum. cum ad regem pervenissent,

1. unde praeterea, lacunam h. l. animadvertit Clericus, quam
Drakenborchi coniectura explevi (cf. etiam Madvig ed. p. 61 adn.) |
 2. quideprecaretur*. | 3. inimi||citiscriminantuibusseromamquē||ob*, inimicis
 criminantibus se crederent, quem ob *ed. Bas. 1531 (num committerent,*
quem ob*?). | 5. constantenfidempergapr. o||odissent.* | *inter odissent et his*
spat. vac. 9 litt. sine ras.*. | utrumq.*. | 6. Cartaginiensiumconsultis. |
 respondere, *corr. Douiatius*. | 8. Cartaginienses. | 10. se aliquem*, se si
 aliquid Hertz, si aliquid *ed. Bas. 1531*, se alia, quae *Weissenborn, Harant p. 239*. |
 11. Ma||sissehonoriscausa*. | 12. quod cuiusque sit *coni. Harant p. 239*. | 13.
 statuerent. | obseruari, *corr. I. F. Gronovius (cf. Madvig Em. L. p. 631)*. |
 14. urbesetagrosconcisisse (*cf. Gülbauer p. 75*), *corr. ed. Bas. 1531*. | 15. ini-
 iuriamq. iure. | admisissent. | 16. Cartaginiensesque. | 17. comitercōseruata*,
 comiter seruata (vel observata) *Drakenborch in adn.* — inter hanc vocem et*
sub vacuum spatium est 10 fere litt. sine ras.*. | 19. Cento, Centho *Sigonius*. | 20.
 regis. | quiaiam. | 21. infestus. | Persei, *cf. Georges Wortf. p. 516 (Persi*
ed. Bas. 1531, Perseo D. Heinsius). | 22. que | quequeaudentuidissese*, *cf.*
Gülbauer p. 65 et 113. | 23. sū||miui*.

per multos dies conveniendi eius potestatem non factam; postremo, cum desperato iam conloquio profecti essent, tum demum se ex itinere revocatos et ad eum introductos esse. suae orationis summam fuisse: foedus cum Philippo ictum esse, cum ipso eo 4
 5 post mortem patris renovatum, in quo diserte prohiberi eum extra fines arma efferre, prohiberi socios populi Romani lacescere bello. exposita deinde ab se ordine, quae ipsi nuper in senatu 5
 Eumenen vera omnia et conperta referentem audissent. Samo- 6
 thracae praeterea per multos dies occultum consilium cum lega- 6
 tionibus civitatum Asiae regem habuisse. pro his iniuriis satis- 7
 fieri senatum aecum censere, reddique sibi res sociisque suis, 7
 quas contra ius foederis habeat. regem ad ea primo accensum 8
 ira inclementer locutum, avaritiam superbiamque Romanis obi- 8
 cientem frementemque, quod alii super alios legati venirent 8
 15 speculaturi dicta factaque sua, quod se ad nutum imperiumque eorum omnia dicere ac facere aecum censerent; postremo multum 9
 ac diu vociferatum reverti postero die iussisse: scriptum se res- 9
 ponsum dare velle. tum ita sibi scriptum traditum esse: foedus 10
 cum patre ictum ad se nihil pertinere; id se renovari, non quia 10
 20 probaret, sed quia in nova possessione regni patienda omnia essent, passum. novom foedus si secum facere vellent, convenire 11
 prius de condicionibus debere; si in animum inducerent, ut ex aequo foedus fieret, et se visurum, quid sibi faciendum esset, 11
 et illos credere e re publica consulturos. atque ita se proripuisse, 12
 25 et summoveri e regia omnes coeptos. tum se amicitiam et socie-

---

3. itinereuocatos. | 4. ictumsecum (ictum cum *ed. Bas. 1531*), ictum esse, cum *Madvig Em. L. p. 631*. | 5. prohibere (*utroque loco*). | 7. que. | 8. Famothrace. | 10. satisfaiieri*. | 11. censer. | 12. habebat. | 13. auaritiamsuper || queromanis*. | obicientemfrecuen || temquod (obicientem frequenter: quod *ed. Bas. 1531*), obicientem frementemque, quod *Hertz, Gülbauer p. 75* (obicientem frementem, quod *Harant p. 239*, obicientem querentemque, quod *Madvig Em. L. p. 632*). | 14. alisuperatiosilegati. | 15. speculati (speculari *ed. Bas. 1531*), speculaturi *Ruperti, Hertz, Madvig, Gülbauer p. 65*, speculatum *Kreyssig*. | 18. cumita. | 19. abse (*cf. Beitr. z. 4. Decade I p. 13*). | renouare. | 20. probare. | 21. passurum. | nouofoedusseisecum, *corr. Kreyssig* (si novum foedus secum *ed. Bas. 1531*). | 22. deberetsi, debere; si *Madvig Em. L. p. 632* (debere; et si *ed. Bas. 1531*). | inducerentexequofidus. | 24. crederep. consulturos (credere rei pub. consulturos *ed. Bas. 1531*), credere e re publica consulturos *Madvig Em. L. p. 632*. | adque. | 25. summoueriegregiaomnis.

tatem renuntiasset. qua voce eum accensum restitisse atque voce clara denuntiasset sibi, ut triduo regni sui decederent finibus. ita se profectos; nec sibi [aut] manentibus ibi quidquam hospitaliter aut benigne factum. Thessali deinde Aetolique legati auditi. senatui, ut scirent quam primum, quibus ducibus usura res publica esset, litteras mitti consulibus placuit, ut, uter eorum posset, Romam ad magistratus creandos veniret.

- 1 XXVI. Nihil magnopere, quod memorari adtineat, rei publicae eo anno consules gesserant, magis e re publica visum erat, conprimi ac sedari exasperatos Ligures. 10
- 2 Cum Macedonicum bellum expectaretur, Gentium quoque, Illyriorum regem, suspectum Issaei legati fecerunt, simul questi, fines suos eum depopulatum, simul nuntiantes, uno animo vivere 3 Macedonum atque Illyriorum regem; communi consilio parare Romanis bellum; et specie legatorum Illyrios speculatores Romae 15 esse Perse auctore missos, ut, quid ageretur, scirent. Illyrii vocati in senatum; qui cum legatos se esse missos ab rege dicerent ad purganda crimina, si qua de rege Issaei deferrent, quaesitum est, quid ita non adissent magistratum, ut ex instituto loca,

cuoeptuscumseamicitiaamesocietatensenuntiasset, cf. *Gilbauer p. 62 adn. 1.*, *Heraeus quaest. crit. p. 12.* | 1. qua uocē*. | adque. | 2. triduos. | 3. profectus. | sibi aut manentibus | ibi quidquam* (sibi aut venientibus aut manentibus quidquam *ed. Bas. 1531*), sibi manentibus ibi quidquam *Hartel p. 24*, sibi aut <venientibus aut> manentibus quicquam *Weissenborn*, sibi aut manentibus <aut abeuntibus> quidquam *Madvig*, sibi aut <euntibus aut> manentibus quidquam *H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 34*, sibi dum manerent ibi quidquam *Harant p. 239**. | aut hospitaliter aut benigne *Hartel l. l.* | 4. Tessali. | 5. senatum. | usurarepesse*. | 6. esset, posset *I. F. Gronovius*. | 7. uenisset. | 8. magnoopere*. | adtineat*. | 9. consulis. | 10. exasperathosaciliguris, exasperatos ac hostiles Ligures *coni. Hartel p. 25.* | 11. Macedonicum-inbellum (an Macedonicum iam bellum?*) | 12. Iregēsusceptumesselegati, regem suspectum Issenses legati *ed. Bas. 1531*, regem suspectum Issaei legati *Madvig Em. L. p. 633.* | quaestionesuosecondopopulatum*, questi fines suos secundo populatum *ed. Bas. 1531*, questi fines suos eum depopulatum *Madvig l. l.*, cf. *Heraeus quaest. crit. p. 12.* | 14. adque. | 15. speciem. | 16. Illyri. | 17. abregeadi | cerent*. | 18. deregessissedifferent, de rege Issenses deferrent *ed. Bas. 1531*, de rege Issaei deferrent *Madvig l. l.* | quesitumetquid, quaesitum est quid *Madvig* (quaesitum ecquid *Vasconius*). | 19. instituito*. | loca <et> lautia *coni. Turnebus*.

lautia acciperent, sciretur denique, venisse eos, et super qua re venissent? haesitantibus in responso, ut curia excederent, dictum; responsum tamquam legatis, ut qui adire senatum non postulassent, dari non placuit; mittendosque ad regem legatos censuerunt, qui nuntiarent, quid socii quererentur; senatum existumare, non aecum eum facere, qui ab sociis suis non abstineret iniuriam. in hanc legationem missi A. Terentius Varro C. Platorius C. Cicereius. ex Asia, qui circa socios reges missi erant, redierunt legati, qui rettulerunt, Eumenen in ea, Antiochum in Syria, Ptolemaeum Alexandriae sese convenisse. omnes sollicitatos legationibus Persei, sed egregie in fide permanere, pollicitosque omnia, quae populus Romanus imperasset, praestatuos. et civitates socias adisse: ceteras satis fidas, Rhodios fluctuantes et inbutos Persei consilii invenisse. venerant Rhodii legati ad purganda ea, quae volgo iactari de civitate sciebant; ceterum senatum iis non prius dari, quam novi consules magistratum inissent, placuit.

XXVII. Belli apparatus non differendum censuerunt. C. Licinio praetori negotium datur, ut ex veteribus quinqueremibus

---

1. acceperet. | superdereuennis hesitantibus in re || busponso (cf. *Gilbauer p. 83*), corr. ed. *Bas. 1531*. | 3. ut qui adirent, ut qui adire ed. *Bas. 1531*, qui ut adirent *Madvig* (iis, qui adire *Crévier*). | 4. adire legatos. | 5. quid socii quererentur, qui socii quererentur ed. *Bas. 1531*, quid socii quererentur *Madvig Em. L. p. 634* (quod socii quererentur *I. F. Gronovius*). | senatum existumare non aecum, senatum existumare non aecum *Madvig l. l.*, *Hertz* (apud senatum exutum a rege agrum non aequum ed. *Bas. 1531*). | 7. c̄p̄. letorius supra scripto a post l*. | 8. regem. | 9. redierunt legati quire die || runteumenen* (legati redierunt, qui renuntiarunt, Eumenen ed. *Bas. 1531*), redierunt legati, qui rettulerunt, Eumenen *Harant p. 240 (cl. X, 34, 10)* qui ubi redierunt rettuleruntque), redierunt legati: Eumenen *Madvig in adn.*, *Hertz*. | 9. in Antiochum*, in ea, Antiochum ed. *Bas. 1531*. | 10. in Alexandria, Alexandriae *I. F. Gronovius, Madvig Em. L. p. 634*. | 11. sede Graeciae fide permanere. | 12. omnia || que pr̄. imperasset.* | 13. adisse <se> *Ruperti*. | fidas socios, fidas, Rhodios *Madvig Em. L. p. 635* (fidas, solos Rhodios ed. *Bas. 1531*). | fluctuatis. | 14. consiliis. | Rodi. | 15. purganda ea || uolgo lactari*. | 16. iis non niconsoles, iis non <prius dari, quam no> vi consules *Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 255*, iis non <ante dari, quam no> vi consules *Weissenborn* (iis dari, quum novi consules ed. *Bas. 1531*). | 19. quinquare || micbus*.

in navalibus Romae subductis, quae possent usui esse, reficeret
 2 pararetque naves quinquaginta. si quid ad eum numerum ex-
 plendum deesset, C. Memmio collegae in Siciliam scriberet, ut
 eas, quae in Sicilia naves essent, reficeret atque expediret, ut
 3 Brundisium primo quoque tempore mitti possent. socios navales
 libertini ordinis in viginti et quinque naves ex civibus Romanis
 C. Licinius praetor scribere iussus; in quinque et viginti parem
 numerum Cn. Sicinius sociis imperaret; idem praetor peditum
 octo milia, quadringentos equites ab sociis Latini nominis exigeret.
 4 hunc militem qui Brundisi acciperet atque in Macedoniam mitteret,
 A. Atilius Serranus, qui priore anno praetor fuerat, deligitur.
 5 Cn. Sicinius praetor ut exercitum paratum ad traiciendum haberet,
 C. Popilio consuli ex auctoritate senatus C. Licinius praetor
 scribit, ut et legionem secundam, quae maxime veterana in Li-
 guribus erat, et ex sociis Latini nominis quattuor milia peditum,
 6 ducentos equites idibus Februariis Brundisi adesse iuberet. hac
 classe et hoc exercitu Cn. Sicinius provinciam Macedoniam ob-
 tinere, donec successor veniret, iussus, porogato in annum im-
 perio. ea omnia, quae senatus censuit, inpigre facta sunt. duo-
 7 dequadraginta quinqueremes ex navalibus deductae; qui dedu-
 ceret eas Brundisium, L. Porcius Licinus praepositus; duodecim
 8 ex Sicilia missae. ad frumentum classi exercituique coemendum
 in Apuliam Calabriamque tres legati missi, Sex. Digitius T. Iu-
 ventius M. Caecilius. ad omnia praeparata Cn. Sicinius praetor,
 paludatus ex urbe profectus, Brundisium venit.

1 XXVIII. Exitu prope anni C. Popilius consul Romam
 rediit aliquanto serius, quam senatus censuerat, cui primo quoque
 tempore magistratus creari, cum tantum bellum immineret, e re
 2 publica visum erat. itaque non secundis auribus patrum auditus

1. subdi||tisquepossent,* cf. *Güllbauer p. 75.* | 4. queinsici||liamnauesessem*. | 4. adque. | 6. liberti (navales ex civibus Romanis libertini ordinis in viginti et quinque naves *cl. XXXXIII, 12, 9 con. Koch.*) | 7. Licinio. | 9. equites *add. ed. Bas. 1531.* | acsociis (a sociis *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig.* | 10. acceperet. | adque. | 11. Seranus. | 12. quiet, qui *ed. Bas. 1531*, ut *Kreyssig.* | parandum. | 14. que. | 15. et socis, et socios *ed. Bas, 1531*, et ex sociis *Weissenborn* (et e sociis *Madvig Em. L. p. 635*, et socium *I. F. Gronovius*). | 16. Brundisiadessehacclasseiuberetethoc, *corr. ed. Bas. 1531.* | 19. que. | inpigro. | 20. deducta. | 21. eos. | Licinius, *corr. Sigonius.* | 23. missisedicitius · t · iuben||tius.* | 27. redit. | senatus *add. ed. Bas. 1531.* | 28. imminererepulsuerat (immineret, iussum erat *ed. Bas. 1531*), *corr. Bekker* (immineret, visum erat *Crévier*). | auditum.

est consul, cum in aede Bellonae de rebus in Liguribus gestis
 dissereret. succlamations frequentes erant interrogationesque, 3
 cur scelere fratris oppressos Ligures in libertatem non restituisset.
 comitia consularia, in quam edicta erant diem, ante diem duode- 4
 5 cimum Kal. Martias sunt habita. creati consules P. Licinius 5
 Crassus C. Cassius Longinus. postero die praetores facti C. Sul-
 picius Galba L. Furius Philus L. Canuleius Dives C. Lucretius
 Gallus C. Caninius Rebilus L. Villius Annalis. his praetoribus 6
 provinciae decretae, duae iure Romae dicendo, Hispania et
 10 Sicilia et Sardinia, ut uni sors integra esset, quo senatus cen-
 suisset. consulibus designatis imperavit senatus, ut, qua die ma- 7
 gistratum inissent, hostiis maioribus rite mactatis precarentur,
 ut, quod bellum populus Romanus in animo haberet gerere, ut
 id prosperum eveniret. eodem die decrevit senatus, C. Popilius consul 8
 15 ludos per dies decem Iovi optumo maxumo fieri voveret donaque
 circa omnia pulvinaria dari, si res publica decem annos in eodem
 statu fuisset. ita ut censuerant, in Capitolio vovit consul, ludos 9
 fieri donaque dari, quanta ex pecunia decresset senatus, cum
 centum et quinquaginta non minus adessent. praeunte verba
 20 Lepido pontifice maxumo id votum susceptum est.

Eo anno sacerdotes publici mortui L. Aemilius Papus de- 10
 cemvir sacrorum et Q. Fulvius Flaccus pontifex, qui priore anno
 fuerat censor. hic foeda morte periit. ex duobus filiis eius, qui 11
 tum in Illyrico militabant, nuntiatum, alterum *decessisse*, alterum
 25 gravi et periculoso morbo aegrum esse. obruit animum simul 12
 luctus metusque: mane ingressi cubiculum servi laqueo

1. inaedem. | 3. oppressus. | 4. inquamdeuictaerant. | diemad,
 diem, a. d. *Sigonius*. | 5. cons̄ licinius || grassus*. | 6. Cassiniuslonginus. |
 7. c. lucretius c. caniniusreuilus. | 8. l. iuniusannalis (L. Iulius Annalis
ed. Bas. 1531, cf. Gölbauer p. 44), L. Villius Annalis *Sigonius*. |
 9. iure (cf. *Georges Wortf. 371*). || Romaie*. | 11. designatisenimperavit.
 | 12. hostibus. | praecarentur. | 13. ut ante id *del. Pithoeus*. | 14. senatus
 <ut> C. *coni. Crévier*. | 15. maxumououeret *cod., Madvig*, maxumo <fieri>
 voveret *I. Perizonius*. | 16. puluinariadari, pulvinaria dari si *ed. Bas.*
1531, pulvinaria si *Madvig Em. L. p. 635**. | eode. | 18. donarique-
 dari (donariaque dari *ed. Bas. 1531*), corr. *Madvig l. l.* | 19. praeunde.
 | 23. perit. | 24. tuminlyrico. | *decessisse*, alterum *add. ed. Bas. 1531*
 (cf. *Val. Max. I, 1, 20 p. 10 Kempf*; mortuum, alterum *suppl. Weissenborn*
ed. Teubn. praef. p. XII). | 25. morteaegrum.

dependentem invenere. erat opinio, post censuram minus conpotem fuisse sui; vulgo Iunonis Lacinae iram ob spoliatum templum alienasse mentem ferebant. suffectus in Aemili locum decemvir M. Valerius Messalla; in Fulvi pontifex Cn. Domitius Ahenobarbus, oppido adulescens sacerdos, est lectus.

1 XXIX. P. Licinio C. Cassio consulibus non urbs tantum Roma nec terra Italia, sed omnes reges civitatesque, quae in Europa quaeque in Asia erant, converterant animos in curam 2 Macedonici ac Romani belli. Eumenen cum vetus odium stimulabat, tum recens ira, quod scelere Persei prope ut victima 10 mactatus Delphis esset. Prusias, Bithyniae rex, statuerat abstinere armis et eventum expectare; nam neque Romanos posse aequom censere, adversus fratrem uxoris se arma ferre, et apud Persea 4 victorem veniam per sororem impetrabilem fore. Ariarathes, Capadocum rex, praeterquam quod Romanis suo nomine auxilia 15 pollicitus erat, ex quo est iunctus Eumeni adfinitate, in omnia 5 belli pacisque se consociaverat consilia. Antiochus iminebat quidem Aegypti regno, et pueritiam regis et inertiam tutorum 6 spernens; et ambigendo de Coele Syria causam belli se habiturum existumabat, gesturumque id nullo impedimento occupatis 20 Romanis in Macedonico bello; quod ad bellum tamen omnia et

1. dependentem, cf. *Gülbauer p. 70.* | conpotem. | 3. in-aemiliocum. | 5. oppida. | sacerdos *del. Crévier.* | est *om. ed. Bas. 1531.* | 6. P. Licinius C. Cassius cons.* | 7. ciuitatesquaeque*, civitatesque, quae *ed. Bas. 1531 (cf. H. I. Müller ann. Berol. 1895 p. 51, Novák p. 260),* civitates<que>, quaeque *Weissenborn in ed. Weidm.** | 9. stimulabat <in Persea> *Drakenborch in adn.* | 10. cumrecensira | quoscelere eius prope ut victima mactatus *ed. Bas. 1531*, quod scelere Persei prope ut victima mactatus *altera Drakenborch. con., Madvig Em. L. p. 636*, quod scelere regis prope ut victima mactatus *Jacobs, Weissenborn.* | 11. Bytinae. | 12. armisequitumeuē | tumexpectaret* (armis eventumque expectare *ed. Bas. 1531*), armis <et> eventum expectare *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 249**, armis et quietus eventum expectare *Madvig Em. L. p. 636*, armis ut qui tum eventum expectaret *Harant p. 240.* | 13. uxorisarmaferre, uxoris se arma ferre *Weissenborn, Madvig*, uxoris arma ferri *Harant.* | aput. | 16. adfinitate, <ei> in omnia *Harant l. l.* | 17. Anthiocus. | 20. gesturumque-inullo, gesturumque id nullo *Vahlen l. l. p. 255, cf. quae de voc. id et in permutatis adiunxi in ed. Hilar. praef. p. XVII* (gesturumque sine ullo *ed. Bas. 1531*). | 21. inimacedonico.* | belloquodbellumtamen (bello id

per suos legatos senatui et ipse legatis eorum enixe pollicitus erat. Ptolemaeus propter aetatem alieni etiam tum arbitrii erat; 7 tutores et bellum adversus Antiochum parabant, quo vindicarent Coelen Syriam, et Romanis omnia pollicebantur ad Macedonicum 5 bellum. Masinissa et frumento iuvabat Romanos et auxilia cum 8 elephantis Misagenenque filium mittere ad bellum parabat. consilia autem in omnem fortunam ita disposita habebat: si penes 9 Romanos victoria esset, sua quoque in eodem statu mansura esse, neque ultra quidquam movendum; non enim passuros 10 Romanos, vim Carthaginiensibus adferri; si fractae essent opes 10 Romanorum, quae tum protegerent Carthaginienses, suam omnem Africam fore. Gentius, rex Illyriorum, fecerat potius, cur suspectus 11 esset Romanis, quam satis statuerat, utram foveret partem, impetuque magis quam consilio his aut illis se adiuncturus videbatur. Cotys Thrax, Odrysarum rex, clam Macedonum partis erat. 12

XXX. Haec sententia regibus cum esset de bello, in liberis 1 gentibus populisque *plebs indulgens* ubique omnis ferme, ut solet,

bellum; tamen *ed. Bas. 1531*), bello; quod <ad> bellum tamen *Vahlen l. l.*, bello; ad id bellum tamen *Harant p. 240*, bello; quae vellent tamen *Madvig Em. L. p. 636*, bello; quod bellum <cum instaret> tamen *Novák olim (1883)*. | 1. eorumexine (eorum eximie *ed. Bas. 1531*), eorum enixe *Kreyszig*. | 2. Ptolemeus. | arbitrierant. | 3. Anthiocum. | 4. Coelem, *corr. Vascosanus*. | 5. Romanoseauxilia. | 6. elefantismisa || cenenque*. | 8. suas, *corr. Madvig*. | mansurasse (mansuras res *ed. Bas. 1531*), mansuras res esse *Kreyszig*. | 10. sifretaessent. | 11. Cartaginienses. | 12. Illyorum. | 13. utramforet-partemimpetumque. | 14. iisautillius, *corr. I. F. Gronovius*. | 15. Cothystraxodysarū || rexeiadmacedonum* (Cotys Thrax, Odrysarum rex, evidenter Macedonum *ed. Bas. 1531*), Cotys Thrax, Odrysarum rex, clam Macedonum *Gertz, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1897 p. 17*, Cotys Thrax, Odrysarum rex, iam (*vel iam diu ed. Teubn. praef. XII*) Macedonum *Weissenborn*, Cotys Thrax, Odrysarum rex, Persei atque Macedonum *Koch, cf. Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 256* (Persei ac Macedonum). | 16. liberi.* | 17. populisquegens (plebs *ed. Bas. 1531*) ubiqueomnisfermentsoletdeterioribuseratobregem Macedonasqueinclinataprincipum (; principum *ed. Bas.*), populisque <plebs indul>gens ubique . . . deterioribus erat ad regem Macedonasque inclinata; principum *Fügner*, populisque <plebs e>gens ubique . . . deterioribus<se ded>erat ad regem Macedonasque inclinata; principum *Hartel p. 27*, populisque <e>gens ubique <multitudo> . . . deteriorum erat (*vel deterioribus <fav>ebat*) ad regem Macedonasque inclinata; principum *Madvig Em. L. p. 637*, populisque <plebs fa>vens ubique . . . deterioribus erat ad

- deterioribus erat ad regem Macedonasque inclinata; principum
 2 diversa cerneret studia. pars ita in Romanos effusi erant, ut
 3 auctoritatem inmodico favore corrumperent, pauci ex iis iustitia
 imperii Romani capti, plures ita, si praecipuam operam navassent,
 4 potentes sese in civitatibus suis futuros rati. pars altera regiae 5
 adulationis erat; quosdam aes alienum et desperatio rerum
 suarum eodem manente statu praecipites ad novanda omnia
 agebat; quosdam ventosum ingenium, quia ad Persea magis
 5 aura popularis ierat. tertia pars, optuma eadem et prudentissima,
 si utique optio domini potioris daretur, sub Romanis quam sub 10
 6 rege malebat esse; si liberum [inde] arbitrium fortunae esset,
 neutram partem volebant potentiorum altera oppressa fieri, sed
 inlibatis potius viribus utriusque partis pacem ex aequo manere;
 7 ita inter utrosque optimam condicionem civitatum fore, prote-
 gente altero semper inopem ab alterius iniuria. haec sentientes 15
 certamina fautorum utriusque partis taciti ex tuto spectabant.
- 8 Consules, quo die magistratum inierunt, ex senatus con-
 sulto cum circa omnia fana, in quibus lectisternium maiorem

regem Macedonasque inclinata; principum *H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 56* (favens post deterioribus *inser. Crévier, post ferme Hertz*), plebis, quae <e>gens ubique . . . deteriorum erat, ad regem Macedonasque inclinata, principum *Harant p. 241*, populisque volgus ubique . . . <a> deterioribus stare, ad regem Macedonasque inclinabat. principum *Gertz*. | 2. aduersacerneret studia, *corr. ed. Bas. 1531*. | 3. exis. | 4. imperi romano. | 5. futuros rapipars. | 6. erat quos aes, erat; quos <dam> aes *Gertz, H. I. Müller** (erat, quo <rum alio> s aes *dub. Madvig in adn., vel erat, <ali> quos aes idem olim*). | 7. praecipientes ad. | nouandae*. | 8. uentorum. | qui a persea (*Perseus ed. Bas. 1531*) magis aerae populariserat, quia <ad> Persea magis aura popularis <i>erat *Madvig Em. L. p. 637*, quia Perseus magis aurae populari ser <vieb>at *Seyffert, Hertz*, quia Persea magis aura popularis <fov>ebat *Weissenborn in adn. ed. Weidm. (vel quia Perseo . . . <fav>ebat idem, H. I. Müller*)*, quia <ad> Persea magis aura popularis <fer>ebat *Gertz*, quia Persea magis aurae popularis <captatorem esse fama>erat *Novák*. | 10. optimo domini. | 11. mallebat*. | inde *inclus. Crévier*, in e <a re> *coni. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 256*, in <eun>dae *Hartel p. 27*, <sum>endae *Gertz*, autem *Ruperti*, iisdem *Heusinger*, iis *Weissenborn (cf. H. I. Müller ann. Berol. 1889, p. 35)** | essent neutram. | 12. alteram oppressam. | sed inliuatam. | 13. utriusque. | exeo, *corr. I. F. Gronovius*. | 14. utrasq., *Harant p. 241*, utrosque *ed. Bas. 1531*. | 15. altera *Harant l. l.* | sententis*.

partem anni esse solet, maioribus hostiis immolassent, inde preces suas acceptas ab diis immortalibus ominati, senatui rite sacrificatum precationemque de bello factam renuntiarunt. haruspices ita responderunt: si quid rei novae inciperetur, id maturandum esse; victoriam, triumphum, propagationem imperii portendi. ⁵ patres, quod faustum felixque populo Romano esset, centuriatis comitiis primo quoque die ferre ad populum consules iusserunt, ut, quod Perseus Philippi filius, Macedonum rex, adversus foedus cum patre Philippo ictum et secum post mortem eius renovatum ¹⁰ sociis populi Romani arma intulisset, agros vastasset urbesque occupasset, quodque belli parandi adversus populum Romanum ¹¹ consilia inisset, arma milites classem eius rei causa comparasset, ut, nisi de iis rebus satisfacisset, bellum cum eo iniretur. haec rogatio ad populum lata est.

¹⁵ XXXI. Senatus consultum inde factum est, ut consules ¹ inter se provincias Italiam et Macedoniam compararent sortirenturque; cui Macedonia obvenisset, ut is regem Persea, quique eius sectam secuti essent, nisi populo Romano satisfacissent, bello persequeretur. legiones quattuor novas scribi placuit, binas ² ²⁰ singulis consulibus. id praecipui provinciae Macedoniae datum, quod, cum alterius consulis legionibus quina milia et duceni pedites ex vetere instituto darentur in singulas legiones, in Macedoniam sena milia peditum scribi iussa, equites treceni

---

1. hostis. | praecessuasquoacceptas, preces suas acceptas *ed. Bas. 1531, prob. Vahlen l. l. p. 263, Hartel p. 8, H. I. Müller l. l. p. 35* (populi Rom. preces suasque acceptas *dubitanter Madvig*). | 3. praecationemque. | 5. triumphumproroga || tiofelixquepr.esset*, *suppl. ed. Bas. 1531, sed* prorogationem imperii; propagationem imperii *I. Perizonius*, propagationem finium *Weissenborn*. | 6. num patres, quae fausta rogatio felixque? *Madvig in adn.* | 7. comitis. | primodifferread, primo quoque die ferre ad *ed. Bas. 1531*. | 9. etsecus. | 10. uastaret, *corr. ed. Bas.* | 11. aduersuspraetoremconsiliainissent. | 12. claussem. | 14. perlata est *Unger Philol. Suppl. III, p. 190*. | 16. sortirenturque. | 18. satisfacissem. |

19. perse || quereburlegationes*. | 20. praecipue, praecipui *Lipsius*, praecipuum *I. F. Gronovius*. | 21. coñs.legationibus*. | duceni equites *ed. Bas. 1531*. | 23. Macedonia. | *fortasse* iussa <sunt> *Weissenborn*. | aequites.

3 aequaliter in singulas legiones. et in sociali exercitu consuli
 alteri auctus numerus: sedecim milia peditum octingentos equites,
 praeter eos, quos Cn. Sicinius duxisset, sescentos equites, in
 4 Macedoniam traiceret. Italiae satis visa duodecim milia sociorum
 peditum, sescenti equites. illud quoque praecipuum datum sorti 5
 Macedoniae, ut centuriones militesque veteres scriberet, quos
 5 vellet, consul usque ad quinquaginta annos. in tribunis militum
 novatum eo anno propter Macedonicum bellum, quod consules
 ex senatus consulto ad populum tulerunt, ne tribuni militum
 eo anno suffragiis crearentur, sed consulum praetorumque in 10
 6 iis faciendis iudicium arbitriumque esset. inter praetores ita
 partita imperia: praetorem, cuius sors fuisset, ut iret, quo
 7 senatus censuisset, Brundisium ad classem ire placuit, atque
 ibi recognoscere socios navales, dimissisque, si qui parum idonei
 essent, supplementum legere ex libertinis, et dare operam, ut duae 15
 8 partes civium Romanorum, tertia sociorum esset. commeatus classi
 legionibusque ut ex Sicilia Sardiniaque subveherentur, praetori-
 bus, qui eas provincias sortiti essent, mandari placuit, ut alteras
 decumas Siculis Sardisque imperarent, quod frumentum ad exer- 20
 9 citum in Macedoniam portaretur. Siciliam C. Caninius Rebilus
 est sortitus, L. Furius Philus Sardiniam, L. Canuleius Hispaniam,
 C. Sulpicius Galba urbanam iurisdictionem, L. Villius Annalis
 inter peregrinos; C. Lucretio Gallo, quo senatus censuisset, sors
 obvenit.

1 XXXII. Inter consules magis cavillatio quam magna con- 25
 tentio de provincia fuit. Cassius sine sorte se Macedoniam

---

1. etein.* | coñs.alterauctus. | 2. nu||merusde · CCC · equites CC Lm. Lm.
 pe||ditumodCCC · equitespraetereos||quosen · siciniusduxissetd̄ · equi||tes*. |
 4. · XII · miliumsocioru~ || peditumdc̄.* | 7. in||tr̄ · mil · nouatum*. | 8. Ma-
 caedonicum. | 10. suffragis. | inis. | 11. arbitriumquae*. | 12. praetorcnius. |
 quod||senatus*. | 13. adqueibi (utque ibi *ed. Bas. 1531.*) | 14. recognosceret,
corr. Bekker. | 15. legere (legeret *ed. Bas.*). | etdaret, *corr. Bekker (cf. de h.*
l. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 254). | 17. Sardiniasubueherentur. | 18. qui
add. ed. Bas. 1531. | alce||ras, *cf. Güllbauer p. 99.* | 19. utquodfrumentum
 (utque id frumentum *ed. Bas. 1531*), *corr. Vahlen l. l. p. 251.* | 20. M.
 Caniniusregilius, *corr. ed. Bas. 1531.* | 21. Sardiniam C. Sulpicius. | 22. iuris-
 dictionem *ex iurisdictionem corr.*.* | C. Iulius (L. Iulius *ed. Bas. 1531*), L.
 Villius *Sigonius.* | 23. sc̄.lucretio. | 24. euenit *ed. Bas. 1531.* | 26. sineforte.

occupaturum dicebat, nec posse collegam salvo iureiurando secum sortiri. praetorem eum, ne in provinciam iret, in contione iurasse, se stato loco statisque diebus sacrificia habere, quae absente se recte fieri non possent; quae non magis consule quam praetore absente recte fieri posse, si senatus non, quid velit in consulatu, potius quam, quid in praetura iuraverit P. Licinius, animadvertendum esse censeat; se tamen futurum in senatus potestate. consulti patres, cui consulatum populus Romanus non negasset, ei ab se provinciam negari, superbum rati, sortiri consules iusserunt. P. Licinio Macedonia, C. Cassio Italia obvenit. legiones inde sortiti sunt: prima et tertia ut in Macedoniam traicerentur, secunda et quarta ut in Italia remanerent.

Dilectum consules multo intentiore, quam alias, cura habebant. Licinius veteres quoque scribebat milites centurionesque; et multi voluntate nomina dabant, quia locupletes videbant, qui priore Macedonico bello aut adversus Antiochum in Asia stipendia fecerant. cum tribuni militum, qui centuriones scripserunt, primum quemque citarent, tres et viginti centuriones, qui primos pilos

1. oppugnaturum, occupaturum *Ernesti, Harant p. 241*, optaturum *Rubenius*. | 2. pr. eumenieninpro || uinciam (*cf. Gütbauer p. 94*), praetorem eum, ne in provinciam, *cf. Novák p. 261*, praetorem eum enim, ne in provinciam *Vahlen*, praetorem enim eum, ne in provinciam *Harant p. 242*. | 2. contionemiuras || set*. | 3. statisque*, *cf. Gütbauer p. 86*. | queabsente*. | 4. possentq. nonmagis || cons. quampr.* | 5. possentsi-senatusnon, *corr. Madvig Em. L. p. 638* (posse, nisi senatus *idem p. 639 et in ed. p. 71*; posse. si (vel sed si) senatus non *Weissenborn in ed. Weidm. p. 109*). | quod *Weissenborn*. | vellet, velit *Madvig, prob. Vahlen l. l. p. 266*. | 6. quidinpr.*, quod in praetura *Weissenborn*. | iurauerint. | 7. censeat, se tamen *Weissenborn*; *cf. de h. l. Fügner Lex. p. 1078*. | futurus. | 8. ei *add. Puygers, Cobet*. | 10. Macedoniacassio. | 11. primaetertia. | inmacaedoniam*, <ut> in Macedoniam *Harant p. 242*. | 12. Italiam. | 13. intentioremquamaliascuram, *corr. Kreyssig (cf. Madvig Em. L. p. 639)*. | 16. Macedoniaco.* | Anthiocum. | 17. ferebant. | cumtr. mil. quicenturiones || sedprimum* (cum tribuni militum centuriones, sed primum *ed. Bas. 1531*), cum tribuni militum, qui centuriones <scrip>serunt, primum *H. I. Müller**, cum tribuni militum centuriones, et primum *Ruperti*, cum tribuni militum, qui centuriones essent, primum *Madvig Em. L. p. 639* (*Weissenbornius in ed. Teubn. Rupertium secutus, in Weidm. inter centuriones et sed lacunam ind.*) | 18. primoms.

duxerant, citati tribunos plebis appellarunt. duo ex collegio, M. Fulvius Nobilior et M. Claudius Marcellus, ad consules *rem* reiciebant: eorum cognitionem esse debere, quibus dilectus quibusque bellum mandatum esset; ceteri cognituros se, de quo appellati essent, aiebant, et si iniuria fieret, auxilium civibus laturos.

¹ XXXIII. Ad subsellia tribunorum res agebatur; eo M. Popilius consularis, advocatus *centurionum*, et centuriones et consul ² venerunt. consule inde postulanti, ut in contione ea res ageretur, populus in contionem advocatus. pro centurionibus M. Popilius, ³ qui biennio ante consul fuerat, ita verba fecit: militares homines et stipendia iusta et corpora et aetate et adsiduis laboribus confecta habere; nihil recusare tamen, quo minus operam rei publicae dent. id tantum deprecari, ne inferiores iis ordines, quam quos, ⁴ *cum* militassent, habuissent, adtribuerentur. P. Licinius consul senatus consulta recitari iussit, primum, quo bellum senatus ¹⁵ Perseo iussisset, deinde, quo veteres centuriones quam plurimos ad id bellum scribi censuisset, nec ulli, qui non maior annis ⁵ quinquaginta esset, vacationem militiae esse. deprecatus est deinde, ne novo bello, tam propinquo Italiae, adversus regem potentissimum, ⁶ aut tribunos militum dilectum habentes inpedirent, aut prohiberent consulem, quem cuique ordinem adsignari e re publica esset, eum adsignare. si quid in ea re dubium esset, ad senatum reicerent.

1. deduxerant (cf. *Heraeus Archiv f. l. Lex. IX p. 596*), duxerant *ed. Bas. 1531* (cf. *Gilbauer p. 83 et Novák české mus. fil. VI, 97*). | M. Fulvius nouiliore || m. fulviusnobilior et m. claudius*. | 2. reiciebant, <rem> (vel<eos>) reiciebant *I. F. Gronovius**. | 4. mā || datum esset*. | 5. staturus. | cf. *de h. l. Marquardt r. Staatsverw. p. 357*. | 6. subselliatribusres. | 7. aduocatus centuriones, advocatus <centurionum et> centuriones *Hertz*, advocatus <et> centuriones *Weissenborn ed. Teubn. praef. p. XIII*, advocatus centurionibus *I. F. Gronovius*, advocatus centurionum *Drakenborch* (M. Popilius consularis advocatus *inclus. Madvig Em. L. p. 640*). | 8. postulantis. | 11. corpore. | 12. habent. | recusarent. | 13. dentintantumdepraecari. | is. | quamquosmi || litassenthabuissetadtribuerunt*. | 14. consul sc. (consul senatus consultum *Sigonius*). | 15. primumquod, *corr. P. Burmannus*. | 16. Perseo, *Perseo ed. Bas. 1531*, cum Perseo *Sigonius*, Persei *Madvig*. | deinde quod, *corr. P. Burmannus*. | centuriones<que> *Unger Philolog. Suppl. III p. 189*. | quam plurimum, *corr. I. F. Gronovius.** | 18. depraecatus. | deindeinnouo. | 19. potentissimaut. | 20. habentis. | 21. cuiquem. | 22. eumadsigna || reisiquideinea*. | 23. reiecerunt.

XXXIV. Postquam consul, quae voluerat, dixit, Sp. Ligu-
 stinus ex eo numero, qui tribunos plebis appellaverant, a conse-
 sule et ab tribunis petiit, ut sibi paucis ad populum agere liceret.
 permissu omnium ita locutus fertur: „Sp. Ligustinus tribus Crustu-
 5 minae ex Sabinis sum oriundus, Quirites. pater mihi iugerum
 agri reliquit et parvom tugurium, in quo natus educatusque sum,
 hodieque ibi habito. cum primum in aetatem veni, pater mihi 3
 uxorem fratris sui filiam dedit, quae secum nihil adtulit praeter
 libertatem pudicitiamque, et cum his fecunditatem, quanta vel
 10 in diti domo satis esset. sex filii nobis, duae filiae sunt, utraeque 4
 iam nuptae. filii quattuor togas viriles habent, duo praetextati
 sunt. miles sum factus P. Sulpicio C. Aurelio consulibus. in eo 5
 exercitu, qui in Macedoniam est transportatus, biennium miles
 gregarius fui adversus Philippum regem; tertio anno virtutis
 15 causa mihi T. Quinctius Flaminius decimum ordinem hastatum
 adsignavit. devicto Philippo Macedonibusque cum in Italiam re- 6
 portati ac dimissi essemus, continuo miles voluntarius cum M.
 Porcio consule in Hispaniam sum profectus. neminem omnium 7
 imperatorum, qui vivant, acriorem virtutis spectatorem ac
 20 iudicem fuisse sciunt, qui et illum et alios duces longa militia
 experti sunt. hic me imperator dignum iudicavit, cui primum
 hastatum prioris centuriae adsignaret. tertio iterum voluntarius 8
 miles factus sum in eum exercitum, qui adversus Aetolos et
 Antiochum regem est missus. a M. Acilio mihi primus princeps
 25 prioris centuriae est adsignatus. expulso rege Antiocho, subactis 9
 Aetolis reportati sumus in Italiam; et deinceps bis, quae annua
 merebant legiones, stipendia feci. bis deinde in Hispania militavi,

1. que*. | Ligustinis. | 2. quitr.ppella || uerant* (a *sup. lin. add.*). |
 3. tribunopetit. | 4. tribuscrustumina. | 5. exosabinus. | iugerum*. |
 6. reliquid. | 7. hodiecumque, hodieque *ed. Bas. 1531*, hodie <quo>que
olim Novák, sed cf. H. I. Müller ann. Berol. 1882 p. 316*. | prii ||
 mum. | in aetate*, *cf. Gütbauer p. 70* (in <eam> aetatem *coni.*
Drakenborch in adn.). | 8. deditq. || secum*. | 10. fili. | utraque *coni. I.*
F. Gronovius. | 11. fili. | uirilis. | 12. C. Aūr. cos.*. | 13. Madcaedoniam* (*cf. Güt-*
bauer l. l.). | 14. graegarius. | 15. mihimihi. | 16. portati, reportati *I. Peri-*
zonius (prob. Novák p. 261 et H. I. Müller ann. Berol. 1895 p. 51), depor-
 tati *Drakenborch in adn.* | 17. uoluntarius. | 19. acrioris, *corr. ed. Bas. 1531.* |
 22. adsignare. | uoluntarius. | 23. factumsum. | 24. Anthiocum. | A. M. Caelio,
corr. Sigonius. | 25. Anthiocosubactolisaetolis. | 26. Italia*. | bisque* (*cf. de*
h. l. Madvig Em. L. p. 640 adn., qui dubitanter coni. bis <in iis>, quae

semel Q. Fulvio Flacco, iterum Ti. Sempronio Graccho praetore.
 10 a Flacco inter ceteros, quos virtutis causa secum ex provincia
 ad triumphum deducebat, deductus sum; a Ti. Graccho rogatus
 11 in provinciam ii. quater intra paucos annos primum pilum duxi;
 quater et tricies virtutis causa donatus ab imperatoribus sum; 5
 sex civicas coronas accepi. viginti duo stipendia annua in exer-
 12 citu emerita habeo, et maior annis sum quinquaginta. quodsi
 mihi nec stipendia omnia emerita essent necdum aetas vacationem
 daret, tamen, cum quattuor milites pro me vobis dare, P.
 13 Licini, possem, aecum erat me dimitti. sed haec pro causa mea 10
 dicta accipiatis velim; ipse me, quoad quisquam, qui exercitus
 scribit, idoneum militem iudicabit, numquam sum excusaturus.
 14 quo ordine me dignum iudicent tribuni militum, ipsorum est
 postestatis; ne quis me virtute in exercitu praestet, dabo operam;
 et semper ita fecisse me et imperatores mei et, qui una stipendia 15
 15 fecerunt, testes sunt. vos quoque aecum est, commilitones, etsi
 appellatione [vos] usurpatis ius, cum adulescentes nihil adver-
 sus magistratum senatusque auctoritatem usquam feceritis, nunc
 quoque in potestate consulum ac senatus esse, et omnia honesta
 loca ducere, quibus rem publicam defensuri sitis.⁴ 20

1 XXXV. Haec ubi dixit, conlaudatum multis verbis P. Li-
 cinius consul ex contione in senatum duxit. ibi quoque ei ex
 2 auctoritate senatus gratiae actae, tribunique militares in legione

annuae merebant legiones, stipendia feci). | 1. T. Sempronius, *corr. ed. Bas. 1535* (cf. *Gülbauer p. 45*). | 2. exprouinciaextriumi||phum,* *corr. ed. Bas. 1531*. | 3. atitogracco, *corr. ed. Bas. 1535*. | 4. prouincia. | 5. quateretries. | 7. emeritabeo. | 8. mihinestipendia. | uocationem. | 9. promeovobis (pro me uno vobis *ed. Bas. 1531*), pro me vobis *Novák p. 261**. | daret. | 10. dimittis. | 11. quodadquisquam. | 12. iudicauitnusquamsuum. | 13. ordinequo (ordinē quo *ed. Bas. 1531*), quo ordine *H. I. Müller**. | iudicaent. | ipsorumet. | 15. utsemper, *corr. I. F. Gronovius*. | fecissemutimperatores, *corr. ed. Bas. 1531*. | 17. appellationemuosurpatisius (appellationis vobis usurpatis ius *ed. Bas. 1531*), appellatione usurpatis ius *Weissenborn*, appellatione vostrum usurpatis ius *Madvig Em. L. p. 640**. | 18. magistratum. | auctoritatem. | isquam, usquam *ed. Bas. 1531* (umquam *Drakenborch in adn.*). | fe||ceritais-nuncquoqueinpotestate || acsenatusqueauctoritatemusquā || feceritisnuncquo-queinpotestate||acsenatusconsultumesse* (senatus ac consulum esse *ed. Bas. 1531*, consulum ac senatus esse *H. I. Müller ann. Berol. 1888 p. 102*). | 21. ubisitisconlaudatum, *corr. ed. Bas. 1531.** | uerbisip.conisul, verbis P. Licinius consul *Kreysig* (verbis consul *ed. Bas. 1531*). | 23. graeciae.

prima primum pilum virtutis causa ei adsignarunt. ceteri centuriones remissa appellatione ad dilectum obedienter responderunt.

Quo maturius in provincias magistratus proficiscerentur, 3
Latinae Kalendis Iuniis fuere; eoque sollemni perfecto C. Lucretius praetor omnibus, quae ad classem opus erant, praemissis
5 Brundisium est profectus. praeter eos exercitus, quos consules 4
comparabant, C. Sulpicio Galbae praetori negotium datum, ut
quattuor legiones scriberet urbanas, iusto numero peditum equi-
tumque, iisque quattuor tribunos militum ex senatu legeret,
10 qui praessent; sociis Latini nominis imperaret quindecim milia 5
peditum, mille et ducentos equites; is exercitus uti paratus esset,
quo senatus censuisset. P. Licinio consuli ad exercitum civilem 6
socialemque petenti addita auxilia, Ligurum duo milia, Cretenses
sagittarii — incertus numerus, quantum rogati [auxilia] Creten-
15 ses misissent —, Numidae item equites elephantique. in eam 7
rem legati ad Masinissam Carthaginensesque missi L. Postumius
Albinus Q. Terentius Culleo C. Aburius. in Cretam item legatos
tres ire placuit, A. Postumium Albinum C. Decimium A. Lici-
nium Nervam.

20 XXXVI. Per idem tempus legati ab rege Perseo venerunt. 1
eos in oppidum intromitti non placuit, cum iam bellum regi
eorum et Macedonibus et senatus decresset et populus iussisset.
in aedem Bellonae in senatum introducti ita verba fecerunt: 2
mirari Persea regem, quid in Macedoniam exercitus transportati
25 essent; si impetrari a senatu posset, ut ii revocentur, regem de 3
iniuriis, si quas sociis factas quererentur, arbitrato senatus satis-
facturum esse. Sp. Carvilius, ad eam ipsam rem ex Graecia re- 4
missus ab Cn. Sicinio, in senatu erat. is Perrhaebiam expugna-
tam armis, Thessaliae aliquot urbes captas, cetera, quae aut
30 ageret aut pararet rex, cum argueret, respondere ad ea legati

1. adsignarent. | 2. praemissa (omissa *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig, cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 255.* | oboedienter*. | 3. prouinciasmagisproficiscerentur. | 4. Kal. || Iuniae*. | fuerie*. | 5. quead. | 6. praetoreos. | 8. scriberenturbanas. | 9. isque. | 10. socii. | imperarent · XV. || peditum.* | 11. isexercitisisuti. | 13. societatemque, *cf. Gülbauer p. 83.* | 14. sagittarii. | 14. auxilia *inclus. I. F. Gronovius.** | 15. Numida. | 17. inretamitterentle || gatosres*. | 18. Decium, *corr. Sigonius.* | 20. legatōi. | 23. in aede *coni. I. F. Gronovius.* | 25. impetrarieasenatuesset*. | uti revocentur *olim coni. Novák.* | 26. arbitratur. | 27. Caluirilius*. | exgraeciam. | 28. senatueraueratisperrebiām. | 29. Tessaliaealiquod. | ceteraqueaut. | 30. parraret. | tres || ponderi*.

5 iussi. postquam haesitabant, negantes sibi ultra quidquam man-
 datum esse, iussi renuntiare regi, consulem P. Licinium brevi
 6 cum exercitu futurum in Macedonia esse: ad eum, si satisfacere
 in animo esset, mitteret legatos. Romam quod praeterea mitteret,
 7 non esse; nemini enim eorum per Italiam ire liciturum. ita di-
 missis P. Licinio consuli mandatum est, intra undecimum diem
 iuberet eos Italia excedere, et Sp. Carvilius mitteret, qui, donec
 8 navem conscendissent, custodiret. haec Romae acta nondum pro-
 fectis in provinciam consulibus. Iam Cn. Sicinius, qui, priusquam
 magistratu abiret, Brundisium ad classem et ad exercitum prae-
 9 missus erat, traiecit in Epirum quinque milibus peditum, trecen-
 tis equitibus, ad Nymphaeum in agro Apolloniati castra habe-
 10 bat. inde tribunos cum duobus milibus militum ad occupanda
 Dassaretiorum et Illyriorum castella, ipsis accersentibus praesidia,
 ut tutiores a finitimorum impetu Macedonum essent, misit. 15

1 XXXVII. Paucis post diebus Q. Marcius et A. Atilius et
 P. et Ser. Cornelii Lentuli et L. Decimius, legati in Graeciam
 missi, Corcyram peditum mille secum advexerunt; ibi inter se
 2 et regiones, quas obirent, et milites diviserunt. L. Decimius
 missus est ad Gentium regem Illyriorum, eumque si aliquem 20
 respectum amicitiae secum habere cerneret, temptare, ut etiam
 3 ad belli societatem perliceret, iussus. Lentuli in Cephallaniam

1. hesitabant. | 2. Licinius. | 4. mittere*. | quopraeterea. | 5. esset. |
 neminem, nemini enim *Duker*, cf. *Novák p. 261*. | 6. mandatumetra · XI ·,
 mandatum est, intra XI. *Harant p. 242* (mandatum intra XI. *ed. Bas. 1531*).
 | 8. nabem. | custodirent. | 11. · u · peditum. | 12. Nymphaeuminagro*. |
 13. cum · II · milia. | occupandassaratorum. | 15. tutiores. | impetum. | 16.
 Marcibus. | et *add. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 56*. | 17. Seruiuscorneli*
 | 19. obirem. | P. Decimius (Decimius *ed. Bas. 1531*). | 20. quemsi aliquem,
 <eum>que si aliquem *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 4* (quem si aliquem *Harant*
p. 242, *Hertz, Rühl Jahrb. f. Phil. 1888 p. 333*, eum si quem *I. Perizonius*,
 si aliquem *Madvig Em. L. p. 641*). | 21. amicitiae cum habere*, amicitiae <se>
 cum habere *Hartel l. l., prob. Harant l. l.* (amicitiae eum habere *ed. Bas.*
1531, *Madvig*, *Hertz*, amicitiae habere *I. Perizonius*, amicitiae cum <populo
Romano> habere *Weissenborn in ed. Teubn., Rühl l. l.*) | temptaret ut etiam
 . . . perlingeret iussus*, temptare ut etiam . . . perliceret iussus *Hartel l. l.*,
 temptaret; ut etiam . . . perliceret, iussus *Harant l. l.*, retentare aut etiam
 . . . perlicere iussus *Madvig l. l., prob. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 257*,
 retentaret aut etiam . . . perliceret (*del. iussus*) *Hertz*, temptaret ut etiam
 . . . perliceret (*del. iussus*) *Rühl l. l.* | 22. Cephallaniam.

missi, ut in Peloponnesum traicerent oramque maris in occidentem versi ante hiemem circumirent. Marcio et Atilio Epirus, Aetolia, Thessalia circumeundae adsignantur; inde Boeotiam atque Euboeam adspicere iussi, tum in Peloponnesum traicere; ibi congressuros se cum Lentulis constituunt. priusquam digrederentur a Corcyra, litterae a Perseo adlatæ sunt, quibus quaerebat, quae causa Romanis aut in Graeciam traiciendi copias aut urbes occupandi esset. cui rescribi non placuit, sed nuntio ipsius, qui litteras attulerat, dici, praesidii causa ipsarum urbium Romanos facere. Lentuli circumeuntes Peloponnesi oppida, cum sine discrimine omnes civitates adhortarentur, ut, quo animo, qua fide adiuvisent Romanos Philippi primum, deinde Antiochi bello, eodem adversus Persea iuarent, fremitum in contionibus sentiebant, Achaeis indignantibus, eodem se loco esse, qui omnia a principiis Macedonici belli praestitissent Romanis, quo Messenii atque Elii, qui et [Macedonis] Philippi bello hostes fuissent Romanis et pro Antiocho postea arma adversus populum Romanum tulissent ac, nuper in Achaicum contributi concilium, velut praemium belli se victoribus Achaeis tradi quererentur.

XXXVIII. Marcius et Atilius ad Gitanas, Epiri oppidum, decem milia a mari cum escenderent, concilio Epirotarum habito

1. Peloponnesum. | 3. Aetoliet* (Aetolia et *ed. Bas. 1531*), Aetolia *Madvig*. | circū || eundem.* | adsignanteur.* | Boetiamadque. | 4. Peloponnesum. | 5. Lentuli. | 6. litterae (ex littera corr.) || perseo* (a *add. ed. Bas. 1531*). | 9. sed *add. H. I. Müller**. | ipsi *coni. Siesbye*. | 10. Romanas. | 11. Peloponnesi. | 12. adiuuassent, adiuuissent *ed. Lugd. 1553, cf. Gölbauer p. 113 et Fügner Lex. p. 561*. | 13. Anthioci. | 14. fremituminō || tionibusfremebant (fremitum in contionibus audiebant *ed. Bas. 1531*), fremitum in contionibus sentiebant *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 257, prob. Gölbauer p. 109 et 116*, fremitus in contionibus fiebant *alt. Vahleni coni., quam prob. Hertz*, fremitum in contionibus est *olim Madvig*. | 14. Acheis. | 16. Romanisetmacedo || nisphilippobellohostesfuissent || messeniadqueaeliproanthioco || postearomaaduersusp.r.tulissent || acnuper (Romanis et Macedonum Philippi bello hostes fuissent, quo Messenii atque Elii, qui pro Antiocho hoste arma aduersus p. R. tulissent; ac nuper *ed. Bas. 1531*), *corr. Madvig Em. L. p. 643 et Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 257* (Macedonis *inclus. Madvig*, Romanis *alt. l. Vahlen add.**). | 19. Acheis. | 20. quae || rerentur*. | 21. M. etatilius. | adgitanas || eripi*, ad Gitanas Epiri *ed. Bas. 1531*, Aegilipa Epiri *coni. Iac. Gronovius*. | 22. X mari. | cur non escendissent? *Madvig*. (ad Gitanas, Epiri oppidum, a mari cum escenderent, concilio Ep. habito *susp. Harant p. 243*).

cum magno omnium adsensu auditi sunt; et quadringentos iuven-
 2 titis eorum in Orestas, ut praesidio essent liberatis ab Mace-
 donibus, miserunt. inde in Aetoliam progressi ac paucos ibi
 morati dies, dum in praetoris mortui locum alius sufficeretur,
 [et] Lycisco praetore facto, quem Romanorum favere rebus satis 5
 conpertum erat, transierunt in Thessaliam. eo legati Acarnanes
 3 et Boeotorum exules venerunt. Acarnanes nuntiare iussi, quae
 Philippi primum, Antiochi deinde bello, decepti pollicitationibus
 regis, adversus populum Romanum commississent, ea corrigendi
 4 occasionem illis oblatam. si male meriti clementiam populi Ro-
 mani experti essent, bene merendo liberalitatem experirentur.
 5 Boeotis exprobratum, societatem eos cum Perseo iunxisse. cum
 culpam in Ismeniam, principem alterius partis, conferrent et
 quasdam civitates dissentientis in causam deductas, appariturum
 id esse Marcius respondit; singulis enim civitatibus de se ipsis 15
 6 consulendi potestatem facturos. Thessalorum Larisae fuit concilium.
 ibi et Thessalis benigna materia gratias agendi Romanis pro liber-
 tatis munere fuit, et legatis, quod et Philippi prius et post
 7 Antiochi bello enixe adiuti a gente Thessalorum essent. ea autem
 mutua commemoratione meritorum accensi animi multitudinis 20
 ad omnia decernenda, quae Romani vellent.

8 Secundum hoc concilium legati a Perseo rege venerunt,
 privati maxime hospitii fiducia, quod ei paternum cum Marcio
 erat. ab huius necessitudinis commemoratione orsi petierunt legati,
 9 in colloquium veniendi regi potestatem faceret. Marcius et se 25
 ita a patre suo accepisse dixit, amicitiam hospitiumque cum

---

1. equadringentos. | 2. liberatisabsemacedonibus, *corr. Drakenborch, prob. Madvig Em. L. p. 643* (liberatis ab se(natu) Macedonibus *coni. Weissenborn*)*. | 3. paucos sibi. | 5. et *del. Madvig.* | fauore. | datis conpertum. | 6. Tessaliam. | Acarnaniset, Acarnanes et (Acarnanum et *ed. Bas. 1531*). | 8. Anthioci. | 9. regis, *corr. Duker.* | 12. Boetis. | exprobratum. | iunxisseeos cum culpam, *corr. Kreyssig* (iunxisse. iis cum culpam *ed. Bas. 1531*). | 13. conferent. | 14. dissentientis, dissentientes *ed. Bas. 1531*. | deductas <dicerent> *coni. Madvig Em. L. p. 643, sed cf. Harant p. 243.* | aperiturum. | 16. Tessalorum. | 17. ibitessalis, *corr. ed. Bas. 1531*. | libertatibus, *cf. Gillbauer p. 92.* | 19. Antioci||uello*. | agentessalorum. | essent aut mutua, *corr. Hartel ephem. Austr. 1866 p. 4.* | 23. priuatum. | hospiti. | quodetpaternum. | 24. abihuius*. | 26. hospitiumquae.

Philippo fuisse, et minime immemorem necessitudinis eius legationem eam suscepisse. colloquium, si satis commode valeret, non fuisse se dilaturum; nunc, ubi primum posset, ad Peneum flumen, qua transitus ab Homolio Dium esset, praemissis, qui 5 nuntiarent regi, venturos.

XXXIX. Et tum quidem ab Dio Perseus in interiora 1 regni recipit se, levi aura spei obiecta, quod Marcius ipsius causa suscepisse se legationem dixisset; post dies paucos ad constitutum locum venerunt. magnus comitatus fuit regius 2 cum amicorum tum satellitum turba stipante. non minore agmine legati venerunt et ab Larisa multis prosequentibus et legationibus civitatum, quae convenerant Larisam et renuntiare domum certa, quae audissent, volebant. inerat cura insita mor- 3 talibus videndi congregientes nobilem regem et populi principis 15 terrarum omnium legatos. ut in conspectu steterunt, dirimente 4 amni, paulisper internuntiando cunctatio fuit, utri transgredirentur. aliquid illi regiae maiestati, hi aliquid populi Romani nomini, cum praesertim Perseus petisset colloquium, existumabant deberi. ioco dein Marcius cunctantes movit. „minor“ inquit 5 20 „ad maiores et“ — quod Philippo ipsi cognomen erat — „filius ad patrem transeat.“ facile persuasum id regi est. aliud deinde 6 ambigebatur, cum quam multis transiret. rex cum omni comitatu transire aecum censebat; legati vel cum tribus venire iuebant, vel, si tantum agmen traduceret, obsides dare, nihil fraudis fore

---

1. et add. *Weissenborn*. | minimummemorem, corr. ed. *Bas. 1531*. | 3. aut possent aut infr. venturum *Ruperti*. | 4. abomonodium, ab Omolio (Homolio corr. *Drakenborch*) Dium ed. *Bas. 1531*. | 6. abdio (b sup. scr.). | 7. recipit, recepit ed. *Par. 1573*. | 9. cogitatus. | 10. turbasstipan || te*. | 11. ex legationibus con. *Pluygers*. | 12. ciuitatiumq.* | 13. inerant, inerat ed. *Bas. 1531*, venerant (sic iam *Weissenborn in adn.*) vel ierant *Novák Listy fil. 1883*. | 14. iuendicongredientibus. | 15. ut h. l. add. *Madvig* (postquam add. ed. *Bas. 1531*). | dirimene. | 16. fuituti. | 17. hi h. l. add. *H. I. Müller*, post aliquid ed. *Bas. 1531*. | 19. loco. | etiam, dein *H. I. Müller ann. Berol. 1883 p. 340* (tandem *Novák p. 261*).* | cunctantibus. | inquit. | 20. maiores (cf. *Harant p. 243*), maiorem ed. *Bas. 1531*. | Pilippoipsocongnoem*. | philius. | 21. fa||lepersuasum. | 22. ambigebatursumquam. | comitiatu. | 23. iuebant. | 24. daret, corr. *I. F. Gronovius prob. Madvig*.

7 in conloquio. Hippiam et Pantauchum, quos et legatos miserat, principes amicorum, obsides dedit. nec tam in pignus fidei obsides desiderati erant, quam ut appareret sociis, nequaquam ex
8 dignitate pari congrredi regem cum legatis. salutatio non tamquam hostium, sed hospitalis ac benigna fuit; positisque sedibus 5 conseruerunt.

1 XL. Cum paulisper silentium fuisset, „expectari nos“ inquit Marcus „arbitror, ut respondeamus litteris tuis, quas Coreyram misisti, in quibus quaeris, quid ita legati cum militibus venerimus
2 et praesidia in singulas urbes dimittamus. ad hanc interrogationem tuam et non respondere, vereor, ne superbum sit, et vera
3 respondere ne nimis acerbum audienti tibi videatur. sed cum aut verbis castigandus aut armis sit, qui foedus rumpit, sicut bellum adversus te alii quam mihi mandatum malim, ita orationis acerb
4 cum salutis causa tristiora remedia adhibent. ex quo regnum adeptus es, unam rem te, quae facienda fuerit, senatus fecisse censet, quod legatos Romam ad renovandum foedus miseris, quod
5 tamen ipsum tibi non fuisse renovandum iudicat potius quam, cum renovatum esset, violandum. Abrupolim, socium atque ami
6 cum populi Romani, regno expulisti; Arthetauri interfectores, ut caede, ne quid ultra dicam, laetatum appareret, recepisti, qui
7 omnium Illyriorum fidissimum Romanis regulum occiderant; per Thessaliam et Maliensem agrum cum exercitu contra foedus Delphos isti; Byzantiis item contra foedus miseris auxilia; cum 25
8 Boeotis, sociis nostris, secretam tibi ipsi societatem, quam non

1. Hippanianetpantaucum, Hippiam et Pantaucum *ed. Bas. 1531, corr. Crévier.* | 2. dedit || netam*. | 4. salutatis. | 5. ospitalis. | 7. expectari nos (*cf. Kühnast Liv. Synt. p. 321, Harant p. 244*), expectari A. Perizonius, expectare vos *Drakenborch in adn.*, expectari a nobis *dubitanter Madvig in adn. ed.* | inquit. | 9. misistis. | in quibusq. || risquiditallegatis*. | 11. superuum. | 12. aceruuum. | 14. ali. | acerruitatem. | 15. quaecumque est *coni. Crévier.* | 16. cum *eidem suspectum.* | adhibens (sicut medicus in eum salutis... adhibens *Harant p. 245*, sicut medici salutis... adhibens *Novák p. 261*). | 16. aex. | 17. adeptusest. | remteq. || faciendafuerit (*fuerit ex furit a 2 m. corr.*)*. | 18. aens | etquod*. | adrenouandumiudicat, *lacunam not. ed. Bas. 1531, explecit Sigonius.* | 20. Abrypolim. | adque. | 21. Artetauri, *cf. cap. 13, 6.* | 22. cede. | quiuotomnium. | 23. Romanumii || regulum*, Romanis regulum *Novák p. 261* (Romano nomini regulum *ed. Bas. 1531*)*. | occiderat.* | 25. Byzantis || itemcontrafoedusdelphosmiseris. | 26. Boetiissociissocinostriis. | ipsoi*.

licebat, iureiurando pepigisti; Thebanos legatos, Euersam et Calli-
 critum, venientes ad nos, quaerere malo, quis interfecerit, quam
 arguere. in Aetolia bellum intestinum et caedes principum per
 quos, nisi per tuos, factae videri possunt? Dolopes a te ipso
 5 evastati sunt. Eumenes rex, ab Roma cum in regnum rediret, 8
 prope ut victuma Delphis in sacro loco ante aras mactatus,
 quem insimulet, piget referre; quae hospes Brundisinus occulta 9
 facinora indicet, certum habeo et scripta tibi omnia ab Roma
 esse et legatos renuntiassse tuos. haec ne dicerentur a me, uno 10
 modo vitare potuisti, non quaerendo, quam ob causam exercitus
 in Macedoniam traicerentur, aut praesidia in sociorum urbes
 mitteremus. quaerenti tibi superbius tacuissemus, quam vera
 respondimus. equidem pro paterno nostro hospitio faveo orationi 11
 tuae et opto, ut aliquid mihi materiae praebeas agendae tuae
 15 apud senatum causae.“

XXI. Ad ea rex: „bonam causam, si apud iudices aequos 1
 ageretur, apud eosdem et accusatores et iudices agam. eorum
 autem, quae obiecta sunt mihi, partim ea sunt, quibus nescio an 2
 gloriari debeam, *partim* quae fateri non erubescam, partim quae
 20 verbo obiecta verbo negare *par* sit. quid enim, si legibus vestris 3
 hodie reus sim, aut index Brundisinus aut Eumenes mihi obiciat,
 ut accusare potius vere quam conviciari videantur? scilicet 4
 nec Eumenes, cum tam multis gravis publice ac privatim sit,

1. legatoseruatcalcicritum, *cf. cap. 13, 7.* | 2. uenientisanos, *corr. Madvig Em. L. p. 644 cl. cap. 13, 7* (venientes a nobis *ed. Bas. 1531*). | 3. inaetobellum. | 4. Dolopers. | 6. sacratoalocoante.* | oras*. | 9. etlegatosrenuntiasssetlegatostuos (et legatos tuos renuntiassse *ed. Bas. 1531*), et legatos renuntiassse tuos *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 263.* | 10. uiderepotuisti, vitare potuisti *ed. Bas. 1531. (cf. Gütbauer p. 75, H. I. Müller ann. Berol. 1884, 105)*, providere potuisti *Harant p. 245.* | 11. traicerenturaputpraesidia. | 13. post paterno nostro *spatium est vacuum ad finem versus 16 fere litt. sine ras.; proximus versus incip. a maiori littera in voce hospitio.* | 14. aliquidmihimateriem (aliquam mihi materiam *ed. Bas. 1531*), aliquid mihi materiae *Hertz.* | 15. aput. | 16. adealex. | equos. | 17. aput. | agant. | 19. gloriaride||beameaquae-faterierubescam||partimquaeuerbo*, *corr. ed. Bas. 1531* (gloriari debeam neque quae fateri erubescam, partim quae verbo *Vahlen Index lect. Berol. 1877, p. 4.*) | 20. uerbonegaresit, verbo negare <par> sit *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 5, verbo negare <satis> sit Hearnius, prob. Madvig Em. L. p. 645, Vahlen l. l., Novák české mus. fil. VI, 97.* | 22. quamconvicianturuideantur (quam conviciari tur<piter> videantur *dub. Madvig l. l.*) | 23. grauidaepublicae.

alium quam me inimicum habuit; neque ego potiore[m] quemquam ad
 ministeria facinorum quam Rammium, quem neque umquam ante
 5 videram nec eram postea visurus, invenire potui. et Thebanorum,
 quos naufragio perisse constat, et Arhetauri caedis mihi reddenda
 ratio est; in qua tamen nihil ultra obicitur, quam interfectores 5
 6 eius in regno exsulasse meo. cuius condicionis iniquitatem ita
 non sum recusaturus, si vos quoque accipitis, ut, quicumque
 exules in Italiam aut Romam se contulerunt, his facinorum,
 7 propter quae damnati sunt, auctores vos fuisse fateamini. si hoc
 et vos recusabitis et omnes aliae gentes, ego quoque inter 10
 ceteros ero. et hercule, quid adinet cuiquam exilium patere, si
 8 nusquam exuli futurus locus est? ego tamen istos, ut primum in
 Macedonia esse admonitus a vobis conperi, requisitos abire ex
 9 regno iussi et in perpetuum interdixi finibus meis. et haec
 quidem mihi tamquam causam dicenti reo obiecta sunt; illa 15
 tamquam regi, ut quae de foedere, quod mihi est vobiscum,
 10 disceptationem habeant. nam si est in foedere ita scriptum, ut
 ne si bellum quidem quis inferat, tueri me regnumque meum
 liceat, mihi fatendum est, quod me armis adversus Abrupolim,
 11 socium populi Romani, defenderim, foedus violatum esse. sin 20
 autem hoc et ex foedere licuit et iure gentium ita comparatum
 est, ut arma armis propulsentur, quid tandem me facere decuit,
 cum Abrupolis fines mei regni usque ad Amphipolim pervastasset,
 multa libera capita, magnam vim mancipiorum, multa milia
 12 pecorum abegisset? quiescerem et paterer, donec Pellam et in 25
 regiam meam armatus pervenisset? at enim bello quidem

---

1. alium || quam*. | quemquam*. | 2. Rammum. | 3. Thaba-
 norum. | 4. Arcetauri. | 6. exsolasse*. | 7. sumereaccusaturus. | 8. faci-
 nerum. | 10. etomneset || aliaegentis* (et omnes Italiae gentis *coni. Hertz.*) | 11.
 sinusqua || exulifuturuslocusestegotami || istout*, si nusquam exuli futurus
 locus (exuli locus *Madvig*) est? ego tamen istos, ut *ed. Bas. 1531, Madvig*,
 si nusquam exuli locus est exilii? ego tamen istos, ut *Vahlen Hermes*
1877 p. 104 cl. II 15, 5. | 13. Macedoniam. | 14. regnco*. | 16. regietquae,
 regi ut quae *Hartel p. 28, prob., H. I. Müller ann. Berol. 1889*
p. 36, regi [et] quae Madvig Em. L. p. 644, regi et qui H. I. Müller*. |
 17. habebant *Madvig l. l., sed cf. Hartel l. l. et Harant p. 245,*
habeam H. I. Müller*. | 19. Abrypolim. | 21. hocestexfoedere. | 22. propulsantur.
 | 23. Abrypolimfinis. | Amphypolim. | 25. paterem. | 26. reagiam, *cf. Gül-*
bauer p. 70. | adenim.

iusto sum persecutus, sed vinci non oportuit eum, neque alia, quae victis accidunt, pati; quorum casum cum ego subierim, qui sum armis laecessitus, quid potest queri sibi accidisse, qui causa belli fuit? non sum eodem modo defensurus, Romani, quod Dolopas¹³ armis coercuerim; quia, etsi non merito eorum, iure feci meo, cum mei regni, meae dicionis essent, vestro decreto patri attributi meo. nec, si causa reddenda sit, non vobis nec foederatis,¹⁴ sed iis, qui ne in servos quidem saeva atque iniusta imperia probant, plus aequo et bono saevisse in eos videri possum; quippe¹⁵ Euphranorem, praefectum a me inpositum, ita occiderunt, ut mors poenarum eius levissima fuerit.

XLII. At cum processissem inde ad visendas Larisam et¹ Antronas et Pteleon, qua in propinquo Delphi sunt, sacrificandi causa, ut multo ante debita vota persolverem, Delphos² ascendi. et his, criminis augendi causa, cum exercitu me² isse adicitur; scilicet, ut, quod nunc vos facere queror, urbes occuparem, arcibus inponerem praesidia. vocate in concilium³ Graeciae civitates, per quas iter feci, queratur unusquilibet militis mei iniuriam; non recusabo, quin simulato sacrificio aliud petisse⁴ videar. Aetolis et Byzantiis praesidia misimus, et cum Boeotis amicitiam fecimus. haec, qualiacumque sunt, per legatos meos non solum indicata sed etiam excusata sunt saepe in senatu

---

1. iustosumpserecuissed. | nequealiquaenic || tis.* (neque ea quae victis *ed. Bas. 1531*). | 2. quisubarmis. | 3. quaeri. | 5. coercuerint*. | iusrefecimeo. | 7. nonnouis || necfoederised*, *corr. ed. Bas. 1531* (non vobis nec foederi, sed *Harant p. 246*). | 8. ne *add. ed. Bas. 1531*. | adque. | 10. Eupanorum. | utmores. | 12. accum, *corr. Modius*. | 13. Antronas, Antrona *ed. Bas. 1531* (*sed cf. Strab. IX, 432*). | Pycleon, *corr. Turnebus* (*cf. cap. 67, 9*). | quainpropri || quodelphissacrificandaicausamultoantedebitaoutapersolveremdelphosescendi* (quo in propinquo multo ante debita vota persolverem, Delphos sacrificandi causa ascendi *ed. Bas. 1531*), qua in propinquo Delphi s<unt>, sacrificandi causa, <ut> multo ante debita vota persolverem, Delphos escendi *Vahlen Ind. lect. Berol. 1877 et H. I. Müller ann. Berol. 1878 p. 80, (qui p. 72 sunt add.), prob. Harant p. 246*, quia in propinquo <eram>, sacrificandi causa, <ut> multo ante debita *cet. vel* quia in propinquo Delphi <erant> *cet. (sed om. Delphos ante escendi) Madvig Em. L. p. 645*. | 15. messe, me fuisse *ed. Bas. 1531*, me isse *Kreyssig*. | 16. quodnumuos. | quaeror. | 17. occupare. | arcibusopponerepraesidia. | 18. quaeratur. | 19. simulatos. | 20. Byzantis. | Boetis.

vestro, ubi aliquos ego disceptatores non tam aequos quam te,
 5 Q. Marci, paternum amicum et hospitem, habebam. sed nondum
 Romam accusator Eumenes venerat, qui calumniando omnia detor-
 quendoque suspecta et invisa efficeret et persuadere vobis cona-
 retur, non posse Graeciam in libertate esse et vestro munere 5
 frui, quoad regnum Macedoniae incolume esset. circumagetur hic
 6 orbis; erit mox, qui arguat, nequiquam Antiochum ultra iuga
 Tauri emotum; graviorem multo Asiae, quam Antiochus fuerit,
 Eumenes esse; conquiescere socios vestros non posse, quoad
 regia Pergami sit; eam arcem supra capita finitimarum civitatum 10
 7 impositam. ego haec, Q. Marci et A. Atili, quae aut a vobis
 obiecta aut purgata a me sunt, talia esse scio, ut aures,
 ut animi audientium sint, nec tam referre, quid ego aut qua
 8 mente fecerim, quam, quomodo id vos factum accipiatis. con-
 sciis mihi sum, nihil me scientem deliquisse, et, si quid fecerim 15
 imprudentia lapsus, corrigi me et emendari castigatione hac posse.
 9 nihil certe insanabile, nec, quod bello et armis persequendum
 esse censeatis, commisi; aut frustra clementiae gravitatisque
 vestrae fama volgata per gentes est, si talibus de causis, quae
 vix querella et expostulatione dignae sunt, arma capitibus et regi- 20
 bus sociis bella infertis.⁴

1 XLIII. Haec dicenti ei cum adsensum esset, Marcius auctor
 fuit mittendi Romam legatos; cum experienda omnia ad ultimum
 nec praetermittendam spem ullam censuisset *rex*, reliqua consul-

1. tequemarci. | 3. calumniainomniaretorquendoquesuscepta. | 5. liber-
 taste. | 6. quoregnum. | incolumesesset (*deinde lacuna 6 litt. in fine vers.*)* |
 hisorbis*. | 7. nequidquam, *cf. Georges Wortf. p. 451.* | Anthiocumultra-
 legatanremotum (emotum *I. F. Gronovius*). | 8. grauioremultoasiaequequam
 (gravioremque multo Asiae quam *Hertz*)*. | Antiocus. | 9. Eumenenesesse-
 con|| quiesceresociosuestrosnonposse* (Eumenem esse, nec conquiescere socios
 vestros posse *ed. Bas. 1531*), *cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 258.* | 10.
 Pergami (*litt. r sup. lin.**). | 11. haecquaem · eta · atili. | 14. accipiathis. |
 15. edeliquisse*. | 17. nequod. | 18. grauitatisquae. | 20. quaerellaetpostula-
 tionedigna. | 22. etdicentemetcumadsensummarciusauctorfuitmittendiromam-
 legatiessentcumexperiendaomniaadultimumnecpraetermittendumspem || ullam-
 censuissentreliqua* (haec dicenti tum adsensus Marcius auctor fuit mittendi
 Romam legati, cum experienda . . . . . censuisset; reliqua *ed. Bas.*
1531), haec dicenti ei cum adsensum esset, Marcius auctor fuit mittendi
 Romam legatos; cum experienda . . . . . censuisset(*rex*), reliqua
Harant p. 246* (praetermittendam iam *Gruter corr. et omnes rec. ed. recep.*),

tatio erat, quonam modo tutum iter legatis esset. ad id *cum* 2
 necessaria petito indutiarum videretur, cuperetque Marcius neque
 aliud conloquio petisset, gravate eam magnam gratiam petenti
 concessit. nihil enim satis paratum ad bellum in praesentia habe- 3
 5 bant Romani, non exercitum, non ducem; cum Perseus, ni spes
 vana pacis occaecasset consilia, omnia praeparata atque instructa
haberet, et suo maxime tempore atque alieno hostibus incipere
 bellum posset.

Ab hoc conloquio, fide indutiarum interposita, legati Ro- 4
 10 mani in Boetiam profecti sunt. ibi iam motus coeperat esse 5
 discedentibus a societate communis concilii Boeotorum quibus-
 dam populis, ex quo renuntiatum erat, respondisse legatos, appa-
 riturum, quibus populis proprie societatem cum rege iungi dis-
 15 plicuisset. primi a Chaeronea legati, deinde a Thebis in ipso 6
 itinere occurrerunt, adfirmantes non interfuisse se, quo societas
 ea decreta esset, concilio; quos legati, nullo in praesentia re-
 sponso dato, Chalcidem se sequi iusserunt. Thebis magna conten- 7

---

haec dicentem et cum adsensu Marcius <audivit et> auctor fuit mittendi
 Romam legatos, cum experienda . . . . . censuisset. reliqua *Hertz*,
 et dicentem cum adsensu Marcius <audire visus est et, cum finem fecisset
 dicendi,> auctor fuit mittendi Romam <legatos amici quoque regis secreto
 interrogati, mittendine> legati essent, cum experienda . . . . . cen-
 suissent, reliqua *Madvig*. | 1. cum *h. l. add. ed. Bas. 1531*, post indutiarum
Madvig*. | 3. grauataeetiammagna* (gravate et in magnam *ed. Bas. 1531*),
 gravate eam magnam *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 5* (gravate et tamquam
dubitanter Madvig in adn. ed.). | petentis, petenti *Hartel l. l.** | 4. paratum
 (p *supr. scr.**). | presentia. | 5. noseexercitum. | 6. occaecasset. | consilia
seclus. Drakenborch in adn. | adque. | 7. haberet *add. ed. Bas. 1531*. | adque.
 | hostium *susp. I. F. Gronovius*. | 9. adhoc. | 10. Boetiam. | comparati
 sunt, profecti sunt *Douiatius, H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 36*, compara-
 <turi quae ibi opus essent profec>ti sunt *vel* compara<ndi causa profec>ti
 sunt *Hartel p. 29*, comparati eunt *dubitanter Harant p. 247*, conversi sunt
I. F. Gronovius, comitati sunt *Heusinger*, comparaverunt (*sc. iter*) *Ernesti*
gloss. L. s. v., comparant iter *Cobet Mnemos. 1882, 115**. | 11. descendenti-
 bus || insocietatem* (deserentibus societatem *dubitanter Madvig in adn. ed.*,
 <non> descendentibus in societatem *Harant p. 247.*). | consili (*prob. Harant*). |
 Boetorum. | 13. propulis*. | propriesocietate*. | 14. Ceronia. | deinde-
 athenis. | 15. itineri. | 16. hquislega || ti*, quos legati *I. F. Gronovius*. | respomnso*. |
 17. Calchidem.

tio orta erat ex alio certamine. comitiis praetoriis Boeotorum victa pars iniuriam persequens coacta multitudine decrevit, ne Boeotarchae urbibus reciperentur. exules Thespias universi concesserunt; inde — recepti enim sine cunctatione erant — Thebas, iam mutatis animis, revocati decretum faciunt, ut duodecim, qui privati coetum et concilium habuissent, exilio multarentur. novus deinde praetor — Ismenias is erat, vir nobilis ac potens — capitalis poenae absentes eos decreto damnat. Chalcidem fugerant; inde ad Romanos Larisam profecti causam cum Perseo societatis in Ismeniam contulerant; ex ea contentione ortum certamen. utriusque [tamen] partis legati ad Romanos venerunt, et exules accusatoresque Ismeniae et Ismenias ipse.

XLIV. Chalcidem ut ventum est, aliarum civitatum principes, id quod maxime gratum erat Romanis, suo quique proprie decreto regiam societatem aspernati Romanis se adiungebant; Ismenias gentem Boeotorum in fidem Romanorum permitti aecum censebat. inde certamine orto, nisi in tribunal legatorum perfugisset, haud multum afruit, quin ab exulibus fautoribusque eorum interficeretur. Thebae quoque ipsae, quod Boeotiae caput est, in magno motu erant, aliis ad regem trahentibus civitatem, aliis ad Romanos; et turba Coroneaeorum Haliartiorumque convenerat ad defendendum decretum regiae societatis. sed constantia

1. comitiapraetorisboetarum. | 2. persequenseoacta. | decretum-thebissinebello (in ras.)* || etarceurbibus (decretum fecit Thebis, ne Boeotarchae urbibus *ed. Bas. 1531*), decrevit, ne Boeotarchae urbibus *Gillbauer p. 110*. | 3. Tespias. | 4. Tebas. | 6. priuatis. | 8. absentis. | Calchidem. | 9. causam <initae> cum *coni. Crévier*, causam <unctae> cum *Harant p. 247*, sed *cf. G. Heraeus quaest. crit. Liv. p. 57*. | 10. Hismeniam. | ea *add. Madvig Em. L. p. 646*. | 11. tamen *ex litt. praeced.* (certamen) *repetitum inclusi* („tamen quo pertineat, nescio“ iam *Madvig adn.*)* | 12. Iismeniae. | 13. Calcidem. | alarum. | 14. suoquoquepropriodecreto (suo quique proprio decreto *ed. Bas. 1531*), suo quique proprie decreto *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 258* (suo quisque proprio decreto *Weissenborn*, suo quique decreto *Kreyssig*, suam quoque proprio decreto *Harant p. 248*). | 15. propriamsocietatem (*prob. Kreyssig et Harant*), regiam societatem *Weissenborn, Vahlen, Gillbauer p. 65* (Persei societatem *ed. Bas. 1531*). | aspernata. | sediungebant. | 16. Boetorum. | 18. eabexulibus*. | 19. ipse. | Boetiae. | 20. inmagnotuerant, *corr. Kreyssig* (in magno tumultu erant *ed. Bas. 1531*). | aliiadregem. | 21. alis. | Aliatiorumque (Aliartiorumq. *ed. Bas. 1531*), *corr. Vascosanus*. | <eo> convenerat *coni. Kreyssig*. | 22. addefendum, *cf. Gillbauer l. l. et quae adiuuzi phil. Abh. III p. X*. | constantiae.

principum docentium cladibus Philippi Antiochique, quanta esset vis et fortuna imperii Romani, victa tandem multitudo et, ut tolleretur regia societas, decrevit, et eos, qui auctores paciscendae amicitiae fuerant, ad satisfaciendum legatis Chalcidem misit, fideique legatorum commendari civitatem iussit. Thebanos Marcius et Atilius laeti audierunt auctoresque et his et separatim singulis fuerunt ad renovandam amicitiam mittendi Romam legatos. ante omnia exules restitui iusserunt et auctores regiae societatis decreto suo damnarunt. ita, quod maxume volebant, discusso Boeotico concilio in Peloponnesum proficiscuntur Ser. Cornelio Chalcidem accersito. Argis praebitum est iis concilium; ubi nihil aliud a gente Achaeorum petierunt, quam ut mille milites darent. id praesidium ad Chalcidem tuendam, dum Romanum exercitus in Graeciam traiceretur, missum est. Marcius et Atilius peractis, quae agenda in Graecia erant, principio hiemis Romam redierunt.

XLV. Inde legatio sub idem tempus in Asiam circumque insulas missa. tres erant legati, Ti. Claudius Sp. Postumius M. Iunius. ii circumeuntes hortabantur socios ad suscipiendum adversus Persea pro Romanis bellum; et, quo quaeque opulentior civitas erat, eo accuratius agebant, quia minores securitae maiorum auctoritatem erant. Rhodii maximi ad omnia momenti habebantur, quia non fovere tantum, sed adiuvere etiam viribus suis bellum poterant, quadraginta navibus auctore Hegesilocho

1. Anthiochique. | 2. imperi. | uictaeade || multitudo*, corr. *Madvig Em. L. p. 647.* | 4. legatos con. *Rühl Jahrb. f. Phil. 1888 p. 334, sed cf. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 56.* | Calcidem. | 6. leti. | ethiseparatim, et his <et> separatim *I. F. Gronovius*, his et <universis et> separatim *Novák p. 261.* | 9. Boeticconcilioponnensu* (in *add. Madvig*). | 10. Serg. Cornelio calchidemarcersito. | 11. Argi (Aegii con. *Harant p. 157.*) | estii. | ubiresaliud, ubi nihil aliud *ed. Bas. 1531 (Hertz, Madvig, Weissenborn verentur, ne in cod. inter res et aliud plura interciderint).* | 12. Aceorum. | 13. Calcidem. | 16. Asiamcircum, Asiam circum<que> *H. I. Müller ann. Berol. 1888 p. 104 (Asiam <et> circum Duker, Asiam <ac> circum Weissenborn).* | 17. T. Claudius, corr. *Sigonius*. | P. Postumius, corr. *Drakenborch.* | 18. aduerspersearomanis, corr. *ed. Bas. 1531.* | 20. ciuitates. | agebantmquamino || res* (agebant, <ut> in quo minores con. *Harant p. 248*)*. | 21. maximum. | monimenti. | 22. fauere, fovere *Kreyssig*, favore *Hartel p. 22.* | adinuarenturiribussuis, adiuvere etiam viribus suis *ed. Bas. 1531*, adiuvere viribus suis *Hertz*, viribus suis adiuvere *Hartel l. l.* | 23. Hegesiloco corr. *Ursinus.*

4 praeparatis; qui cum in summo magistratu esset — prythanin
 ipsi vocant —, multis orationibus pervicerat [Rhodios], ut omnia,
 quam saepe vanam experti essent, regum venditorum spe Roma-
 nam societatem, unam tum in terris vel viribus vel fide stabilem,
 5 retinerent. bellum imminere cum Perseo; desideraturos Romanos
 eundem navalem apparatus, quem nuper Antiochi, quem Philippi
 6 ante bello vidissent, trepidaturos tum repente in paranda classe,
 cum mittenda esset, nisi reficere naves, nisi instruere navalibus
 sociis coepissent. id eo magis enixe faciendum esse, ut crimina
 7 delata ab Eumene fide rerum refellerent. his incitati quadraginta
 navium classem instructam ornatamque legatis Romanis advenien-
 tibus, ut non expectatam adhortationem esse appareret, ostende-
 8 runt. et haec legatio magnum ad conciliandos animos civitatum
 Asiae momentum fuit. Decimius unus sine ullo effectu, captarum
 etiam pecuniarum ab regibus Illyriorum suspicione infamis, Ro-
 mam rediit.

1 XLVI. Perseus, cum ab colloquio Romanorum in Macedo-
 niam recepisset sese, legatos Romanos de inchoatis cum Marcio
 2 condicionibus pacis misit; et Byzantium et Rhodum litteras**
 legatis ferendas dedit. in litteris eadem sententia ad omnes erat, 20

---

1. magistratum. | 2. multiorationibus (multis rationibus *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig*. | perviceratrhodios, pervicerat *H. I. Müller ann. Berol. 1890 p. 185 et 1891 p. 180*, pervicerat, Rhodii *Drakenborch in adn.*, perduxerat Rhodios *Madvig Em. L. p. 648*, perpulerat Rhodios *Weissenborn*, pervicerat <ad> Rhodios *Harant p. 248* (pervicerat Rhodios *def. G. Heraeus vindiciae Liv. 1889*).* | 3. saepeunaexpertum. | 4. societationemunatum. | stabiles. | 5. imminerentumperseo. | 6. Anthioci. | 7. in *add. H. I. Müller cl. XXXXIV, 38, 11**. | 8. essenisireuicere. | 9. coepissenteoagirenixaefaciundumestseut, *corr. ed. Bas. 1531*. | 11. ortanamque. | lega||tisaromanis*. | 12. adornationem. | 14. fort. momentum fecit vel habuit *Madvig*. | 15. regibussillyriorum*. | 16. redit. | 17. adcolloquio (a colloquio *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig* (*cf. Fügner Lex. p. 12*). | 18. deinchortiscum* (*cf. Gütbauer p. 76*). | 19. Byzantiumetrhodumetlegatiferendas (Byzantium et Rhodum litteras legatis ferendas *ed. Bas. 1531*), Byzantium et Rhodum <et litteras scripsit> et legatis ferendas *Weissenborn in adn.*, Byzantium et Rhodum et <in alias civitates litteras de eadem re dimisit; Rhodum etiam> legatis ferendas *suppl. Madvig Em. L. p. 648* (aliquid h. l. *mancum esse iam viderat Crévier cl. Polyb. XXVII, 4*). | 20. omnis.

conlocutum se cum Romanorum legatis; quae audisset quaeque dixisset, ita disposita, ut superior fuisse in disceptatione videri posset. apud Rhodios legati adiecerunt, confidere pacem futuram; ³ auctoribus enim Marcio atque Atilio missos Romam legatos. si ⁵ pergerent Romani contra foedus movere bellum, tum omni gratia, omni ope enitendum fore Rhodiis, ut reconcilient pacem; si nihil ⁴ deprecando proficiant, id agendum, ne omnium rerum ius ac potestas ad unum populum perveniat. cum ceterorum id interesse, tum praecipue Rhodiorum, quo plus inter alias civitates dignitate ¹⁰ atque opibus excellant; quae serva atque obnoxia fore, si nullus alio sit quam ad Romanos respectus. magis et litterae et verba ⁵ legatorum benigne sunt audita, quam momentum ad mutandos animos habuerunt; potentior esse partis melioris auctoritas coeperat. responsum ex decreto est, optare pacem Rhodios; si bellum ⁶ esset, ne quid ab Rhodiis speraret aut peteret rex, quod veterem amicitiam, multis magnisque meritis pace belloque partam, diiungeret sibi ac Romanis. ab Rhodo redeuntes Boeotiae quoque ⁷ civitates, [et] Thebas et Coroneam et Haliartum, adierunt, quibus expressum invitis existimabatur, ut relicta regia societate Romanis ²⁰ adiungerentur. Thebani nihil moti sunt, quamquam et damnatis principibus et restitutis exulibus succensebant Romanis. Coronaei et Haliartii, favore quodam insito in reges, legatos in ⁹ Macedoniam miserunt praesidium petentes, quo se adversus inpotentem superbiam Thebanorum tueri possint. cui legationi ¹⁰ ²⁵ responsum ab rege est, praesidium se propter indutias cum Romanis factas mittere non posse; tamen ita suadere ab Thebanorum

1. audissentq. || quae dixisset.* | 2. exposita *coni. I. F. Gronovius.* | 3. apud | assederunt (addiderunt *ed. Bas. 1531, cf. G. Heraeus quaest. crit. L. p. 104*), adiecerunt *Novák p. 261 (asseveraverunt dub. Hertz).* | 4. adque. | missosromanossi, missos Romam legatos; si *ed. Bas. 1531 (legatos missos Romam; si Weissenborn in praef. ed. Teubn. p. XIII).* | 6. opepenitendum. | Rhodis. | 7. deprecando (*cf. Gölbauer p. 80*). | 9. praecipuae. | quiplus, *corr. Crévier.* | 10. adque. | queseruadque. | obnoxiaforesnullus. | 13. potentiorissepatis. | 15. separaretant. | quidveterem. | 16. parta* | 17. sibiabromanis, *corr. Madvig Em. L. p. 648.* | Boetiae. | 18. ciuitatesetthebas, *corr. Madvig l. l.* | Coroneammetalario || mamadierunt.* | 19. inuitiis. | 20. adiungeretur. | suntetquamquamnihilet (sunt; quamquam nonnihil et *ed. Bas. 1531*), sunt quamquam et *Novák ephem. Austr. 1892 p. 205, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1893 p. 33*.* | 22. Haliarte. | 25. adrege. | 26. suadere, ita *ed. Bas. 1531.* | adtebanorum*.

iniuriis, qua possent, ut se vindicarent, ne Romanis praeberent causam in se saeviendi.

1 XLVII. Marcius et Atilius Romam cum venissent, lega-
 2 tionem in Capitolio ita renuntiarunt, ut nulla re magis gloria-
 3 rentur quam decepto per indutias et spem pacis rege. adeo enim
 4 apparatibus belli fuisse instructum, ipsis nulla parata re, ut omnia
 5 opportuna loca praeoccupari ante ab eo potuerint, quam exerci-
 6 tus in Graeciam traiceretur. spatio autem indutiarum sumpto
 7 aecum *bellum* futurum: illum nihilo paratiorem, Romanos omnibus
 instructiores rebus coepturos bellum. Boeotorum quoque se con-
 cilium arte distraxisse, ne coniungi amplius ullo consensu Ma-
 cedonibus possent. haec ut summa ratione acta magna pars
 senatus adprobabat; veteres et moris antiqui memores negabant,
 se in ea legatione Romanas agnoscere artes. non per insidias et
 nocturna proelia, nec simulatam fugam improvisosque ad incau-
 tum hostem reditus, nec ut astu magis quam vera virtute gloria-
 rentur, bella maiores gessisse: indicere prius quam gerere solitos
 bella, denuntiare etiam interdum *pugnam et locum* finire, in quo
 dimicaturi essent. eadem fide indicatum Pyrrho regi medicum
 vitae eius insidiantem; eadem Faliscis vinctum traditum prodi-
 torem liberorum [regis]; haec Romana esse, non versutiarum Pu-

1. Romanispraeberent*. | (cf. de hoc cap. P. Viereck, *Sermo graecus, quo S. P. Q. Rom. Magistratusque usi sunt, Gotting. 1888 p. 13*). | 5. quemdecepto. | abeo enim. | 8. sumptohaecumuenturumillum (sumpto venturum illum *ed. Bas. 1531*), sumpto aecum <bellum> futurum; illum *Fügener Lex. p. 704*, sumpto aecum<certamen> futurum; illum *Weissenborn in adn. ed. Weidm. p. 136*, sumpto secus eventurum; illum *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 6*, sumpto <ad> aecum<rem> venturam; illum *Seyffert, sumpto <in> aecum venturos*; illum *Madvig Em. L. p. 649*, sumpto<in> aecum venturum (sc. exercitum); illum *Wesenberg (cf. de h. l., Hartel l. l. et H. I. Müller ann. Berol. 1891 p. 180)**. | 10. Boeotorum. | 11. distraxisissentneconiugi (distraxisse, ut ne coniungi *coni. Harant p. 249*). | 13. adprobat. | etmores. | 14. arces. | 15. nocturnas. | nesimulatam. | inprobiosque. | 17. bellamagisquammaiores.* | indiceprius. | cerere. | 18. denuntiareetiaminterdumfinireinquo (denuntiare etiam; interdum locum finire, in quo *ed. Bas. 1531*), denuntiare etiam interdum<pugnam et locum> finire, in quo *Kreyssig, Madvig cl. Polyb. XIII, 3*, denuntiare <pro>elia interdum, <locum> finire, in quo *Hertz, denuntiare etiam interdum fines, in<tra> quos Novák Listy fil. 1882 (alia vid. ap. Walch Em. L. p. 9 et Hertz adn. crit. p. XXVIII)*. | 19. Pyrrhomedicum. | 21. libererorumregishaecromana (cf. *Gillbauer p. 84*), liberorum; haec Romana *Gruter, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1891*

nicarum neque calliditatis Graecae, apud quos fallere hostem quam vi superare gloriosius fuerit. interdum in praesens tempus plus profici dolo quam virtute; sed eius demum animum in perpetuum vinci, cui confessio expressa sit, se neque arte neque casu, sed, collatis cominus viribus, iusto ac pio esse bello superatum. haec seniores, quibus nova [ac] minus placebat sapientia; vicit tamen ea pars senatus, cui potior utilis quam honesti cura erat, ut conprobaretur prior legatio Marci, et eodem rursus in Graeciam cum* quinquere mismitteretur iubereturque cetera, uti e re publica maxime visum esset, agere. A. quoque Atilium miserunt ad occupandam Larisam in Thessalia timentes, ne, si indutiarum dies exisset, *Perseus*, praesidio eo misso, caput Thessaliae in potestate haberet. duo milia peditum Atilius ab Cn. Sicinio accersere ad eam rem agendam iussus. et P. Lentulo, qui ex Achaia redierat, trecenti milites Italici generis dati, ut Thebis daret operam, ut in potestate Boeotia esset.

XLVIII. His praeparatis, quamquam ad bellum consilia erant destinata, senatum tamen praebere legatis placuit. eadem fere, quae in conloquio ab rege dicta erant, relata ab legatis. insidiarum Eumeni factarum crimen et maxima cura et minime tamen probabiliter — manifesta enim res erat — defensum; cetera deprecatio erat. sed non eis animis audiebantur, qui aut doceri aut flecti possent. denuntiatum, extemplo moenibus urbis Romae, Italia intra tricesimum diem excederent. P. Licinio deinde

p. 180, cf. *Novák české mus. fil. V, 433*; liberorum; religionis haec Romanae *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 258*, liberorum; vere haec Romana

Weissenborn, liberorum; legis haec Romanae *Kreyssig** | Publicarumⁿ (*Gillbauer p. 80*). | 1. Graeciaeaputfal||lereqhostem*, *corr. ed. Bas. 1531** | 2. pilus*. | 4. nequepartenequecasus. | 5. essebellum, esse bello *ed. Bas. 1531* (bello esse *ed. Bas. 1535*). | 6. nouaacnimisplacebat (nova haec minus placebat *ed. Bas. 1531*), nova minus placebat *Novák české mus. fil. V, 433*, nova ea minus placebat *Bekker*, nova ac nimis < . . . minus > placebat *Hertz*. | tanenea. | 7. potioriutilius*. | 8. ·M·*, Marcii *ed. Bas. 1531*. | et idem rursus *coni. A. Perizonius, sed cf. XXXVII, 19, 8*. | 9. cumquinqueribus, excidisse numerum *Duker vidit*. | 12. *Perseus add. ed. Bas. 1531*. | 13. ·II· dupeditum. | *Atiliusabcōs·sicinio**, *corr. ed. Bas. 1531*. | accensdere*, accipere *ed. Bas. 1531*, accersere *Kreyssig, cf. Fügner Lex. p. 257*. | 15. cceemilites. | 16. Boetiaeesset. | 19. que*. | 21. manisestenim.* | 22. deprecatio. | quiaaut*. | 24. Romaeitaintra, cf. *Gillbauer p. 65*.

consuli, cui Macedonia provincia obvenerat, denuntiatur, ut
 5 exercitui diem primam quamque diceret ad conveniendum. C.
 Lucretius praetor, cui classis provincia erat, cum quadraginta
 quinqueremibus ab urbe profectus; nam ex relictis navibus alias
 6 in alium usum retineri ad urbem placuit. praemissus a praetore
 est frater M. Lucretius cum quinquereme una, iussusque ab sociis
 ex foedere acceptis navibus ad Cephallaniam classi occurrere.
 7 ab Reginis triremi una *sumpta*, ab Locris duabus, ab Thurinis
 quattuor, praeter oram Italiae supervectus Calabriae extremum
 8 promunturium [in] Ionio mari Dyrrhachium traicit. ibi decem
 ipsorum Dyrrhachinorum, duodecim Issaeorum, quinquaginta
 quattuor Genti regis lembos nactus, simulans se credere eos
 in usum Romanorum comparatos esse, omnibus abductis, die tertio
 9 Corcyram, inde protinus in Cephallaniam traicit. C. Lucretius
 praetor ab Neapoli profectus, superato freto, die quinto in Ce-
 10 phallaniam transmisit. ibi stetit classis, simul opperiens, ut ter-
 restres copiae traicerentur, simul ut onerariae ex agmine suo per
 altum dissipatae consequerentur.

1 XLIX. Per hos forte dies P. Licinius consul, votis in Ca-
 pitolio nuncupatis, paludatus ab urbe profectus est. semper quidem
 2 ea res cum magna dignitate ac maiestate agitur; *sed* praecipue con-

3. cum *XL* remibus. | 4. nam *re* relictis. | 6. M. *add. I. F. Gronovius.* |
 cum quinqueremesi unius || susquae*. | 7. Cephaliam (Cephaleniam *ed. Bas.*
 1531), Cephallaniam *Hertz.* | 8. *sumpta add. Weissenborn praef. ed. Teubn.*
p. XIV („probabile est illo modo interpungendum esse et participium excidisse“
Madvig in adn. ed. p. 91, qui in textu et Em. L. p. 649 nullo verbo addito
interpunx. occurrere, ab Reginis triremi una, ab cet.—de voce exactis omissa
iam cogitaverat Drakenborch). | aburitibus (*cf. Forbiger in Pauly Realenc.*
VI, 2757; Mommsen Gesch. d. röm. MW. p. 323), ab Thurinis *A. Schäfer*
Jahrb. f. Phil. 1876 p. 368 (ab Thuriis *Cluver*, ab Uriatibus *I. F. Gronovius*)* |
 9. oram superuectus Itali || aecalabriae*, oram Italiae supervectus Calabriae
ed. Bas. 1531, Madvig Em. L. p. 649 (oram supervectus Calabriae *Weissen-*
born). | 10. in *inclus. Madvig l. l.* | Dyrracium. | 11. Dyrracinorum. | *Isse-*
orum. | 13. comparatus. | adductis*. | 14. Cephaliam. | 15. *pr. neap* ||
neapoli* | *quintopercephallaniam* (*num quinto per <mare Ionium in>*
Cephaleniam? Madvig in adn. ed.) | 16. utterres utterrestriscopiae. | 17. *oner-*
ariae et agmine. | 21. quaeritur praecipue conuertit (geritur; praecipue con-
 vertit *ed. Bas. 1531, Hertz*), geritur; praecipue <tamen> convertit *ed. Lugd.*
 1553, *Weissenborn in ed. Weidm., Madvig* („*potest etiam fuisse: <sed> praeci-*
 pue *idem in adn.*“), agitur; <tum vero> praecipue convertit *Novák Listy*

vertit oculos animosque, cum ad magnum nobilemque aut virtute aut fortuna hostem euntem consulem prosecuntur. con-
trahit enim non officii modo cura, sed etiam studium spectaculi,
ut videant ducem suum, cuius imperio consilioque summam rem
publicam tuendam permiserunt. subit deinde cogitatio animos,
qui belli casus, quam incertus fortunae eventus communisque
Mars belli sit; adversa secundaque, quae incitiam et temeritate
ducum clades saepe acciderint, quae contra bona prudentia et
virtus attulerit. quem scire mortalium utrius mentis, utrius for-
tunae consulem ad bellum mittant? triumphantemne mox cum
exercitu victore scandentem in Capitolium ad eosdem deos, a
quibus profisciscatur, visuri, an hostibus eam praebituri laetitiam
sint? Persei autem regi, adversus quem ibatur, famam et bello
clara Macedonum gens et Philippus pater, inter multa prospere
gesta Romano etiam nobilitatus bello, praebat; tum ipsius
Persei numquam, ex quo regnum accepisset, desitum belli ex-
pectatione celebrari nomen. cum his cogitationibus omnium ordi-
num homines profisciscentem consulem prosecuti sunt. duo consu-
lares tribuni militum cum eo missi, C. Claudius, Q. Mucius, et
tres illustres iuvenes, P. Lentulus et duo Manli Acidini: alter
M. Manli, alter L. Manli filius erat. cum iis consul Brundisium
ad exercitum profectus atque inde cum omnibus copiis transvec-
tus ad Nymphaeum in Apolloniatium agro posuit castra.

L. Paucos ante dies Perseus, postquam legati ab Roma
regressi praeciderant spem pacis, consilium habuit. ibi aliquamdiu
diversis sententiis certatum est. erant, quibus vel stipendium
pendendum, si iniungeretur, vel agri parte cedendum, si multa-
rent, quidquid denique aliud pacis causa patiendum esset, non

1882 (cf. *Vahlen Ind. Berol. 1889*)*. | 1. aufvirtute*. | 2. cons.* | 3. officii.
| curam. | 5. animi (animum *ed. Bas. 1531*), animos *Madvig in adn.**
| 7. aduersasecundaquaeque, *corr. Madvig*. | 8. cladis. | quecontra*. |
11. victoremstantemincapitolium (victore scandentem Capitolium *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig*. | 13. Persi *ed. Bas. 1531* (Perseo *ed. Lugd. 1553*). |
regis. | fama. | 14. clarammacedonum. | 17. cogitationum. | 20. manliacili*. |
21. M. praenomen corruptum videtur. | 1. man || filius*. | 22. profectus *susp. Madvig*, venit vel abiit *Drakenborch**. | adque. | 23. nym || pheuminapollinio magro*, *corr. Kreyssig* (Nymphaeum in Apolloniatium agro *ed. Bas. 1531, Madvig*). | 24. abromapraegressipraecide || rintspepaucis*. | 25. aliquamdiuersis, *corr. Sigonius*. | 26. erat. | 27. pendendum *add. ed. Bas. 1531*. | 28. deniqueadaliudpauciscausa.

recusandum videretur, nec committendum, ut in aleam tanti casus
 3 se regnumque daret. si possessio haud ambigua regni maneret,
 multa diem tempusque adferre posse, quibus non amissa modo
 recipere, sed timendus ultro iis esse, quos nunc timeret, posset.
 4 ceterum multo maior pars ferocioris sententiae erat. quidquid 5
 cessisset, cum eo simul regno protinus cedendum esse, adfirma-
 5 bant. neque enim Romanos pecunia aut agro egere, sed hoc
 scire, cum omnia humana, tum maxima quaeque et regna et
 6 imperia sub casibus multis esse. Carthaginiensium opes fregisse
 sese, et cervicibus eorum praepotentem finitimum regem inpo- 10
 suisse; Antiochum progeniemque eius ultra iuga Tauri emotum;
 7 unum esse Macedoniae regnum, et regione propincum, et quod,
 sicubi populo Romano sua fortuna labet, antiquos animos regibus
 8 suis videatur posse facere. dum integrae res sint, statuere apud
 animum suum Persea debere, utrum singula concedendo nudatus 15
 ad extremum opibus extorrisque regno Samothraciam aliamve
 quam insulam petere ab Romanis, ubi privatus superstes regno
 9 suo in contemptu atque inopia consenescat, malit, an armatus
 vindex fortunae dignitatisque suae, aut, ut viro forti dignum sit,
 patiat, quodcumque casus belli tulerit, aut victor liberet orbem 20
 10 terrarum ab imperio Romano. non esse admirabilius Romanos
 Graecia pelli, quam Hannibalem Italia pulsum esse. neque her-
 cule videre, qui conveniat, fratri adfectanti per iniuriam regnum
 11 summa vi restitisse, alienigenis bene parto eo cedere. postremo

1. utinaliantanti. | 2. sipossessiautambigua. | 4. ultroisset || quos*. |
 7. agrosegeres || sed*. | 8. humma || na*. | maxime.* | 9. sub<iecta> casibus
 coni. Weissenborn in ed. Teubn. p. XIV, sed cf. Madvig Em. L. p. 650. |
 10. sese del. Crévier. | cervibus, cf. Gütbauer p. 66. | 11. Antiochum. | iuga ||
 turi*. | ermotum* (remotum ed. Bas. 1531), corr. I. F. Gronovius. |
 12. Macaetoniae. | regionem. | propincum et <praeclarum bello>, quod coni.
 Hartel ephem. Austr. 1866 p. 7. | et quod quia sicut tibi, et quod, sicubi ed. Bas.
 1531, cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 251 (et quod opibus, sicubi susp.
 Madvig Em. L. p. 650; et quod sua vi [vel facile], sicubi Weissenborn, et
 quod quidem, sicubi Harant p. 250). | 14. videbatur. | res sint statuere
 add. Drakenborch, Kreyssig ex usu Liv. (cf. Fügner Lex. p. 1128). | aput. |
 15. animumsum. | 16. Samotrachiam. | 17. privatus del. Cobet Mnem. 1881. | super-
 tes. | 18. contentuadque. | consenescat militaria armatus, corr. ed. Bas. 1531. |
 19. dignitatisquae. | aut viro ed. Bas. 1531), aut <ut> viro Kreyssig,
 ut viro Bekker. | 20. liberartorbemter || rum, cf. Gütbauer p. 66. | 24.
 restituisse.

ita de bello et pace quaeri, ut inter omnes conveniat, nec turpius quicquam esse quam sine certamine cessisse regno nec praeclarius quicquam quam pro dignitate ac maiestate omnem fortunam expertum esse.

LI. Pellae, in vetere regia Macedonum, hoc consilium erat. 1
 „geramus ergo“ inquit, „dis bene iuvantibus, quando ita videtur, bellum“; litterisque circa praefectos dimissis, Citium — Macedoniae oppidum est — copias omnes contrahit. ipse centum 2
 hostiis sacrificio regaliter Minervae, quam vocant Alcideum, 3
 facto cum purpuratorum et satellitum manu profectus Citium est. eo iam omnes Macedonum et externorum auxiliorum convenerant copiae. castra ante urbem ponit, omnesque armatos in campo 4
 instruxit; summa omnium quadraginta tria milia armata fuere; quorum pars ferme dimidia phalangitae erant; Hippas Berocaeus 5
 praecerat. delecta deinde et viribus et robore aetatis ex omni cetratorum numero duo milia erant: agema hanc ipsi legionem vocabant; praefectos habebat Leonnatum et Thrasippum Eulyestas. 6
 ceterorum cetratorum, trium ferme milium hominum, dux erat Antiphilus Edessaeus. Paeones et ex Parorea et Parastrymonia 7
 — sunt autem ea loca subiecta Thraciae — et Agrianes, admixtis etiam Threcibus incolis, trium milium ferme et ipsi expleverant numerum. armaverat contraxeratque eos Didas 8

1. de *add. Madvig Em. L. p. 650.* | 3. quam *add. ed. Bas. 1531.* | admaiestate. | 5. Pelle. | erat, <vic>erat *coni. Hartel p. 30.* | 6. inquit. | 7. utterisque*. | Titium. | 8. omniscontraipsacentumhostis, *corr. ed. Bas. 1531.* | 9. uocantalcidemconfacto (vocant Alcideum, confecto *ed. Bas. 1531*), *corr. Turnebus, Kreyssig, cf. Wentzel ap. Pauly-Wissowa R. E. I, 1539.* | 10. manus. | 11. Macedonum. | <et> externorum *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 249* (externorum<que> *ed. Bas. 1531*). | 12. poniomnisarmatosque. | 13. struxit, instruxit *I. F. Gronovius.* | tria *add. I. F. Gronovius.* | de interpunctione *cf. Harant p. 250.* | 14. Bereus, *corr. Sigonius.* | 15. deindeut. | 16. cetratorum*. | duoeranthagemahanc (duo erant agemata; hanc *ed. Bas. 1531*), duo<milia> erant; agema hanc *Kreyssig.* | 17. Trasippum. | Eulyestas, Elymiotas *coni. Turnebus, Lyncestas I. F. Gronovius, prob. Madvig in adn.* | 18. millium. | 19. Anthipilusaedissaesus. | exparona, (ex Paroria *ed. Bas. 1531*), ex Parorea *Sigonius.* | Parstrymonia (*def. Cobet Mnem. 1882 p. 115*), *corr. Madvig Em. L. p. 650.* | 20. Tra||ciaeetacriones*. | 21. Trecibus. | accolis *coni. Weissenborn in ed. Teubn. p. XIV.* | millium. | 22. expleuerunt, expleverant *Madvig l. l.* | arma||uerantcontraxeratque* (*Gilbauer h. l. p. 83 errat*), *corr. ed. Bas. 1531.*

Paeon, qui adolescentem Demetrium occiderat. et armorum duo
 7 milia Gallorum erant; praefectus Asclepiodotos ab Heraclea ex
 Sintis; tria milia Threcum liberorum suum ducem habebant. Creten-
 sium par paene numerus suos duces sequebatur, Susum Phalasarneum
 8 et Syllum Gnosium. et Leonides Lacedaemonius quingentis ex
 Graecia, mixto generi hominum, praerat. regii is generis fere-
 batur, exul, damnatus frequenti concilio Achaeorum, litteris ad
 9 Persea deprensus. Aetolorum et Boeotorum, qui non explebant
 plus quam quingentorum omnes numerum, Lyco Achaeus prae-
 fectus erat. ex his mixtis tot populorum, tot gentium auxiliis
 10 duodecim milia armorum ferme efficiebantur. equitum ex tota
 Macedonia contraxerat tria milia. venerat eodem Cotys, Seuthis
 filius, rex gentis Odrysarum, cum mille delectis equitibus, pari
 11 ferme peditum numero. ita summa totius exercitus triginta novem
 milia peditum erant, quattuor equitum. satis constabat, secundum
 eum exercitum, quem magnus Alexander in Asiam traiecit, num-
 quam ullius Macedonum regis copias tantas fuisse.

1 LII. Sextus et vicesimus annus agebatur, ex quo petenti
 2 Philippo data pax erat; per id omne tempus quieta Macedonia
 et progeniem ediderat, cuius magna pars matura militiae esset,
 et levibus bellis Thracum accolarum, quae exercerent magis quam
 3 fatigarent, sub adsidua tamen militia fuerat. et diu meditatam
 Philippo primo, deinde et Persei Romanum bellum, omnia ut
 4 instructa parataque essent, effecerat. mota parumper acies, non
 iusto decursu tamen, ne stetisse tantum in armis viderentur;
 5 armatosque, sicut erant, ad contionem vocavit. ipse constitit in
 tribunali, circa se habens filios duos, quorum maior Philippus

---

1. Paeon. | 2. praefectus asclepiodoto ab heraclea ex intris (praefecto Asclepiodoto; ab Heraclea ex Sintis *ed. Bas. 1531*), praefectus Asclepiodotos ab Heraclea ex Sintis. *Hartel eph. Austr. 1866 p. 8* (praefecto Asclepiodoto ab Heraclea ex Sintis. *Madvig Em. L. p. 651*). | 4. parmenenumerus. | suoss. | 5. Lacedaemonius. | ex graeciam missogenere. | 6. regis generis ferebat. | 7. Achaeorum. | 8. depressis. | Aetolomet boeotorum. | 9. quam*. | Aceus. | 12. tria *add. ed. Bas. 1531*. | Cotesuthis* (Cotys Seuthae *ed. Bas. 1531*), Cothys Seuthis *Hertz*. | 13. pari ferme *recte cod. (non parti-ferme. cf. Gölbauer p. 76)**. | 14. ita *om. ed. Bas. 1531*. | XXXVIII peditum | 15. III equitum. | 20. cuius macedoniam magna*. | 21. tracum. | que. | 23. Persi *ed. Bas. 1531*. | bellum*. | 24. effecerant. | motam. | 27. duos cuius || uel quorum pars philippus*, duos quorum maior Philippus *ed. Bas. 1531*, duos

natura frater, adoptione filius, minor, quem Alexandrum vocabant, naturalis erat. cohortatus est milites ad bellum; iniurias populi 6 Romani in patrem seque commemoravit: illum omnibus indigni- 7 tatis compulsum ad rebellandum, inter apparatus belli fato 5 oppressum; ad se simul legatos, simul milites ad occupandas Graeciae urbes missos. fallaci deinde conloquio per speciem 8 reconciliandae pacis extractam hiemem, ut tempus ad comparandum haberent; consulem nunc venire cum duabus legionibus Romanis, quae *singulae sena milia peditum*, trecentos equites 10 habeant, et pari ferme numero sociorum peditum equitumque. eo 9 ut accedant regum auxilia, Eumenis et Masinissae, non plus *triginta* septem milia peditum, duo equitum futura. auditis hostium 10 copiis, respicerent suum ipsi exercitum, quantum numero, quantum genere militum praestarent tironibus raptim ad id bellum 15 conscriptis ipsi, a pueris eruditi artibus militiae, tot subacti atque durati bellis. auxilia Romanis Lydos et Phrygas et Numidas esse, 11 sibi Thracas Gallosque, ferocissimas gentium. arma illos habere ea, quae sibi quisque paraverit pauper miles, Macedonas prompta ex regio apparatu, per tot annos patris sui cura et impensa facta. 20 commeatum illis cum procul, tum omnibus sub casibus maritimis 12 fore; se et pecuniam et frumentum, praeter reditus metallorum, in decem annos seposuisse. omnia, quae deorum indulgentia, 13 quae regia cura praeparanda fuerint, plena cumulataque habere Macedonas; animos habendos esse, quos habuerint maiores eorum, 14

iuvenes, ¹⁴ maior Philippus *M. Müller Gött. gel. Anz. 1883, 751* (duos, cuius pariter Philippus *Madvig Em. L. p. 652, Hertz*; duos: maior, cuius fuit equorum pars, Philippus *Harant p. 250*)*. | 2. iniuriam, *corr. Crévier*. | 3. in patrem se omnem || oravit*, in patrem seq. commemoravit *ed. Bas. 1531*, in patrem seque memoravit *Harant l. l.* | omnibus dignitati || bus*. | 6. deinde in conloquio, deinde ab conloquio *coni. Harant l. l.* | 8. haberet oss. nunc. | 9. Romanisque*. | *singulae sena milia peditum add. I. F. Gronovius, prob. H. I. Müller* cl. cap. 31, 2.* | *tricenos*, corr. Sigonius.* | 10. habebant. | *eo ut accedant**. | 12. *triginta add. H. I. Müller* (viginti susp. Madvig in adn.).* | 14. *praestarent deiti || ronibus**. | 16. *belliauxilia.* | *Phygos.* | 17. *Tracas.* | *ar || matplios habere eaquesibi**, arma illos habere ea, quae sibi *ed. Bas. 1531.* | 18. *Macedona.* | 20. *commeatu.* | *proculi**. | 21. *preter.* | 22. *omniam quae**. | 23. *fuerant, corr. Duker.* | 24. *animum hoshabendum esse quem, animos habendos esse, quos Vahlen Hermes 1882 p. 610 (animum eis [vel ideo] habendum esse, quem susp. Weissenborn, cf. G. Heraeus quaest. crit. L. p. 72).*

qui, Europa omni domita, transgressi in Asiam incognitum famae
 aperuerint armis orbem terrarum, nec ante vincere desierint, quam
 15 Rubro mari inclusis, quod vincerent, defuerit. at hercule nunc
non de ultimis Indiae oris, sed de ipsius Macedoniae possessione
 certamen fortunam indixisse. cum patre suo gerentes bellum 5
 Romanos speciosum Graeciae liberandae praetulisse titulum:
 16 nunc propalam Macedoniae in servitutum petere, ne rex vicinus
 imperio sit Romano, ne gens bello nobilis arma habeat. haec
 enim tradenda superbis dominis esse cum rege regnoque, *si* ab-
 sistere bello et facere imperata velint. 10

1 LIII. Cum per omnem orationem satis frequenti adsensu
 succlamatum esset, tum vero ea vociferatio simul indignantium
 minitantiumque, partim iubentium bonum animum habere regem,
 2 exorta est, ut finem dicendi faceret, tantum iussis ad iter parari;
 iam enim dici movere castra ab Nymphaeo Romanos. *contione* 15
 dimissa, ad audiendas legationes civitatum Macedoniae se con-
 tulit. venerant autem ad pecunias, pro facultatibus quaeque suis,
 3 et frumentum pollicendum ad bellum. omnibus gratiae actae,
 4 remissum omnibus; satis regios apparatus ad ea dictum sufficere.
 vehicula tantum imperata, ut tormenta telorumque missilium in- 20
 gentem vim praeparatam bellicumque aliud instrumentum veherent

5 Profectus inde toto exercitu, Eordaeam petens, ad Begor-
 ritim, quem vocant, lacum positis castris, postero die in Elimeam
 6 ad Haliacmona fluvium processit. deinde saltu angusto superatis

---

1. initialiamincognitum. | fama *coni. Sigonius.* | 2. aperuerunt. |
 terrarumnegante*. | 3. inclusa. | defuerint. | ad. | 4. non *add. ed. Bas.*
1531. | Indicae, *corr. Vascosanus.* | 5. fortuna. | gerentis. | 6. liberan-
 daetulisse, liberandae praetulisse *I. F. Gronovius.* | 7. peterentrexicinius*.
 | 8. bellonobisarma, *cf. Gölbauer p. 66.* | haecintradenda. | 9. regno-
 quae. | *si add. ed. Bas. 1531.* | 12. tum vero <ad haec extrema> ea voci-
 feratio *coni. Madvig Em. L. p. 652.* | 14. facere. | aditerparere, ad iter
 parare *ed. Bas. 1531,* ad iter parari *Sigonius; Madvig, iter parare Cobet*
Mnem. 1882 p. 116. | 15. Nymphaeo. | *contione add. ed. Bas. 1531.* | 16. le-
 gationes, *cf. Gölbauer p. 70.* | 19. satisregionibusapparatus. | 20. im-
 perataaut. | telorumquae*. | 21. bellicum|| quaealium*. | 22. exercitu||
 sordeam* (*Eordaeam ed. Bas. 1531,* *corr. Drakenborch.* | 23. locum. |
 Helymeamadhalicammona*.

montibus, quos Cambunios vocant, descendit ad Tripolim: Azorum, Pythoum, Dolichen. incolentes haec tria oppida paulisper cunctati, quia obsides Larisaeis dederant, victi tamen praesenti metu in deditionem concesserunt. benigne his appellatis, haud dubius, 8
 5 Perrhaebos quoque idem *facturos*,** urbem, nihil cunctatis, qui incolebant, primo adventu recipit. Cyretias oppugnare coactus, 9
 primo [etiam] die acri concursu ad portas armatorum est repulsus; postero die omnibus copiis adortus in deditionem omnes ante noctem accepit.

10 LIV. Mylae, proximum oppidum, ita munitum, ut inexsu-
 perabilis munimenti spes incolae ferocios faceret, non portas claudere regi satis habuerunt, sed probris quoque in ipsum Macedonasque procacibus iaculati sunt. quae res cum infestior hostem 2
 ad oppugnandum fecisset, ipsos desperatione veniae ad tuendos
 15 sese acrius accendit. itaque per triduum ingentibus utrimque 3
 animis et oppugnata est *urbs et* defensa. multitudo Macedonum ad subeundum in vicem proelium haud difficulter suppetebat; oppidanos, diem, noctem eosdem tuentes moenia, non vulnera modo, sed etiam vigiliae et continens labor conficiebat. quarto 4

1. motibus. | descendit ad Tripolim uo || cantadzorispytolumetdoscenincolentis* (descendit ad — Tripolim vocant — Azorum, Pythoum et Dolichen incolentes *ed. Bas. 1531*); *Hartelium secutus sum ephem. Austr. 1866 p. 8*; descendit ad Tripolim, ut vocant Azorum, Pythoum et Dolichen incolentes *Harant p. 251* (descendit ad Azorum, Pythoum et [et om. *Madvig, Hertz*] Dolichen; Tripolim vocant incolentes *Weissenborn, Madvig, Hertz*). | 2. oppidopaulispercunctata*. | 3. uicta. | 5. Perrebos. | facturos *add. ed. Bas. 1531*. | postea nomen urbis excidisse, vidit *Crévier* (*Eritium Weissenborn cl. XXXVI, 13, 4*; *Malloeam Harant cl. XXXXII, 67, 7*). | 6. num recipit? *Madvig*. | oppugnare conatus *coni. Sigonius*. | 7. etiam valde suspectum inclusi (*ortum ex altera parte voc. Cyretias repetita*)*; item *dub. H. I. Müller**. | agriconcursu. | estconrepulsus. | 8. copiisadhortatus, *cf. Gillbauer p. 84*. | 11. munimenti species *coni. Harant p. 251*. | facere. | 12. claudere || gi*. | aut probra . . . procacia aut ioculati (iocati *Muret*) *I. F. Gronovius (sed cf. Liv. XXVI, 51, 4 et Quint. IX, 2, 79)*. | 14. tuendosseacrius. | 16. etoppugnataestdefensa (et oppugnatae sunt et defensae *ed. Bas. 1531*), et oppugnata est <urbs et> defensa *Madvig, et oppugnata est <et> defensa Weissenborn in ed. Teubn., Hertz*. | 17. difficultersedebat, (difficulter succedebat *ed. Bas. 1531*), difficulter suppetebat *Madvig Em. L. p. 652*, difficulter sufficiebat *alt. Madv. coni., Weissenborn*. | 18. tuentis.

die cum et scalae undique ad muros erigerentur et porta vi maiore oppugnaretur, oppidani depulsa vi muris ad portam tuendam concurrunt eruptionemque repentinam in hostes faciunt; quae cum irae magis inconsultae quam verae fiducia virium esset, pauci et fessi ab integris pulsati terga dederunt fugientesque per patientem portam hostes acceperunt. ita capta urbs ac direpta est; libera quoque corpora, quae caedibus superfuerunt, venum data. diruto magna ex parte et incenso oppido profectus ad Phalanam castra promovit, inde postero die Gyrtionem pervenit. quo cum T. Minucium Rufum et Hippium, Thessalorum praetorem, cum praesidio intrasse accepisset, ne temptata quidem oppugnatione praetergressus, Elatiam et Gonnium, percussis inopinato adventu oppidanis, recepit. utraque oppida in faucibus sunt, quae Tempe adeuntur, magis Gonnium. itaque et firmiore id praesidio tutum equitum peditumque, ad hoc fossa triplici ac vallo munitum reliquit. ipse ad Sycurium progressus opperiri ibi hostium adventum statuit; simul et frumentari passim exercitum iubet in subiecto hostium agro. namque Sycurium est sub radicibus Ossae montis, is, qua in meridiem vergit, subiectos habet Thessaliae campos, ab tergo Macedoniam atque Magnesiam. ad has oppor-

---

1. cumetcumscalae, cf. *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 263*, cum et scalae ed. *Bas. 1531*, cum etiam scalae *Harant Rev. d. phil. 1877, 261*. | uii. | 2. depulmorisad (depulsi muris ad ed. *Bas. 1531*), depulsa <vi> muris ad *Madv. Em. L. p. 653*, de muris ad *Novák p. 208* (depulso<impetu> muris ad *alt. Madv. conii.*, depulso <periculo a> muris ad *susp. Weissenborn*). | 3. hostis. | „Videndum, ne Livius scripserit: quae cum ira magis inconsulta quam vera fiducia virium esset“ *Madvig*. | 4. paucieffusiab, *corr. ed. Bas. 1531*. | 5. dederunt *add. ed. Bas. 1531*. | fugientemque. | pertpatientem*. | 7. subperfuereunt, cf. *Gilbauer p. 80* (fort. superfuere *G. Heraeus quaest. crit. L. p. 79*). | 8. Philinam. | 9. castramovit, castra promovit *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 8* (*Madvig*: „scribendum castra posuit aut delendum profectus“). | diecpto || nem*. | 10. Rufumetlippium*. | 11. intrase. | nepugnataquidem. | 12. Uelatiasetconnum, *corr. Sigonius*. | 13. quaetempstateadeunt (quae Tempe adeunt ed. *Bas. 1531*), qua Tempe adeuntur *I. F. Gronovius* (quae Tempe tuta reddunt *coni. Koch, sed cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 259*). | 14. magisconustaqueet*. | 15. opequitum*. | 16. reliquid. | Succurium, Sycurium ed. *Bas. 1531*, (cf. *Vahlen l. l.*). | 18. Succurium. | Ossaemortis. | 19. is *add. Madvig*. | Tessaliae. | 20. adque. | adhos.

tunitates accedit summa salubritas et copia, pluribus circumiectis fontibus, perennium aquarum.

LV. Consul Romanus, per eosdem dies Thessaliam cum 1
exercitu petens, iter expeditum primo per Epirum habuit; deinde, 2
5 postquam in Athamaniam est transgressus, asperi ac prope invii
soli, cum ingenti difficultate parvis itineribus aegre Gomphos per-
venit; cui si, vexatis hominibus equisque, tironem exercitum du- 3
centi, acie instructa et loco suo et tempore obstitisset rex, ne
Romani quidem abnuunt, magna sua cum clade fuisse pugna-
10 turos. postquam Gomphos sine certamine ventum est, praeter 4
gaudium periculosi saltus superati, contemptus quoque hostium,
adeo ignorantium opportunitates suas, accessit. sacrificio rite per- 5
fecto consul et frumento dato militibus paucos ad requiem iu-
mentorum hominumque moratus dies, cum audiret vagari Mace-
15 donas effusos per Thessaliam vastarique sociorum agros, satis
iam reffectum militem ad Larisam ducit. inde cum tria milia 6
ferme abesset, ad Tripolim — Scaeam vocant —, super Peneum
annem posuit castra. per idem tempus Eumenes ad Chalcidem 7
navibus accessit cum Attalo atque Athenaeo fratribus, Philetaero
20 fratre relicto Pergami ad tutelam regni. Chalceide cum Attalo et
quattuor milibus peditum, mille equitum ad consulem venit; Chal- 8
cide relicta duo milia peditum, quibus Athenaeus praepositus.
et alia eodem auxilia Romanis ex omnibus undique Graeciae
25 in oblivionem adducta. Apolloniatae trecentos equites, centum 9
pedites miserunt. Aetolorum alae unius instar erat, quantum ab

3. Tessaliam. | 5. Achamaniam. | asperis. | inuisolis. | 6. difficultatem. | Compos.* | 7. cuis!*. | hominibusetquisque. | 8. locasua. | 9. cladeuisse-pugnaturus. | 10. Conpos. | 11. peri||culososaltus*. | contentus. | hostium-adeoignorum. | 13. frumē||to*. | 15. effusoperthessalia. | 17. adesse||aitropoli (abesset a Tripoli *ed. Bas. 1531*), abesset, ad Tripolim *I. F. Gronovius, Madvig Em. L. p. 653.** | Sceam. | Paeneum. | 18. Calcidem. | 19. Ad-taloadqueatheneo. | Philatero. | 20. tutelam *ex tulum corr.** | Calchidecum (inde cum *ed. Bas. 1531*, cum *Weissenborn in ed. Teubn.*) | 21. Calchide. | 22. Atheneuspraetorpraepositusaliaeteodem. | 24. pleraquae. | adeoparuerunt. | 25. Apolloniata. | 26. Aetolorummaleuniusinstarquantumadtotagente||equitemeratuenerant* (Aetolorumque alae unius instar, quantum in tota gente equitum erat, venerant *ed. Bas. 1531*), Aetolorum alae unius instar erat, quantum ab tota gente equitum venerat *H. I. Müller**, Aetolorum alae unius instar, quantum ab tota gente equitum venerat *Weissenborn*,

10 tota gente equitum venerat, et Thessalorum, *quorum* omnis equitatus speratus erat, non plus quam trecenti erant equites in castris Romanis. Achaei iuventutis suae, Cretico maxime armatu, ad mille quingentos dederunt.

1 LVI. Sub idem tempus et C. Lucretius praetor, qui navibus 5 praecerat ad Cephallaniam, M. Lucretio fratre cum classe super Maleam Chalcidem iusso petere, ipse triremem conscendit, sinum Corinthium 2 petens ad praeeoccupandas in Boeotia res. tardior ei navigatio 3 propter infirmitatem corporis fuit. M. Lucretius, Chalcidem adveniens, cum a P. Lentulo Haliartum oppugnari audisset, nuntium, 10 4 praetoris verbis qui abscedere eum inde iuberet, misit. Boeotorum iuventute, quae pars cum Romanis stabat, eam rem adgressus legatus a moenibus abscessit. haec soluta obsidio locum alteri 5 novae obsidioni dedit; namque extemplo M. Lucretius cum exercitu navali, decem milibus armatorum, ad hoc duobus milibus 15 6 regiorum, qui sub Athenaeo erant, Haliartum circumsegit; parantibusque iam oppugnare supervenit a Creusa praetor. ad idem fere tempus et ab sociis naves Chalcidem convenerunt, duae Punicae quinqueremes, duae ab Heraclea ex Ponto triremes, quattuor Chalcedone, totidem Samo, tum quinque Rhodiae qua- 20 7 driremes. has praetor, quia nusquam erat maritimum bellum,

---

Madvig, Hertz; Aetolorum alae unius instar, quantum ab tota gente equitum erat, venerant Harant p. 251. | 1. et Thessalorum omnis equitatus speratus erat, non plus quam trecenti erant equites in castris Romanis (et Thessalorum omnis equitatus speratus erat, non plus quam trecenti erant equites in castris Romanis Drakenborch in adn., Madvig, Hertz, Weissenborn in ed. Weidm. (et Thessalorum omnis equitatus speratus erat; non plus quam trecenti erant adhuc in castris Romanis Harant). | 3. maxime armatu*. | 4. ad mille · a · dederunt*. | 6. Cephallaniam sic h. l. cod. | Maleum Chalcidem. | 7. peteret. | Corinthium. | 8. prooccupandas. | Boetia. | tardiore navigatio. | 9. Chalcidem. | 10. gaudisse. | 11. abscedere inde. | Boeotorum iuventutem. | 12. earem. | 13. obsidionis locum, obsidio ocius locum Harant p. 252, sed cf. Hartel p. 30, Novák p. 208. | 14. exemplo. | 16. Athenaeo. | Aliarum*. | 17. o iam oppugnare*. | idem facere tempus. | 18. Chalcidem. | 19. duo ab. | 20. Chalcedone totidem amo tum quinque. | 21. phas (om. ed. Bas. 1531), has Kreyssig.

remisit sociis. et Q. Marcius Chalcidem navibus venit, Alope
capta, Larisa, quae Cremaste dicitur, oppugnata.

Cum hic status in Boeotia esset, Perseus, cum ad Sycurium, ⁸
sicut ante dictum est, stativa haberet, frumento undique circa
⁵ ex agris convecto, ad vastandum Pheraeorum agrum misit, ratus ⁹
ad iuvandas sociorum urbes longius a castris abstractos depre-
hendi Romanos posse. quos cum eo tumultu nihil motos animad-¹⁰
vertisset, praedae quod erat praeterquam hominum — pecora
autem maxime omnis generis fuere — divisit ad epulandum
¹⁰ militibus.

LVII. Sub idem deinde tempus consilium et consul et rex ¹
habuerunt, unde bellum ordirentur. regis creverant animi va-²
statione concessa sibi ab hoste Pheraei agri; itaque eundem inde
ad castra nec dandum ultra spatium cunctandi censebant. et ³
¹⁵ Romani sentiebant, cunctationem suam infamem apud socios
esse, maxime indigne ferentes, non latam Pheraeis opem. con-⁴
sultantibus, quid agerent — aderant autem Eumenes et Attalus
in consilio — trepidus nuntius adfert, hostem magno agmine
adesse. consilio dimisso signum extemplo datur, ut arma capiant. ⁵
²⁰ interim placet, ex regis auxiliis centum equites et parem numerum
iaculatorum peditum exire. Perseus hora ferme diei quarta, cum paulo ⁶

1. Calcidem. | unithalopeticacapta, corr. ed. Bas. et I. F. Gronovius
(Alope), cf. *Gilbauer* p. 84 (*Madvig in adn. susp. venit Alope Phthiotica
capta*). | 2. Darisadquecremaste. | 3. cumstatusinhisinboetia. | Succurium. |
5. aduastandumphereorum, ad vastandum agrum Pheraeorum ed.
Paris. 1573, ad vastandum Pheraeorum agrum *Weissenborn, Madvig*. | 6.
reprehendi. | 7. *Madvig inter animadvertisset et praedam quaedam excidisse
putavit in hanc fere sententiam*: suos in castra revocavit. | 8. praedamquidem,
praedae quod erat I. F. Gronovius, praedamque susp. *Madvig*, praedam
omnem *Harant* p. 252. | 9. *F. Rühl Jahrb. f. Phil. 1888* p. 334 contra *Mad-
vigium ante divisit nonnulla excidisse susp., Weissenborn post militibus*. | dimisit.
| adaepulandum, del. *H. I. Müller ann. Berol. 1889* p. 57. | 12. bellumdiri-
merentur. | regiscreuerunt, corr. *Madvig Em. L. p. 655* (creverant iam *Crévier*).
| 13. Pereiagri. | 14. etromanicensebant, et Romani sentiebant *Madvig l. l.,
prob. Gilbauer* p. 115. | 15. cunctationemcunc||suam. | aput (u ex o corr.). |
16. ma||xumerei* (maximopere ed. Bas. 1531, *Gilbauer* p. 110), maxime
Madvig l. l.*. | ferentis. | latumphereis. | 18. trepidatus. | 19. exemplo. | arma-
placeatinterimplacet. | 21. hora add. *Signonius*. | quartoacum||plaulo*, cf.
Gilbauer p. 88.

plus mille passus abesset a castris Romanis, consistere signa peditum iussit; praegressus ipse cum equitibus ac levi armatura; et Cotys cum eo ducesque aliorum auxiliorum praecesserunt. minus quingentos passus ab castris aberant, cum in conspectu fuere hostium equites; duae alae erant magna ex parte Gallorum — Cassignatus praeerat — et levis armaturae centum fere et quinquaginta Mysi ac Cretenses. constitit rex, incertus, quantum esset hostium. duas inde ex agmine turmas Threcum, duas Macedonum cum binis Cretensium cohortibus et Threcum misit. proelium, cum pares numero essent neque ab hac aut illa parte nova auxilia subvenirent, incerta victoria finitum est. Eumenis ferme triginta interfecti, inter quos Cassignatus dux Gallorum cecidit. et tunc quidem Perseus ad Sycirium copias reduxit; postero die circa eandem horam in eundem locum rex copias admovit, plaustris cum aqua sequentibus; nam duodecim milium passuum *via* omnis sine aqua et plurimi pulveris erat; adfectosque siti, si *pridie* primo iam conspectu dimicassent, pugnatosque fuisse apparebat. cum Romani quieti essent, stationibus etiam intra vallum reductis, regii quoque in castra redeunt. hoc per aliquot dies fecerunt, sperantes fore, ut Romani equites abeuntium novissimum agmen adgrederentur; inde certamine orto, cum longius a castris eos eliciissent, facile, ubiubi essent, se, qui equitatu et levi armatura plus possent, conversuros aciem.

LVIII. Postquam inceptum non succedebat, castra propius hostem movit rex et a quinque milibus passuum communiit. inde

1. consistere*. | 3. processerunt *Madvig in adn.* | 5. alaeae. | 6. Cassisignatus. | 7. Missiautcretenses, Mysi ac Cretenses *Duker.* | constituitrex. | 8. quantaessetduosesseduosinde (quantum esset hostium; duas inde *ed. Bas. 1531*), quanta esset vis hostium; duas inde *Madvig Em. L. p. 656*, quanta esset hostium multitudo; duas inde *Madvig olim, Hertz.* | 9. Trecum. | Cretensibusincohortibus. | 10. Trecum. | proeliumessetcum pares. | 11. incertamvictoriam. | 12. interquossignatus. | 13. Sycirium. | 15. adpmovuit. | plaustrisquacumsequentibus. | 16. *via add. ed. Bas. 1531**. | omni*. | 17. adfectusq. | siprimoinconspectu, si<pridie> primo iam conspectu *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 8.* | 18. quiescent, quieti essent *Hartel l. l.* | stationib* || ietiam*. | 19. regi. | 20. aliquod. | fo||re*. | Romaniquiesabeuntium. | 23. plusposseconuerosaciem. | 25. inceptu *coni. I. F. Gronovius.* | proprius. | 26. passū || communi*, passuum communiit *ed. Bas., passuum communit Novák.*

luce prima in eodem, quo solebat, loco peditum acie instructa,
 equitatum omnem levemque armaturam ad castra hostium ducit.
 visus et plurium et propior solito pulvis trepidationem in castris
 Romanis fecit. et primo vix creditum nuntianti est, quia priori-
 bus continuis diebus numquam ante horam quartam hostis appa-
 ruerat; tum solis ortus erat. deinde ut plurium clamore et cursu
 a portis dubitatio exempta est, tumultus ingens oboritur. tribuni
 praefectique et centuriones in praetorium, miles ad sua quisque
 tentoria discurrit. minus quingentos passus a vallo instruxerat
 Perseus suos circa tumulum, quem Callanicum vocant. laevo
 cornu Cotys rex praeerat cum omnibus suae gentis; equitum
 ordines levis armatura interposita distinguebat. in dextro cornu
 Macedones erant equites, intermixti turmis eorum Cretenses;
 huic armaturae Midon Beroeaeus, equitibus et summae partis
 eius Meno Antigonensis praeerat. proximi cornibus constiterant
 regii equites, et, mixtum genus, delecta plurium gentium auxilia;
 Patrocles Antigonensis his et Paeoniae praefectus Didas erant
 praepositi. medius omnium rex erat; circa eum agema quod
 vocant, equitumque sacrae alae. ante se statuit funditores iacu-
 latoresque: quadringentorum manus utraque numerum explebat;
 Ionem Thessalonicensem et Artemona Dolopem iis praefecit. sic
 regii constiterant. consul, intra vallum peditum acie instructa, et
 ipse equitatum omnem cum levi armatura emisit; pro vallo in-
 structi sunt. dextro cornu praepositus C. Licinius Crassus, con-
 sulis frater, cum omni Italico equitatu, velitibus intermixtis;
 sinistro M. Valerius Laevinus sociorum ex Graecis populis equites

2. tequitatum*. | 3. plurimum, plurium *ed. Bas. 1531*, pluri-
 mus *Kreyssig*. | propior. | 4. nuntiatum. | 5. dieb. | 7. aporcis. | 9. dis-
 currio. | 10. quam. | Callicinum, Callanicum *Madvig Em. L. p. 656*. | leuo.
 | 11. rexpraeferat. | 14. levi armaturae *coni. Madvig l. l.* | Midon (*Medon*
coni. Ursinus). | Uerecius, *corr. Sigonius*. | 15. cornicibus. | 16. regi. | 17.
 hicet, his et *Sigonius, I. F. Gronovius*. | Poeoniae. | 19. equitumsacraequeale,
 equitumque sacrae alae *ed. Bas. 1531*, sacraeque equitum alae *Weissenborn*
in ed. Teubn., cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 258. | antesetstatuit*,
 | iaculatoresqueequitū || quaeequitumquadringentorum. | 20. explebat, exple-
 verat *ed. Bas. 1531, Madvig*. | 21. rationemthessalonicensemcertimanoptolope-
 mum, Ionem Thessalonicensem et Artemona Dolopem *Madvig, quem in re*
incerta secutus sum (Ionem Thessalonicensem et Timanora Dolopem *ed. Bas.*
1531). | 22. regi. | consules. | 23. misit, emisit *Gruter*. | 24. cons. | 25. omnita-
 liceoquitatutueltis. | 26. sinixtro. | Leuinus.

13 habebat *et* eiusdem gentis levem armaturam; mediam autem
 aciem cum delectis equitibus extraordinariis tenebat Q. Mucius.
 ducenti equites Galli ante signa horum instructi et de auxiliis
 14 Eumenis Cyrtiorum gentis trecenti. Thessali quadringenti equites
 parvo intervallo super laevum cornu locati. Eumenes rex Atta-
 lusque cum omni manu sua ab tergo inter postremam aciem ac
 vallum steterunt.

1 LIX. In hunc modum maxime instructae acies, par ferme
 utrimque numerus equitum ac levis armaturae, concurrunt, a
 funditoribus iaculatoribusque, qui praecesserant, proelio orto. 10
 2 primi omnium Thraces, haud secus quam diu claustris retentae
 ferae, ita concitati cum ingenti clamore in dextrum cornu, Italicos
 equites, incurrerunt, ut usu belli et ingenio inpavida gens turbare-
 3 tur** gladiis hastas petere pedites** nunc succidere crura equis,
 nunc ilia suffodere. Perseus, in mediam invectus aciem, Graecos 15
 4 primo impetu avertit; quibus fuis cum gravis ab tergo instaret
 hostis, Thessalorum equitatus, qui a laevo cornu brevi spatio
 diiunctus in subsidiis fuerat extra concursum, primo spectator
 5 certaminis, deinde inclinata re maximo usui fuit. cedentes enim
 sensim integris ordinibus, postquam se Eumenes auxiliis adiun- 20
 xerunt, et cum eo tutum inter ordines suos receptum sociis fuga
 dissipatis dabant et, cum minus conferti hostes instarent, pro-
 gredi etiam ausi multos fugientes *persequentium* obvios exceperunt.
 6 nec regii, sparsi iam ipsi passim sequendo, cum ordinatis et

1. et *add.* *Drakenborch.* | 2. delectis *suspectum Dukero.* | equit. |
 extraordinariis, *fort.* <et> extraordinariis *Crévier.* | Minucius, *cf. Gütbauer*
p. 87. | 3. auxiliis. | 4. Gyrtiorum. | 5. parvo *ex pauo corr.* | cornum. |
 Eumenis. | Attalusquae. | 8. parsferme. | 9. laeuis. | 10. praecesserunt, *corr.*
Madvig Em. L. p. 656. | 11. Tracesutsecusquidamdiu*. | 12. fere*. | ita*, *om.*
ed. Bas. 1531, ira coni. Kreyssig. | cornū*. | 13. etusu*. | tur || bareturire
 (cel tre?) . . . . . oishastaspel || terepedites . . . . . mquei ||
 nuncsucciderecrura* . . . isnunc (turbaretur. Thraces postea gladiis hastas petere,
 pedites**, equitumque nunc succidere crura, equis nunc *coni. Gütbauer p. 57.*) |
 15. in mediam *obscurum.* | 16. *inter* quibus *et cum lacuna aliquot litt.; conspici-*
untur reliquiae: | . . . is (cf. *Gütbauer p. 58*), fuis *coni. idem v. d.* | 17. tessa-
 lorumequitatusq. . . . . cornu. | 18. cornursum. | 19. maxumusui. |
 22. starent*. | 23. autsi*. | mul || tosfugientium, multos fugi<entes persequen-
 tium *Hartel ephem. Austr. 1866. p. 9.* | 24. regi. | sei || quendo*.

certo incidentibus gradu manus conserere audebant. cum victor 7
 equestri proelio rex, parvo momento si adiuvisset debellaturus
 esse videretur, opportune adhortans ei supervenit phalanx, quam
 sua sponte, ne audaci coepto deessent, Hippias et Leonnatus
 5 raptim adduxerant, postquam prospere pugnasse equitem accepe-
 runt. fluctuanti regi inter spem metumque tantae rei conandae 8
 Cretensis Euander, quo ministro Delphis ad insidias Eumenis
 regis usus erat, postquam agmen peditum venientium sub signis
 vidit, [ad regem] accurrit et monere institit, ne elatus felicitate 9
 10 summam rerum temere in non necessariam aleam daret; si con-
 tentus bene re gesta quiesset eo die, vel pacis honestae condi-
 tionem habiturum, vel plurimos belli socios, qui fortunam se-
 querentur, si bellare mallet. in hoc consilium pronior erat animus 11
 regis. itaque conlaudato Euandro signa referri peditumque agmen
 15 redire in castra iubet, equitibus receptui canere.

LX. Cecidere eo die ab Romanis ducenti equites, duo milia 1
 haud minus peditum; capti sescenti ferme. ex regiis autem vi-
 ginti equites, quadraginta pedites interfecti. postquam redire 2
 in castra victores, omnes quidem laeti, ante alios Thracum in-
 solens laetitia eminebat; cum cantu enim rumpiis fixa capita

1. in || cendentibus (cf. *Gilbauer p. 76*), cedentibus *Madvig Em. L. p. 657*. |
 2. siadiuvissetdebellatumesseetopportuneadhortantisuperuenitpalanx (si adiu-
 visset, debellatum esset, opportune adhortanti supervenit phalanx *ed. Bas.*
1531), si adiuvisset debellatur<us> esse <vider>et<ur>, opportune adhortans
 ei supervenit phalanx *Hartel l. l.*, si adiuvisset, debellatum esse<clamaret>,
 opportune adhortanti supervenit phalanx *Madvig, Hertz* (si adiuvisset de-
 bellaturus esset [*sic etiam I. F. Gronovius*], opportune adhuc stanti super-
 venit phalanx *Crévier; Vahleni, qui de lacuna cogitat, opinionem vid. ephem.*
Austr. 1866 p. 307). | 4. de||esset*. | 5. adduxerat. | 6. fluctuantiregi
 (fluctuante rege *ed. Bas. 1531 et seq. sed cf. Hartelium l. l.*). | metum-
 queactantae. | 7. Eumeniregis, Eumenis regis *ed. Bas. 1531*, Eumeni regi
Madvig Em. L. p. 657. | 8. usususerat. | agmenimpeditum, *corr. I. Peri-*
zonius. | 9. ad regem inclus. *Hartel l. l., cf. etiam Harant p. 253*. | 11. hones-
 taetcondicionem. | 12. plurimus. | sequere||tur. | 13. prunior. | 15. caneretre.
 | 16. it haut. | 17. captiacfermeccequites (capti ferme cc equites *ed. Bas. 1531*),
 capti dc ferme *Madvig Em. L. p. 657* (capti sescenti ferme equites *Kreyssig*).
 | exregis. | 19. lati. | 20. laetitiaminabat. | enimsuperfixacapita, enim rum-
 piis fixa capita *Harant p. 253, cf. XXXI, 39, 11* (enim <rumpiis> superfixa
 capita *iam Drakenborch in adn.*), enim superfixa<hastis> capita *I. F. Grono-*
vius, Madvig, Hertz, Weissenborn (enim superfixa<contis> capita *Ernesti*
gloss. Liv. p. 645).

3 hostium portantes redierunt. apud Romanos non maestitia tantum
 ex male gesta re, sed pavor etiam erat, ne extemplo castra
 hostis adgrederetur. Eumenes *consuli* suadere, ut trans Peneum
 transferret castra, ut pro munimento amnem haberet, dum per-
 4 culsi milites animos colligerent. consul moveri flagitio timoris 5
 fatendi; victus tamen ratione, silentio noctis transductis copiis,
 5 castra in ulteriore ripa communivit. rex postero die ad lacessendos
 proelio hostes progressus, postquam trans amnem in tuto
 posita castra animadvertit, fatebatur quidem peccatum, quod
 pridie non institisset victis, sed aliquanto maiorem culpam esse, 10
 6 quod nocte foret cessatum; nam, ut neminem alium suorum mo-
 veret, levi armatura inmissa, trepidantium in transitu fluminis
 7 hostium deleri magna ex parte copias potuisse. Romanis quidem
 praesens pavor demptus erat, in tuto castra habentibus; dam-
 8 num inter cetera praecipue famae movebat. et in consilio apud 15
 consulem pro se quisque in Aetolos conferebant causam: ab iis
 9 fugae terrorisque principium ortum; secutos pavorem Aetolorum
 et ceteros socios Graecorum populorum. quinque principes Aeto-
 10 *missi*. Thessali pro contione laudati, ducesque eorum etiam vir- 20
 tutis causa donati.

1 LXI. Ad regem spolia caesorum hostium referebantur.
 2 [dona] ex his aliis arma insignia, aliis equos, quibusdam capti-
 vos dono dabat. scuta erant supra mille quingenta; loricae thora-
 cesque mille amplius summam explebant; galearum gladiatorumque 25

1. aput. | maestia. | 3. Eumenessuadere, Eumenes<consuli>
 suadere *susp.* Weissenborn, *prob. Madvig in adn.* | Paeneum. | 4. manemhaberet. | 6. rationes. | 7. communiri (communit *ed. Bas. 1531*),
 communivit *Madvig, Novák české mus. fil. 433*, communire *Kreyssig, Hartel*
p. 30 (num communiri<iussit>? *Hertz*). | rex || expostero. | 9. eastrā. | 10. 5
primae litterae vocis pridie, quae primae sunt folii 72 versi, euanidae. | in-
 stituisset. | 12. fluminum. | 14. fauor. | intoto, *cf. Giltbauer p. 76.* | dat-
 num. | 15. praecipuaeefame. | aputconsules. | 16. causa. | abis. | 17. secutus. |
 19. Romam missi *add. Kreyssig cl. Polyb. XXVII, 13, 15; Appian, Maced.*
10. | 23. dona *inclus. Drakenborch in adn., prob. Madvig, H. I. Müller*, omnia;*
ex his Harant p. 253, (donat ex his . . . equos; quibusdam Kreyssig). |
 armainsiciliaaliquis, *cf. Giltbauer p. 68.* | 24. domodabant (dono dabat *ed.*
Bas. 1531), dono *inclus. Vahlen, qui supr. dona tuetur, ephem. Austr. 1861*
p. 259. | supra.∞a. | 25. ∞ · amplius. | gladioq.

et missillum omnis generis maior aliquanto numerus. haec, per se
 3 se ampla lautaque, multiplicata verbis regis, quae ad contionem
 vocato exercitu habuit. „praeiudicatum eventum belli habetis. 4
 meliorem partem hostium, equitatum Romanum, quo invictos se
 5 esse gloriabantur, fudistis. equites enim illis principes iuventutis, 5
 equites seminarium senatus; inde lectos in patres consules, inde
 imperatores creant: horum spolia paulo ante divisimus inter vos. 6
 nec minorem de legionibus peditum victoriam habetis, quae
 nocturna fuga vobis subtractae, naufragorum trepidatione passim
 10 natantium flumen compleverunt. sed facilius nobis sequentibus 7
 victos Peneum superare erit, quam illis trepidantibus fuit; trans-
 gressisque extemplo castra oppugnabimus, quae hodie cepissemus, 8
 ni fugissent; aut si acie decernere volent, eundem pugnae pe-
 destris eventum expectate, qui equitum in certamine fuit.“ et 9
 15 qui vicerant, alacres, spolia caesorum hostium umeris gerentes,
 decora sua audivere, ex eo, quod acciderat, spem futuri prae-
 cipientes, et pedites, aliena gloria accensi, praecipue qui Mace-
 donum phalangis erant, sibi quoque et navandae regi operae
 et similem gloriam ex hoste pariendi occasionem *optabant*. *con-*
 20 *tionē* dimissa, postero die profectus inde ad Mopselum posuit
 castra. tumulus hic ante Tempe eminent et Larisa medius abest
 Gonnum *eunti*.

1. perseamplataquaemultiplicata (per se ampla, pleraque multiplicata *ed. Bas. 1531*), per se ampla lautaque, multiplicata *Vahlen l. l.*, per se ampla laetaque, multiplicata *Weissenborn, Harant p. 254*, per se ampla praeclaraque, multiplicata *Madvig (num per se ampla pretiosaque, multiplicata? Hertz)*. | 2. que. | 5. esselocriabantur. | 6. feminarium. | iupatrum (in patrum<numerum> *ed. Bas. 1531*), in patres *Madvig Em. L. p. 658*. | indepim̄. creant. | 7. pauloanthie. | 8. neminorem. | 9. nocturnam. | trepidationem (<in> trepidatione *Harant p. 254*). | 11. Paeneum. | ctransgressiqueextemplocastramoppugnaumus. | 14. incertamine, fort. certaminis *Madvig*. | fuerit, fuit *Ruperti, Madvig l. l.* | 15. umerisgerentes . . . || ora*, humeris gerentes decora *I. F. Gronovius** | 16. audiueretexquo eoacciderat. | futuripraeponentes, *cf. Giltbauer p. 76*. | 17. praecipuaequemacedonum. | 18. nauandaerei. | 19. occasione. | optabant. contione *add. ed. Bas. 1531*. | 20. Mopsium *coni. Sigonius cl. Strab. IX, 5, 22 p. 443, cf. Bursian geogr. Gr. I, 62*. | 21. tumulushycantetempeste || esteminetlarisaemediusabestonum (LXII, 1) nonabscedentes (tumulus hic inter Tempe et Larissam medius est. Romani non abscedentes *ed. Bas. 1531*), tumulus hic ante Tempe eminent et Larisa medius abest Gonnum <eunti>. Romani non abscedentes *Madvig in ed. —*

¹ LXII. *Romani*, non abscedentes ab ripa Penei, transtulerunt
² in locum tutiorem castra. eo Misagenes Numida venit cum mille
 equitibus, pari peditum numero, ad hoc elephantis duobus et
³ viginti. per eos dies consilium habenti regi de summa *rerum*,
 cum iam consedisset ferocia ab re bene gesta, ausi sunt quidam
⁴ amicorum consilium dare, ut secunda fortuna in condicionem
 honestae pacis uteretur potius, quam spe vana erectus in casum
⁵ inrevocabilem se daret. modum inponere secundis rebus nec
 nimis credere serenitati praesentis fortunae, prudentis hominis
⁶ dem merito felicis esse. mitteret ad consulem, qui foedus in eas-
 dem leges renovarent, quibus Philippus pater eius pacem ab T.
⁷ Quinctio victore accepisset. neque finiri bellum magnificentius quam
 ab tam memorabili pugna *posse*; *neque* spem firmiorem pacis perpetuae
 dari, quam quae percultos adverso proelio Romanos molliores
⁸ factura sit ad paciscendum. quodsi Romani tum quoque insita
 pertinacia aequa aspernarentur, deos hominesque et moderationis
⁹ Persei et illorum pervicacis superbiae futuros testes. numquam
 ab talibus consiliis abhorrebat regis animus. itaque, plurium ad-
¹⁰ sensu ut conprobata est sententia, legati ad consulem missi; ad-
 hibito frequenti consilio auditi sunt. pacem petiere, vectigal, quan-
¹¹ tum Philippus pactus esset, daturum Persca Romanis pollicentes;
 urbibus, agris locisque, quibus Philippus cessisset, cessurum *quam*
 primum. haec legati. summotis his, cum consultarent, Romana

Cetera de h. l. vix emendando cf. ap. Hertz. adn. crit. p. XXXIII et Madvig Em. L. p. 658. | 1. adipapaenei. | 4. regisdesumma. | rerum add. Crévier (belli Drakenborch, Madvig*). | 6. secundae. | incondicione, corr. I. F. Gronovius. | 7. euectus, erectus Hartel p. 31. | 8. ī||poneret. | necminus*. | 9. serenitatepraesentisfor || tunaepraesentishonminis, cf. Gülbauer p. 115. | 10. eti. | essetmittere. | 11. fraterius*. | bpacē || btquinctio*. | 12. nequesinerebellum, neque finiri bellum ed. Bas. 1531, neque <de>sinere bellum Kreyszig, Hertz; sed cf. Novák Listy fil. 1885. | quamaptamemorabili. | 13. posse add. Crévier. | neque add. ed. Bas. 1531, cf. Madvig Em. L. p. 659. | 14. que. | 15. Romana. | 18. adsensumconprobataestsententialelegati (adsensu comprobata est sententia; legati ed. Bas. 1531); adsensu ut conprobata est sententia, legati Harant p. 254, adsensu conprobata sententia, legati Madvig Em. L. p. 659. | 19. cons. | voces adhibito frequenti consilio in cod. bis scriptae. | 20. petere, corr. I. Perizonius. | 21. pollicentibus. | 22. quibusc. | cessissetcaes || arumprimum (cessisset, cessurum primum ed. Bas. 1531, cessisset, cessurum <quam> primum I. Perizonius, cessisset, cessurum et ipsum I. F. Gronovius, Madvig, Weissenborn.

constantia vicit in consilio. ita tum mos erat, in adversis rebus
 voltum secundae fortunae gerere, moderari animo in secundis.
 responderi placuit, ita pacem dari, si de summa rerum liberum 12
 senatui permittat rex de se deque universa Macedonia statuendi
 5 ius. haec cum renuntiassent legati, miraculo ignaris Romani 13
 moris pertinacia esse, et plerique vetare amplius mentionem
 pacis facere; ultro mox quaesituros, quod oblatum fastidiant.
 Perseus hanc ipsam superbiam — quippe ex fiducia virium esse 14
 — timere, et summam pecuniae augens, si pretio pacem emere
 10 posset, non destitit animum consulis temptare. postquam nihil 15
 ex eo, quod primo responderat, mutabat, desperata pace ad Sy-
 curium, unde profectus erat, rediit, belli casum de integro
 temptaturus.

LXIII. Fama equestris pugnae vulgata per Graeciam nu- 1
 15 davit voluntates hominum. non enim solum qui partis Macedonum
 erant, sed plerique ingentibus Romanorum obligati beneficiis,
 quidam vim superbiamque experti Persei, laeti eam famam acce- 2
 pere, non ob aliam causam quam pravo studio, quo etiam in
 certaminibus ludicris vulgus utitur, deteriori atque infirmiori
 20 favendo.

Eodem tempore in Boeotia summa vi Haliartum Lucretius 3
 praeter oppugnabat; et quamquam nec habebant externa auxilia
 obsessi praeter Coronaeorum iuniores, qui prima obsidione moe-
 nia intraverant, neque sperabant, tamen ipsi animis magis quam
 25 viribus resistebant. nam et eruptiones in opera crebro faciebant, 4

1. constantiauiditinconsidio. | inaduersusuoltum (in adversis vultum
ed. Bas. 1531), in advers<is reb>us vultum *Fügnér, cf. ann. Berol. 1892,*
p. 14. | 2. cerere. | moderarianimos, moderari animo *Madvig Em. L. p. 659*
(cf. Fügnér Lex. p. 1117), „num moderari animis?“ *Hertz**. | 3. summa ex
 rumma *corr.* | 4. permittit. | 5. haecum. | ignarismoris pertinaciamoris esse
(ignaris moris pertinacia Romanorum esse ed. Bas. 1531), ignaris <Romani>
 moris pertinacia esse *Madvig Em. p. 660.* | 6. uetari. | 7. quaesituros. | 9.
 praetio. | 10. animumcontemptare. | 11. responderantmutabant. | paceas-
 surium, *cf. Giltbauer p. 66.* | 12. redit. | 17. superbiamqueexpertilaeti, super-
 biamque experti <Persei> laeti *Weissenborn, Hertz* (superbiamque <Mace-
 donum> experti laeti *I. F. Gronovius*, superbiamque <regiam> experti laeti
Madvig. | 18. nonabaliam. | 19. adqueinfirmiore. | 21. inboetiam. | Aliarum
 lucretius. | 22. oppugnarat, *corr. Duker.* | externauxili. | 23. Coronita || norum*,
corr. ed. Bas. 1531. | 25. crebaro*.

et arietem admotum nunc *saxis ingentibus*, nunc libramento plumbi gravatum ad terram urgebant, et si qua declinare nequiverant ictum, pro diruto muro novum tumultuario opere, raptim ex ipsa ruinae strage congestis saxis, extruebant. cum operibus lentior *oppugnatio* esset, scalas per manipulos dividi praetor⁵ iussit, ut corona undique moenia adgressurus, eo magis suffecturam ad id multitudinem ratus, quod, qua parte palus urbem⁶ cingit, nec adtinebat oppugnari nec poterat. ipse ab ea parte, qua duae turres quodque inter eas muri fuerat, *corruerat*, duo milia militum delectorum admovit, ut eodem tempore, quo ipse¹⁰ transcendere ruinas conaretur, concursu adversus se oppidanorum facto, scalis vacua defensoribus moenia capi parte aliqua possent.⁷ haud segniter oppidani vim eius arcere parant. nam super stratum ruinis locum fascibus aridis sarmentorum iniectis, stantes cum ardentibus facibus, accensuros eam se saepem minabantur, ut,¹⁵ incendio intersaepti ab hoste, spatium ad obiciendum interiorem murum haberent. quod inceptum eorum fors inpediit; nam tantus repente effusus est imber, ut nec accendi facile pateretur et extingueret accensa. itaque et transitus per distracta fumantia virgulta patuit, et in unius loci praesidium omnibus versis, moenia²⁰ quoque pluribus simul partibus scalis capiuntur. in primo tumultu captae urbis seniores impubesque, quos casus obvios obtulit, passim caesi; armati in arcem confugerunt; et postero die, cum¹¹ spei nihil superesset, deditioe facta sub corona venierunt. fue-

---

1. nunclibramentoplumbi (libramento plumbi *ed. Bas. 1531*), nunc <saxis ingentibus, nunc> libramento plumbi *Kreyssig* (muro, libramento plumbi *Harant p. 254*, nunc <laqueis excipiebant, nunc> libramento plumbi *Vahlen Phil. 19, 156*). | 2. declinarentquiauguerant (declinarent, qui agebant *ed. Bas. 1531*), declinare nequiverant *Vahlen l. l.* | 3. dirutoimuro*. | opera*. | 4. operibuslentoesset (operibus oppugnatio lentior esset *ed. Bas. 1531*), operibus lentior <oppugnatio> esset *Vahlen l. l.* | 6. ut *del. Drakenborch, def. Vahlen Ind. lect. Berol. 1890 cl. XXXV, 50, 11, et con. Hartel p. 31.* | 9. duaeuttresquoqueinter. | murifueratduo (muri prorutum fuerat, duo *ed. Bas. 1531*), muri fuerat (erat *in ed.*) *corruerat*, duo *Madvig Em. L. p. 660.* | 10. ut *add. ed. Bas. 1531.* | 12. factio. | 13. oppidanitūeius. | 14. iniectais. | 15. fascibus. | eamsesaepe (ea se saepe *ed. Bas. 1531*), eam se saepem *Madvig l. l.* | minabanturi. | 17. inpedit. | 18. repenteestinfususest. | accendendi. | 20. omnibusuerbis, *corr. ed. Bas. 1531.* | 21. icapiuntur. | 22. obuiusoptulit. | 23. passimcaissiarmati, *cf. Gülbauer p. 80.*

runt autem duo milia ferme et quingenti. ornamenta urbis, statuae et tabulae pictae, et quidquid pretiosae praedae fuit, ad naves delatum; urbs diruta a fundamentis. inde Thebas ductus¹² exercitus; quibus sine certamine receptis, urbem tradidit exulibus et qui Romanorum partis erant; adversae factionis hominum fautorumque regis ac Macedonum familias sub corona vendidit. his gestis in Boeotia ad mare ac naves rediit.

LXIV. Cum haec in Boeotia gererentur, Perseus ad Sycurium stativa dierum aliquot habuit. ubi cum audisset, raptim² Romanos circa ex agris demessum frumentum convehere, deinde ante sua quemque tentoria spicas falcibus desecantem, quo purius frumentum tereret, ingentes acervos per tota castra stramentorum fecisse, ratus incendio opportuna esse, faces taedamque et malleolos stuppae inlitos pice parari iubet; atque ita media nocte³ profectus, ut prima luce adgressus falleret. nequiquam primae⁴ stationes oppressae: tumultu ac terrore suo ceteros excitaverunt, signumque datum est arma extemplo capiendi; simulque in vallo, ad portas miles instructus erat. at inconsultae taedio oppugnationis castrorum Perseus [et] extemplo circumegit aciem et prima⁵ impedimenta ire, deinde peditum signa ferri iussit; ipse cum equitatu et levi armatura substitit ad agmen cogendum, ratus id quod accidit, insecturos ad extrema ab tergo carpenda hostes.⁶ breve certamen levis armaturae maxime cum procuratoribus fuit; equites peditesque sine tumultu in castra redierunt.

1. statuaetabulaetpictae. | 2. praetiose. | 3. urbis. | inttebanosductus. | 4. recepti. | 5. Romanosrum. | aduersa. | 7. inboetiam. | nauesdredit. | 8. inboetia. | Perseusassyrium, cf. *Güllbauer p. 66*. | 9. aliquod. | audissent. | 11. spicias. | fascibus (fascibus *ed. Bas. 1531*), falcibus *I. F. Gronovius, cf. G. Heraeus quaest. crit. Liv. p. 82*. | 11. desecantes *Harant p. 255*. | 12. terereet, tererent *Harant*. | ingentis. | totacastramentorumfecisse. | 13. essefastaedamque. | malleolus. | 14. adque. | 15. profectus <est> *Madvig*. | fallere. | nequicquam, *de interpunctione cf. Harant p. 255*. | 17. fort. in vallo et ad portas *Madvig Em. L. p. 661*. | 18. et inconsteoppugnationiscastrorum, at (*Hartel*) inconsultae (*sic Kreyszig, Vahlen, Güllbauer p. 66*) <taedio> oppugnationis castrorum *scripsi** (omissa spe oppugnationis castrorum *Madvig in adn. ed.*, at in conspe<ctu> hostium ommissa) spe oppugnationis castrorum *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 10*, destitit conatu oppugnationis castrorum *Harant p. 255*, ita in<rito> consilio oppugnationis castrorum *Novák Listy fil. 1883*, et inpotens iustae oppugnationis castrorum *olim Koch*). | 19. et inclus. *Madvig, Hartel*. | acie. | 22. hostis.

7 Demessis circa segetibus Romani ad Crannona, intactum
 agrum, castra movent. ibi cum securi et propter longinquitatem
 8 et viae inopis aquarum difficultatem, quae inter Sycurium et Cran-
 nona est, stativa haberent, repente prima luce in imminentibus
 tumulis equitatus regius cum levi armatura visus ingentem
 9 tumultum fecit. pridie per meridiem profecti ab Sycurio erant;
 peditum agmen sub lucem reliquerant in proxuma planitie. stetit
 paulisper *Perseus* in tumulis, elici posse ratus ad equestre cer-
 tamen Romanos; qui postquam nihil movebant, equitem mittit,
 10 qui pedites referre ad Sycurium signa iuberet; ipse mox inse- 10
 cutus. Romani equites, modico intervallo sequentes, sicubi spar-
 sos ac dissipatos invadere possent, postquam confertos abire,
 signa atque ordines servantes viderunt, et ipsi in castra redeunt.

1 LXV. Inde, offensus longinquitate itineris, rex ad Mopselum
 castra movit; et Romani, demessis Crannonis segetibus, in Pha- 15
 2 lannaeum agrum transeunt. ibi cum ex transfuga cognosset rex,
 sine ullo armato praesidio passim vagantes per agros Romanos
 metere, cum mille equitibus, duobus milibus Thracum et Cretensium
 profectus, cum, quantum adcelerare poterat, effuso agmine isset, in-
 3 proviso adgressus est Romanos. iuncta vehicula, pleraque onusta, 20
 4 mille admodum capiuntur, sescenti ferme homines. praedam custodien-
 5 dam ducendamque in castra trecentis Cretensium dedit; ipse,
 revocato ab effusa caede equite et reliquis peditum, ducit ad
 proximum praesidium, ratus haud magno certamine opprimi
 6 posse. L. Pompeius tribunus militum praeerat, qui percussos mi- 25
 lites repentino hostium adventu in propinquum tumultum recepit,
 loci se praesidio, quia numero et viribus impar erat, defensurus.

---

1. Grannonam (Crannonium *ed. Bas. 1531*), *cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 259*. | 2. castramouentibusibicumibicumsecuri (*cf. Vahlen l. l., Giltbauer p. 63 et 97*). | proptercumlongintate (propter castrorum longinquitatem *ed. Bas. 1531*), propter longinquitatem *Vahlen l. l.* | 3. Sicuriumeteranniana. | 4. in *add. ed. Bas. 1531*. | 6. Sycirio. | 7. luce. | reliquerat. | planitiae. | 8. *Perseus add. Held progr. Suidnic. 1849 p. 15*. | 9. Romanosquattuorpostquam, Romanos; qui postquam *ed. Bas. 1531*, Romanos; hi postquam *Weissenborn* (Romanos; quattuor<horas>postquam *Harant p. 256*). | equites. | 10. Sycirium. | insecuti. | 13. adque. | 14. itineri. | 15. Grannonis. | Palanneum, *corr. Sigonius*. | 17. uagantis. | 18. mille *add. ed. Bas. 1531*. | Tracum. | 19. vel adcelerari vel poterant *Duker*. | isset, isset *Döring*. | 20. pleraquehonest, *corr. ed. Bas. 1531 (cf. Giltbauer p. 76)*. | 21. ca || piuntur · ac · ferme*. | 24. autmagno. | 25. posset. | 26. propinquam. | 27. uiribusimperatdefensurus.

ibi cum in orbem milites coegisset, ut densatis scutis ab ictu 7
 sagittarum et iaculorum sese tuerentur, Perseus, circumdato ar-
 matis tumulo, alios ascensum undique temptare iubet et commi-
 nus proelium conserere, alios eminus tela ingerere. ingens Ro- 8
 5 manos terror circumstabat; nam neque conferti propellere eos,
 qui in tumultum conitebantur, poterant et, ubi ordines procur-
 sando solvissent, patebant iaculis sagittisque. maxime cestro-
 spondonis vulnerabantur. hoc illo bello novum genus teli inven-
 tum est. bipalme spiculum hastili semicubitali infixum erat, crassi-
 10 tudine digiti; huic abiegnae breves pinnae tres, velut sagittis 10
 solent, circumdabantur; funda media duo scutalia inparia habe-
 bat; cum maiori nisu libratum funditor habena rotaret, excussum
 velut glans emicabat. cum et hoc et alio omni genere telorum 11
 15 instare rex, ut dederent se, fidem dare, praemia interdum polli-
 cerei. nec cuiusquam ad deditionem flectebatur animus, cum ex
 insperato iam obstinatis mori spes adfulsit. nam cum ex frumen- 12
 tatoribus refugientes quidam in castra nuntiassent consuli, circum-
 sideri praesidium, motus periculo tot civium — nam octingenti
 20 ferme, et omnes Romani erant — cum equitatu ac levi arma-
 tura — accesserant nova auxilia, Numidae pedites equitesque
 et elephantii — castris egreditur, et tribunis militum imperat, ut
 legionum signa sequantur. ipse, velitibus ad firmanda levium 18

1. densatis | secutis abiectus sagittarum (densatis scutis ab iactu sagittarum
ed. Bas. 1531), *corr. Duker* (ab ictibus *Gülbauer p. 113*). | 2. circumdatio. |
 3. alio. | 4. aliosseminus. | ingererere liges (ingerere; anceps *ed. Bas.*
1531), ingerere; ingens *Kreyssig*. | Romanus. | 5. confertiproptereos (con-
 ferti pugnare propter eos *ed. Bas. 1531*), conferti propellere eos *Madvig*
Em. L. p. 661, *Gülbauer p. 66*, conferti prope petere eos *Hartel ephem.*
Austr. 1866 p. 11. | 6. intumulum conabantur (ascendere in tumultum cona-
 bantur *ed. Bas. 1531*), in tumultum conitebantur *Weissenborn*. | 7. puta-
 bantiaculis. | sagittisve *ed. Bas. 1531*. | cestrospondonis. | 8. bellum. |
 9. bipalmale.* | astilise micuitali.* | 10. dicit.* | huic abiegnae pinnae
 (huic ad libramen pinnae *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig e Polyb. XXVII, 9.*
 | 11. circumfundabantur funda, *cf. Gülbauer p. 115*. | duocumalia inpari habebat
 (duo funalia inparia habebat *ed. Bas. 1531*), *corr. I. A. Ernesti, cf. Glossar.*
Liv. p. 595 — duo scutalia inparia habebat — *Harant p. 256*). | 12. maioris-
 sinu libratum, maiori nisu libratum *Kreyssig, cf. Gülbauer p. 73* (maioris
 sinu ligatum *Harant l. l.*) | funditur. | 14. armi. | 15. praemi. | 17. opstina-
 titi. | 19. acc. fer | me*. | 23. aid.*

14 armorum auxilia adiectis, ad tumulum praecedit. consulis latera
 tegunt Eumenes, Attalus et Misagenes, regulus Numidarum.

1 LXVI. Cum in conspectu prima signa suorum circumsessis
 fuerunt, Romanis quidem ab ultima desperatione recreatus est
 2 animus. Perseus, cui primum omnium fuerat, ut, contentus for- 5
 tuito successu, captis aliquot frumentatoribus occisisque, non
 3 tereret tempus in obsidione praesidii, secundum, ea quoque temp-
 tata utcumque, cum sciret nihil roboris secum esse, dum liceret
 intacto, abire, et ipse hostium adventum, elatus successu, mansit,
 4 et, qui phalangem arcesserent, prope misit; quae et serius, 10
 quam res postulabat, et raptim acta, turbata cursu adversus in-
 structos et praeparatos erat adventura. consul anteveniens ex-
 5 templo proelium conseruit. primo resistere Macedones; deinde,
 ut nulla re pares erant, amissis trecentis peditibus, viginti quattuor
 6 primoribus equitum ex ala, quam sacram vocant, inter quos 15
 6 Antimachus etiam praefectus alae cecidit, abire conantur. ceterum
 iter prope ipso proelio tumultuosius fuit. phalanx, abs trepidum
 nuntio accita, cum raptim duceretur, primo in angustiis capti-
 7 vorum agmini oblata vehiculisque frumento onustis haesit. ingens
 ibi vexatio partis utriusque fuit, nullo expectante, ut utcumque 20
 explicaretur agmen, sed armatis deicientibus per praeceps in-
 pedimenta — neque enim aliter via aperiri poterat —, iumentis,
 8 cum stimulantur, in turba saevientibus. vix ab incondito agmine
 captivorum expedierant sese, cum regio agmini perculsisque

1. praecedentis. | 2. fort. Attalusque *Madvig*. | Mysagenes. | 3
 cuminspectū | prima* | 4. abultu, ab ultima *ed. Bas. 1531*. | 6. capititali-
 quod.* | 7. terere. | 8. utcumquese cum sciret. | 9. aduentu. | 10. phalange. | quae
 quae et *Madvig Em. L. p. 662*. | 11. raptimaptaturturbaticursus (raptim
 acta, turbati cursu *ed. Bas. 1531*), raptim acta, turbata cursu *Madvig l. l.* |
 post instructos *litt. alicuius initium* (|) *del.* | 12. erantadventura (erant ad-
 venturi *ed. Bas. 1531*), erat adventura *Madvig l. l.* | antueniensexemplo. |
 15. primoribuspeditumexaliaquam. | 16. aleae. | 17. phalans. | 19. vehiculis-
 quae. | onustiiscaesisingens (onustis; iis caesis ingens *ed. Bas. 1531*), *corr.*
Heusinger. | 20. ibi *ex bi corr.* | expectanteutrumque (expectante utcumque
ed. Bas. 1531) expectante, <ut> utcumque *Kreyssig*, expectante, <dum> ut-
 cumque *I. F. Gronovius*. | 21. deitinentib. praeceps (detrudentibus per prae-
 ceptus *ed. Bas. 1531*), deicientibus per praeceptus *Kreyssig* (*cf. Wuitsch de*
praep. per usu Liv. p. 22), fort. deicientibus in praeceptus *G. Heraeus*. | 22.
 aliterauiperiri. | iumentisnequeenimcumstimulantur. | 24. cumaregio-
 agmine.

equitibus occurrunt. ibi vero clamor iubentium referre signa ruinae
 tum quoque prope similem trepidationem fecit, ut, si hostes, in-
 trare angustias ausi, longius insecuti essent, magna clades accipi
 potuerit. consul, recepto ex tumultu praesidio, contentus modico
 5 successu in castra copias reduxit. sunt, qui eo die magno proelio
 pugnatum auctores sint; octo milia hostium caesa, in his Sopatrum
 et Antipatrum, regios duces; vivos captos circiter duo
 milia octingentos, signa militaria capta viginti septem. nec in-
 10 cruentam victoriam fuisse; supra quattuor milia et trecentos de
 10 exercitu consulis cecidisse; signa sinistrae alae quinque amissa.

LXVII. Hic dies et Romanis refecit animos et Persea per-
 culit, ut, dies paucos ad Mopselum moratus, sepulturae maxime
 militum amissorum cura, praesidio satis valido ad Gonnum re-
 licto, in Macedoniam reciperet copias. Timotheum quendam ex
 15 regis praefectis cum modica manu relinquit ad Philam, iussum
 Magnetas ex propinquo temptare. cum Pellam venisset, exercitu
 3 in hiberna dimisso, ipse cum Cotye Thessalonicam est profectus.
 eo fama adfertur, Atlesbim, regulum Thracum, et Corragum,
 4 Eumenis praefectum, in Cotyis fines impetum fecisse et regionem,
 20 Marenen quam vocant, cepisse. itaque dimittendum Cotyn ad
 sua tuenda ratus, magnis proficiscentem donis prosequitur. du-
 centa talenta, semestre stipendium, equitatu numerat, cum primo
 annum dare constituisset.

Consul, postquam profectum Persea audivit, ad Gonnum
 25 castra movet, si potiri oppido posset. ante ipsa Tempe in fau-
 cibus situm Macedoniae claustra tutissima praebet et in Thessa-
 liam opportunum Macedonibus decursum. cum et loco et prae- 7

1. ruinaequoqueprope, ruinae <tum> quoque prope *Harant p. 257*, ruinae
 prope *Bekker*. | 2. si *add. ed. Bas. 1531*. | introre (introduire *ed. Bas. 1531*), intrare *Mad-
 vig Em. L. p. 662*. | 3. auxilongius. | 4. modicoconcessu. | 6. auctoressunt*, *corr.
 Sigonius*. | qui · VIII · hostium*. | 7. ∞ ∞ accc*. | 10. sinistraealae. | 11.
 vel perpulit vel ita perculit *coni. Drakenborch, cf. H. I. Müller ann. Berol.
 1890 p. 223*. | 13. amissorumcuruam. | Connum. | 14. Moteumquendam. | 15.
 regis. | relinquit. | iussu. | 16. etpropinquo (et propinquos *ed. Bas. 1531*),
corr. Kreyssig. | 17. Tessalonicam. | 18. Autlembim*. | Tra || cum*. | et *add. ed.
 Bas. 1535*. | Corrachum (*Corracum ed. Bas. 1531*), Corragum *ed. Bas. 1535*,
cf. Gülbauer p. 45 et XXXVIII, 13, 3. | 19. Eumenispr.* | fecissetregionem. |
 20. Ma || renem*. | 22. numera. | 23. anumdare. | 24. conpostquam*. | Connum. |
 25. sipotiori. | ipsamtempe. | 26. Macaetoniae. | Tessaliam.

sidio valido inexpugnabilis urbs esset, abstinit incepto. in Perrhaebiam flexis itineribus, Malloea primo impetu capta ac direpta, 8 Tripoli aliaque Perrhaebia recepta, Larisam rediit. inde Eumene atque Attalo domum remissis, Misageni Numidisque hiberna in proxumis Thessaliae urbibus distribuit, et partem exercitus ita 5 per totam Thessaliam divisit, ut et hiberna commoda omnes 9 haberent et praesidio urbibus essent. Q. Mucium legatum cum duobus milibus ad obtinendam Ambraciam misit. Graecarum civitatum socios omnes praeter Achaeos dimisit. cum exercitus parte profectus in Achaiam Phthiotim, Pteleum desertum fuga 10 oppidanorum diruit a fundamentis, Antronas voluntate incolentium recepit. ad Larisam deinde exercitum admovit. urbs deserta erat; in arcem omnis multitudo concesserat; eam oppugnare 11 adgreditur. primi omnium Macedones, regium praesidium, metu excesserant; a quibus relictis oppidani in deditionem extemplo 15 veniunt. dubitantem inde, utrum Demetrias prius adgredienda 12 foret, an in Boeotia aspiciendae res, Thebani, vexantibus eos Coronaeis, in Boeotiam accescebant. ad horum preces quia hibernis aptior regio quam Magnesia erat, in Boeotiam duxit.

1. inexpugnabilis res esset, inexpugnabilis urbs esset *I. F. Gronovius, Madvig*, inexpugnabilis arx esset *Weissenborn, Hertz*. | in Perrebiā flexit. | 3. aliquae perrebia. | redit. | Eumenē adque. | 4. Romam remissis, domum remissis *ed. Bas. 1531*. | Misachinnumidis || que hiberna* (*Misagenem Numidasque in hiberna ed. Bas. 1531*), Misageni Numidisque hiberna *Madvig Em. L. p. 662*. | 5. Tessalis, Thessaliae *Gruter, Madvig l. l., Harant p. 258*. | 6. Tessaliam. | hibernam commodam. | 7. habent. | 8. optinendam. | 9. sociis. | Acheos dimisitcos cum. | 10. Pthiotimetheleum. | 11. diruunt, *cf. Gölbauer p. 87.** | Antronas (*Antrona ed. Bas. 1531*), *cf. cap. 42, 1.* | uoluntatem colentium (voluntate colentium *ed. Bas. 1531*), *corr. Madvig Em. L. l. l.* | 15. excesserat, excesserant *ed. Bas. 1531*, excesserunt *Madvig l. l.* | relictis ex relictis *corr.** | 16. dubitari inde, dubitantem inde *Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 260*, dubitare (vel dubitavit) inde *Duker*, dubitat inde *susp. Hertz in adn.* | 17. imboetiam*. | res. Thebani *edd.*, res, Thebani *Vahlen*. | Tebani vexantibus eius coronaeis, Thebani vexantibus eos Coronaeis *ed. Bas. 1531, fort. Thebani vexantibus Coronaeis Vahlen*. | 18. Boetiam. | ethorum praescesquia, ad horum preces quia *ed. Bas. 1531, Harant p. 258* (qui comma post preces delevit), *Fügener Lex. p. 482*, et <ob> horum preces <et> quia *Madvig Em. L. p. 663*, ad horum preces <et> quia *Novák Listy fil. 1885*. | 19. Magnesia. | Boetiam. | Titi Liui Aburbecondita || Lib. XLII. Exp. Inc. || Lib. XLIII. Feliciter.*

T. LIVI
AB URBE CONDITA
LIBRI.

EDIDIT

ANTONIUS ZINGERLE.

PARS VII. FASC. III.

LIBER XXXXIII.

EDITIO MAIOR.

VINDOBONAE		LIPSIAE
SUMPTUS FECIT F. TEMPSKY.		SUMPTUS FECIT G. FREYTAG.
		MDCCCII.

Preis geh. 60 h.

|

Preis geh. 50 Pf.

Typis expresserunt fratres Stiepel, Reichenbergenses.

L. S.

Quia in hac parte non solum loci adhuc dubii denuo accurate examinati, sed omnes codicis Vind. litterarum apices a Iosepho, filio meo, ad amussim exscripti sunt, asteriscum, quem dicunt, in hac adnotatione critica iis tantum vocibus adiunxi, in quibus corrigendis *H. I. Müller* Berolinensis v. d. suas emendationes mecum benigne communicavit aut de quibus ipse in actis C. R. Acad. Vindob. (CXLV, 7) pluribus verbis hoc anno disserui. ¹⁾ Nonnulla praeterea in commentariis, qui 'Wiener Studien' inscribuntur, etiam de hoc libro addita invenies. ²⁾ Ceterum vix est quod moneam, omnia alia, quae de siglis in huius decadis apparatu adhibitis in prioribus fasciculis exposui, etiam nunc valere.

Dabam Oeniponte Kal. Iun. MDCCCII.

A. Z.

---

¹⁾ p. 23 adnotationi crit. ad cap. XVIII, 9 adiungas, *Madvigi* coniecturam *vident* (cf. ed. Madv. p. 139) a me receptam atque in illa dissertatione mea inlustratam nuperrime etiam a R. *Novakio* v. d. propositam ac commendatam esse (České mus. fil. VIII, p. 26).

²⁾ p. 26 adnotationi ad cap. XX, 3 addas: *fortasse* tum [maxime] captivos.*

- 11,1 censuerant ||, ant in kleinerer Schrift etwas über die anderen Zeilenenden hinausragend.
- 1,12 m. fuluius, der Punkt mit der letzten hasta des **o** fast verschmolzen.
- 3,4 sicher fieri, nicht fore; das Ganze in Rasur.
- 3,5 gulussamaisinis || sae, i getilgt.
- 3,6 etmonuit (i nicht durch Punkt getilgt) etpatres (et nicht radirt, sondern Läsur des Pergamentes, wie früher die Buchstaben onuit und einzelne Worte im folgenden, die auf Verklebung mit einem anderen Blatte zurückgeht.)
- 7,11 nihilneque (der Punkt ober e in blasser Tinte) dicerepensisineq || (nach q kein Punkt!).
- 8,1 wol audiuit (r getilgt, nicht i, da die hasta unten gekrümmt ist).
- 8,4 cosrefer || re, os scheint Korrektur zu sein, da Spur früherer Schrift sichtbar ist; aber nicht in Rasur.
- 9,6 inpo || sitaq. i (erste hasta eines vorgeschriebenen R getilgt) m. recius.
- 13,2 sicher antimus, der Schreiber setzte noch einmal zu **ā** || ticus an.
- 13,4 scheint trisnoctis mit hellerer Tinte aus trisnoctss forrigiert zu sein.
- 14,6 quachicensores, sicher c getilgt.
- 14,7 Der kleine Strich zwischen ite'quia in hellerer Tinte und kein gewöhnlicher Kürzungsstrich.
- 15,5 Der Punkt über dem ersten e von fecerunt nicht von Tinte, sondern wohl ein Fliegenexcrement, unmittelbar darüber noch einer.
- 17,7 praesidia, der übergeschriebene Strich mit anderer Tinte.
- 18,3 perlicie || posse, sicher c (nicht e) getilgt.
- 21,3 inpartino in Rasur; möglich, daß os stand.
- 23,4 inpoj (erste hasta von p) alatos.

TITI LIVI

AB URBE CONDITA

LIBER XLIII.

I. Eadem aestate, qua in Thessalia haec gesta sunt, legatus in Illyricum a consule missus opulenta duo oppida oppugnavit. Ceremiam vi atque armis coegit in deditionem; omniaque iis sua concessit, ut opinione clementiae eos, qui Carnuntum munitam urbem, incolebant, adliceret. postquam nec, ut dederent se, compellere neque capere obsidendo poterat, ne duabus oppugnationibus nequiquam fatigatus miles esset, quam prius intactam urbem reliquerat, diripuit.

Alter consul C. Cassius nec in Gallia, quam sortitus erat, memorabile quicquam gessit et per Illyricum ducere legiones in Macedoniam vano incepto est conatus. ingressum hoc iter consulem senatus ex Aquileiensi legatis cognovit, qui querentes coloniam suam novam et infirmam necdum satis munitam inter infestas nationes Histrorum et Illyriorum esse, cum peterent, ut senatus curae haberet, quomodo ea colonia munitetur, interrogati, vellentne eam rem C. Cassio consuli mandari, responderunt Cassium Aquileiam indicto exercitu profectum per Illyricum in Macedoniam esse. ea res primo incredibilis visa, et pro se quisque credere Carnis forsitan aut Histris bellum inlatum. tum Aquileenses: nihil se ultra scire nec audere adfirmare, quam triginta

1. aetate. | haec gesta sunt *add. Kreyssig.* | 2. legati nomen *intercidit, nec, ut Sigonius putavit, Q. Mucius is esse potuit, qui ad obtinendam Ambraciam missus erat (cf. XXXXII, 67, 9.)* | cons. ommissus. | oppugnauiceremi- || amui, oppugnauit. Ceremiam vi *Madvig Em. L. p. 663,* oppugnauit. Creunium vi *G. F. Unger,* oppugnauit. eorum unum vi *Weissenborn in ed. Teubn.* | 3. adque. | omniaquaeis. | 4. concessitinopi || nione. | quecarnun || temcapmunitam. | 6. conplere. | opsidendo. | 8. reliq. || rat. | 9. cons. | 10. perinlyricum. | ligiones. | 11. madoniam. | 12. quiq. || rerentes. | 14. systrorum. | 16. cons. | 17. inlyricum. | macedoniamse || ea. | 20. nec audisse adfirmare *coni. Gütbauer p. 113.*

dierum frumentum militi datum et duces, qui ex Italia itinera
 9 in Macedoniam nossent, conquisitos abductosque. enimvero senatus
 indignari tantum consulem ausum, ut suam provinciam relin-
 queret, in alienam transiret, exercitum novo periculosoque itinere
 inter exterarum gentes duceret, viam tot nationibus in Italiam 5
 10 aperiret. decernunt frequentes, ut C. Sulpicius praetor tris ex
 senatu nominet legatos, qui eo die proficiscantur ex urbe et,
 quantum accelerare possint, Cassium consulem, ubicumque sit,
 11 persequantur; nuntient, ne bellum cum ulla gente moveat, nisi
 12 cum qua senatus gerendum censuerit. legati hi profecti M. Cor-
 nelius Cethegus, M. Fulvius, P. Marcius Rex. metus de consule
 atque exercitu distulit eo tempore muniendae Aquileiae curam.

1 II. Hispaniae deinde utriusque legati aliquot populorum in
 2 senatum introducti. ii de magistratum Romanorum avaritia
 superbiaque conquesti, nixi genibus ab senatu petierunt, ne se 15
 3 socios foedius spoliari vexarique quam hostes paterentur. cum
 et alia indigna quererentur, manifestum autem esset pecunias
 captas, L. Canuleio praetori, qui Hispaniam sortitus erat, negotium
 datum est, ut in singulos, a quibus Hispani pecunias
 repeterent, quinos recuperatores ex ordine senatorio daret patro- 20
 4 nosque, quos vellent, sumendi potestatem faceret. vocatis in
 curiam legatis recitatum est senatus consultum, iussique nominare
 5 patronos. quattuor nominaverunt, M. Porcium Catonem, P. Cor-
 nelium Cn. F. Scipionem, L. Aemilium L. F. Paulum, C. Sulpi-
 6 cium Gallum. cum M. Titinio primum, qui praetor A. Manlio 25
 M. Iunio consulibus in citeriore Hispania fuerat, recuperatores

1. quam. XXX. dierum (litt. e lineola recta perfossa) 4. periculoso, periculoso(que) Hertz in adn. crit. p. XXXV, Madvig (<et>periculoso v. d. ad marg. ed. Cur.) | 5. interceterasgē || tes. | ducere, corr. I. F. Gronovius. | 6. aperire, corr. I. F. Gronovius. | pr. tris. | 8. pos || sent, corr. Madvig Em. L. p. 664. | 9. necbel || lum. | nisicū || quae. | 10. censuerant (censuerat ed. Bas. 1531), corr. I. Perizonius. | hii (ii ed. Bas. 1531). | 11. cete || gus. | m. fulviusp̄m̄rex. | metu. | 12. adque. | 13. aliquod. | insenatu, corr. Sigonius. | 14. idemmagistratum. | 15. superbiaque || quaeconquesti. | 16. quamhos || tiis | patiantur, paterentur H. I. Müller* | 17. indignaq. || rerentur. | 18. canuleiōp̄r. | 20. recuperarent, recuperatores ed. Bas. 1531. | 22. recitatū || est. sc̄. | nominaret | 23. patro || nos. | 24. cn. f. scipiol. aemilium F. (hasta anterior litt. p lineola transversa deleta)m. paulū. corr. Pighius. | 25. quipr. a. manlio. | 26. m. iunio || consule.

egerunt. bis ampliatus, tertio absolutus est reus. dissensio inter
 7 duarum provinciarum legatos est orta; citerioris Hispaniae populi
 M. Catonem et P. Scipionem, ulterioris L. Paulum et Gallum
 Sulpicium patronos sumpserunt. ad recuperatores adducti a
 8 5 citerioribus populis P. Furius Philus, ab ulterioribus M. Matienus;
 ille Sp. Postumio Q. Mucio consulibus triennio ante, hic biennio 9
 prius L. Postumio M. Popilio consulibus praetor fuerat. gravis-
 simis criminibus accusati ambo ampliatiq; cum dicenda de 10
 10 Praeneste, Matienus Tibur exulatum abierunt. fama erat prohi-
 beri a patronis nobiles ac potentes compellare; auxitque eam 11
 suspicionem Canuleius praetor, quod ommissa ea re dilectum habere
 instituit, dein repente in provinciam abiit, ne plures ab Hispanis
 vexarentur. ita, praeteritis silentio oblitteratis, in futurum tamen 12
 15 consultum ab senatu Hispanis, quod impetrarunt, ne frumenti
 aestimationem magistratus Romanus haberet, neve cogeret vicen-
 sumas vendere Hispanos, quanti ipse vellet, et ne praefecti in
 oppida sua ad pecunias cogendas imponerentur.

III. Et alia novi generis hominum ex Hispania legatio 1
 20. venit. ex militibus Romanis et ex Hispanis mulieribus, cum
 quibus conubium non esset, natos se memorantes, supra quattuor 2
 milia hominum, orabant, ut sibi oppidum, in quo habitarent,
 daretur. senatus decrevit, uti nomina sua apud L. Canuleium 3

---

1. sumserunt, egerunt *Novák České mus. fil. VI, 43* (sumpserunt
*Vahlen, sed del. cum ante voces M. Titinio ephem. Austr. 1861 p. 260; quam
 coniecturam impugnavit Madvig Em. L. p. 664.*) | uis. | 2. estora. | popu-
 liq̄m.catonē. | 3. P. add. *H. I. Müller**. | 4. sū || serunt. | recipatores. |
 5. p. furius. | 6. sp̄. | consulib̄ | hincuiennioprius. | 7. c. popilio, *corr. ed.
 Bas. 1531.* | cons̄s. pr. fuerat. | 9. excusatioexi || lii. | 11. nobilis. | auxiad-
 que, auxitque *ed. Bas. 1531 (cf. Novák České mus. VI p. 43, H. I. Müller*)*,
 atque auxit *Hartel p. 32, adauxitque H. I. Müller olim ann. Berol. 1889 p.
 37.* | 12. canuleiuspr. | 13. abidine || replures (abiit, ne rei plures *coni. Novák
 Listy fil. 1883, sed cf. quae dixi**.) | 14. infuturumconsultamentum, *corr.
 Kreyssig, cf. Hartel p. 32* (in futurum consultum tamen *altera Kr. coni.,
 Hertz.*) | 17. hispa || nonisquantipseuellent, *corr. ed Bas. 1531* (Hispanos,
 nisi quanti ipsi vellent *Madvig in ed., sed cf. Weissenborn — H. I. Müller
 in adn. et G. Heraeus quaest. crit. Liv. p. 72.*) | 18. cogē || das. | 21. memorā || -
 tes. | 22. hominū || exhispaniaorabant. | 23. aput.

profiterentur eorumque, si quos manumisissent; eos Carteiam ad
 4 Oceanum deduci placere; qui Carteiensium domi manere vellent,
 potestatem fieri, uti numero colonorum essent, agro adsignato.
 Latinam eam coloniam esse libertinorumque appellari.

5 Eodem tempore ex Africa et Gulussa regulus, Masinissae 5
 filius, legatus patris, et Carthaginienses venerunt. Gulussa prior
 6 in senatum introductus et, quae missa erant ad bellum Mace-
 donicum a patre suo, exposuit, et, si qua praeterea vellent im-
 perare, praestaturum merito populi Romani est pollicitus et
 7 monuit patres conscriptos, ut a fraude Carthaginiensium caverent: 10
 classis eos magnae parandae consilium cepisse, specie pro Romanis
 et adversus Macedonas; ubi ea parata instructaque esset, ipso-
 rum fore potestatis, quem hostem aut socium habeant. hanc
 iniec ***

1 IV.* tis tantum extitit* pavorem ingressi castra, ostentantes 15
 capita, fecerunt, ut, si admotus extemplo exercitus foret, capi
 2 castra potuerint. tum quoque fuga ingens facta est; et erant,
 qui legatos mittendos ad pacem precibus petendam censerent;
 3 civitatesque complures eo nuntio audito in deditionem venerunt.
 quibus purgantibus sese culpamque in duorum amentiam con- 20
 ferentibus, qui se ultro ad poenam ipsi obtulissent, cum veniant
 4 dedisset praetor, profectus extemplo ad alias civitates, omnibus
 imperata facientibus, quieto exercitu pacatum agrum, qui paulo

1. proficerentur. | eorum || quesiquosmanumisissent eos, eorumque, si
 quos manumisissent; eos *Madvig Em. L. p. 664* (eorumque si quos manu-
 misisset, eos *ed. Bas. 1531*). | 3. potestatem fieri (atem fieri *in ras*). | ut in

numero *coni. Dobree*. | colonorum esset. | 4. eam coloniam fuisse, *corr. I. F.*

Gronovius; cf. de h. l. Mommsen Staatsr. III p. XIII adn. 1. | 5. gulussamaj-
 sinis || saeregulus filius (Gulussa, Masinissae regis filius *ed. Bas. 1531*),
corr. Kreyssig. | 6. cartaginienses. | 7. et missa q. erant ad, *corr. ed. Bas. 1531*
 (et <de iis>, quae missa erant ad *coni. Madvig Em. L. p. 665*). * | 8. explo-
 suit. | imperare N. | 9. merito p̄r. | et monuit et patres conscrip || ti. | 11.
 parā || dae. | coepisse specie. | 12. macedonia || subeaparata. | 14. in v. iniec
desin. fol. 82° codicis; deinde 4 quaterniones interciderunt. | 15. tistantum-
 extitit pauoringressi, tantum pavorem ingressi *ed. Bas. 1531*, tantum exinde
 pavorem ingressi *susp. Kreyssig*, tantum ex fiducia pavorem ingressi *M.*
Müller. | 16. capitacastra. | 17. fugad ingens. | 18. praecibus. | 20. quib || pur-
 gantibus. | 21. optulissent. | 23. que paulo.

ante ingenti tumultu arserat, peragravit. haec lenitas praetoris, 5
 qua sine sanguine ferocissimam gentem domuerat, eo gratior
 plebi patribusque fuit, quo crudelius avariusque in Graecia bella-
 tum et ab consule Licinio et ab Lucretio praetore erat. Lucre- 6
 5 tium tribuni plebis absentem contionibus adsiduis lacerabant,
 cum rei publicae causa abesse excusaretur; sed tum adeo vicina
 etiam inexplorata erant, ut is eo tempore in agro suo Antiati
 esset aquamque ex manubiis Antium ex flumine Loracinae duceret.
 id opus centum triginta milibus aeris locasse dicitur; tabulis 7
 10 quoque pictis ex praeda fanum Aesculapi exornavit. invidiam 8
 infamiamque ab Lucretio averterunt in Hortensium, successorem
 eius, Abderitae legati, flentes ante curiam querentesque oppidum
 suum ab Hortensio expugnatum ac direptum esse: causam ex- 9
 cidii fuisse urbi, quod, cum centum milia denarium et tritici
 15 quinquaginta milia modium imperaret, spatium petierint, quo
 de ea re et ad Hostilium consulem et Romam mitterent legatos.
 vixdum ad consulem se pervenisse, et audisse oppidum expu- 10
 gnatum, principes securi percussos, sub corona ceteros venisse.
 indigna ea senatui visa, decreveruntque eadem de Abderitis, quae 11
 20 de Coroneis decreverant priore anno, eademque pro contione
 edicere Q. Maenium praetorem iusserunt. et legati duo, C. Sem- 12
 pronius Blaesus Sex. Iulius Caesar, ad restituendos in libertatem
 Abderitas missi. iisdem mandatum, ut et Hostilio consuli et 13
 Hortensio praetori nuntiarent, senatum Abderitis iniustum bellum

1. ingē || ti. | 2. sinesan || guinem. | 3. a.uari || usque. | 5. adsi || dui-
 lacerabantcumreip. causa. | 7. erant || tutis. | ineoagro. | 8. essetquamque. |
 9. locoasse. | 11. infa || miamque (iam in ras). | auerterent, cf. G. Heraeus
 |||||
 l. l. p. 79. | 12. abderite. | antecuriā || . | quaerentesque. | 13. direptū || esse. |
 14. cumcentum. | tritici l. milia. | 15. impetraret. | petierint (sic etiam
 I. F. Gronovius) extat in cod., petierunt ed. Bas. 1531. | quodeare. | 16.
 legatosiixdumadcō || sulemseperuenissetaudisse (legatos. vixdum ad con-
 sulem se pervenisse, <cum> audisse Novák p. 210). | 17. oppidū || . | 18. per ||
 cussoscoronasubceterosuenis || seetaudisseindignesenatuiuisa || decreuerunt-
 quae, percussos, sub corona ceteros venisse. indigna ea (vel res) senatui
 visa decreveruntque I. F. Gronovius (percussos, sub corona ceteros venisse.
 ea accidisse indignis senatui visa decreveruntque Harant p. 259). | 19. que-
 coroneis, corr. ed. Bas. 1531. | 20. eandemquae. | 21. edicerequaemaenium || .
 | 22. Blesius. | 23. abderitis. | isdem. | 24. praetorinuntiantensena || tununtia-
 rentabderitisiniustū || .

inlatum, conquirique omnes, qui in servitute sint, et restitui in libertatem aecum censere.

1 V. Eodem tempore de C. Cassio, qui consul priore anno fuerat, tum tribunus militum in Macedonia cum A. Hostilio erat, querellae ad senatum delatae sunt, et legati regis Gallorum Cincibili venerunt. frater eius verba in senatu fecit, questus, Alpinorum populorum agros, sociorum suorum, depopulatum C. Cassium esse et inde multa milia hominum in servitutem abrupuisse. 2 sub idem tempus Carnorum Histrorumque et Iapydum legati venerunt: duces sibi ab consule Cassio primum imperatos, qui 3 in Macedoniam ducenti exercitum iter monstrarent; pacatum ab se tamquam aliud bellum gerendum abisse. inde ex medio regressum itinere hostiliter peragrasse fines suos; caedes passim rapinasque et incendia facta; nec se ad id locorum scire, propter 4 quam causam consuli pro hostibus fuerint. et regulo Gallorum 5 absentis et his populis responsum est, senatum ea, quae facta querantur, neque scisse futura, neque, si sint facta, probare. sed indicta causa damnari absentem consularem virum iniurium esse, 6 cum is rei publicae causa absit; ubi ex Macedonia redisset C. Cassius, tum, si coram eum arguere vellent, cognita re senatum 7 daturum operam, uti satisfiat. nec responderi tantum iis gentibus, sed legatos mitti, duos ad regulum trans Alpes, tres circa eos populos placuit, qui indicarent, quae patrum sententia 8 esset. munera mitti legatis ex binis milibus aeris censuerunt;

1. conquaeriquae. | 3. quicons. | 4. fueratcum || tribunismilitibusin.
 5. quaerellae. | cincibilitenuae || runt, Cincibili venerunt *ed. Bas. 1531*, Cincibili detulerunt *Harant p. 260, sed cf. Giltbauer p. 73.* | Cincibili venerunt fratres eius <duo. maior> verba *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 11.* | 6. insenatū || . | quaestus. | 7. populorū || agros. | depopulo || rumcassius. | 9. subidtempus, *corr. Kreyssig.* | histrorumquepydum, *corr. Drakenborch.* | 11. pacamtum. | 12. adaliudidbellum. | exmediocregressumhosti || literitinerereperagrasse. | 13. suosducespassim (suos; passim *ed. Bas 1531 f. recte*), suos; caedes passim *Kreyssig**. | 15. gallorū || absentis. | 16. senatuea. | 17. quaerantur. | 19. reip. | 20. c. cassiustu || si. | 21. tantū || iis. | 22. alpis. | 23. circa ceteros populos *susp. Vahlen.* | quindicarentq. || patrum. | 24. esse. | cē || sueruntduofratresregulishaec (censuerunt; duobus fratribus regulis haec *ed. Bas. 1531*), censuerunt; fratri reguli haec *Madvig Em. L. p. 666 adn. („fieri potest, ut Livius scripserit: fratri reguli, numeri nomen duo ex sequentibus huc tractum sit. Ita mox eorum univēse ad legatos referetur removebiturque subita duorum pro uno fratre mentio“)*, censuerunt; duobus fratribus reguli

fratri reguli haec praecipua, torques duo ex quinque pondo auri facti et vasa argentea quinque ex viginti pondo et duo equi phalerati cum agasonibus et equestria arma et sagula; et comitibus eorum vestimenta, liberis servisque. haec missa; illa pentibus data, ut denorum equorum iis commercium esset educendique ex Italia potestas fieret. legati cum Gallis missi trans Alpes C. Laelius, M. Aemilius Lepidus, ad ceteros populos C. Sicinius, P. Cornelius Blasio, T. Memmius.

VI. Multarum simul Graeciae Asiaeque civitatum legati Romam convenerunt. primi Athenienses introducti; ii se, quod navium habuerint militumque, P. Licinio consuli et C. Lucretio praetori misisse exposuerunt; quibus eos non usos frumenti sibi centum milia imperasse; quod, quamquam sterilem terram ararent, ipsosque etiam agrestes peregrino frumento alerent, tamen, ne deessent officio, confecisse; et alia, quae imperarentur, praestare paratos esse. Milesii nihil, quod praestitissent, memorantes, si quid imperare ad bellum senatus vellet, praestare se paratos esse polliciti sunt. Alabandenses templum Urbis Romae se fecisse commemoravere ludosque anniversarios ei divae instituisse; et coronam auream quinquaginta pondo, quam in Capitolio ponerent donum Iovi optimo maximo, attulisse, et scuta equestria trecenta; ea, cui iussissent, tradituros. donum ut in Capitolio ponere et sacrificare liceret, petebant. hoc et Lampsaceni, octoginta pondo coronam adferentes, petebant, comme-

haec *Madrig in ed., Hartel ephem. Austr. 1866 p. 11, censuerunt; <erant>* duo fratres reguli; <ii>s haec *Harant p. 260.* | 3. phalaerati. | armataut-sagula, arma et sagula *Madrig*, arma ac sagula *ed. Bas. 1531.* | 5. cf. de h. l. *Mommsen Staatsr. III, 1183.* | 7. alpis. | ·ē· | ·m· | 8. c. sicinius, Cn. Sicinius con. *Pighius ex XXXVII, 9, 8.* | 10. introductiipsequod. | 11. ·p· licinio. | 12. praetorio. | exposue || rint. | 13. arent, corr. *Nipperdey quaest. Caes. p. 84.* | 14. agrestis. | 15. etaliquae || imperarentur. | 16. milesii. | nihilpraestitissent, nihil, <quod>praestitissent *Madrig Em. L. p. 666, prob. Hartel p. 33* (nihil praestitisse *ed. Bas. 1531*, nihil praestitisse <se> *Hertz*, nihil praestitisse <se, quod nihil Romani imperasse>nt *Wochendorf*). | 17. praestaret || se. | 18. adlabā || denses. | 19. commemorave, commemoravere *Hertz, Gültbauer p. 67, Harant p. 260, commemoraverunt ed. Bas. 1531.* | ludosquae. | 20. etcoronaaurea. | 21. ioui. ō m̄. | 22. equestria CCC. | cui iussi essent con. *Harant p. 261.* | 23. poneretsacrificare. | hoc, hoc<et> *I. F. Gronovius*, hoc <etiam> *Weissenborn, Hertz* (<et> hoc *Drakenborch*). | lamsaceni LXXX ·pon||do.

morantes, discessisse se a Perseo, postquam Romanus exercitus in Macedoniam venisset, cum sub ditione Persei et ante Philippi
 9 fuissent. pro eo et quod imperatoribus Romanis omnia praestitissent, id se tantum orare, ut in amicitiam populi Romani recipere-
 10 rentur, et, si pax cum Perseo fieret, exciperentur, ne in regiam potestatem reciderent. ceteris legatis comiter responsum; Lampsa-
 cenos in sociorum formulam referre Q. Maenius praetor iussus. munera omnibus in singulos binum milium aeris data. Alabandenses scuta reportare ad A. Hostilium consulem in Macedoniam iussi.

10

11 Et ex Africa legati simul Carthaginensium et Masinissae venerunt: legati Carthaginensium tritici deciens centum milia et hordei quingenta indicantes se ad mare devecta habere, ut, quo
 12 senatus censuisset, deportarent; id munus officiumque suum scire minus esse quam pro meritis populi Romani et voluntate sua; 15
 sed saepe alias, bonis in rebus utriusque populi, se gratorum 13
 fideliumque socium muneribus functos esse. item Masinissae legati tritici eandem summam polliciti et mille et ducentos equites, duodecim elephantos; et si quid aliud opus esset, uti inperaret
 14 senatus: aequae propenso animo et ea et, quae ipse ultro pollicitus sit, praestaturum esse. gratiae et Carthaginensibus et regi actae, rogatique, ut ea, quae pollicerentur, ad Hostilium consulem in Macedoniam deportarent. legatis in singulos binum milium aeris munera missa.

20

1 VII. Cretensium legatis commemorantibus se, quantum sibi imperatum a P. Licinio consule esset sagittariorum, in Mace-

1. discessisse a perseo. | romano exerci || tu. | 4. in amici || tiampr. romani. | 6. potestatem recipere || tur, potestatem reciderent I. F. Gronovius (potestatem redigerentur Lamb. Bos, potestatem restituerentur Douiatius). | committere || possum lampsaecenos. | 7. praetoriussu. | 8. millium. | labandenses. | 9. hostilium. | 11. simul carthaginensium tritici, lacunam Creverius explevit, sed legati ante Carthaginensium tritici add. H. I. Müller*. | 13. hordei quingenta || ginta, corr. Sigonius cl. XXXVI, 4, 5. | 14. officiumq. || 15. promeritispr. | 16. populis egre gatorum. | (bonis in rebus < suis > dubiisque populi < Romani > se gratorum. olim coni. Novák Listy fil. 1883). | 17. fideliumq. || sociumque. | 18. et ceterae equites XII elephantos. | 19. opus esse. | 20. animo et quae, animo et ea > (vel < ea >) et quae H. I. Müller, animo ac quae ed. Bas. 1531*. | ipsa ultro. | 22. rogatique || ut ea quae pollicerentur || tur. | 23. deportaret. | 26. a publico Licinio || sule.

doniam misisse, cum interrogati non infitiarentur, apud Persea
 maiorem numerum sagittariorum *suorum* quam apud Romanos
 militare, responsum est, si Cretenses bene ac naviter destinarent
 potio³rem populi Romani quam regis Persei amicitiam habere,
 5 senatum quoque Romanum iis tamquam certis sociis responsum
 4 daturum esse. interea nuntiarent suis, placere senatui, dare
 operam Cretenses, ut, quos milites intra praesidia regis Persei
 haberent, eos primo quoque tempore domum revocarent.

Cretensibus cum hoc responso dimissis Chalcidenses vocati,
 10 quorum legatio ipso introitu movit, quod Micythion, princeps
 eorum, pedibus captus lectica est introlatus; ultimae necessitatis
 6 extemplo visa res, in qua ita adfecto excusatio valetudinis aut
 ne ipsi quidem petenda visa foret aut data petenti non esset.
 cum sibi nihil vivi relicum praeterquam linguam ad deplorandas
 7 patriae suae calamitates praefatus esset, exposuit civitatis primum
 15 suae benefacta et vetera et ea, quae Persei bello praestitissent
 ducibus exercitibusque Romanis; tum quae primo C. Lucretius
 8 in populares suos praetor Romanus superbe, avare, crudeliter
 fecisset; deinde quae tum cum maxime L. Hortensius faceret.
 20 quem ad modum omnia sibi, etiam iis, quae patiantur, tristiora,
 9 patienda esse ducant potius, quam fide decedatur, sic, quod ad
 Lucretium Hortensiumque attineret, scire tutius fuisse claudere
 portas quam in urbem eos accipere. qui exclusissent eos, Ema-
 10 thiam, Amphipolim, Maroneam, Aenum incolumes esse. apud se

1. inma || cedoniasemisisseticuminfitiati || noninterrogarenturaputper ||
 sea, corr. ed. Bas. 1531. | 2. suorum add. Harant p. 261. | quamaput. | 4. poti-
 orempr. | 5. senatumquoq. || romanumistamquamcertisso || cis. | 9. calciden-
 ses. | 10. introituoitquod, introitu movit (vel <omnes> movit), quod H. I.
 Müller (de verbo movere absolute ap. Liv. posito cf. Weissenborn — H. I. Müller
 ad V, 55, 1), introitu, ob id quod ed. Bas. 1531, Hertz, Madvig*. | micion,
 Micythion Bekker cl. XXXV, 38, 1, Gütbauer p. 67. | pri- || ceps. | 11. est in-
 trolatus, <omnes convertit>. Duker, Hertz, est introlatus, Madvig. | 12.
 uisares, uisa est Madvig ex coni. Drakenborch. | adfecta. | 14. relicuum. |
 linguas (num linguam esse? Madvig in adn. ed.)* | 17. tumqueprimo. | 18. p̄r.
 romanus. | superauerecrudeliterfecisse. | 19. quetum. | maxime. 1. | 20. eti-
 amis. | 21. quamsinedecedā || tursic, quam fide decedatur, sic Weissenborn,
 quam fide decedant, sic Kreyssig (quam se dedant Persi. ed. Bas. 1531). |
 22. hortensiumquae. | 23. quā || in. | quae exclusissent eos coni. Sigonius,
 qui exclusissent [eos] v.d. ad marg. Cur. | 24. ma || ronam. | aput.

templa omnibus ornamentis spoliata conpilataque; *spolia* sacrilegis C. Lucretium navibus Antium devexisse; libera corpora in servitutem abrepta; fortunas sociorum populi Romani direptas esse et cotidie diripi. nam ex instituto C. Lucreti Hortensium quoque in tectis hieme pariter atque aestate navales socios habere, et domos suas plenas turba nautica esse; versari inter se, coniuges liberosque suos, quibus nihil neque dicere pensi sit neque facere.

VIII. accersere in senatum Lucretium placuit, ut disceptaret coram purgaretque sese. ceterum multo plura praesens audivit, quam in absentem iacta erant; et graviore potentioresque accessere accusatores duo tribuni plebis, M. Iuventius Thalna et Cn. Aufidius. ii non in senatu modo eum lacerarunt, sed in contionem etiam pertracto multis obiectis probris diem dixerunt. senatus iussu Chalcidensibus Q. Maenius praetor respondit, quae bene meritis sese et ante et in eo bello, quod geratur, de populo Romano dicant, ea et scire vera eos referre senatum et perinde ac debeant grata esse. quae facta a C. Lucretio fierique ab L. Hortensio praetoribus Romanis querantur, ea neque facta neque fieri voluntate senatus quem non posse existimare, qui sciat bellum Persei et ante Philippo, patri eius, intulisse populum Romanum pro libertate Graeciae, non ut ea a magistratibus socii atque amici paterentur? litteras se ad L. Hortensium prae-

1. ornamentis || conpilataspoliataquesacrilegiis, ornamentis spoliata conpilataque; <spolia> sacrilegis *scripsi**, ornamentis spoliata; conpilataque sacrilegiis *Weissenborn*, ornamentis conpilata; spoliaque sacrilegii *I. F. Gronovius, Madvig*, ornamentis conpilata spoliataque; <spolia> sacrilegi eius *Hertz*, ornamentis conpilata spoliataque; <rapinas> sacrilegis *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 261* (sacrilegis *prob. etiam Gütbauer p. 114*). | 2. liberacorporaliberatain, libera corpora in *ed. Bas. 1531*, libera corpora lacerata in *Gütbauer p. 115*, libera corpora verberata in *Harant p. 261*.* | 3. so || ci-orumpr̄. | 4. cotidie || die. | 5. adque. | nautalis. | 6. se *del. Freinsheim*. | 7. nihilnequedicerepensisineq || facerem, *corr. Sigonius*. | 9. ceterū || multopluraqpraesens || audiuit. | 11. duotr̄. pl. m. || iuventiustalna, *corr. Sigonius*. | 12. in-senatum. | 13. senatu. | 14. cal || cidensibusquemaenius. | quebene. | 15. de || pr̄. | 17. gratiaesse. | factac. lucretio || fieriqueablucetiohortensio *prope* || toribus, *corr. ed. Bas. 1531*. | 18. quaerantur. | 19. fievoluntates || senatus. | 20. Persi *ed. Bas. 1531, I. F. Gronovius, Perseo D. Heinsius*. | patriaeius. | 21. amagistratibusut || sociatqueamici (a magistratibus sociis atque amicis *ed. Bas. 1531*) a magistratibus socii atque amici *I. F. Gronovius, Hertz*, a magistratibus suis socii atque amici *Duker, Madvig Em. L. p. 666**. | 22. l. hortensiumpr̄.

torem daturus esse, quae Chalcidenses querantur acta, ea senatui non placere; si qui in servitutem liberi venissent, ut eos *conquirendos* primo quoque tempore restituendosque in libertatem, curaret; sociorum navalium neminem, praeter magistros, in hospitia deduci aequum censere. haec Hortensio iussu senatus scripta. munera binum milium aeris legatis missa, et vehicula Micythioni publice locata, quae eum Brundisium commode perveherent. C. Lucretium, ubi dies, quae dicta erat, venit, tribuni ad populum accusarunt, multamque deciens centum milium aeris dixerunt. comitiis habitis omnes quinque et triginta tribus eum condemnarunt.

IX. In Liguribus eo anno nihil memorabile gestum. nam nec hostes moverunt arma, neque consul in agrum eorum legiones induxit; et, satis explorata pace eius anni, milites duarum legionum Romanarum intra dies sexaginta, quam in provinciam venit, dimisit. sociorum nominis Latini exercitu mature in hiberna Lunam et Pisas deducto ipse cum equitibus Galliae provinciae pleraque oppida adiit.

Nusquam alibi quam in Macedonia bellum erat. suspectum tamen Gentium, Illyriorum regem, habebant. itaque et octo naves ornatas a Brundisio senatus censuit mittendas ad C. Furium legatum Issam, qui cum praesidio duarum Issensium navium insulae praeerat; duo milia militum in eas naves sunt inposita, quae M. Raecius praetor ex senatus consulto in ea parte Italiae, quae obiecta Illyrico est, conscripsit; et consul Hostilius Ap. Claudium in Illyricum cum quattuor milibus peditum misit,

1. calchidensesquaeran || tur. | 2. uteosconprimoquoque tempo || re, *corr. ed. Bas. 1531* (cf. cap. 4, 13), ut eos primo quoque tempore conquirendos *Kreyssig*. | 6. millium. | 7. micioni (cf. cap. 7, 5.) | publicae. | quae (i supra scriptum del.) | 10. et ·XXX. trib' || cumcondemnarunt. | 12. inligurib'. | anno *add. ed. Bas. 1531*. | nã || nec. | 13. neq. || consulumagrum. | 15. dies LX · | 18. ad || id. | 20. tã || et, tamen *Hartel p. 33, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 37*, tamen et *ed. Bas. 1531*. | inlyriorum. | habebat. | nauis. | 21. abrundisiossenatus. | itaque X et octo naves *coni. Weissenborn*. | 23. praeerant-miserunt, praeerat *ed. Bas. 1531*, praeerat, ** miserunt *Weissenborn in ed. Teubn.* | dua milia. | inpo || sitaq. | m. reciusp̄r. exs̄c̄., *corr. Kreyssig* (inposita, quae Q. Maenius praetor ex senatusconsulto *ed. Bas. 1531*.) | 25. queobiectainlyricoest. | appium. | 26. ininlyricumquat || tuormilibus, *corr. ed. Bas. 1531*.

7 ut accolas Illyrici tutaretur. qui non contentus iis, quas adduxerat, copiis auxilia ab sociis conrogando ad octo milia hominum *ex* vario genere armavit, peragrataque omni ea regione ad Lychnidum Dassaretiorum consedit.

1 X. Haud procul inde Uscana, oppidum finium plerumque 5
 Persei, erat. decem milia civium habebat et modicum custodiae
 2 causa Cretensium praesidium. inde nuntii ad Claudium occulti
 veniebant, si propius copias admovisset, paratos fore, qui proderent urbem. et operae pretium esse: non se amicosque tantum, sed etiam milites praeda expleturum. spes cupiditati ad- 10
 mota ita occaecavit animum, ut nec *ex* iis, qui venerant, quemquam retineret, nec obsides, pignus futuros, afore fraudem agenda rei, posceret, nec mitteret exploratum, nec fidem acciperet.
 die tantum statuta profectus a Lychnido, duodecim milia ab
 4 urbe, ad quam tendebat, posuit castra. quarta inde vigilia signa 15
 movit mille ferme ad praesidium castrorum relictis. incompoti, longo agmine effusi, infrequentes, cum nocturnus error dissiparet,
 5 ad urbem pervenerunt. crevit nelegentia, postquam neminem

1. inlyricitutarentur, *corr. I. Perizonius.* | (*Harant p. 261 h. l. ita legendum ac distinguendum esse putat: senatus censuit mittendas ad C. Furium legatum — Issam, qua cum praesidio . . . insulae praeerat, missae sunt; duo milia militum . . . conscripsit; — et consul. Sed cf. Hartelium p. 33.*) | *co~ || tentusis.* | 2. ad u III. || milia. | 3. uariogenera, <ex> vario genere *Madvig Em. L. p. 667, varii generis Duker.* | omniaea. | 4. lycidinum, *Lycnidum ed. Bas. 1531, corr. Sigonius.* | 5. uscana-oppi || dumfiniumpleriqueperseii (*prior hasta litterae p rep.*) erat, Uscana oppidum finium plerumque Persei erat (*fuerat Madvig ed. Bas. 1531, Madvig (de interpunctione, quam adhibui, cf. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 38), Uscana; oppidum finium plerique Persei ferunt (Madvig apices perseiferat in cod. extare opinatus erat) Hartel p. 34, [Uscana] oppidum finitimum Illyrico Perseus firmaverat idem olim ephem. Austr. 1866 p. 12, Uscana oppidum finitimum imperio Persei erat Weissenborn, Uscana oppidum finium imperii Persei erat (aberat Novák) Harant p. 262, Novák Listy fil. 1883*.*) | 6. X. milia. | 7. nuntiis. | 8. foret. | 9. praetium. | nō || se. | 10. praedam. | specupi || ditatis. | 11. ocecauitanimū || necutisqui. | uenerunt, venerant *I. F. Gronovius ed. 1665.* | 12. opsides. | afoetofraudem (*furto et fraude ed. Bas. 1531, afore furtum et fraudem coni. Weissenborn*), *corr. Bekker, de erroris origine cf. G. Heraeus Quaest. crit. Liv. p. 81.* | in agenda re aut ab agenda re susp. *Madvig in adn. ed.* | 14. alygdino. | 17. dissiparetur. | 18. nelegentia, nelegentia *ed. Bas. 1531 (cf. Georges Wortf. p. 449,*

armatum in muris viderunt. ceterum, ubi primum sub ictu teli fuerunt, duabus simul portis erumpitur; et ad clamorem erumpentium ingens strepitus e muris ortus ululantium mulierum cum crepitu undique aeris, et incondita multitudo turba inmixta servili 5 variis vocibus personabat. hic tam multiplex undique obiectus 6 terror effecit, ne sustinere primam procellam eruptionis Romani possent. itaque fugientes plures quam pugnantem interempti sunt; vix duo milia hominum cum ipso legato in castra perfugerunt. 7 quo longius iter in castra erat, eo plures fessos consecrandi 10 hostibus copia fuit. ne moratus quidem in castris Appius, ut suos dissipatos fuga colligeret, quae res palatis per agros saluti fuisset, ad Lychnidum protinus reliquias cladis reduxit.

XI. Haec et alia haud prospere in Macedonia gesta ex 1 Sex. Digitio tribuno militum, qui sacrificii causa Romam venerat, 15 sunt audita. propter quae veriti patres, ne qua maior ignominia 2 acciperetur, legatos in Macedoniam M. Fulvium Flaccum et M. Caninium Rebilum miserunt, qui conperta, quae agerentur, referrent; et ut A. Atilius consul comitia consulibus rogandis ita 3 ediceret, uti mense Ianuario confici possent, et ut primo quoque 20 tempore in urbem rediret. interim M. Raecio praetori mandatum, 4 ut edicto senatores omnes ex tota Italia, nisi qui rei publicae causa abessent, Romam revocaret: qui Romae essent, ne quis 5 ultra mille passuum ab Roma abesset. ea, uti senatus censuit, sunt facta. comitia consularia ante diem quintum Kal. Febru- 6

Stolz hist. Gr. p. 261.) | 1. armatum^m || muris. | ictu, iactu *ed. Bas. 1531*, ictu *Drakenborch.* | 3. strepitusque^m aeris. | 4. servilii. | 6. effecit. | 7. qua^m || pugnantem. | 9. eos || pluris. | consecrando. | 10. quide^m || in. | utuoss dissipatos. | 11. colligeret. | 12. ad lycidum. | 13. exdigi || tiosextopr. miliaquisacrificiiscan || sa, *corr. ed. Bas. 1531.* | 14. uenerunt. | 15. neque || maior (ne quae maior *ed. Bas. 1531*), *corr. A. Perizonius.* | 16. m. furium, *corr. ed. Bas. 1535 (cf. Gütbauer p. 46.)* | et. m. caniniumrebellumise || runtquaecumconperta, *corr. ed. Bas. 1531.* | 18. a. atiliusco^m || sul (A. Hostilius consul *ed. Bas. 1531*), *cf. Madvig Em. L. p. 667.* | rogandis, subrogandis *ed. Bas. 1531.* | 19. edicere. | ianuariocomitiapossent, Ianuario confici possent *Madvig l. l., prob. Mommsen Staatsr. III p. 1179*, Ianuario comitia <haberi> possent *ed. Bas. 1531*, Ianuario comitia essent *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 261*, Ianuario committi possent *Seuffert**. | quoqueprimo. | 20. interi^m || m. recipr. | 21. qui || reip. | 22. reuo || carent. | 24. consulariaad. u. kal. sep. || fuere, *corr. Sigonius (a. d.) et Pighius (Kal. Feb.)*

arias fuere. creati consules sunt Q. Marcius Philippus iterum et
 7 Cn. Servilius Caepio. post diem tertium praetores sunt facti
 C. Decimius, M. Claudius Marcellus, C. Sulpicius Gallus, C. Mar-
 8 cius Figulus, Ser. Cornelius Lentulus, P. Fonteius Capito. desig-
 natis praetoribus praeter duas urbanas quattuor provinciae sunt
 9 decretae: Hispania et Sardinia et Sicilia et classis. legati ex
 Macedonia exacto admodum mense Februario redierunt. hi, quas
 res ea aestate prospere gessisset rex Perseus, referebant, quan-
 tusque timor socios populi Romani cepisset tot urbibus in pote-
 10 statem regis redactis. exercitum consulis infrequentem commea-
 tibus vulgo datis per ambitionem esse; culpam eius rei consulem
 11 in tribunos militum, contra illos in consulem conferre. ignomi-
 niam Claudii temeritate acceptam elevare eos patres accusaverunt,
 quia perpauca Italici generis et magna *ex parte* tumultuario
 12 dilectu conscriptos ibi milites amissos referebant. consules desig-
 13 nati ubi primum magistratum inissent, de Macedonia referre ad
 senatum iussi; destinataeque provinciae iis sunt Italia et Macedo-
 nia.

13 Hoc anno intercalatum est: tertio die post Terminalia kalen-
 dae intercalariae fuere. inter sacerdotes eo anno mortuus est 20

1. cons. | 2. q. servilius || cepio, corr. *Sigonius*. | p̄r. sunt || facti. |
 3. m. claudius. | m. sulpicius, corr. *Sigonius*. | 4. serg. cor. lentulus, corr.
ed. Bas. 1535 (cf. *Gülbauer p. 46.*) | 5. urbanas! (prior hasta litt. p del.) || -
 quattuor. | 9. soci || ospr. | 10. co~ || sulis. | commeatib' || uulgo. | 11. ambitio-
 rem. | cul || pameiusreiconsulemintribunos || militumcontraillosinconsulē || -
 intribunosmilitumcontraillosi~ || consulemconferri. | 13. acceptameleua || reeos-
 patresacceperunt, acceptam elevare eos patres accusaverunt (accusarunt
Gülbauer postea p. 114) *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 13*, acceptam elevare
 pos<t aput> patres occeperunt *H. I. Müller Symbol. II., p. 18*, acceptam
 elevari eo patres acceperunt *Madvig Em. L. p. 668* (cf. *Füchner Lex. L. p.*
282), acceptam elevare eos patres censuerunt *Hertz*, acceptam elevare eos
 patres <laeti> acceperunt *Weissenborn*. | 14. quiperpauca (prob. *Gülbauer*
l. l.), quia perpauca *Hartel acad. 1888 p. 35*, quod perpauca *Madvig*,
Hartel. ephem. l. l., quippe perpauca *Weissenborn*, *Hertz*, quippe paucos *H. I.*
Müller (verba patres acceperunt qui expungenda videbantur *Freinshemio*,
I. F. Gronovio, cf. *Drakenborchium ad h. l.*) | 14. magnatumultuario, corr.
ed. Bas. 1531. | 15. referebant delendum vid. *I. F. Gronovio*. | 17.
 destinate || q. prouinciaessunt. | 20. intercalaria, intercalariae *Weissenborn*
 (intercalares *ed. Bas. 1531.*) | cf. de h. l. *Mommsen Chronol. p. 20.* |
 in || sacerdotes, inter sacerdotes *coni. L. Th. Gronovius*. | intraeum -

L. Flamininus** pontifices duo decesserunt, L. Furius Philus et C. Livius Salinator. in locum Furii T. Manlium Torquatam, in Livi M. Servilium pontifices legerunt.

XII. Principio insequentis anni cum consules novi Q. Mar-
 5 cius et Cn. Servilius de provinciis rettulissent, primo quoque
 tempore aut comparare eos inter se Italiam et Macedoniam aut
 sortiri placuit; priusquam id sors cerneret, in incertum, ne quid 2
 gratia momenti faceret, in utramque provinciam, quod res desi-
 deraret supplementi decerni. — *decernunt* in Macedoniam pedi- 3
 10 tum Romanorum sex milia, sociorum nominis Latini sex
 milia, equites Romanos ducentos quinquaginta, socios trecen-
 tos; — veteres milites dimitti, ita ut in singulas Romanas legi- 4
 ones ne plus sena milia peditum, treceni equites essent. alteri 5
 consuli nullus certus finitus numerus civium Romanorum, quem
 15 in supplementum legeret. id modo finitum, ut duas legiones
 scriberet, quae quina milia peditum et ducenos haberent, equites
 trecenos. Latinorum maior quam collegae decretus numerus, 6
 peditum decem milia et sescenti equites. quattuor praeterea
 legiones scribi iussae, quae, si quo opus esset, educerentur. tri- 7
 20 bunos iis, non permissum ut, consules facerent: populus creavit.
 sociis nominis Latini sexdecim milia peditum et mille equites 8
 imperati. hunc exercitum parari tantum placuit, ut exiret, si quo
 res posceret. Macedonia maxime curam praebat. in classem 9
 mille socii navales cives Romani libertini ordinis, ex Italia quin-

---

annum suspectum *Madvigio Em. L. p. 668*, tres eo anno *idem olim conii.*, eo
 anno *scripsi**. | mortuusest, mortui *ed. Bas. 1531*, mortui sunt *Hertz.* | 1.
 1. flaminius, *corr. Sigonius (qui scripsit Flamininus<augur>, post quae verba*
haec fere Madvigio excidisse videntur: <in cuius locum cooptatus est (prae-?)
Flamininus>.) | et · c · iuniussalinator, *corr. ed. Bas. 1531.* | 2. · t · manlium. |
 3. · m̄ · servilium. | 4. coss̄. nouii. q. marciuset. q. ser || uilius. | 6. compa || re. |
 autmacedoniam. | 7. priusqua~ || idsorscernens. | 8. provinciamaquod. | 9. de-
 cernunt · *add. H. I. Müller (decreverunt add. Madvig Em. L. p. 669.)* |
 10. lati || ni · u · milia. | 11. romanos · CCL · | socios · CCC · | 13. CCC · e-
 quites. | altericoūs. nulli. | 14. queinsupplementum. | 16. et ducentenos. |
 17. peditū || latinorum, *corr. I. F. Gronovius.* | 18. · X · mi || liaet · ac · equi-
 tes. | 19. iussaequesi. | tribunosis, tribunos his *I. F. Gronovius*, tribunos
 mil. *Sigonius.* | 21. XU · millia. | 22. imperiti. | exiretusi. | 23. curaprae || -
 bebatinclassemcuraillesociina || ualescuesr. libertini.

genti scribi iussi; totidem ut ex Sicilia scriberentur; et cui ea provincia evenisset, mandatum, ut eos in Macedoniam, ubicum-
 10 que classis esset, deportandos curaret. in Hispaniam tria milia peditum Romanorum in supplementum, trecenti equites decreti. finitus ibi quoque in legiones militum numerus, peditum quina
 11 milia duceni et treceni equites. et sociis imperare praetor, cui Hispania obvenisset, iussus quattuor milia peditum et trecentos equites.

1 XIII. Non sum nescius ab eadem necegentia, quia nihil deos portendere vulgo nunc credant, neque nuntiari admodum
 2 ulla prodigia in publicum neque in annales referri. ceterum et mihi, vetustas res scribenti, nescio quo pacto anticus fit animus, et quaedam religio tenet, quae illi prudentissimi viri publice suscipienda censuerint, ea pro indignis habere, quae in meos
 3 annales referam. Anagnia duo prodigia eo anno sunt nuntiata,
 4 facem in caelo conspectam, et bovem feminam locutam; *eam* publice ali. Menturnis quoque per eos dies caeli ardentis species
 5 adfulserat. Reate imbri lapidavit. Cumis in arce Apollo triduum ac tres noctes lacrimavit. in urbe Romana duo aeditui nuntiarunt, alter in aede Fortunae anguem iubatum a conpluribus
 6 visum esse, alter in aede Primigeniae Fortunae, quae in colle est, duo diversa prodigia, palmam in area enatam, et sanguine
 7 interdium pluisse. duo non suscepta prodigia sunt, alterum, quod in privato loco factum esset, — palmam enatam in inpluvio suo

1. quingenti loci indole a Dukero perspecta add. Krejssig. | iussit. | scriberetur. | 2. in Macedoniam <aut> ubicumque coni. Duker. | 3. cladis-
 esset. | 4. insu || plementum. | CCC· equites. | 6. milia || treceniet · XXX·
 equites, corr. Drakenborch. | im || peraret. | 7. obue || nisset. iussus · IIII· milia. |
 et CCC. equites. | 9. nonesum. | necegentia. | qua, quia Madvig Em. L. p. 669*. | 10. credunt coni. I. F. Gronovius. | 11. nulla, ulla corr. I. F. Gronovius. | inpublicumquein. | 12. rescribenti. | a~ || ticus. | antimus. | 13. quaedamregio. | publicaesuscipiendo. | 14. dignis, <in>dignis corr. Crévier. | 16. publicaicali, <eam> publice ali Hullemanus, Madvig, Em. L.-p. 670, Fugner Lex. L. p. 947, <ac> publice ali olim Weissenborn. | 17. mentum || is (Minturnis ed. Bas. 1531). | speciem. | 18. effulserat coni. I. F. Gronovius. | 19. trisnocti (i ex corr.) s. | editaui. | 20. anguē || iuuatum. | 21. alternaedeprimigenae, corr. I. F. Gronovius (cf. Preller-Jordan Mythol. Rom. II, 183, Wissowa p. 209.) | quaeincolleestduodiuersapro || digiaquaeincollecmpalmamin || aerenatam, corr. ed. Bas. 1531. | 24. in add. I. F. Gronovius.

T. Marcius Figulus nuntiabat —, alterum, quod in loco peregrino: Fregellis in domo L. Atrii hasta, quam filio militi emerat, interdium plus duas horas arsisse, ita ut nihil eius ambureret ignis, dicebatur. publicorum prodigiorum causa libri a decemviris aditi: 7
 5 quadraginta maioribus hostiis quibus diis consules sacrificarent ediderunt, et uti supplicatio fieret, cunctique magistratus circa 8
 omnia pulvinaria victimis maioribus sacrificarent, populusque connotatus esset. omnia, uti decemviri praeierunt, facta.

XIV. Censoribus deinde creandis comitia edicta sunt. petie- 1
 10 runt censuram principes civitatis, C. Valerius Laevinus, L. Postumius Albinus, P. Mucius Scaevola, M. Iunius Brutus, C. Claudius Pulcher, Ti. Sempronius Gracchus. hos duos censores creavit 2
 populus Romanus. cum dilectus habendi maior quam alias propter Macedonicum bellum cura esset, consules plebem apud senatum 3
 15 accusabant, quod [et] iuniores non responderent. adversus quos 8
 C. Sulpicius et M. Claudius praetores plebis causam egerunt: non consulibus, sed ambitiosis consulibus dilectum difficilem esse; neminem invitum militem ab iis fieri. id ut ita esse scirent et 4
 patres conscripti, praetores se, quibus vis imperii minor et auctoritas esset, dilectum, si ita senatui videretur, perfecturos esse. 20
 id praetoribus magna patrum *approbatione*, non sine suggilla- 5

1. nū || tiatbat. | 2. luciatri. | aemerat. | 3. duasoras. | 4. fort. ab decemviris H. I. Müller*. | aditi XL. (libris decemviri aditis quadraginta I. F. Gronovius.) | 5. hostibus, corr. ed. Bas. 1531. | diis, dis Weissenborn. | 6. etutdideruntutisu || plicatio, ediderunt et uti supplicatio I. F. Gronovius (et addiderunt, uti supplicatio ed. Bas. 1531.) | 8. uti X. viri praeierun't (sic), praeceperunt Duker (potius praeceperant Madvig in adn. ed.), praedixerunt Kreyssig. | 9. censorib'. | edictas || uN. | 10. leuinus. | 1. postu || mius, Sp. Postumius Hertz. | 11. . p . mucius. | . c . || iunius, corr. Sigonius. | 12. pulcer. | . t . sempronius, hic et postea § 6 corr. ed. Bas. 1535 (cf. Güllbauer p. 46.) | ce~ || sorescreauitp̄r. | 13. dilectushabe~ || dimaiorquamaliasproptermace || donicibellicuramesse, corr. ed. Bas. 1531 (dilectus habendus maior quam alias propter Macedonicum belli curam esset Harant p. 262.) | 14. aput. | 15. et inclus. I. F. Gronovius, cf. Madvig Em. L. p. 670. | 16. et. m. clau || diusp̄r. (et M. Claudius tribuni ed. Bas. 1531.) | 18. abisfie || ri. | idutitautesse, id ut ita esse Kreyssig, cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 262 (id ita ut esse ed. Bas. 1531.) | etpatres || c., et patres conscripti ed. Bas. 1531, patres conscripti Madvig, sed cf. Vahlen l. l. | 19. praetoresetquibusuis, praetores se, quibus vis Harant p. 263, praetores, quibus et vis ed. Bas. 1531. | 21. approbatione add. Kreyssig, consensione Sigonius, voluntate Madvig.

tione consulum mandatum est. censores, ut eam rem adiuvent, ita in contione edixerunt: legem censui censendo dicturos esse, ut praeter commune omnium civium ius iurandum haec adiurarent: 6 „tu minor annis sex et quadraginta es tuque ex edicto C. Claudi Ti. Semproni censorum ad dilectum prodisti et, quotienscumque 5 dilectus erit, quamdiu hi censores magistratum habebunt, si miles 7 factus non eris, in dilectum prodibis? 4 item, quia fama erat, multos ex Macedonicis legionibus incertis commeatibus per ambitionem imperatorum ab exercitu abesse, edixerunt de militibus P. Aelio C. Popilio consulibus postve eos consules in Macedo- 10 niam scriptis, ut, qui eorum in Italia essent, intra dies triginta, censi prius apud sese, in provinciam redirent; qui in patris aut 9 avi potestate essent, eorum nomina ad se ederentur. missorum quoque causas sese cognituros esse; et quorum ante emerita stipendia gratiosa missio sibi visa esset, eos milites fieri iussuros. 15 10 hoc edicto litterisque censorum per fora et conciliabula dimissis tanta multitudo iuniorum Romam convenit, ut gravis urbi turba insolita esset.

1 XV. Praeter dilectum eorum, quos in supplementum mitti oportebat, quattuor a C. Sulpicio praetore scriptae legiones sunt, 20 2 intraque undecim dies dilectus est perfectus. consules deinde sortiti provincias sunt. nam praetores propter iurisdictionem 3 maturius sortiti erant. urbana C. Sulpicio, peregrina C. Decimio

2. in contione meduxerunt. | censuicē || sendo. | 3. co || mune. | adiurarent, adigerent *coni. G. F. Unger.* | 4. sexet · XL · estusque. | 5. t. semproni, v. § 1. | proditiet, prodisti et *Madvig Em. L. p. 670*, prodibis et *Duker, Weissenborn in ed. Teubn., Hertz (prodito: et ed. Bas. 1531.)* | 6. quac-hicensesma || gistratum, quamdiu hi censesores magistratum *Weissenborn*, quoad hi censesores magistratum *Harant p. 263, H. I. Müller*, cum (quum *Ursinus*) hi censesores magistratum *Ursinus, Madvig* (quem hic censesores magistratum *ed. Bas. 1531*, quem his censoribus magistratus *I. F. Gronovius, Hertz**.) | 7. indilectu, in dilectum *Sigonius, Kreyssig, Madvig l. l.** | prouidebis || ite'quia. | 9. imperatoris *susp. Drakenborch, Weissenborn.* | dixerunt. | 10. C. Popilio *add. ed. Bas. 1531.* | cōss. | eoscos. (*h. l. sic!*) | 11 ut qui || eorumquini. | dies · XXX · cons. prius. | 12. apud. | 13. nomine || ad-sederentur. | 15. uisaeeseteos. | iussouros. | 16. fora (*o in ras?*) | 19. prae || terdilectu. | 20. quattuora · c. sulpiciopr. | legiones. || sunt (*fort. legiones [sunt], cf. XXV, 3, 7*.*) | 22. provincias [sunt] *Fügner, cf. H. I. Müller ann. Berol. 1896 p. 14.*

obtigerat; Hispaniam M. Claudius Marcellus, Siciliam Ser. Cornelius Lentulus, Sardiniam P. Fonteius Capito, classem C. Marcius Figulus erat sortitus. consulum Cn. Servilio Italia, Q. Marcio Macedonia obvenit; Latinisque actis Marcius extemplo est profectus. Caepione deinde referente ad senatum, quas ex novis legionibus duas legiones secum in Galliam duceret, decrevere patres, ut C. Sulpicius M. Claudius praetores ex iis, quas scripsissent, legionibus, quas videretur, consuli darent. indigne patiens praetorum arbitrio consulem subiectum, dimisso senatu ad tribunal praetorum stans postulavit, ex senatus consulto destinarent sibi duas legiones. praetores consulis in eligendo arbitrium fecerunt.

Senatum deinde censores legerunt: M. Aemilius Lepidus princeps ab tertiis iam censoribus lectus. septem ex senatu eiecti sunt. in censu accipiendo populi milites ex Macedonico exercitu, qui quam multi abessent ab signis census docuit, in provinciam redire cogebant; causas de stipendiis missorum cognoscebant, et cuius nondum iusta missio visa esset, ita iusiurandum exigebant „ex tui animi sententia, tu ex edicto C. Claudii Ti. Semproni censorum in provinciam Macedoniam redibis, quod sine dolo malo facere poteris?“

XVI. In equitibus recensendis tristis admodum eorum atque aspera censura fuit: multis equos ademerunt. in ea re cum equestrem ordinem offendissent, flammam invidiae adiecere edicto, quo edixerunt, ne quis eorum, qui Q. Fulvio A. Postumio censoribus publica vectigalia aut ultro tributa conduxissent, ad

1. ser. g. cornelius. | 3. consulumqueservilioitalia || c. marcio (i del.)-macedoniaobuenit. | 5. cepione. | adsenatu. | 6. i~ || galliam. | 7. p̄r. ex his. | 8. quasviderentur. | 9. patiente, patiens I. F. Gronovius (patiens se Heusinger.) | co~ || sulemsubductumdemissose non || ad. | 10. exsc̄. | 11. consulinegando (consuli in eligendo ed. Bas. 1531), corr. I. F. Gronovius. | 12. fecerunt. | 14. lectuseptemensenatuelec || tisunt. (vulg. e senatu, ex senatu H. I. Müller*.) | 15. incensum. | 16. quicquamulti. | 17. redire add. Kreyssig | stipendis, <de> stipendiis Hartel p. 36, Harant p. 263, [stipendiis] vel <ut emeritis> stipendiis H. I. Müller (stipendiis <emeritis> I. F. Gronovius, stipendiis <nondum emeritis> Crévier). | 18. iusiurandū || adigebant, ius iurandum exigebant H. I. Müller ann. Berol. 1895 p. 61 et*. | 19. . t . semproni, corr. ed. Bas. 1535 (cf. Giltbauer p. 46). | 20. cē || soriaminprovinciam | 22. eorū || adque. | 24. flā || mam. | 25. quique || fulvio. | 26. conduxisse

hastam suam accederet, sociusve aut adfinis eius conductionis
 3 esset. saepe id querendo veteres publicani cum impetrare ne-
 quisserit ab senatu, ut modum potestati censoriae inponerent,
 tandem tribunum plebis P. Rutilium, ex rei privatae contentione
 4 iratum censoribus, patronum causae nancti sunt. clientem eius 5
 libertinum parietem in Sacra via adversus aedes publicas demo-
 5 liri iusserant, quod publico inaedificatus esset. appellati a pri-
 vato tribuni. cum praeter Rutilium nemo intercederet, censores
 ad pignera capienda miserunt, multamque pro contione privato
 6 dixerunt. hinc contentione orta cum veteres publicani se ad 10
 tribunum contulissent, rogatio repente sub unius tribuni nomine
 7 promulgatur, quae publica vectigalia aut ultro tributa C. Clau-
 dius et Ti. Sempronius locassent, ea rata locatio ne esset: ab
 integro locarentur, et ut omnibus redimendi et conducendi pro-
 8 miscue ius esset. diem ad [eius] rogationem concilio tribunus 15
 plebis dixit. qui postquam venit, ut censores ad dissuadendum
 processerunt, Graccho dicente silentium fuit; cum Claudio ob-
 9 streperetur, audientiam facere praeconem iussit. eo facto avo-
 catam a se contionem tribunus questus et in ordinem se coactum
 10 ex Capitolio, ubi erat concilium, abiit. postero die ingentes 20
 tumultus ciere. Ti. Gracchi primum bona consecravit, quod in
 multa pignoribusque eius, qui tribunum appellasset, intercessioni
 11 non parendo, se in ordinem cogisset; C. Claudio diem dixit,
 quod contionem ab se avocasset; et utrique censori perduellionem
 se iudicare pronuntiavit, diemque comitiis a C. Sulpicio praetore 25

2. quaeren || do. | nequisset. | 4. tā || demtř. pl. utilium, corr. *Sigonius*
 (tandem tr. pl. Rutilium ed. *Bas.* 1531). | contentionem. | 5. cliē || tem, clientem
 <eius> *I. F. Gronovius*, cf. *Madvigium in adn. ed**. | 8. praeterutilium. |
 10. hic || contentione. | 12. promulgatus. | aut add. *Walch Em. L. p. 172.* |
 13. .t. sempronius, corr. ed. *Bas.* 1535. | adintegro, corr. *Kreyssig* (de
 integro ed. *Bas.* 1531). | 15. di || emadeiusrogationem, diem ad rogationem
Vahlen ephem. Austr., *Hertz* (eius ex litt. final. verborum promiscue ius repe-
 titum), diem ad eius <legis> rogationem *Madvig*, diem ad legis rogationem
Kreyssig, diem eius rogationis *Koch* (diem ad eam rogationem [sc. per-
 ferendam] *Duker*). | tr. || pl. dixitq. postuenit, corr. ed. *Bas.* 1531. | 17.
 dicendo. | cum add. ed. *Bas.* 1531. | 18. auocato. | 19. quaestus. | 20. abit. |
 (postremo die ingentes tumultus ciens *coni. I. F. Gronovius.*) | ingentis. |
 21. tīb. gracci. | 22. quitribuniquitribunumappel || lassent, corr. ed. *Bas.*
 1531. | 24. auocassent. | utrimque.

urbano petiit. non recusantibus censoribus, quominus primo ¹² quoque tempore iudicium de se populus faceret, in ante diem octavum et septimum Kal. Octobres comitiis perduellionis dicta dies. censores extemplo in atrium Libertatis escenderunt et ibi ¹³ ⁵ obsignatis tabellis publicis clausoque tabulario et dimissis servis publicis negarunt, se prius quidquam publici negotii gesturos, quam iudicium populi de se factum esset. prior Claudius causam ¹⁴ dixit; et cum ex duodecim centuriis equitum octo censorem condemnassent multaeque aliae primae classis, extemplo principes ¹⁵ civitatis in conspectu populi anulis aureis positis vestem mutarunt, ut supplices plebem circumirent. maxime tamen sententiam ¹⁶ vertisse dicitur Ti. Gracchus, quod, cum clamor undique plebis esset, periculum Graccho non esse, conceptis verbis iuravit, si collega damnatus esset, non expectato de se iudicio comitem ¹⁶ exilii eius futurum. adeo tamen ad extremum spei venit reus, ¹⁶ ut octo centuriae ad damnationem defuerint. absoluto Claudio tribunus plebis negavit se Gracchum morari.

XVII. Eo anno postulantibus Aquileiensiū legatis, ut ¹ numerum colonorum augerent, mille et quingentae familiae ex ² senatus consulto scriptae triumvirique, qui eas deducerent, missi sunt T. Annius Luscius, P. Decius Subulo, M. Cornelius Cethegus. eodem anno C. Popilius et Cn. Octavius legati, qui in Graeciam ² missi erant, senatus consultum Thebis primum recitatum per omnes Peloponnesi urbes circumtulērunt, ne quis ullam rem in

1. p̃r. || urbanopetit. | cē || soribusquiiminus, tacite corr. I. F. Gronovius in ed. 1665 (cf. Madvig Em. L. p. 671). | 2. inantedie ·UIII· et ·UII· kal. - oct. co || mitis. | 4. libertates || cenderunt, corr. Kreyssig (Libertatis ascenderunt ed. Bas. 1531). | etibisignatis, et ibi <ob>signatis Hertz in adn., Novák, prob. H. I. Müller ann. Beŕol. 1895 p. 44, et obsignatis Madvig Em. L. p. 671. | 5. fortasse tabulis Madvig in adn. | 7. factum || esse. | 8. ex ·XII· - centuriisequitum ·UIII· condsoaremcondemnassent, cf. de h. l. Mommsen Staatsr. III p. 259 et 292. | 10. ueste~ || mutaruntutsupplices. | 12. tib. grac-cus. | 14. comitem. | 15. ueniretreus. | 17. t̃r. pl. | segracchomo || rari. | 18. utnumerumcolo || norumaugeret, corr. I. Perizonius (ut numerus colonorum augetetur I. F. Gronovius, Hertz in adn., Madvig). | 19. ∞ et'a. familiae-ex || sc̃. | 21. post missi sunt spatium vac. 9 litterarum in fine versus, nulla rasura. | t. anniulucustp. deciussubolo. | 23. missierantc̃. sc̃. | 24. pe || loponnensesuiurbes.

bellum magistratibus Romanis conferret, praeterquam quod senatus censuisset. hoc fiduciam in posterum quoque praebuerat, levatos se oneribus[que] inpensisque, quibus, alia aliis inperantibus, exhauriebantur. Achaico concilio Aegi iis dato benigne locuti auditique, egregia spe futuri status fidissima gente relicta, in Aetoliam traecerunt. ibi nondum quidem seditio erat, sed omnia suspecta criminumque inter ipsos plena; ob quae obsidibus postulatis neque exitu rei inposito in Acarnaniam inde profecti legati sunt. Thyri concilium legatis Acarnanes dederunt. ibi quoque inter factiones erat certamen: quidam principum postulare, ut praesidia in urbes suas inducerentur adversus amentiam eorum, qui ad Macedonas Acarnanicam gentem trahebant; pars recusare, ne, quod bello captis ex hostibus mos esset, id pacatae et sociatae civitates ignominiae acciperent. iusta deprecatio haec visa. Larisam ad Hostilium proconsulem — ab eo enim missi erant — legati redierunt. Octavium retinuit secum, Popilium cum mille ferme militibus in hiberna Ambraciam misit.

XVIII. Perseus principio hiemis egredi Macedoniae finibus non ausus, ne qua in regnum vacuum inrumperent Romani, sub tempus brumae, cum inexcuperabiles ab Thessalia montes nivis altitudo facit, occasionem esse ratus frangendi finitimum spes animosque, ne quid averso se in Romanum bellum periculi ab

1. praeterquamquid. | cf. de h. l. Mommsen Staatsr. III p. 1165. | 3. one || neribusque, oneribusque ed. Bas. 1531, oneribus Madvig. | 4. acaicoconsilio. | argisagitato, corr. Madvig post Ursin. (Aegii ex Polyb. XXVIII, 3) et Weissenborn. (iis dato). | 5. auditique ex aditique littera u supra adscripta. | statuis. | 7. criminumqueinteripsosplena || queinteripsosplenaobquae. | 9. tyri, Tyrrei ed. Bas. 1535, Thyrii Sigonius coll. Polyb. XXVIII, 5. | 1e || gatās. | 10. interfectiones. | 11. in praesidia supra adscriptum t inter ae et s. | 12. admacedonicamgentem, ad Macedonas Acarnanicam gentem Weissenborn, ad Macedonas gentem I. F. Gronovius. | parrecusare. | 13. captis || ethostibus, captis ex hostibus Hartel ephem. Austr. 1866, 13, captos et hostes I. F. Gronovius, captis hostibus <inponi> Madvig Em. L. p. 672, captos ab hostibus Seyffert ann. phil. 1863, 838. | et || siciae. | 14. depraecatio. | ui || sahlariaad. | 16. octauiam. | popilium hoc quoque loco cod. | 18. finibusne || aususne. | 20. cum-exsuperabilisabthessalia, corr. ed. Bas. 1531. | in niuis prius i supra adscriptum. | 21. essepera tus. | 22. quid || inaduersose. | periculiabisset (periculi subesset ed. Bas. 1531, periculi adesset Kreyssig), corr. Förchhammer, cf. Madvig Em. L. p. 672.

iis esset, cum a Thracia pacem Cotys, ab Epiro Cephalus repentina defectione ab Romanis praestarent, Dardanos recens domisset bellum, solum infestum esse Macedoniae latus, quod ab Illyrico pateret, cernens, neque ipsis quietis Illyrii et aditum praebentibus Romano, si domisset proximos Illyriorum, Gentium quoque regem iam diu dubium in societatem perlici posse, cum decem milibus peditum, quorum pars phalangitae erant, et duobus milibus levium armorum et quingentis equitibus profectus Stuberam venit. inde frumento conplurium dierum sumpto iussoque apparatu oppugnandarum urbium sequi, tertio die ad Uscanam — Penestianae terrae ea maxima urbs est — posuit castra, prius tamen, quam vim admoveret missis, qui temptarent nunc praefectorum praesidii, nunc oppidanorum animos. erat autem ibi cum iuventute Illyriorum Romanum praesidium. postquam nihil pacati referebant, oppugnare est adortus et corona eam capere conatus est. cum sine intermissione interdum noctuque alii aliis succedentes, pars scalas muris, pars ignem portis inferrent, sustinebant tamen eam tempestatem propugnatores urbis, quia spes erat neque hiemis vim diutius pati Macedonas in aperto posse, nec ab Romano bello tantum regi laxamenti fore, ut posset morari. ceterum postquam vineas agi turresque excitari vident, victa pertinacia est. nam praeterquam quod adversus vim pares

---

1. atrecia. | abiepirocepalus. | 2. domissetsedbel || lumisolum (domisset bello, solum ed. Bas. 1531), domisset bellum, id solum *Madvig* (sed cf. *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 262*)*. | 3. adinlyrico. | 4. quietisinly || rii. | 5. roma || nis, Romano *I. F. Gronovius, Crévier*. | inlyriorum. | 6. ia~ || diu. | 6. perlicic || posse. | cum ·X· milibus. | 8. armatorum, armorum *I. F. Gronovius*. | styberram (Stuberam ed. Bas. 1531). | 9. frume~ || to. | sumptu. | 10. usca || na, corr. *Signius*. | 11. paenestianae. | max || ime, corr. *Signius*. | posuitcausaprius. | 12. ta || menquodamuim. | missi con. *I. Perizonius*, missi sunt *Drakenbörch*. | temptarentsinunc. | 13. praesidi. | animoseerat. | 14. romanumrpostquã, Romanum praesidium. postquam ed. Bas. 1531. | 15. adhortus. | *videndum ne in verbis oppugnare est adortus exciderit urbem Madvig Em. L. p. 672*. | etcoroneamcapereconatumest. | 16. cumsineinterestmissio || ne. | aliaaaliis. | 17. parsscalasmurisignem || portis, pars scalas muris, <pars> ignem portis *Kreyssig* (scalas muris, pars ignem portis *I. F. Gronovius*). | inferent. | 18. tamē || eam. | 19. hiemps. | 21. turresqueaexcitari. | uidentur, viderunt ed. Bas. 1531, vident *Madvig** | 22. parens.

non erant, ne frumenti quidem aut ullius alterius rei copia intus
 10 erat, ut in necopinata obsidione. itaque cum spei nihil ad resi-
 standum esset, C. Carvilius Spoletinus et C. Afranius a praesidio
 Romano missi, qui a Perseo peterent primo, ut armatos suaque
 secum ferentis abire sineret, dein, si id minus impetrarent, vitae
 11 tantum libertatisque fidem acciperent. promissum id benignius
 est ab rege quam praestitum; exire enim sua secum efferentibus
 iussis primum arma, *dein libertatem* ademit. his urbe egressis
 et Illyriorum cohors — quingenti erant — et Uscanenses se
 urbemque dederunt. 10

1 XIX. Perseus, praesidio Uscae inposito, multitudinem
 omnem deditorum, quae prope numero exercitum aequabat,
 2 Stuberram abducit. ibi Romanis — quattuor milia autem homi-
 num erant — praeter principes in custodiam civitatum divisit,
 Uscanensibus Illyriisque venditis, in Penestiam exercitum reducit 15
 3 ad Oaeneum oppidum in potestatem redigendum, et alioqui oppor-
 tune situm, et transitus ea est in Labeates, ubi Gentius regna-
 4 bat. praetereunti frequens castellum, Draudacum nomine, peri-
 torum quidam regionis eius, nihil Oaeneo capto opus esse, ait,
 nisi in potestate et Draudacum sit; opportunius etiam ad omnia 20
 5 positum esse. admoto exercitu omnes extemplo dederunt sese.
ad quam spe celeriore deditio erectus, postquam animad-
 vertit, quantus agminis sui terror esset, undecim alia castella

2. utnecinopinata. | spe. | 3. es || se. | . c. carviliuspoletinus. | 4. ro-
 mani. | 7. pres || titum. | 8. primumarma || ademit, primum arma, <dein liber-
 tatem> ademit *Hartel p. 37 cl. § 10*, primum arma, <dein omnia alia> ademit
H. J. Müller ann. Berol. 1889 p. 38 (quaedam h. l. excidisse observaverant
Crœvier, Drakenborch*). | hisenimurbe. | 9. et escanienses (et Uscanienses *ed.*
Bas. 1531), *corr. Sigonius*. | 10. dedeiderunt. | 11. multitudinē || omnem. |
 13. stube || ram. | duo milia *vel mille coni. Drakenborch* („quattuor milium
 numerus nimis magnus non iniuria visus est viris doctis“ *Madvig*). | 14. ciui-
 ta || tem, civitatum *ed. Bas. 1531*, per civitates *coni. Harant p. 263*. | 15. illy-
 ris || que. | inpeneimpesiam. | redducit. | 16. adeoneum, ad Oaeneum *ed. Bas.*
1531, ad Oeneum *Douiatius*. | inpoteistatem. | etalioquaeopportunae (*de inter-*
punctione cf. Madvig Em. in Cic. libros de leg. et Acad. p. 150). | 17. et <quod>
 transitus ea est *coni. Duker*, et transitu [ea est] *A. Perizonius*. | inlabe-
 antes. | ubigenteibus. | 18. praetereuti. | 19. oaeneon. | 21. omne. | 22. quam-
 specelerioremdeditiore || erectus, qua spe celeriore deditio erectus *ed.*
Bas. 1531, <ad> quam spe celeriore deditio erectus *Harant p. 264**.

eodem metu in potestatem redigit. ad perpauca vi opus fuit, cetera voluntate dedita; et in his recepti mille et quingenti dispositi per praesidia milites Romani. magno usui Carvilius Spoletinus erat in conloquiis, dicendo, nihil in ipsos saevitum. deinde 7
 5 Oaeneum perventum est, quod sine iusta oppugnatione capi non poterat. et maiore aliquanto, quam cetera, iuventute et validum oppidum moenibus erat, et hinc amnis, Artatus nomine, hinc 8
 mons praealtus et aditu difficilis cingebat. haec spem ad resistendum oppidanis dabant. Perseus circumvallato oppido aggerem 9
 10 a parte superiore ducere instituit, cuius altitudine muros superare. quod opus dum perficitur, crebris interim proeliis, quibus 10
 per excursiones et moenia sua oppidani tutabantur et opera hostium inpediebant, magna eorum multitudo variis casibus absumpta est, et qui supererant, labore diurno nocturnoque et volneribus inutiles erant. ubi primum agger iniunctus muro est, et 11
 cohors regia, quos Nicatoras appellant, transcendit, et scalis multis simul partibus inpetus in urbem est factus. puberes omnes 12
 interfecti sunt; coniuges liberosque eorum in custodiam dedit; praedae alia militum cessere. Stuberram inde victor revertens 13
 20 ad Gentium legatos Pleuratium Illyrium, exultantem apud se, et Adaem Macedonem a Beroea mittit; iis mandat, ut exponerent 14
 aestatis eius hiemisque acta sua adversus Romanos Dardanosque; adicerent recentia in Illyrico hibernae expeditionis opera; hortarentur Gentium ad amicitiam secum et cum Macedonibus iungendam.

1. me || tum. | 2. ∞ . et. a . dispositi. | 4. aeideoaeneum, ad Oaeneum
ed. Bas. 1531, deinde Oaeneum *II. I. Müller in adn. ed. Weidm.* (inde ad
 Oaeneum *Duker*, exinde ad Oaeneum *Novák*, esse. inde Oaeneum *Harant p.*
264). | 5. nonmpoterat. | 8. mosēprae || altus. | et auditu. | 10. altitu || dinem. |
 12. tutabun || tur. | 13. hostiumitinpediebant || magne. | ca || sib'. | 14. erstet-
 qui. | et *add. ed. Bas. 1531*. | 15. erat. | murosest. | 16. appellant || trans-
 cendit. | 18. incus || diam. | 19. stuberam. | re || uertensaugentium. | 20.
 exultantem. | aput || se. | etaputeummacedonem, et Adaem Macedonem
Valesius e Polyb. XXVIII, 8. | 21. abeuro || ea. | ismandat. | 22. hiemisquae-
 suaeac || tasuaaduversusromanosuardanos || queactasuaaduversusadicerent, *corr.*
ed. Bas. 1531 (cf. adn. in ed. Weissenborniana p. 48; Madrig Em. L. p. 672
del. hiemisque; Novák Listy fil. 1882 coni. hiemisque supe(rioris), Harant
p. 264 locum ita scribendum esse censet: hiemisque ante actae sua adversus
Romanos Dardanosque acta, adicerent*) | 24. ge~ || tium. | inamicitiam, ad
 amicitiam *Crévier, Madrig Em. L. p. 673, Novák p. 210.*

1 XX. Hi transgressi iugum Scordi montis, per Illyrici soli-
 tudines, quas de industria populando Macedones fecerant, ne
 transitus faciles Dardanis in Illyricum aut Macedoniam essent,
 2 Scodram labore ingenti tandem pervenerunt. Lissi rex Gentius
 erat. eo acciti legati, qui mandata exponentes benigne auditi 5
 sunt; responsum sine effectu tulerunt, voluntatem sibi non deesse
 ad bellandum cum Romanis; ceterum ad conandum id, quod
 3 velit, pecuniam maxime deesse. haec Stuberram rettulere regi,
 tum maxime captivos ex Illyrico vendenti. extemplo iidem legati,
 addito Glaucia ex numero custodum corporis, remittuntur sine 10
 4 mentione pecuniae, qua una barbarus inops inpelli ad bellum
 Romanum poterat. Ancyram inde populatus Perseus in Penestas
 rursus exercitum reducit, firmatisque Uscaenae et circa eam per
 omnia castella, quae receperat, praesidiis in Macedoniam sese
 recipit. 15

1 XXI. L. Coelius, legatus Romanus, praeerat Illyrico; qui
 moveri non ausus, cum in iis locis rex esset, post profectionem
 demum eius conatus in Penestis Uscaenam recipere, a praesidio,
 quod ibi Macedonum erat, cum multis volneribus repulsus Lych-
 2 nidum copias reduxit. inde post dies paucos M. Trebellium 20

1. hii. | sollicitudines. | 2. quasperin || dustria, quas de industria ed. Bas. 1531, fort. ex industria G. Heraeus quaest. crit. Liv p. 65 (sed cf. Novák p. 211), quas nuper de industria Madvig l. l. | 3. transibitus. | essentiscoram. | 5. eoaccitilegatiman || dataexponentesbenigneauditisunt || quiresponsum, qui cum Madvigio in pr. ed. Em. L. p. 557 ante mandata transposui. (auditi sunt quidem; responsum Madvig postea in textu ed. et Em. L². p. 673, auditi sunt; <at>qui responsum Hertz, sed cf. Fügner Lex. L. p. 1353. auditi sunt; cum<redirent>, responsum Novák Listy fil. 1883*) | 6. unluntate. | 8. pecunia~ || maxime. | 9. idem. 10. additaclauchia. | 11. qua || undabarbarosinopsinpelliadbel || lumnonpoterat, qua una barbarus inops inpelli ad bellum (bellandum dub. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 264, an bellum Romanum?*) poterat ed. Bas. 1531, Madvig, Hertz, Vahlen, Novák ephem. Austr. 1890 p. 967, H. I. Müller ann. Berol. 1891 p. 180; qua non data barbarus inops inpelli ad bellum non poterat Weissenborn, Harant p. 265, Gölbauer p. 116. | 12. „nomen Ancyrae, quod regionis videtur, suspectum“ Madvig (cf. iam Dukeri observationem). | 13. redducit. | firmatisquae. | et-ciscaeamqperomnia. | 14. praesidii. | 16. i~ || lyrico. | 17. inislocisrexnon-esset. | 19. repulsis, repulsus ed. Bas. 1531. | lycidū || copias, Lyncnidum copias ed. Bas. 1531, corr. Sigonius (cf. cap. 10, 8). | 20. trebelliam.

Fregellanum cum satis valida manu in Penestas misit ad ob-
 sides ab iis urbibus, quae in amicitia cum fide permanserant,
 accipiendos; procedere etiam in Parthinos — ii quoque obsides
 dare pepigerant — iussit. ab utraque gente sine tumultu exigit.
 5 Penestarum equites Apolloniam, Parthi- norum Dyrrachium, —
 tum Epidamni magis celebre nomen Graecis erat — missi. Ap.
 4 Claudius acceptam in Illyrico ignominiam corrigere cupiens
 Phanotam, Epiri castellum, adortus oppugnare est. auxilia
 Chaonum Thesprotorumque praeter Romanum exercitum, ad sex
 10 milia hominum, secum adduxit; neque operae pretium fecit Cleua,
 qui relictus a Perseo erat, cum valido praesidio defendente. et
 Perseus, Elimeam profectus et circa eam exercitu lustrato, ad
 Stratum, vocantibus Epirotis, ducit. Stratus validissima tum urbs
 Aetoliae erat; sita est super Ambracium sinum, prope amnem
 15 Inachum. cum decem milibus peditum eo profectus est et equi-
 tibus trecentis, quos pauciores propter angustias viarum et as-
 peritatem duxit. tertio die cum pervenisset ad Citium montem,
 vix transgressus propter altitudinem nivis locum quoque castris
 aegre invenit. profectus inde, magis quia manere non poterat,
 20 quam quod tolerabilis aut via aut tempestas esset, cum ingenti
 vexatione, praecipue iumentorum, altero die ad templum Iovis,
 Nicaeum quem vocant, posuit castra. ad Aratthum inde flumen, 9

1. in *add. ed. Bas. 1531.* | paeneistas. | 2. abhis, *corr. Kreyszig.* | que. |
 inami || tiam. | 3. partin || o (o in *ras.*) iisquoque. | 4. exigi, exigit *Weissen-*
 ||

born, exigit vel exacti *I. F. Gronovius.* | 5. penestorumequites, Penestarum
 obsides *ed. Bas. 1531* („puto equites pro obsidibus fuisse“ *Madvig.*) | partyi-
 norumdyrracium. | 6. celebreomen. | aſ. claudius. | 8. phalanom, Phanotem
ed. Bas. 1531, Phanotam *Drakenborch,* Phanoten *Crévier.* | adortusoppug-
 nariestau || xilia, adortus oppugnare et auxilia *ed. Bas. 1531, corr. Madvig*
Em. L. p. 215. | 9. thoanumtesprotorumque, Athamanum Thesprotorumque
ed. Bas. 1531, corr. Madvig Em. L. p. 673. | ad || uī hominum. | 10. neq. ||
 operepraetium. | creua, *corr. ed. Bas. 1531.* | 12. aelimeam (in Elimeam
ed. Bas. 1531). | eametexercitumlustrato. | 13. vocantibus Aetolis *Crévier.* |
 ualidissimumurbsaetolierat, *corr. ed. Bas. 1531.* | 14. fort. supra *Duker.* | am-
 braciamsineprope. | amnemacaum, (amnem Acheloum *ed. Bas. 1531,* am-
 nem Inachum *Kreyszig cl. cap. 22, 2* (*cod. mendum ex scriptura amnēina-*
caum ortum videtur). | 17. certodie. | 18. trans || gressis. | altitudine. | 20. quam
add. ed. Bas. 1531. | autuiauttempestasesseN. | 22. niceumquemuo-
 cant (quem Nicaeum vocant *ed. Bas. 1531).* | adarratum (ad Arachthum *ed. Bas. 1531),*

itinere ingenti emenso, retentus altitudine amnis mansit. quo spatio temporis ponte perfecto, traductis copiis diei progressus iter obvium Archidamum, principem Aetolorum, per quem ei Stratus tradebatur, habuit.

- 1   XXII. Eo die ad finem agri Aetolici castra posita; inde 5
 2 altero die ad Stratum perventum; ubi prope Inachum amnem
 castris *positis*, cum expectaret effusos omnibus portis Aetolos in
 fidem suam venturos, clausas portas atque ipsa ea nocte, qua
 venerat, receptum Romanum praesidium cum C. Popilio legato
 3 invenit. principes, qui praesentis Archidami auctoritate compulsi 10
 regem arcessierant, obviam egresso Archidamo segniores facti
 locum adversae factioni dederant ad Popilium cum mille pedi-
 4 tibus ab Ambracia accersendum. in tempore et Dinarchus, prae-
 fectus equitum gentis Aetolorum, cum sescentis peditibus et
 5 equitibus *centum venit*. satis constabat, eum tamquam ad Persea 15
 tendentem Stratum venisse, mutato deinde cum fortuna animo
 6 Romanis se, adversus quos venerat, iunxisse. nec Popilius secu-
 rior, quam debebat esse, inter tam mobilia ingenia erat. claves
 portarum custodiamque murorum suae extemplo potestatis fecit;
 7 Dinarchum Aetolosque cum iuventute Stratorum in arcem per 20
 8 praesidii speciem amovit. Perseus ab imminentibus superiori
 parti urbis tumulis temptatis conloquiis, cum obstinatos atque
 etiam telis procul arcantis videret, quinque milia passuum ab
 9 urbe trans Petitarum amnem posuit castra. ibi consilio advocato
 cum Archidamus Epirotarumque transfugae retinerent, Mace- 25

ad Aratthum Hertz (cf. Hirschfeld ap. Fauly-Wissowa R. E. II, 370). | 1. iti ||
 neri. | *inter voces amnis et mansit vel diem vel biduum excidisse suspicatus*
est I. Perizonius (vel diem unum vel triduum Kreyszig; an dies ·|||·?*) |
 3. iteroobui || umarcidamum. | perquemaestratusdtradeba || tur (*fort. trade-*
retur Ruperti). | 5. adfinemagrico || lis (ad finem agri Aetoli *ed. Bas. 1531*),
corr. Madvig Em. L. p. 674. | 6. Inachū, Acheloum *ed. Bas. 1531.* | 7. po-
 sitis *h. l. add. ed. Bas. 1531.* | omnibuspositis, *corr. ed. Bas. 1531.* | 8. uen-
 turas. | adqueipse. | 9. popiliologatio. | 10. arcidamiauctori || teconpulsis. |
 11. arcidamo. | 13. adambracia. | dinachus. p̄fc. equi || tum. | 14. cum. ac. -
 pe || ditibus. | etequitibus ·t· satisconsul || tabat, *corr. ed. Bas. 1531**. |
 16. cumfortunadanimo. | 17. puopilius. | 19. suaextemplo. | 20. dina || crum. |
 21. admovit. | 22. conloquis. | opstinatosadque. | 23. argentis. | quinq. ||
 miliapassum. | 25. arcidamus. | *fort. Aetolorumque transfugae Crévier.*

donum principes non pugnandum cum infesto tempore anni censerent, nullis praeparatis commeatibus, cum inopiam prius obsessi 10
 quam obsessi sensuri essent, maxime quod hostium laud
 procul inde hiberna erant, *deterritus* in *Aperantiam* castra movit.
 5 *Aperanti* eum propter *Archidami* magnam in ea gente gratiam 11
 auctoritatemque consensu omnium acceperunt; is ipse cum octin-
 gentorum militum praesidio his est praepositus.

XXIII. Rex cum *non* minore vexatione iumentorum homi- 1
 numque, quam venerat, in *Macedoniam* rediit; *Appium* tamen
 10 ab obsidione *Phanotes* fama ducentis ad *Stratum Persei* summo-
 vit. *Cleuas* cum praesidio in *pigrorum* iuvenum insecutus sub 2
 radicibus prope *inviis* montium ad mille hominum ex agmine
 in *pedito* occidit, ad ducentos cepit. *Appius*, superatis angustiis, 3
 in campo, quem *Meleona* vocant, stativa dierum paucorum habuit.
 15 interim *Cleuas* adsumpto *Philostrato*, qui *Epirotarum* *quingentos*
 habebat, in agrum *Antigonensem* transcendit. *Macedones* ad 4
 depopulationem profecti; *Philostratus* cum cohorte sua in insidiis
 loco obscuro consedit. in palatos populatores cum erupissent ab
Antigonea armati, fugientes eos persequentes effusius in vallem
 20 *insessam* ab hostibus praecipitant. inde mille occisis, centum 5
 ferme captis, et ubique prospere gesta re prope stativa *Appi*

1. macedonicum. | no~ || pugnandum. | 3. quamobsessucen || suriessent. |
 autprocul. | 4. territus, deterritus *coni. Weissenborn**. | 5. aperantiaecum,
Aperantii eum ed. Bas. 1531. | achidami. | 6. cumoctingento || rummillium. | 7.
 iis est *Madvig.* | 8. cum, cum<non> *Drakenborch*, non *Freinshemius, I. F. Gro-*
novius. | 9. re || dit. | tamenabsidionefano || tes. | 12. inuiismouen || tium. | 13.
 coepit. | angustiis || quemincampomeleona (in campo, quem Eleona *ed. Bas.*
1531). | 15. glebasabsumpto. | epirotarumgente (*Epirotarum gentem ed.*
Bas. 1531), Epirotarum<quin>gentos Madvig Em. L. p. 674 <quingentos ex>
Epirotarum gente Hertz, <delectos ex> Epirotarum gente Weissenborn in
adn. (Epirotarum transfugas Crévier, Epirotarum gentis <cohortem> Koch). |
 16. antigonensemha || bebattrascendit. | 17. aprofectipi || lostratus. | iniin || si-
 disdeloco. | 18. in || pöialatos. | erupissetabantigonemarmamfugien || tes. |
 20. praecipi || tantibusidemocosis (praecipitant; ibi ad mille occisis *ed. Bas.*
1531), praecipitant; inde mille occisis Weissenborn in ed. Teubn., Hertz,
praecipitant; ibi mille occisis Weissenborn in ed. Weidm., praecipitantur:
ad mille occisis Novák České mus. fil V, 435 (sed cf. H. I. Müller ann.
Berol. 1901 p. 25), praecipitant, ubi ad mille occisi sunt Harant p. 265. |
 centumfer || mecapti (centum ferme capti. *Harant l. l.*), centum ferme captis
ed. Bas. 1531. | 21. etubique (ubique *ed. Bas. 1531), Ei utrique Harant l. l.* |

itinere ingenti emenso, retentus altitudine amnis mansit. quo spatio temporis ponte perfecto, traductis copiis diei progressus iter obvium Archidamum, principem Aetolorum, per quem ei Stratus tradebatur, habuit.

- 1 XXII. Eo die ad finem agri Aetolici castra posita; inde
 2 altero die ad Stratum perventum; ubi prope Inachum amnem
 castris *positis*, cum expectaret effusos omnibus portis Aetolos in
 fidem suam venturos, clausas portas atque ipsa ea nocte, qua
 venerat, receptum Romanum praesidium cum C. Popilio legato
 3 invenit. principes, qui praesentis Archidami auctoritate compulsi 10
 regem arcessierant, obviam egresso Archidamo segniores facti
 locum adversae factioni dederant ad Popilium cum mille pedi-
 4 tibus ab Ambracia accersendum. in tempore et Dinarchus, prae-
 factus equitum gentis Aetolorum, cum sescentis peditibus et
 5 equitibus *centum venit*. satis constabat, eum tamquam ad Persea 15
 tendentem Stratum venisse, mutato deinde cum fortuna animo
 6 Romanis se, adversus quos venerat, iunxisse. nec Popilius secu-
 rior, quam debebat esse, inter tam mobilia ingenia erat. claves
 portarum custodiamque murorum suae extemplo potestatis fecit;
 7 Dinarchum Aetolosque cum iuventute Stratorum in arcem per 20
 8 praesidii speciem amovit. Perseus ab imminentibus superiori
 parti urbis tumulis temptatis conloquiis, cum obstinatos atque
 etiam telis procul arcantis videret, quinque milia passuum ab
 9 urbe trans Petitarum amnem posuit castra. ibi consilio advocato
 cum Archidamus Epirotarumque transfugae retinerent, Mace- 25

ad Aratthum Hertz (cf. Hirschfeld ap. Fauly-Wissowa R. E. II, 370). | 1. iti ||
 neri. | inter voces amnis et mansit vel diem vel biduum excidisse suspicatus
 est I. Perizonius (vel diem unum vel triduum Kreyszig; an dies ·|||·?*) |
 3. iterobui || umarcidamum. | perquemaestratusdtradeba || tur (fort. trade-
 retur Ruperti). | 5. adfinemagrico || lis (ad finem agri Aetoli ed. Bas. 1531),
 corr. Madvig Em. L. p. 674. | 6. Inachū, Acheloum ed. Bas. 1531. | 7. po-
 sitis h. l. add. ed. Bas. 1531. | omnibuspositis, corr. ed. Bas. 1531. | 8. uen-
 turas. | adqueipse. | 9. popiliologatio. | 10. arcidamiauctori || tecompulsis. |
 11. arcidamo. | 13. adambracia. | dinachus. p̄fc. equi || tum. | 14. cum. aē-
 pe || ditibus. | etequitibus ·t· satisconsul || tabat, corr. ed. Bas. 1531*. |
 16. cumfortunadanimo. | 17. puopilius. | 19. suaextemplo. | 20. dina || crum. |
 21. admouit. | 22. conloquis. | opstinatosadque. | 23. argentis. | quinq. ||
 miliapassum. | 25. arcidamus. | fort. Aetolorumque transfugae Crévier.

donum principes non pugnandum cum infesto tempore anni censerent, nullis praeparatis commeatibus, cum inopiam prius obsidentes quam obsessi sensuri essent, maxime quod hostium haud procul inde hiberna erant, *deterritus* in *Aperantiam* castra movit. ⁵ *Aperanti* eum propter *Archidami* magnam in ea gente gratiam ¹¹ auctoritatemque consensu omnium acceperunt; is ipse cum octingentorum militum praesidio his est praepositus.

XXIII. Rex cum *non* minore vexatione iumentorum hominumque, quam venerat, in *Macedoniam* rediit; *Appium* tamen ¹⁰ ab obsidione *Phanotes* fama ducentis ad *Stratum* *Persei* summovit. *Cleuas* cum praesidio *inpirorum* iuvenum insectus sub ² radicibus prope *inviis* montium ad mille hominum ex agmine *inpedito* occidit, ad ducentos cepit. *Appius*, superatis *angustiis*, ³ in campo, quem *Meleona* vocant, *stativa* dierum paucorum habuit. ¹⁵ interim *Cleuas* adsumpto *Philostrato*, qui *Epirotarum* *quingentos* habebat, in agrum *Antigonensem* transcendit. *Macedones* ad ⁴ depopulationem profecti; *Philostratus* cum cohorte sua in *insidiis* loco obscuro consedit. in *palatos* populatores cum erupissent ab *Antigonea* armati, fugientes eos persequentes effusius in *vallem* ²⁰ *insestam* ab hostibus praecipitant. inde mille occisis, centum ⁵ ferme captis, et ubique prospere gesta re prope *stativa* *Appi*

1. macedonicum. | no~ || pugnandum. | 3. quamobsessucen || suriessent. | autprocul. | 4. territus, *deterritus coni. Weissenborn**. | 5. *aperantiaecum*, *Aperantii eum ed. Bas. 1531*. | *achidami*. | 6. *cumoctingento* || *rummillium*. | 7. *iis est Madvig*. | 8. *cum*, *cum*<*non*> *Drakenborch*, *non Freinshemius, I. F. Gronovius*. | 9. *re* || *dit*. | *tamenabsidionefano* || *tes*. | 12. *inuiismouen* || *tium*. | 13. *coepit*. | *angustiis* || *quemincampomeleona* (*in campo, quem Eleona ed. Bas. 1531*). | 15. *glebasabsumpto*. | *epirotarumgente* (*Epirotarum gentem ed. Bas. 1531*), *Epirotarum*<*quin*>*gentos Madvig Em. L. p. 674* <*quingentos ex*> *Epirotarum gente Hertz*, <*delectos ex*> *Epirotarum gente Weissenborn in adn. (Epirotarum transfugas Crévier, Epirotarum gentis* <*cohortem*> *Koch*). | 16. *antigonensemha* || *bebattranscendit*. | 17. *aprofectipi* || *lostratus*. | *inin* || *sidisdeloco*. | 18. *in* || *poialatos*. | *erupissetabantigonemarmamfugien* || *tes*. | 20. *praecipi* || *tantibusidemoccisis* (*praecipitant; ibi ad mille occisis ed. Bas. 1531*), *praecipitant; inde mille occisis Weissenborn in ed. Teubn., Hertz, praecipitant; ibi mille occisis Weissenborn in ed. Weidm., praecipitantur: ad mille occisis Novák České mus. fl V, 435 (sed cf. H. I. Müller ann. Berol. 1901 p. 25), praecipitant, ubi ad mille occisi sunt Harant p. 265. | centumfer* || *mecapti* (*centum ferme capti. Harant l. l.*), *centum ferme captis ed. Bas. 1531*. | 21. *etubique* (*ubique ed. Bas. 1531*), *Ei utrique Harant l. l.* |

castra movent, ne qua vis sociis suis ab Romano exercitu inferri
 6 possit. Appius nequiquam in his locis terens tempus, dimissis
 Chaonum *Thesprotorum*que et si qui alii Epirotae erant praesi-
 diis, cum Italicis militibus in Illyricum regressus, per Parthi-
 7 norum socias urbes in hiberna militibus divisis, ipse Romam
 8 misit. Perseus ex Penestarum gente mille pedites,
 ducentos equites revocatos Cassandream, praesidio ut essent,
 9 ab Gentio eadem adferentes redierunt. nec deinde alios
 atque alios mittendo temptare eum destitit, cum appareret, quan-
 tum in eo praesidii esset, nec tamen impetrare ab animo posset,
 10 ut inpensam in rem maximi ad omnia momenti faceret.

---

1. inferre. | 3. chaonumqueetsiquialii, Chaonum <Thesprotorum>que
 et si qui alii *Madvig Em. L. p. 673 (cf. cap. 21, 4 et Novák České mus. fil.*
VI, 98). | praesidis. | 4. perparteniorum (per Partinorum *ed. Bas. 1531*),
corr. Sigonius. | 5. militibusdimissis, militibus divisis *A. Perizonius*. | 6. redit. |
 7. · cc · equites. | cassã || dream, Cassandriam *ed. Bas. 1531*. | 8. adgentio. |
 adferentes. | 9. adque. | mittendos. | eamdestitit. | 11. inre~ || maximi.

Titi Liui || Aburbecondita || Lib. XLIII · Explicit || Lib. XLIII ||
 Feliciter (*ima parte litterarum huius vocis desecta*).

T. LIVI
AB URBE CONDITA
LIBRI.

EDIDIT

ANTONIUS ZINGERLE.

PARS VII. FASC. III.

LIBER XXXXIII.

EDITIO MAIOR.

VINDOBONAE
SUMPTUS FECIT F. TEMPSKY

LIPSIAE
SUMPTUS FECIT G. FREYTAG

MDCCCIII.

Preis, geheftet, 1 K 80 h = 1 M. 50 Pf.

Typis expressit Rudolphus M. Rohrer, Brunnae.

L. S.

Asteriscus, quem dicunt, in huius partis adnotatione critica semper fere iis locis additus est, de quibus nuper in actis C. R. Academiae Vindobonensis accuratius disputavi (v. Vol. CXLVIII, 3); bis nomini *Ahrens* adiunctus indicat coniecturas, quas v. d. Aquisgranensis per litteras sponte mecum communicavit. Ubi cumque *Wesenbergium* dissertationis titulo non addito laudatum inveneris, de iis coniecturis quaeso cogites, quas v. cl. commentariis, qui 'Tidskrift for philologi og paedagogik' inscribuntur, inseruit (v. Vol. IX. et X.). Ceterum omnia alia, quae de siglis in huius decadis apparatu adhibitis in primo fasciculo dixi, etiam nunc valent. Denique paulo uberio rem nonnullarum codicis partium descriptionem, quas Iosephi filii curis debemus, huic quoque praefatiunculae subiunctam haud ingratam fore opinor.

Dabam Oeniponte Id. Sept. MDCCCIII.

Antonius Zingerle.

1, 10 *sensurumi*||*exitu*, über dem Abkürzungsstrich noch ein Punkt (dies könnte vielleicht für Murets Weglassung von *in* noch in Betracht kommen).

3, 2 *III*. *armatorum*, Zeilenbeginn, kein Punkt zuvor; über der 3. *hasta* der Zahl noch ein eigener kleiner schiefer Strich (*Acut*).

4, 7 *ne*||*queregedi*, genau so!

5, 2 *traducendios*, über *i* ein Punkt, aber kein Tilgungsstrich.

5, 9 *circumspiciendi*, zwischen *n* und *d* Punkt; von *e* zu *n* ein kleiner unregelmäßiger Strich, der auch nur vom Abgleiten der Feder herrühren kann.

6, 5 *unümpertemp.in*||*thessaliam*, über *u* Punkt, *h* in leichter Läsür des Pergamentes.

6, 8 *interstru*||*pes*, *ru* in kleiner Schrift schon außerhalb des vorgerissenen Randes.

6, 16 *utu*||*lmurus*, unter *e* Punkt, in der unteren Krümmung des Buchstabens feiner Strich. Doch kaum Tilgung, da der Punkt sonst darüber steht. Ein solcher Punkt auch unter *s* im folgenden *despexisset* (§. 17).

7, 6 *indediei*, über dem ersten *i* des *diei* verblaßt, aber noch deutlich, namentlich bei Durchsicht durch das Blatt, erkennbar ein Punkt, durch den ein Strich geht (der Schreiber dachte wohl an *dei*!).

7, 6 *reg*||*ressus*, die Schrift weicht einer kleinen Läsür im Pergament aus.

8, 6 *etintraporo*||*rupta*, ober *tr* in *intra* ein schiefer Strich, wie ein durchstrichener Abkürzungsstrich.

10, 12 *omnisorae*||*quam* (im Cod. der Buchstabe auch

durchstrichen), nicht getilgtes *i*, sondern 1. *hasta* von vorgeschriebenem *p* (wegen des folg. *prae*).

11, 2 *to||ronaico*, hier das *c* einem *g* ähnlich, veranlaßt durch Ausgleiten der Feder über einen der beim Auszirkeln der Zeilen entstandenen feinen Durchstiche des Pergaments.

11, 4 *toro||nalcum*, sicher *l*, nicht *i* oder *e*.

11, 5 *nusq̄am*, ober *u* kleiner Strich, wohl nur zufällig.

11, 6 *urbis||-* nach *s* Punkt.

13, 2 *siitaest*; kein Tilgungspunkt oder Strich; das zweite *i* kolbenartig verdickt.

13, 3 *adporta||.* *s* hoch gestellt.

13, 11 *quiainmacedonia*; der Punkt über dem ersten *a* sehr verblaßt.

14, 10 vgl. zum hs. Zustand dieser vielbehandelten Stelle auch die näheren Erläuterungen in meiner Abhandlung zum 44. Buche S. 9.

17, 7 *utiaminide*, nicht *i* getilgt, sondern 1. *hasta* von *p* oder *r*.

17, 10 *euenitpr.resicn.*; sicher nicht *t* getilgt, sondern wohl 1. *hasta* von *p*; der Schreiber hatte vielleicht *resp.*, welches in den vorangehenden Kapiteln so abgekürzt ist, zuerst in der Feder.

18, 6 bietet der Cod. die Form *nouemdiāle*, was gegenüber bisherigen Zweifeln auch noch ausdrücklich hier bemerkt sei.

19, 5 *possesacrificio||riteperfecto*, 1. *hasta* von *p* getilgt, also hier schon Ansatz zu *perfecto*.

19, 8 *requiob||ses*, 1. *hasta* von *r* mit dem Tilgungspunkt versehen.

21, 4 *succedere||placuit*, der auch durch Strich gelöschte Buchstabe ist sicher *l* (vorgeschrieben aus *placuit*).

22, 15 *consulis||contentioisfuturos*; *i* vor *o* ist nicht getilgt; die getilgte 2. *hasta* ist wohl die erste eines *n*; es ist also einfach auf das folgende *contentione* (st. *contione*) abgeirrt; bei

der 1. hasta von *n* korrigierte sich der Schreiber, übersah aber, das *i* nach *t* zu tilgen.

23, 7 cum^oamniequitatu, das *o* ist klein, mit verschiedener, sehr heller Tinte übergeschrieben.

24, 1 bietet die Hs. wirklich etadeumenenetad||anthiocum was zur Beseitigung jedes Zweifels hier noch ausdrücklich bemerkt werden mag.

26, 1 posset fecie||re; nach *e* eine hasta mit Strich und Punkt getilgt; unsicher, ob *i* oder 1. hasta vom folgenden *r*.

26, 8 ergibt sich bei erneuter Prüfung folgendes: ursprünglich stand anticuanum, *u* vor *a* wurde durch einen Punkt über der 2. hasta getilgt, der mit der hasta zusammengeflissen ist, dann durch Eintragung einer Rundung *u* zu *o* korrigiert: also anticoanum korrigiert aus anticuanum; Tilgung des auf *o* folgenden *a* wurde vom Schreiber vergessen.

27, 12 contraxisseeumēnecessitatisratus; sicher *e*, nicht *c* getilgt (der Schreiber irrte anfänglich auf eumene ab).

29, 7 animinoniacpolyarato, wohl 1. hasta von vorge-schriebenem *p* getilgt.

30, 1 bezüglich des leeren Raumes nach uerant ist zu bemerken, daß auf dem entsprechenden Raume der vorangehenden Zeile 8, auf dem der folgenden 6 Buchstaben stehen.

30, 10 circagenuüssuum, das zweite *u* steht in fleckiger Stelle, doch ist über der 1. hasta ein Tilgungspunkt einigermaßen noch zu erkennen.

31, 6 pros||pere (nicht prspere!), *os* am Zeilenende in Ligatur. (Ligaturen am Zeilenende hat der Codex öfter; so z. B. cap. 3, 7 *os* in pros||pectu; 4, 11 *us* in transgressus||; 9, 3 *unt* in ceperunt||; 10, 7 *ur* in igitur||; 10, 8 *us* in eius||; 11, 8 *nt* in cepissent|| usw.).

31, 9 adprae||torescmitteret; sicher ist der getilgte Buchstabe nicht *e*; er kommt am nächsten einem *e*, oder könnte

noch wahrscheinlicher auf ein nicht ganz geschlossenes, d. h. während des Schreibens getilgtes *o* weisen.

32, 3 pleuratoque, nicht pleuratioque mit getilgtem *i*!

33, 7 proximoque||cuiusque; über *us* 2 Punkte in roter Tinte, also von anderer Hand. (Rote Tintenspuren zeigen sich auch sonst auf dieser Seite, aber hier sind sie doch kaum zufällig).

35, 5 age||dosicastris; *i* vor castris nicht getilgt, wenigstens nicht in der gewöhnlichen Weise durch fetten Punkt über der hasta; ein ganz feiner Stichpunkt rechts von der hasta wohl nur zufällig. (Das vorgeschriebene und nicht getilgte *i* kann leicht ein *e* verdrängt haben, wodurch Harants *e castris* noch wahrscheinlicher wird).

36, 11 hadgrediaturnecobla||tam; die nach *t* getilgte hasta ist wohl 1. hasta von vorgeschriebenem *n*.

37, 1 expostremaactae; über *ex* kleiner Strich; der Fehler *actae* sicher.

37, 6 nequisinproportem||to; in nicht übergeschrieben!

37, 8 editaluna||hora; kein übergeschriebenes *e* nach luna!

37, 9 uläulatusque; die 2. hasta des auf das getilgte *a* folgenden *u*, ferner *lat* verscheuert, aber in den Federspuren sicher.

39, 8 abötergoadoria||tur; die nach *ö* auch getilgte hasta ist wohl die 1. eines *r*; der Schreiber setzte hier mit Abirrung auf das folgende offenbar an zu *aboriantur* und besserte noch rechtzeitig.

39, 9 etipsimihiplacet; es ist die aus *placet* vorgeschriebene 1. hasta von *p* getilgt.

40, 8 cumperaltquamfermege||nustenusaltam; es ist sicher nicht *li* getilgt, sondern *lt*; also Abirrung auf das folgende *altam*!

41, 6 disieceruntphalange||; so, nicht etwa *phalange*||!

41, 7 co||fu'satruë; zwischen *u* und *s*, fast über *s* ein Punkt.

42, 5 progressisun||; das *n* am Schlusse wie ein gewöhnliches; die Ligatur *N* ist hier nicht vorhanden.

42, 7 etfugaū̄ in hominum; vor *u* kein Punkt; darüber feiner, aber sicherer Strich.

43, 4 quiptellaepraeerant; 1. hasta eines aus praeerant vorgeschriebenen *r* getilgt!

45, 6 incog||nita; nita stark verscheuert, aber sicher; ebenso das vorhergehende nondu||miserant.

46, 8 seditumnihil; nicht *i*, sondern 1. hasta von vorgeschriebenem *n* getilgt.

T. LIVI

AB URBE CONDITA

LIBER XLIV.

I. Principio veris, quod hiemem eam, qua haec gesta sunt, 1
insecutum est, ab Roma profectus Q. Marcius Philippus consul
cum quinque milibus *militum*, quos in supplementum legionum
secum traiecturus erat, Brundisium pervenit. M. Popilius con- 2
5 sularis et alii pari nobilitate adulescentes tribuni militum in
Macedonicas legiones consulem secuti sunt. per eos dies et 3
C. Marcius Figulus praetor, cui classis provincia evenerat, Brun-
disium venit; et simul ex Italia profecti Coreyram altero die,
tertio Actium, Acarnaniae portum, tenuerunt. inde consul ad 4
10 Ambraciam egressus itinere terrestri petit Thessaliam; praetor
superato Leucata Corinthium sinum invectus et Creusae relictis
navibus terra et ipse per mediam Boeotiam — diei unius ex-
pedito iter est — Chalcidem ad classem contendit. castra eo 5
tempore A. Hostilius in Thessalia circa Palaepharsalum habebat
15 sicut nulla re bellica memorabili gesta, ita ad iniunctam mili-
tarem disciplinam ab effusa licentia formato milite et sociis cum
fide cultis et ab omni genere iniuriae defensis. audito succes- 6
soris adventu cum arma viros equos cum cura inspexisset,

---

2. profectusquomarcus. | 3. militum *Madvigio in adn. ed. prae-
eunte h. l. add. H. I. Müller ann. Berol. 1882 p. 305.* | quodinsupplementum,
quos in supplementum *H. I. Müller l. l.*, quot in supplementum *Draken-
borch*, quod supplementum *I. F. Gronovius, Madvig.* | 4. traiectus. | $\bar{m}$. po-
pilius. | 5. etalia. | $\bar{tr}$. mil. | 6. et. c. marcius. | 7. $\bar{pr}$. | 10. egresusti || nere-
terrestris. | tessaliam. | $\bar{pr}$. | 11. relic || tus navib'. | 12. boetiamdies.
13. calchidem. | 14. phaleparsalum. | 15. sicutmultare. | itaadiunctam,
ita ad <in>iunctam *scripsi**, ita ad cunctam *ed. Bas. 1531*, ita ad unicum
I. F. Gronovius, ita ad iustam *Kreyssig*, ita ad intentam *Novák olim Listy
fl. 1883*, ita ad [iunctam] *idem postea p. 214.* | 18. inexisset, *corr. Ma-
nutius, cf. Gütbauer p. 67.* |

7 ornato exercitu obviam venienti consuli processit. et primus
 8 eorum congressus ex dignitate ipsorum ac Romani nominis, et
 in rebus deinde gerendis — proconsul enim ad exercitum *mansit*
 9 — *summa concordia*. paucis post diebus consul contionem apud
 10 milites habuit. orsus a parricidio Persei perpetrato in fratrem, 5
 cogitato in parentem, adiecit post scelere partum regnum vene-
 ficia, caedes, latrocinio nefando petitum Eumenen, iniurias in
 populum Romanum, direptiones sociarum urbium contra foedus;
 ea omnia quam diis quoque invisa essent, sensurum in exitu
 11 rerum suarum: favere enim pietati fideique deos, per quae 10
 populus Romanus ad tantum fastigii venerit. vires deinde populi
 Romani, iam terrarum orbem complectentis, cum viribus Mace-
 12 doniae, exercitus cum exercitibus comparavit: quanto maiores
 Philippi Antiochique opes non maioribus copiis fractas esse?

1 II. Huius generis adhortatione accensis militum animis 15
 2 a Chalcede classe accepta venit. placuit non ultra morando in
 Thessalia tempus terere, sed movere extemplo castra atque inde
 3 pergere in Macedoniam, et praetorem dare operam, ut eodem
 4 tempore classis quoque invehatur hostium litoribus. praetore 20
 dimisso consul menstruum *frumentum* iusso milite secum ferre
 profectus decimo post die, quam exercitum acceperat, castra
 5 movit; et unius diei progressus iter convocatis itinerum ducibus

---

1. primu. | 2. exdignitatem. | 3. gerendisprocons. | *lacunam iam in ed. Bas. 1531 indicatam explevi Hartelum (p. 37) et H. I. Müllerum (adn. ed. p. 57) secutus.* (summa concordia fuit *Weenberg p. 317*) | 4. apud. | 5. abit, habet *Hartel l. l.* | orsusadparricidium, *corr. ed. Bas. 1531.* | 6. beneficiacedes. | 7. in pr. | 9. [in] exitu *Muretus.* | 10. perque. | 11. pr. iam | 13. ex- exercitibus. | 14. pilippiantiochique. | 15. consulu- tareinsumma. | 16. eo et. c. marciuspr. | 17. calcide. | intessaliam. | 18. adqueindeperegreindein, atque inde pergere in *Kreyssig, Hertz, Novák, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1895 p. 44* (atque pergere inde in *ed. Bas. 1531, Madvig.*) | 19. dare- cram. | 20. hostilium. | 21. frumentum *add. Madvig Em. L. p. 674.* | mi- litescumferre. | 22. profectus *inclus. Madvig l. l., defend. Vahlen Ind. lect. Berol. 1890, perfecta re coni. Seyffert, profecto Hartel p. 39, frumentum olim dubitanter H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 39 (cf. postea ibid. 1890 p. 189; 216), protinus temptaveram ephem. Austr. 1889 p. 129.* |

cum exponere in consilio iussisset, qua quisque ducturus esset, summotis iis, quam potissimum *viam* peteret, rettulit ad consilium. aliis per Pythoum placebat via, aliis per Cambunios montes, qua priore anno duxerat Hostilius consul, aliis praeter Ascuridem paludem. restabat aliquantum viae communis; itaque in id tempus, quo prope divortium itinerum castra posituri erant, deliberatio eius rei differtur. in Perrhaebiam inde ducit, et inter Azorum et Dolichen stativa habuit ad consulendum rursus, quam potissimum capesseret *viam*. per eosdem dies Perseus, cum adpropinquare hostem sciret, quod iter petiturus esset, ignarus, omnis saltus insidere praesidiis statuit. in iugum Cambuniorum montium — Volustana ipsi vocant — decem milia levis armaturae [iuvenum] cum duce Asclepiodoto mittit; ad castellum, quod super Ascuridem paludem erat — Lapathus vocatur locus —, Hippias tenere saltum cum duodecim milium Macedonum praesidio iussus. ipse cum reliquis copiis primo circa Dium stativa habuit; deinde adeo inops consilii, ut obtorpuisse videretur, cum equitibus expeditis litore nunc Heracleum, nunc Philam percurreret, eodem inde cursu Dium repetens.

III. Interim consuli sententia stetit eo saltu ducere, ubi propter Ottolobum dux regius castra *habebat*. praemitti tamen

1. exponerent, *corr. I. F. Gronovius* (cf. *Madvig Em. L.p. 675*). | inconcilio, *corr. I. F. Gronovius*. | 2. *viam h. l. add. Novák české mus. fl. V p. 435* (post quam *add. Sigonius*) | 3. *pytoum* (Pythium *Sigonius*). | *alispergā||bunaeos.* | 4. *hostibusconsulariispre||teraspirden*, *corr. ed. Bas. 1531*. | 5. *ita||quinid.* | 6. *quodprope.* | 7. *dilēberatio.* | *differatur.* | *perrebbiam*, *corr. ed. Bas. 1535*. | 8. *gazorumetdolycensstatiua.* | 9. *capesserat.* | *proeosdem.* | 12. X. milia. | 13. *iuenenum ex glossemate ortum putat H. I. Müllerus in adn. ed. p. 59, cf. quae adiunxi** (*pravum esse iam Creverius senserat, alienigenum vel plurium gentium coni. Madvig Em. L. p. 675, <mixtorum> iuvenum Heusinger, inessum Harant p. 266, varium genus M. Müller Ind. Gott. 1883 p. 763 cl. XXXXII, 58, 8*). | 14. *accuridempaluerat*, *corr. ed. Bas. 1531*. | 15. *tenerae.* | 16. *ipseumreliquiis.* | 17. *deindeadeoutobtorpūisseinobs|consilii, deinde adeo inops consilii, ut obtorpuisse Hartel p. 40 (deinde a Dio, ne obtorpuisse inops consilii Gitlbauer p. 117, Madvig Em. L.² p. 675; deinde, credo, ne obtorpuisse inops consilii Madvig Em. L.¹ p. 559 et in ed. p. 148).* | 18. *viderecircumequitibus.* | *heracleam*, *corr. I. F. Gronovius*. | 19. *pilam.* | *diurepentēs.* | 20. *sententiasstetit.* | 21. *ōttolobum, Otto-*

quattuor milia armatorum ad loca opportuna praeoccupanda placuit, quibus praepositi sunt M. Claudius, Q. Marcius consulis
 3 filius. confestim et universae copiae sequebantur. ceterum adeo
 ardua et aspera et confragosa fuit *via*, ut praemissi expediti
 biduo quindecim milium passuum aegre itinere confecto castra
 4 posuerint. Dierum, quem cepere, locum appellant. inde postero
 die septem milia progressi, tumulo haud procul hostium castris
 capto, nuntium ad consulem remittunt, perventum ad hostem
 esse; loco se tuto et ad omnia opportuno consedissee; [ut] quan-
 5 tum extendere iter posset, consequeretur. sollicito consuli et
 propter itineris difficultatem, quod ingressus erat, et eorum
 vicem, quos paucos inter media praesidia hostium praemiserat,
 6 nuntius ad Ascuridem paludem occurrit. addita igitur et ipsi
 fiducia est, coniunctisque copiis castra tumulo, qui tenebatur,
 7 qua aptissimum ad loci naturam erat, sunt adclinata. non hostium
 modo castra, quae paulo plus mille passuum aberant, sed omnis
 regio ad Diuum et Philam oraue maris late patente ex tam alto
 8 iugo prospectu oculis subicitur. quae res accendit militi animos,
 postquam summam belli ac regias omnis copias terramque hosti-

lobum *Bursian* (Octolopum *ed. Bas. 1531*, Octolophum *Sigonius, Wesenberg p. 317*, Ortholophum *Kreyssig*). | duximusregiscastrapraemitti, dux regius castra(habebat). praemitti *Hartel p. 41** (diximus regis castra <Philippi fuisse>. praemitti *Sigonius at v. Duk. ap. Drakenborchium*). | 1. IIII. armatorum. | 2. quipraepositi, quibus praepositi *Wesenberg p. 318, Novák české mus. fil. V p. 290 ex usu Liv., quis p. ed. Bas. 1531*. | <et> Q. Marcius *Wesenberg*. | 3. ardeo. | 4. *via h. l. add. H. I. Müller ann. Berol. 1892 p. 21, cf. etiam Hertz praef. ed. p. XXXI (ante fuit ed. Bas. 1531)*. | 5. pas-sumegre. | 6. posuerint fuerimquedierumquē, posuerint munierintque. Dierum, quem *Novák p. 215 (fuerimque ex dittographia ortum)*, posuerint munierintque. Dierum, quem *olim Weissenborn, cf. Hartelium p. 41*, posuerint quieverintque. Dierum, quem *Madvig*, posuerint requieverintque. Dierum, quem *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 6, Acad. Berol. 1891 (49) p. 1013 (posuerint: turrim Eudieru, quem ed. Bas. 1531)*. | appellantur. | 7. VII. progressi. | 8. consulemāremittunt. | 9. ut *inclus. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 39, at susp. Hartel p. 42, ille Fügner*. | 12. hostiumpraesiderat, *corr. ed. Bas. 1531, cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 6*. | 13. ascuridem. | 14. coniunctis-que. | tebatur. | 16. quelpaulo. | 17. addiemetpilam. | oraquae. | petente. | 18. subigitur. | 19. postquam in summam. | belliaegregias. |

lem tam e propinquo conspexerunt. itaque cum alacres, protinus 9
 duceret ad castra hostium, consulem hortarentur, dies unus fessis
 labore viae ad quietem datus est. tertio die, parte copiarum ad 10
 praesidium castrorum relicta, consul ad hostem ducit.

5 IV. Hippias nuper ad tuendum saltum ab rege missus 1
 erat; qui, ex quo castra Romana in tumulo conspexit, praeparatis
 ad certamen animis suorum venienti agmini consulis obvius fuit.
 et Romani expediti ad pugnam exierant, et hostes levis arma- 2
 tura erat, promptissimum genus ad lacessendum certamen. con- 3
 10 gressi igitur extemplo tela coniecerunt; multa utrimque volnera 3
 temerario incursu et accepta et inlata; pauci utriusque partis
 ceciderunt. inritatis in posterum diem animis maioribus copiis 4
 atque infestius concursum est; *decrevisissentque de summa belli,*
 si loci satis ad explicandam aciem fuisset; *sed iugum montis*
 15 *in angustum dorsum cuneatum vix ternis ordinibus armatorum*
in fronte patuit. itaque paucis pugnantibus cetera multitudo,
 praecipue qui gravium armorum erant, spectatores pugnae sta- 5
 bant; levis armatura etiam per anfractus iugi procurrere et ab 6
 lateribus cum levi armatura conserere per iniqua atque aequa
 20 loca pugnam poterat. pluribus ea die volneratis quam interfectis
 proelium nocte diremptum est.

Tertio die egere consilio Romanus imperator; nam neque 7
 manere in iugo inopi neque regredi sine flagitio atque etiam
 periculo, si cedenti ex superioribus locis instaret hostis, poterat;

---

3. laboreuitae. | 7. agmainiconsulobuius. | 8. *de interpunctione cf. Madvig Em. L. p. 676.* | 10. utrimq. | uolnera]. | 11. utriusquae. | 13. adque. | infesiütius. | concursum|abellisinloci, concursum<est; decrevisissentque de summ>a belli, si loci *Vahlen Acad. Berol. 1891 (cf. ephem. Austr. 1861 p. 7),* concursum ab<utrisque esset> illic, si loci *Hartel p. 43,* concursuri abeunt (abiere *in ed.*), si loci *Madvig Em. L. p. 676* (concursum ab illis, si loci *ed. Bas. 1531,* concurrissent, si loci *I. F. Gronovius*). | 14. *sed add. Vahlen, Seyffert.* | 17. praecipuae. | erat. | 18. anēfractus. | procurreret. | 19. adque. | 20. pugnā||patereadpluribus, pugnam poterat; pluribus *Madvig Em. L. p. 677* (pugnam petere: ac pluribus *ed. Bas. 1531*). | 23. inopiā. | *in regredi alterum r eadem manu supra scriptum.* | adque. | 24. periculo-cedenti, *corr. Muretus.* | locisistare, *corr. idem* (periculo; sed cedenti... locis instare *ed. Bas. 1531,* periculo, si descendenti... locis instaret *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 8*). |

8 nec aliud restabat quam audacter commissum pertinaci audacia,
 9 quae prudens interdum in exitu est, corrigere. ventum quidem
 erat eo, ut, si hostem similem antiquis Macedonum regibus
 habuisset consul, magna clades accipi potuerit. sed cum ad
 Diem per litora cum equitibus vagaretur rex et ab duodecim 5
 milibus prope clamorem et strepitum pugnantium audiret, nec
 auxit copias integros fessis summittendo, neque ipse, quod plu-
 10 rimum intererat, certamini adfuit, cum Romanus imperator, maior
 sexaginta annis et praegravis corpore, omnia militaria munera
 11 ipse inpigre obiret. egregie ad ultimum in audaciter commisso 10
 perseveravit et Popilio relicto in custodia iugi, per inuia trans-
 gressurus, praemissis, *qui* repurgarent iter, Attalum et Misagenem
 cum suae gentis utrumque auxiliaribus praesidio esse saltum
 12 aperientibus iubet; ipse equites impedimentaue prae se habens
 cum legionibus agmen cogit. 15

1 V. Inenarrabilis labor descendentibus cum ruina iumentorum
 sarcinarumque. progressis vixdum quattuor milia passuum nihil
 2 optabilius esse quam redire, qua venerant, si possent. hostilem
 prope tumultum agmini elephantum praebant, qui, ubi ad inuia
 venerant, deiectis rectoribus cum horrendo stridore pavorem 20
 ingentem, equis maxime, incutiebant, donec traducendi eos ratio
 3 inita est. per proclive sumpto fastigio longi duo validi asseres
 ex inferiore parte in terra defigebantur, distantes inter se paulo
 4 plus, quam quanta beluae latitudo est; in eos transverso incum-

1. aliudstabat, *corr. ed. Bas. 1535.* | 4. habuissset. | accipéi. | ad-
 diuperlittera. | 5. ab ·XII·pro|pe. | 6. adirenec. | 7. inte|grisfestis. | 8. imp. |
 9. ·LX. | 10. egraegiae. | audaciter (*cf. Fügner Lex. Liv. p. 1377*), audacter
ed. Bas. 1531. | 11. in custodiam *coni. Drakenborch.* | periuuia | trans-
 gressus|peremissis, *corr. Weissenborn,* transgressus <est>. praemissis *Harant*
p. 267. | 12. qui *add. ed. Bas. 1531.* | repurgarentiteatta|lumetecysacenenem-
 etsuae. | 14. impedimentaquae. | 16.inerrabi|lis, *corr. ed. Bas. 1531.* | 17. sar-
 cinarumque<fuit, ut> progressis *Harant p. 267,* sarcinarumque <effecit,
 ut> progressis *dubitanter H. I. Müller in adn. ed. p. 65.* | uixduum. | ·III·
 miliapas|sum. | 18. obtabiliusesset (optabilius esset *Harant, H. I. Müller*
l. l.), optabilius esse *ed. Bas. 1531, cf. de h. l. Hartel p. 43.* | hos|tile-
 propetumultu. | 19. elepan|ti. | 20. cum *fort. delendum Wesenberg.* | 22. inuita-
 est. | perproclivi *coni. Kochius.* | ualidasseres. | 23. par|tem. | 24. quam-
 quan|tauelatitudo. | transversi incumbentes tigni *ed. Bas. 1531,* transverso

bente tigno asses tricenos longi pedes, ut pons esset, iniunge-
 bantur humusque insuper iniciebatur. modico deinde infra inter-
 vallo similis alter pons, dein tertius et plures ex ordine, qua
 rupes abscisae erant, fiebant. solido procedebat elephantus in
 pontem; cuius priusquam in extremum procederet, succisis asse-
 ribus conlapsus pons usque ad alterius initium pontis prolabi
 eum leniter cogebat. alii elephanti pedibus insistentes, alii cluni-
 bus subsidentes prolabebantur. ubi planities altera pontis exce-
 pisset eos, rursus simili ruina inferioris pontis deferebantur,
 donec ad aequiorem vallem perventum est. paulo plus septem
 milia eo die Romani processerunt; minimum pedibus itineris
 confectum. plerumque provolventes se simul cum armis aliisque
 oneribus cum omni genere vexationis processerunt, adeo ut ne
 dux quidem et auctor itineris infitiaretur, parva manu deleri
 omnem exercitum potuisse. nocte ad modicam planitiem per-
 venerunt; nec, quam infestus is locus esset, saeptus undique,
 circumspiciendi spatium fuit vix tandem ex insperato stabilem
 ad insistendum nantis locum. postero quoque die in tam cava
 valle opperiri Popilium ac relictas cum eo copias necesse fuit;
 quos et ipsos, cum ab nulla parte hostis terruisset, locorum
 asperitas hostiliter vexavit. tertio die coniunctis copiis eunt per
 saltum, quem incolae Callipeucen appellant. quarto inde die per

---

incumbentes tigno *Kreyssig, Hertz.* | 1. astricenos, as<ses> tricenos *Madvig Em. L. p. 677 (cf. Fügner Lex. Liv. p. 1349), ad tricenos ed. Bas. 1531, Kreyssig, Hertz.* | iniunge||batur. | 3. alterpostdein. | 4. solido. | praece||debat, corr. *I. F. Gronovius.* | elephans, corr. *Kreyssig ex usu Liv. (elephas ed. Bas. 1531)* | 5. inextremumcederet, corr. *ed. Bas. 1531.* | 6. ad add. *Kreys- sig.* | 7. eleph||ti. | 8. prohibebantur. | pontis *h. l. inclus. Madvig, sed cf. H. I. Mülleri adn. in ed. p. 67.* | excess||pisset. | 9. pon||tisdeferebantur. *tum spatium vacuum est 15 litterarum.* | 10. aequioremlualem. | ·VII· die, septem milia die *ed. Bas. 1531* (<eo> die *I. F. Gronovius,* <primo> die *dubitanter Hartel p. 44, <illo> die Kreyssig.*) | 11. pedib||suti||neribus. | 12. sjesimul. | alis||que. | 13. ut *add. ed. Bas. 1531.* | 14. itinerib||s. | 16. nequ||infectus, nec quam infestus *Madvig Em. L. p. 678* (neq; an infestus *ed. Bas. 1531.*) : saeptis *Bekker.* | 17. uixitandemexspirato (*de interpunctione cf. Madvigium l. l.*) | 19. balle. | 21. euN. | 22. callipeu||quae, Callipeucen *ed. Bas. 1531, Callipeucea susp. Hertz in adn. ed. p. XXXXII.* | tertioinde, corr. *Sigonius.*

aeque inuia, sed adsuetudine peritius et meliore cum spe, quod nec hostis usquam apparebat et mari adpropinquabant, degressi in campos inter Heracleum et Libethrum posuerunt castra [peditum], quorum pars maior tumulos tenebat. ibi *pedes tendebat*. vallo campi quoque partem, ubi eques tenderet, amplectebantur. 5

1 VI. Lavanti regi dicitur nuntiatum hostis adesse. quo nuntio cum pavidus exilisset e solio, victum se sine proelio 2 clamitans proripuit; et subinde per alia atque *alia* pavida consilia et imperia trepidans duos ex amicis, Pellam alterum ut, quae ad Phacum pecunia deposita erat, *in mare proiceret, Thes-* 10 *salonicam alterum, ut navalia incenderet, misit; Asclepiodotum et Hippiam, quique cum iis erant, ex praesidiis revocat, omnisque* 3 *aditus aperit bello. ipse ab Dio auratis statu is omnibus raptis,* 4 *ne praeda hosti essent, incolas eius loci demigrare Pydnam cogit, et, quae temeritas consulis videri potuisset, quod eo pro-* 15 *cessisset, unde invito hoste regredi nequiret, eam non inconsultam*

1. ae. quae inuias. | 2. umquam, usquam *Signonius, cf. H. I. Müller ann. Berol. 1882 p. 325.* | 3. haracetum, Heracleum *I. F. Gronovius.* | libethyrū, *corr. ed. Bas. 1535, cf. Giltbauer p. 46.* | castrapeditum quorum pars maior tumulos tenebat; ibi <pedes tendebat>; vallo campi *H. I. Müller ann. Berol. 1892 p. 25,* castra: quorum pars maior tumulos tenebat: ibi <castra peditum; in> valle campi *Vahlen Acad. Berol. 1891,* castra [peditum], quorum pars maior tumulos tenebat; <al>ibi vallo campi (*aut imo vallo campi Madvig Em. L. p. 679,* castra: peditum <castra>, quorum pars maior tumulos tenebat, <al>ibi vallo campi *Ahrens,* castra;* peditum [quorum] pars maior tumulos tenebat; ibi vallo campi *Hertz* (castra peditum: quorum pars maior tumulos tenebat. ii vallem, campi *ed. Bas. 1531.*) | 5. parteubi. | amplectebatur. | 6. labanti. | 8. <se> proripuit *Kreyssig.* | per alia quae pavida. per alia atque <alia> pavida *ed. Bas. 1531, cf. Madvig Em. L. p. 679* (per alia <alia> quae pavida *Kreyssig.*) | 9. alterum usque ad pathum pecunia deposita erat ex praesidiis *ed. Bas. 1531,* locum *coraxi et lacunam iam a Creverio agnitam explevi Madvigium* (*Em. L. p. 680*) et *H. I. Müllerum* (*adn. ed. p. 69*) secutus. | 13. rapiti, raptis *Kreyssig,* raptim *ed. Bas. 1531.* | 14. praedae susp. *Wesenberg.* | in classe iustocidemigrasse, incolas eius loci demigrare *Kreyssig* (in classem congestis ocuis demigrare *ed. Bas. 1531,* cf. *Diod. XXX, 11, 2.*) | 16. noconsultam, *corr. Signonius.* |

audaciam fecit. duos enim saltus, per quos inde evadere possent, 5
habebant Romani, unum per Tempe in Thessaliam, alterum in
Macedoniam praeter Dium; quae utraque regiis tenebantur prae-
sidiis. itaque si intrepidus rex primam speciem adpropinquantis 6
terroris sustinisset, neque receptus Romanis per Tempe in
Thessaliam neque commeatibus pervehendis ea patuisset iter.
sunt Tempe saltus, etiamsi non bello fiat infestus, transitu dif- 7
ficilis. nam praeter angustias per quinque milia, qua exiguum 8
iumento onusto iter est, rupes utrimque ita abscisae sunt, ut
despici vix sine vertigine quadam simul oculorum animique 10
possit. terret et sonitus et altitudo per mediam vallem fluentis
Penei amnis. hic locus tam suapte natura infestus per quattuor 9
distantia loca praesidiis regiis fuit insessus. unum in primo 10
aditu ad Gonnum erat, alterum in Condylō, castello inexpugna-
bili, tertium circa Lapathunta, quem Characa appellant, quartum 11
viae ipsi, qua et media et angustissima vallis est, inpositum, 11

2. temp.in|thessaliam. | 3. que. | regis, *corr. I. F. Gronovius.* | 4. it-
quesiduaintre|pidus X. dies, itaque si [du] intrepidus rex *H. I. Müller*
ann. Berol. 1892 p. 25 (cf. quae adiunxi*), itaque si <ad> Dium intrepi-
dus ipse rex (*vel rex ipse*) *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 14*, itaque si dux
intrepidus ex eis *idem p. 45*, itaque si [duo] intrepidus [X dies] *Novák*
české mus. fl. VIII p. 448 (itaque si dux intrepidus <paucos> [X] dies
idem olim Listy fl. 1888 p. 89), itaque si paucos intrepidus rex dies
Madvig in adn. ed. p. 153, itaque si dux intrepidus paucos dies *Wesen-*
berg, itaque si sua intrepidus <cus>todiens (*fort. defendens H. I.*
Müller ann. Berol. 1904 p. 13) *Vahlen Acad. Berol. 1891*, itaque si rex
intrepide Dium defendens *Koch* (itaque si dux intrepidus decem dies *ed.*
Bas. 1531). | species. | adprop|quantis. | 5. romanuspartemintessali|amne-
quercommeatũibus, *corr. ed. Bas. 1531.* | 6. eo, ea *Madvig Em. L. p. 682.* |
7. suntenimp.sal|tus, sunt Tempe saltus *Gillbauer p. 132*, est enim ipse
saltus *Madvig in adn. ed. p. 153, sed cf. Wesenberg p. 318*, est enim per
"Tempe saltus *Harant p. 267* (sunt enim Tempe saltus *ed. Bas. 1531*). |
8. quaex|exiguum, qua perexiguum *susp. Harant p. 267.* | 9. onustointer-
stru|pes (onusto iter et rupes *coni. Madvig Em. L. p. 682 virgula post*
possit posita). | 11. posset. | sinitus. | 12. amannis. | 13. regis, *corr. I. F.*
Gronovius. | unus. | 14. connumerataalterum. | condylon, in Condylō *Draken-*
borch, Madvig Em. L. p. 682 (ad Condylon *I. F. Gronovius*). | 15. lapa-
thynta. | caraca. | 16. uallesest|positum. |

12 quam vel decem armatis tueri facile est. intercluso per Tempe
 simul aditu com meatibus, simul reditu ipsis, montes, per quos
 13 descenderant, repetendi erant. quod, ut furto fefellerant, ita pro-
 palam, tenentibus superiora cacumina hostibus, non poterant;
 14 et experta difficultas spem omnem incidisset. supererat nihil 5
 aliud in temere commisso quam in Macedoniam ad Dium per
 medios evadere hostis; quod, nisi di mentem regi ademissent,
 15 et ipsum ingentis difficultatis erat. nam cum Olympi radices
 montis paulo plus quam mille passuum ad mare relinquant
 spatii, cuius dimidium loci occupat ostium late restagnans 10
 Baphyri amnis, partem planitiae aut Iovis templum aut oppidum
 16 tenet, relicum perexiguum fossa modica valloque claudi poterat,
 et saxorum ad manum silvestrisque materiae tantum erat, ut
 17 vel murus obici turresque excitari potuerint. quorum nihil cum
 dispexisset caecata mens subito terrore, nudatis omnibus prae- 15
 sidiis patefactisque bello *aditibus* ad Pynam refugit.

1 VII. Consul plurimum et praesidii et spei cernens in
 stultitia et segnitia hostis, remisso nuntio ad Sp. Lucretium
 Larisam, ut castella relicta ab hoste circa Tempe occuparet,

---

1. pertemp. | 2. cum meatibus. | ip̄simontes, *corr. Madvig Em. L. l. l.* | 3. repentedi. | propalamatenentibus, propalam ac tenentibus *coni. Harant. p. 267.* | 6. macedoniam. | 7. dimouen||temregiamdemissent, *corr. ed. Bas. 1531.* | 8. et *add. Büttner.* | Olympi montis radices *Kreyssig.* | 9. passum. | 10. spa||tium, spatii *I. F. Gronovius.** | hostium. | 11. baplyriā, amnis, *corr. ed. Bas. 1535 (cf. Giltbauer p. 46).* | planitiae, *cf. Georges Wortf. p. 532.* | 12. teneo. | poteratthessalorumad, *corr. ed. Bas. 1535 (cf. Giltbauer l. l.)* | 13. siluestrisquaemariae. | utuel. | 14. poterat. | 15. despexisset. | mensubi to, mens<regis> subito *Wesenberg.* | 16. patefactisqueabellofactis (patefactisque bello *ed. Bas. 1531*), patefactisque bello <aditibus> *Novák ephem. Austr. 1892 p. 204* (p. b.<cunctis aditibus> *Vahlen*, <portis> *vel* <claustris> *Madvig Em. L. p. 683*, <faucibus> *olim Novák diss. phil. Prag. 1884*, <saltibus> *Drechsler ephem. Austr. 1890 p. 196**). | ad|dypylam. | refugit, rex fugit *Ruperti.* | 17. etpraesidiiperspeciecernens, et praesidii et spei cernens *ed. Bas. 1531*, esse praesidii perspicuens *Madvig in adn. ed. p. 154*, esse praesidii perspicue cernens *Harant, sed cf. quae dixi**. | 18. hostiis. | ad sp̄. lucretiussarisam, *corr. ed. Bas. 1531.* | 19. temp||occuparet. |

praemisso Popilio ad explorandos transitus circa Diurn, postquam
 patere omnia in omnes partes animadvertit, secundis castris 2
 pervenit ad Diurn metarique sub ipso templo, ne quid sacro in
 loco violaretur, iussit. ipse urbem ingressus, sicut non magnam, 3
 5 ita exornatam publicis locis et multitudine statuarum munitam-
 que egregie, vix satis credere, in tantis rebus sine causa relictis
 non aliquem subesse dolum. unum diem ad exploranda circa 4
 omnia moratus castra movet; satisque credens in Pieria frumenti
 copiam fore, eo die ad annum nomine Mityn processit. postero 5
 10 die progressus Agassas urbem, tradentibus sese ipsis, recepit;
 et, ut reliquorum Macedonum animos sibi conciliaret, obsidibus
 contentus sine praesidio relinquere se iis urbem immunesque ac
 suis legibus victuros est pollicitus. progressus inde diei iter ad 6
 Ascordum flumen posuit castra; et quantum procederet longius
 15 a Thessalia, eo maiorem rerum omnium inopiam sentiens, regres-
 sus ad Diurn est dubitatione omnibus exempta, quid intercluso 7
 ab Thessalia patiendum fuisset, cui procul inde abscedere tutum
 non esset. Perseus coactis in unum omnibus copiis ducibusque 8
 increpare praefectos praesidorum, ante omnes Asclepiodotum 9
 20 atque Hippiam; ab his dicere claustra Macedoniae tradita Ro-
 manis esse; cuius culpa reus nemo iustius quam ipse fuisset.
 consuli postquam ex alto conspecta classis spem fecit, cum 10
 comteatu naves venire — ingens enim caritas annonae ac
 prope inopia erat —, ab invectis iam portum audit, onerarias
 25 naves Magnesiae relictas esse. incerto inde, quidnam agendum 11
 foret — adeo sine ulla ope hostis, quae adgravaret, cum ipsa
 difficultate rerum pugnandum erat —, peropportune litterae a 12

---

3. sacrum in locum. | 4. magna. | 5. exornata || publicis. | multitudines. |
 6. egregiae. | 7. aliquam. | 8. mo || uetur. | credens imperia, corr. *Kreyssig*
 (credens paratam *ed. Bas. 1531*). | 9. copiam ferre | ada || nem. | 10. acassam
 (Agassam *ed. Bas. 1531*), corr. *I. F. Gronovius cl. XXXV, 27, 1, de*
prob. situ cf. Hirschfeld ap. Pauly-Wissowa R. E. I, 737. | 11. opsi-
 dibus. | 12. sibi praesidio relinqueres || eis urbem, cf. *Wesenberg p. 319.* | 13. di-
 ei item. | 14. quanto con. *Wesenberg.* | 16. dubitatio || nibus omnibus. | 17. tut-
 tum. | 18. perseus peractis, Perseus coactis *Weissenborn* (Perseus contractis
ed. Bas. 1531, Madvig). * | 20. adque hip || pia. | diceret. | macedo || nia. |
 24. onera || rias. | 26. fort. opera hostis *Madvig Em. L. p. 683, Wesenberg*
p. 319.

Sp. Lucretio adlatae sunt, castella se, quae super Tempe essent et circa Philan, tenere omnia, frumentique in iis et aliarum in usum rerum copiam invenisse.

1 VIII. His magno opere laetus consul ab Dio ad Philan
 ducit, simul ut praesidium eius firmaret, simul ut militi frumen- 5
 2 tum, cuius tarda subvectio erat, divideret. ea profectio famam
 haudquaquam secundam habuit. nam alii metu recessisse eum
 ab hoste ferebant, quia manenti in Pieria proelio dimicandum
 3 foret, alii ignarum, belli quae in dies fortuna novaret, ut oppe-
 rientibus sese rebus, emisisse de manibus ea, quae mox repeti 10
 4 non possent. simul enim cessit possessione Dii, excitavit hostem,
 ut tunc tandem sentiret recuperanda esse, quae prius culpa
 5 amissa forent. audita enim profectioe consulis regressus Dium,
 quae disiecta ac vastata ab Romanis erant, reficit, pinnas moe-
 nium decussas reponit, ab omni parte muros firmat; deinde 15
 quinque milia passuum ab urbe citra ripam Elpei amnis castra
 ponit, amnem ipsum transitu perdifficilem pro munimento habi-
 6 turus. fluit ex valle Olympi montis, aestate exiguus, hibernis
 idem incitatus pluviis et supra rupes ingentis gurgites facit, et
 infra, prorutam in mare evolvendo terram, praealtas voragines, 20
 7 cavatoque medio alveo, ripas utrimque praecipitis. hoc flumine

1. castellasi quae. | es||seetcircapilan. | 2. aliarum<necessariarum> con-
 Koch. | 4. cos. | 6. subuectio. | 7. haudquam||quam. | 8. manentiimperia,
 corr. *Kreyssig* (manenti imperatori ed. *Bas. 1531*). | 9. aliignarum. | belli,
 quae<que> *I. Perizonius, prob. Madvig in adn. ed. p. 155* (belli, quod *idem*
Em. L. p. 683), sed cf. *Wesenberg p. 319*. | utopperia||tibus, ut qui offe-
 rentibus ed. *Bas. 1531*, ultro offerentibus *Kreyssig*, | 10. reb. omisissede,
 emisisse de *Kreyssig* (omisisset e ed. *Bas. 1531*, emisisset e *Duker*). | re-
 penti. | 12. <sua> culpa con. *Weissenborn, Wesenberg, <ipsius> culpa*
Kreyssig, Hertz. | 13. foret. | pro||fectionem. | 15. decussa. | 16. passum. | ri-
 pamenipia||nis, ripam Elpei amnis *Madvig Em. L. p. 684* (ripam Enipei
 amnis ed. *Bas. 1531*). | 18. olimpi. | exiguum. | 19. incitatus. | rupem con.
I. F. Gronovius. | in||gentisgurgitibus, corr. *I. F. Gronovius*. | 20. intra-
 poro||rupta, corr. *idem*. | 21. praecipiti||tiis (praecipites ed. *Bas. 1531*). | hoc-
 fluminehospesetseptum||iterhostis, hoc flumine saeptum (obsaeptum *Weissen-*
born) iter hostis *Novák p. 216**, hoc flumine opposito (obiecto *Harant*
p. 268) saeptum iter hostis *Novák olim Listy fl. 1882 p. 73*, hoc flumine
 <et> sospitem se et saeptum iter hostis *Gilbauer p. 117* (hoc flumine

saeptum iter hostis credens extrahere relicum tempus aestatis in animo habebat.

Inter haec consul a Phila Popilium cum duobus milibus armatorum Heracleum mittit. abest a Phila quinque milia ferme passuum, media regione inter Dium Tempeque, in rupe anni imminente positum.

IX. Popilius, priusquam armatos muris admooveret, misit, qui magistratibus principibusque suaderent, fidem clementiamque Romanorum quam vim experiri mallent. nihil ea consilia moverunt, quia ignes ad Elpeum ex regiis castris apparebant. tum terra marique — et classis adpulsa ab litore stabat — simul armis, simul operibus machinisque oppugnari coepti. iuvenes etiam quidam Romani ludicro circensi ad usum belli verso partem humillimam muri ceperunt. mos erat tum, nondum hac effusione inducta bestiis omnium gentium circum complendi, varia spectaculorum conquirere genera; nam semel quadrigis, semel desultore misso vix unius horae tempus utrumque curriculum complebat. inter cetera sexageni ferme iuvenes, interdum plures apparitoribus ludis, armati inducebantur. horum inductio ex parte simulacrum decurrentis exercitus erat, ex parte elegantioris [exercitus] quam militaris artis, propiorque gladiatorum armorum usum. cum alios decursu edidissent motus, quadrato

---

Perseus septum iter hostis *ed. Bas. 1531*). | 1. extrahere aëre || licuum tempus - eae aestatis, *corr. Madvig Em. L. p. 684*, extrahere reliquum tempus eius aestatis *ed. Bas. 1531*, extra Heracleum tendere stative *Gillbauer p. 122*). | 4. heraclea, *corr. I. F. Gronovius*. | apila. | u. milia | 5. interdiu temp. que. | inrupemani || mi. | 8. principib. || que. | 10. elipeum, *corr. Madvig Em. L. p. 684* (*Enipeum ed. Bas. 1531*). | ex || regis. | apparej bant. | 11. adpulsã ab. | 14. haec. | 15. bestis. | omnium generum *coni. Ursinus*. | 16. conquire-re nera. | nae || semel, *corr. On. Panvinius*, et semel *I. F. Gronovius*, ac semel *I. Perizonius* (nec, semel *ed. Bas. 1531*). | quadrigi. | 17. desultorë. | utri || que. | 18. complebit, cõplebat *ed. Bas. 1531*. | 19. apparitoribus || di (apparitoribus ludi *ed. Bas. 1531*), *corr. Muretus*. | i || ductio in parte, *corr. Drakenborch*, num instructio ex parte? * | 20. ele || gantioris exercitus, elegantioris exercitii *ed. Bas. 1531*, elegantioris [exercitus] *Kreyssig*. | 21. propriorque. | 22. decur || sos (decursus *ed. Bas. 1531*), decursu *Dowiatius*, decoros *Bauer*. * |

agmine facto, scutis super capita densatis, stantibus primis,
 secundis summissioribus, tertiis magis et quartis, postremis etiam
 7 genu nixis, fastigatam, sicut tecta aedificiorum sunt, testudinem
 faciebant. hinc quinquaginta ferme pedum spatio distantes duo
 5 armati procurrebant comminatique inter se, ab ima in summam
 testudinem per densata scuta cum evasissent, nunc velut propu-
 gnantes per oras extremae testudinis, nunc in media inter se
 8 concurrentes, haud secus quam stabili solo persultabant. huic
 testudo similis *humillimae* parti muri admota. cum armati super-
 stantes subissent, propugnatoribus muri fastigio altitudinis aequa-
 10 bantur; depulsisque iis in urbem duorum signorum milites
 transcenderunt. id tantum dissimile fuit, quod et in fronte
 extremi et ex lateribus soli non habebant super capita elata
 scuta, ne nudarent corpora, sed praetenta pugnantium more.
 15 ita nec ipsos tela ex muro missa subeuntis laeserunt, et testu-
 dini iniecta imbris in modum lubrico fastigio innoxia ad imum
 10 labebantur. et consul capto iam Heracleo castra eo promovit,
 tamquam Dium atque inde summoto rege in Pieriam etiam
 11 progressurus. sed hiberna iam praeparans vias commeatibus
 subvehendis ex Thessalia muniri iubet, et eligi horreis oppor-
 tuna loca, tectaue aedificari, ubi deversari portantes commeatus
 possent.

1. scuti. | 2. secundis. | tertis. | 3. genungenunixis. | 4. distantis. |
 5. procure, cf. *Madvig Em. L. p. 596.* | cō|minatque. | 7. perhoras. | 8. quam
 <in> stabili *susp. Wesenberg p. 320.* | 9. simillimeparti, similis humillimae
 parti *Madvig Em. L. p. 684* (simillima humillimae parti *antea Kreyssig*),
 simillima ei parti *Harant. p. 268.* | muripermotta. | super stantes *Madvig*
l. l., sed cf. H. I. Müllerum in adn. ed. Weissenborn. p. 79. | 10. sub-
 ips|sent. | 11. depul|sisquaeiniisin, depulsisque inde iis in *Harant l. l.* |
 13. extrema, *corr. Lipsius.* | 14. praetecta, *corr. Lat. Latinus (cf. Gill-*
bauer p. 77). | 15. testudine. | 16. inbris. | 17. capta||iamheraclea, *corr. I. F.*
Gronovius. | castraeopervictam|quam, castra eo promovit, tamquam *ed.*
Bas. 1531, Gillbauer p. 67, castra eo protulit, tamquam *Weissenborn*
 <ut> captum Heracleum <comperit>, castra eo promovit *susp. Novák Listy*
fil. 1883. — *de vocula iam delenda etiam Weissenborn cogitaverat.* | 18. ad-
 que. | imperiam. | 19. progressus, *corr. ed. Bas. 1531.* | hibernamiam. | 20. sub-
 cundis. | tes|salia. | elegi. | opportunaecetectaue. |

X. Perseus tandem a pavore eo, quo attonitus fuerat, 1
recepto animo malle imperiis suis non obtemperatum esse, cum
trepidans gazam in mare deici Pellae, Thessalonicae navalia 2
iusserat incendi. Andronicus Thessalonicam missus traxerat tem- 3
pus, id ipsum, quod accidit, *providens et paenitentiae* relinquens 4
locum. incautior Nicias Pellae proiciendo pecuniae partem, quae 5
fuerat *ad Phacum*; sed in re emendabili visus lapsus esse, quod 6
per urinatores omnis ferme extracta est. tantusque pudor regi 7
pavoris eius fuit, ut urinatores clam interfici iusserit, deinde
Andronicum quoque et Nician, ne quis tam dementis imperii 8
consciis existeret. inter haec C. Marcius cum classe ab Heracleo 9
Thessalonicam profectus et agrum pluribus locis, expositis per 10
litora armatis, late vastavit, et procurrentes ab urbe secundis 11
aliquot proeliis trepidos intra moenia compulit. iamque ipsi urbi 12
terribilis erat, cum, dispositis omnis generis tormentis, non vagi 13
modo circa muros, temere adpropinquantes, sed etiam qui in 14
navibus erant, saxis tormento emicantibus percutiebantur. revo- 15
catis igitur in naves militibus omnisque Thessalonicae oppug-
natione Aeniam inde petunt. quindecim milia passuum ea urbs

1. a add. *Sigonius ex usu Liv., cf. Fügner Lex. Liv. p. 44 et H. I. Müller ad h. l. (e add. Drakenborch, Madvig). | quod. | 2. móallet, malle Sigonius, mallet ed. Bas. 1531, Madvig. | cu. | 3. gaiam. | tessalonicae. | 4. tessalo|nicum. | 5. ipsud. | providens et add. Novák české mus. fil. VIII p. 449. | 5. penitentiae, paenitendi coni. Wopkensius, cf. H. I. Müller ann. Berol. 1904 p. 13. | 6. proiciendaepecuniaepar|temquodfueratnatum|sed, proiciendo pecuniae partem, quae fuerat<ad>Phacum; sed Madvig Em. L. p. 680, proiciendae pecuniae partem quidem fuderat in altum; sed M. Müller Gött. Anz. 1883 p. 763, proiciendae pecuniae partem quod iecerat in altum, sed Harant p. 269 (proiciendo pecuniae partem, quod fuerat nactus; sed ed. Bas. 1531). | 7. inrem|emendabilem, in re emendabili Drakenborch, Madvig l. l., in errorem emendabilem I. F. Gronovius, Harant l. l. | visus <est> coni. Madvig, sed cf. Wesenberg p. 320. | 8. omnes fermestrac|tusest, omnis ferme extracta est Harant l. l., H. I. Müller in adn., Boot. Mnem. 1889. | 11. extaret Novák Listy fil. 1885. | hac. | heraclea, corr. I. F. Gronovius. | 12. tes|salonicam. | 14. aliquod. | namque. | 17. <ex> tormento Wesenberg. | percutiebantur, cf. Walch Em. L. p. 184 (percuterentur coni. Creverius). | 18. tes|salonicae. | 19. XV· milia. | ear|bisabest. |*

8 abest, adversus Pydnam posita, fertilis agro. pervastatis finibus
 eius legentes oram Antigoneam perveniunt. ibi egressi in terram
 primo et vastarunt agros passim et aliquantum praedae contule-
 9 runt ad naves. dein palatos eos adorti Macedones, mixti pedites
 equitesque, fugientes effuse ad mare persecuti quingentos ferme
 10 occiderunt et non minus ceperunt. nec aliud quam ultima
 necessitas, cum recipere se tuto ad naves prohiberentur, animos
 militum Romanorum simul desperatione alia salutis simul indigni-
 11 tate inritavit. redintegrata in litore pugna est; adiuvare, qui in
 navibus erant. ibi Macedonum ducenti ferme caesi, par numerus
 captus. Ab Antigonea classis profecta ad agrum Pallenensem
 12 excensionem ad populandum fecit. finium is ager Cassandren-
 sium erat, longe fertilissimus omnis orae, quam praetervecti
 fuerant. ibi Eumenes rex, viginti tectis navibus ab Elaea profectus,
 obvius fuit et quinque missae a Prusia rege tectae naves. 15

1 XI. Hac virium accessione animus crevit praetori, ut
 2 Cassandream oppugnaret. condita est a Cassandro rege in ipsis
 faucibus, quae Pallenensem agrum ceterae Macedoniae iungunt,
 3 hinc Toronaico, hinc Macedonico saepta mari. eminent namque
 in altum lingua, in qua sita est, nec minus quam elatus magnitu- 20
 dine Atho mons excurrit, obversa in regionem Magnesiae duobus
 imparibus promunturiis, quorum maiori Posideum est nomen,
 4 minori Canastraeum. divisis partibus oppugnare adorti. Romanus
 ad Clitas, quas vocant, munimenta, cervis etiam obiectis, ut

---

1. pynam. | fer|tilis|agros, fertilis agro *cl. XXVIII, 37, 8 Fügner Lex. L. p. 736, cf. H. I. Müller ann. Berol. 1892 p. 14, fertili agro ed. Bas. 1531.* | 2. teram. | 3. praede. | 4. deind|. | 5. effusae. | persecuti a. ferme. | 8. alia *inclus.* *H. I. Müller in adn. ed., Novák Listy fil. 1885, def. Hartel p. 46, Fügner Lex. L. p. 939 (alius con. Wesenberg p. 320).*
 9. re|integrata. | pugnaestatiuae|quiin, pugna est; adiuvare et (et *del. Kreyssig, adiuverunt susp. Novák*) qui in *ed. Bas. 1531.* | 11. antigone. | 12. excensio|nem. | 13. fertissimus. | orae|quam. | 14. eibi. | XX. | adleae. | 15. missi|apris|sae. | 16. accensione. | praeto|rrii. | 18. que. | iungit. | 19. saeptã|mement, *corr. ed. Bas. 1531.* | 20. inaltusmagnitudine, elatus magnitudine *Hartel p. 47, inclutus magnitudine Kreyssig (in altum magnitudine ed. Bas. 1531).* | 22. poseum *supra (inter s et e) eadem manu adscriptis litteris id.* | 23. minis|noricanastreum. | diversis *coni. Kreyssig.* | 24. cerbis. |

viam intercluderet, a Macedonico ad Toronaicum mare perducit. ab altera parte euripus est; inde Eumenes oppugnabat. Romanis in fossa complenda, quam nuper obiecerat Perseus, plurimum erat laboris. ibi quaerenti praetori, quia nusquam cumuli apparebant, quo regesta e fossa terra foret, monstrati sunt fornices: non ad eandem crassitudinem, qua veterem murum, sed simplici laterum ordine structos esse. consilium igitur cepit transfosso pariete iter in urbem patefacere. fallere autem ita se posse, si, muros a parte alia scalis adortus, tumultu iniecto in custodiam eius loci propugnatores urbis avertisset. erant in praesidio Cassandreae praeter non contemnendam iuventutem oppidanorum octingenti Agriani et duo milia Penestiarum Illyriorum, a Pleurato inde missi, bellicosum utrumque genus. his tumentibus muros, cum subire Romani summa vi niterentur, momento temporis parietes fornicum perfossi urbem patefecerunt. quod si, qui inrumperent, ibi armati fuissent, extemplo cepissent. hoc ubi perfectum esse opus militibus nuntiatum est, clamorem alacres gaudio repente tollunt, alii parte alia in urbem inrupturi.

XII. Hostis primum admiratio cepit, quidnam sibi repentinus clamor vellet. postquam patere urbem accepere praefecti praesidii Pytho et Philippus, pro eo, qui occupasset adgredi, opus factum esse rati, cum valida manu Agrianum Illyriorum-

---

1. in|tereluderet. | macedoniaad. | toro|nalcum. | 2. adaltera. | 4. quae-
rentis. | nusquam. | 6. quam veterem *Madvig Em. L. p. 685, sed cf. H. I. Müllerum in adn. ed. Weissenborn.* | 7. structosseconsilium. | coepit. | 8. ite-
min. | fauereautem. | 10. urbis. | auertissent. | inpraesidiocas|praeter. | 11. con-
temptendam. | 12. acc. agri|ānes. | 13. eodem missi *con. I. F. Gronovius,*
deinde missi Creverius, intromissi Walch Em. L. p. 263, sed cf. H. I. Müllerum in adn. ed. Weissenborn. | 14. romano sū|ma | 16. quiinrupere|
inarmatifuissent, qui inrumperent, ibi armati fuissent *Hartel p. 47 (armati*
<ibi> fuissent H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 40), qui inrumperent,
armati fuissent I. Perizonius (qui irrupere, armati fuissent ed. Bas. 1531). |
17. militib. | 18. aliis . . . inrupturum, alii . . . inrupturi *I. F. Gronovius,*
<ut> alii . . . inrupturi Madvig Em. L. p. 685, aliis . . . inruptum iri Harant
p. 269, aliique . . . inruptum <currunt> Novák Listy fil. 1883 (aliis . . .
irrupturis ed. Bas. 1531). | 19. quidam. | 20. postquamāpa|tere. | 21. phyto. |
proco, pro eo *Freinsheim (Proco ed. Bas. 1531).* | 22. ualidoa. |

3 que erumpunt Romanosque, qui alii aliunde coibant convocabanturque, ut signa in urbem inferrent, inconpositos atque inordinatos fugant persecunturque ad fossam, in quam compulsos ruina cumulant. sescenti ferme ibi interfecti, omnesque prope, 4 qui inter murum fossamque deprensi erant, volnerantur. ita suo 5 ipse conatu percussus praetor segnior ad alia factus consilia erat. et ne Eumeni quidem, simul a mari simul a terra adgrediendi, quidquam satis procedebat. placuit igitur utrique, custodiis firmatis, ne quod praesidium ex Macedonia intronitti posset, quoniam vis aperta non processisset, operibus moenia oppugnare. 10 haec parantibus iis decem regii lembi ab Thessalonica cum delectis Gallorum auxiliariis missi, cum in salo stantes hostium naves conspexissent, ipsi obscura nocte, simplici ordine, quam 7 poterant proxime litus tenentes, intrarunt urbem. huius novi praesidii fama absistere oppugnatione simul Romanos regemque 15 coegit. circumvecti promunturium ad Toronen classem appulerunt. eam quoque oppugnare adorti, ubi valida defendi manu animadverterunt, inrito incepto Demetriadem petunt. ibi cum adpropinquantes repleta moenia armatis vidissent, praetervecti ad Iolcon classem appulerunt, inde agro vastato Demetriadem 20 quoque adgressuri.

1 XIII. Inter haec et consul, ne segnis sederet tantum in agro hostium, M. Popilium cum quinque milibus militum ad 2 Meliboeam urbem oppugnandam mittit. sita est in radicibus Ossae montis, qua parte in Thessaliam vergit, opportune imminens super Demetriadem. primus adventus hostium percudit incolas 3 loci; collectis deinde ab necopinato pavore animis discurrunt

---

1. etrumpunt. | alialiunde. | 2. inurbē||adferrent, *corr. ed. Bas. 1535.* | adque. | 3. fugampersecunturad||quefossam. | inqua. | 4. ac. ferme. | 6. pr. | 7. terraingredie||ti, *corr. ed. Bas. 1531.* | 9. firmavit. | intronisti. | 10. maœnia. | 11. parantibushis|X., *corr. Wesenberg.* | tessalonica. | 14. intrarunt. | 16. circumuenti. | promunturium, promunturia *Wesenberg.* | actoronem. | 17. adpugnare||adorti. | 22. iterhaec. | 23. agrohos., agro hostium *Fügener (cf. H. I. Müller ann. Berol. 1892 p. 14), Heraeus, Novák p. 220, agro hostico ed. Bas. 1531, agro hostili Hertz.* | cum. u. milibus. | 24. moelibeam. | siita. | 25. tessaliam. | opportunae. | eminens con. *Wesenberg p. 321.* | 27. ab *add. Novák p. 222 ex usu Liv., ex ed. Vascos.* |

armati ad portas ac moenia, qua suspecti aditus erant; spemque
 extemplo inciderunt, capi primo impetu posse. obsidio igitur 4
 parabatur, et opera ad oppugnationem fieri coepta. Perseus cum
 audisset simul Meliboeam a consulis exercitu oppugnari, simul
 5 classem Iolci stare, ut inde Demetriadem adgrederetur, Euphra-
 norem quendam ex ducibus cum delectis duobus milibus Meli-
 boeam mittit. eidem imperatum, ut, si a Meliboea summovisset 5
 Romanos, Demetriadem prius occulto itinere intraret, quam ab
 Iolco ad urbem castra moverent Romani. et ab oppugnatoribus 6
 10 Meliboeae, cum in superioribus locis repente apparuisset, cum
 trepidatione multa relicta opera sunt ignisque iniectus. ita a
 Meliboea abscessum est. Euphranor soluta unius urbis obsidione 7
 Demetriadem extemplo ducit. nocte moenia intrat tantamque
 fiduciam incolentibus fecit, ut non moenia modo, sed agros etiam
 15 confiderent se a populationibus tueri posse; et eruptiones in
 vagos populatores non sine vulneribus hostium factae sunt.
 circumvecti tamen moenia sunt praetor et rex, situm urbis 8
 contemplantes, si qua parte temptare aut opere aut vi possent.
 fama fuit per Cydantem Cretensem et Antimachum, qui Deme- 9
 20 triadi praecerat, tractatas inter Eumenen et Persea condiciones
 amicitiae. ab Demetriade certe abscessum est. Eumenes ad 10
 consulem navigat; gratulatusque, quod prospere Macedoniam
 intrasset, Pergamum in regnum abit. Marcius Figulus praetor 11
 parte classis in hiberna Sciathum missa cum reliquis navibus

1. quam. | 2. primoimoiimpetu. | obsidiõn. | 3. opera||oppugnationem,
 corr. *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 263* (opera oppugnationum *ed. Bas. 1531*). | 4. moeliboea||. | 5. locistare. | inde, ut inde *ed. Bas. 1531*, unde
Forchhammer. | eupramorem. | 6. quẽ||dam. | exducibusexdelectisẽduo||bus-
 militibusobeammittitidem, *corr. ed. Bas. 1531*. | 7. moeliboea. | 9. iolgo. |
 10. moe||liboealocumin. | 11. ignisque *add. ed. Bas. 1531*. | abmoeliboea. |
 12. euphanor. | 13. noctemueniamodo (nec tũ moenia modo *ed. Bas. 1531*)-
 sedẽag||grosetiamconfiderunt, *corr. et lacunam, quam ex parte Weissen-*
bornius notaverat, explevit Forchhammer ap. Madvig. Em. L. p. 685. |
 15. eteruditio||nibusinuagos, *corr. ed. Bas. 1531*. | 16. notisi||ne. | 17. circum-
 uectisitamen. | pr. etrexẽ. | situmurbẽis. | 18. posse. | 19. cy||tantem *supra*
 t *scripto d.* | demetriði. | 20. persae. | 22. gratulatusquod, gratulatusque,
 quod *coni. Drakenborch* * | 24. sciatum.

Oreum Euboeae petit, eam urbem aptissimam ratus, unde exercitibus, qui in Macedonia quique in Thessalia erant, mitti
 12 commeatus possent. de Eumene rege longe diversa tradunt. si
 Valerio Antiati credas, nec classe adiutum ab eo praetorem
 esse, cum saepe eum litteris accersisset, tradit, nec cum gratia
 ab consule profectum in Asiam, indignatum, quod, ut iisdem
 13 castris tenderet, permissum non fuerit; ne ut equites quidem
 Gallos, quos secum adduxerat, relinqueret, impetrari ab eo
 14 potuisse. Attalum fratrem eius et remansisse apud consulem, et
 sinceram eius fidem aequali tenore egregiamque operam in eo
 10 bello fuisse.

1   XIV. Dum bellum in Macedonia geritur, legati Transalpini
 ab regulo Gallorum — Balanos ipsius traditur nomen; gentis
 ex qua fuerit, non traditur — Romam venerunt pollicentes ad
 2 Macedonicum bellum auxilia. gratiae ab senatu actae munera-
 que missa, torquis aureus duo pondo et paterae aureae quattuor
 3 pondo, equus phaleratus armaque equestria. secundum Gallos
 Pamphylia legati coronam auream ex viginti milibus Philippeo-
 rum factam in curiam intulerunt, petentibusque iis, ut id donum
 in cella Iovis optimi maximi ponere et sacrificare in Capitolio
 4 liceret, permissum; benigneque amicitiam renovare volentibus
 legatis responsum et binum milium aeris singulis missum munus.
 5 tum ab rege Prusia et paulo post ab Rhodiis de eadem re longe
 aliter disserentes legati auditi sunt. utraque legatio de pace
 6 reconcilianda cum rege Perseo egit. Prusiae preces magis quam
 postulatio fuere, profitentis et ad id tempus se cum Romanis
 7 stetisse et, quoad bellum foret, staturum; ceterum cum ad se a

---

1. oreumboetiae, Oreum Euboeae *I. F. Gronovius*. | urbē||urbem. |
 2. quiāin. | tessalia. | 3. diversa <alii> tradunt *Madvig Em. L. p. 686*. |
 4. an||tiasi. | 6. isdem. | 7. tendeset. | 8. adduxeretrelinquerat. | 9. aput. |
 10. aegregiamque. | 11. bell||osuisse. | 15. muneraquae. | 17. pon||docuiphaleratus, pondo, equus phaleratus *ed. Bas. 1531*. | 18. pampyli (Pamphylia) *ed. Bas. 1531*, *corr. Kreyssig*. | ·XX· mili||bus philippiorum. | 20. incella. - iōmpetereet, *cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 6*. | 21. renouarenouantibus, *corr. ed. Bas. 1531*. | 23. rodīs. | deeademlonge, de eadem re longe *ed. Bas. 1531*, de re eadem longe *Hertz*. | 24. suntoraquaelegatio. | 25. prysiae. | praeces. | 26. postulata *coni. I. F. Gronovius*. | 27. stetisset||quoad. | statuturum.

Perseo legati venissent de finiendo cum Romanis bello, eis pollicitum deprecatores apud senatum futurum; petere, si possent inducere in animum, ut finiant iras, se quoque in gratia reconciliatae pacis ponerent. haec regii legati. Rhodii superbe commemoratis *meritis suis* erga populum Romanum et paene victoriae, utique de Antiocho rege, maiore parte ad se vindicata, adiecerunt, cum pax inter Macedonas Romanosque esset, sibi amicitiam cum rege Perseo coeptam; eam se invito, nullo eius in se merito, quoniam ita Romanis visum sit in societatem se belli trahere, interrupuisse. tertium se annum multa eius incommoda belli sentire mari intercluso; inopem insulam esse, nec, nisi

1. finiendi. | etis, eis *Novák ephem. Austr. 1892 p. 204 (prob. H. I. Müller ann. Berol. 1893 p. 33)*, ei se *Forchhammer ap. Madvig. Em. L. p. 686*, se iis *I. F. Gronovius*, esse iis *Heusinger (et iis ed. Bas. 1531)*. | 2. depraetorem. | aput. | 3. finirent *susp. Wesenberg*. | ira|se, *Forchhammer l. l. (iram, se ed. Bas. 1531)** | 4. pa|cisposset, *corr. I. F. Gronovius (cf. Vahlen l. l. p. 6; pacis posse uti ed. Bas. 1531)*. | rodi. | commoratis, *corr. ed. Bas. 1531*. | 5. *meritis h. l. add. Weissenborn*, *meritis suis Madvig*, *beneficiis post populum Romanum (pr. cod.) add. ed. Bas. 1531*. | 6. anthioeo. | ase, ad se *Sigonius*. | 7. sibimacēamiciti|am. | 11. sentiremariin|teriminclusoinopiaminsulam|inopemmisso . . . ritimisiiuuetur|colendiitaquecommeatibuscum|id (*ab inopem incipit imus versus paginae prioris fol. 115; a colendi incipit altera pagina*), sentire mari intercluso; inopem insulam esse <nec, nisi ma>ritimis iuuetur commeatibus, colendam. itaque cum id *Novák p. 222 (cf. etiam Listy fil. 1885*)*, sentire mari intercluso; incultam inopem esse, <nisi ma>ritimis iuuetur contributisque (iuuetur convictis undique *H. I. Müller in adn. ed.*) commeatibus. cum id *Gillbauer p. 58 et 93*, sentire mari intercluso; inopem insulam esse, <nisi ma>ritimis iuuetur colendi <agri steril>ita<s> commeatibus. cum id *Hartel p. 48*, sentire mari intercluso; inopem insulam esse suam; <mar>itimis vivere incolentes commeatibus. itaque cum id *Madvig in adn. ed.*, sentire, mari intercluso inopem insulam, nisi maritimis iuuetur commeatibus, colentes. itaque cum id *idem Em. L. p. 687 adn.*, sentire; mari interim intercluso omnium insulam inopem fuisse, quae maritimis viveret compendiis atque commeatibus. cum id *Harant p. 270, alias coniecturas, quae codicis apicibus accuratius examinatis nullius iam momenti sunt, vid. ap. Hertzius p. XXXXVIII* (sentire; mari intercluso inopia

maritimis iuветur com meatibus, colendam. itaque cum id ultra
 11 pati non possent, legatos alios ad Persea in Macedoniam misisse,
 qui ei denuntiarent, Rhodiis placere, pacem eum componere cum
 12 Romanis; se Romam eadem nuntiatum missos. per quos stetisset,
 quo minus belli finis fieret, adversus eos quid sibi faciendum 5
 13 esset, Rhodios consideraturos esse. ne nunc quidem haec sine
 indignatione legi audirive posse certum habeo; inde existimari
 potest, qui habitus animorum audientibus ea patribus fuerit.

1 XV. Claudius nihil responsum auctor est, tantum senatus
 consultum recitatum, quo Caras et Lycios liberos esse iuberet 10
 populus Romanus litterasque extemplo ad utramque gentem
 2 [sciret indicatum] mitti; qua audita re principem legationis, cuius
 3 magniloquentiam vix curia paulo ante ceperat, corruisse. alii
 responsum esse tradunt, populum Romanum et principio eius
 belli haud vanis auctoribus conpertum habuisse, Rhodios cum 15
 Perseo rege adversus rem publicam suam occulta consilia inisse,
 4 et, si id ante dubium fuisset, legatorum paulo ante verba ad
 certum redegisse, et plerumque ipsam se fraudem, etiamsi initio
 5 cautior fuerit, detegere. Rhodios nunc in orbe terrarum arbitria
 belli pacisque agere; Rhodiorum nutu arma sumpturos posituros- 20
 que Romanos esse. iam non deos foederum testis, sed Rhodios

---

insulam premi, amissis maritimis vectigalibus atque com meatibus. cum id
ed. Bas. 1531. | 2. parti. | 3. rodīs. | 4. romanis|seromam. | denuntiatum
coni. Cobet. | quostetisset. | 5. quissibi. | 6. rodios. | ne *add. ed. Bas. 1531.* |
 7. audirēiue. | 8. quiahabitus. | 11. gentemsciretindi|catummitti (*cod. apices
 ab Hertzio neque in adn. crit. IV, 1 p. XXXXVIII neque in corrigendis
 IV, 2 p. VI adcurate enotati sunt*), gentem mitti *Hartel p. 7*, gentem,
 <ut> sciret iudicatum (*an iudicium?**), mitti *Madvig Em. L. p. 687*,
 gentem senatus consultum (s. c.) indicatum mitti *Vahlen*, gentem, ut sciret
 id decretum, mitti *Koch*, gentem, et qui iret vindicatum, mitti *Harant
 p. 270* (gentem scirent indicatum mitti *ed. Bas. 1531.* | 13. magniloquentia|uixcuriam. | 14. pr. i et. | 16. aduer|susremp. | in||issetidante, *corr. ed.
 Bas. 1531* (inisse et si id adhuc *coni. I. F. Gronovius*). | 17. legato|rumoccul-
 consiliainissetpau||lo. | 18. redigisse. | initiorcautior. | 19. rhodiosnuntioinorbe,
corr. I. Perizonius (Rhodios nunc toto in orbe *Koch, Hertz**). | 20. agere-
 deorumnutu, *corr. Crévier* (agere; eorum nutu *I. Perizonius**). | 21. ro-
 dios. |

habituos. itane tandem? ni pareatur iis exercitusque de Macedo- 6
 donia deportentur, visuros esse, quid sibi faciendum sit? quid 7
 Rhodii visuri sint, ipsos scire. populum certe Romanum devicto 7
 Perseo, quod prope diem sperent fore, visurum, ut pro meritis 8
 5 cuiusque in eo bello civitatis gratiam dignam referat. munus 8
 tamen legatis in singulos binum milium aeris missum est, quod
 ii non acceperunt.

XVI. Litterae dein recitatae Q. Marci consulis sunt, 1
 quemadmodum saltu superato in Macedoniam transisset: ibi et 2
 10 ex aliis locis commeatus prospectos in hiemem habere et ab
 Epirotis viginti milia modium tritici, decem hordei sumpsisse, ut
 pro eo frumento pecunia Romae legatis eorum curaretur. vestimen- 3
 ta militibus ab Roma mittenda esse; equis ducentis ferme
 opus esse, maxime Numidicis, nec sibi in his locis ullam copiam 4
 15 esse. senatus consultum, ut ea omnia ex litteris consulis fierent,
 factum est. C. Sulpicius praetor sex milia togarum, triginta
 tunicarum, equos ducentos deportanda in Macedoniam praebenda-
 que arbitrato consulis locavit, et legatis Epirotarum pecuniam
 pro frumento solvit, et Onesimum, Pythonis filium, nobilem 5
 20 Macedonem, in senatum introduxit. is pacis semper auctor regi
 fuerat monueratque, sicut pater eius Philippus institutum usque
 ad ultimum vitae diem servarat cotidie, bis in die, foederis icti

1. itanetandemispa||reaturisexercitusque, *corr. Crévier* (itane tandem
 iis pareatur, exercitusque *ed. Bas. 1531*). | 2. quodrodi. | 6. tamenlonga-
 tis. | millium. | 7. acceperunt dē lit||terae. | 8. deindecitatesquemarcicon-
 sulisunt, *corr. ed. Bas. 1531 et Hartel p. 13* (dein recitatae). | 9. transisse. |
 10. commeatusremp.||prospectos, commeatus prospectos *Kreyssig, cf. Novák*
ephem. Austr. 1892 p. 204, commeatus a praetore prospectos *Sigonius*,
 commeatus se prospectos *Vahlen*, commeatus emp<tos aut>prospectos *dubi-*
tanter H. I. Müller in adn. ed. p. 93. | 11. ·XX· modium. | X. hor||dei |
 13. abromam. | esseet.quis.cc. | 14. numidineci||inhis, Numidi<cis>, nec sibi
 in his *Novák české mus. fil. IX p. 87* (Numidis nec sibi in his *ed. Bas.*
1531). | 15. sc. etea. | 16. pr.UItocarum. | 17. equosetdeportanda, equos CC
 deportanda (portanda *Madvig*) *Forchhammer ap. Madvig. Em. L. p. 687*
 (et equos deportanda *ed. Bas. 1531*). | praebendaquae. | 18. pecuniamque. |
 19. solui. | pytons. | 21. institutū||queusque. | 22. seruabat, *corr. Draken-*
borch. | vel cotidie vel in die delendum esse susp. Duker, sed cf. Wesenberg
p. 322 et H. I. Mülleri adn. in ed. p. 94. |

cum Romanis perlegendi, ut eum morem, si non semper, crebro
 6 tamen usurparet. postquam deterrere eum a bello nequit, primo
 subtrahere sese per alias atque alias causas, ne interesset iis,
 quae non probabat, coepit; postremo, cum suspectum se esse
 cerneret et prodicionis interdum crimine insimulari, ad Romanos 5
 7 transfugit et magno usui consuli fuit. ea introductus in curiam
 cum memorasset, senatus in formulam sociorum eum referri
 iussit, locum, lautia praebere, agri Tarentini, qui publicus populi
 Romani esset, ducenta iugera dari, et aedes Tarenti emi. uti
 8 ea curaret, C. Decimio praetori mandatum. censores censum 10
 idibus Decembribus severius quam ante habuerunt: multis equi
 adempti, inter quos P. Rutilio, qui tribunus plebis eos violenter
 9 accusarat; tribu quoque is motus et aerarius factus. ad opera
 publica facienda cum eis dimidium ex vectigalibus eius anni
 10 attributum ex senatus consulto a quaestoribus esset, Ti Sempro- 15
 nius ex ea pecunia, quae ipsi attributa erat, aedes P. Africani
 pone Veteres ad Vortumni signum lanienasque et tabernas
 coniunctas in publicum emit, basilicamque faciendam curavit,
 quae postea Sempronia appellata est.

1 XVII. Iam in exitu annus erat, et propter Macedonici 20
 maxime belli curam in sermonibus homines habebant, quos in
 2 annum consules ad finiendum tandem id bellum crearent. itaque
 senatus consultum factum est, ut Cn. Servilius primo quoque

---

2. decerpere. | nequidprimopsubtra||here. | 3. adque. | causas *add. ed.*
Bas. 1531. | isquae. | 5. prodicionibus. | 6. transfugitmagno, transfugit <et>
 magno *Drakenborch* (transfugit magnoque *ed. Bas. 1535.*) | 7. memorasse. |
 referre (*cf. de h. l. Mommsen Staatsr. III p. 1119.*) | 8. lautiam, *corr. ed.*
Bas. 1535 (cf. Gillbauer p. 46). | agriintra||rentinqui. | 10. decio pr., *corr.*
ed. Bas. 1531. | mandatū||recensumidibus, mandatum. censores censum id. *ed.*
Bas. 1531, mandatum. censum idibus *Weissenborn-H. I. Müller,* mandatum.
 <*** equitum> recensum idibus *lacuna notata Madvig Em. L. p. 687.* |
 11. decembrib. | quānm. | 12. pr. utilio. | tr. pl. | 13. accusarettri||bus-
 quoquehis. | etoperarius, et aerarius *Ursinus, qui l. recte distinxit*.* | 15. post
 quaestori||busesset *spatium vacuum 20 fere litterarum est usque ad finem*
versus. | t., Ti. *ed. Bas. 1535.* | 17. uortumnisisignum. | laneasque, *corr.*
Turnebus. | 18. basilicamfaciē||damque. | curatuit. | 20. macedonicae. | 22. ta||-
 menid. |

tempore ad comitia habenda veniret. senatus consultum Sulpicius 3
 praetor ad consulem *misit, litterasque receptas a consule* post
 paucos dies recitavit, quibus *in* ante diem ** comitia edixit: se
 ante eum diem in urbem venturum. et consul maturavit et
 5 comitia eo die, qui dictus erat, sunt perfecta. consules creati 4
 L. Aemilius Paulus iterum, quarto decumo anno postquam
 primo consul fuerat, et C. Licinius Crassus. praetores postero 5
 die facti Cn. Baebius Tamphilus, L. Anicius Gallus, Cn. Octavius,
 P. Fonteius Balbus, M. Aebutius Helva, C. Papirius Carbo.
 10 omnia ut maturius agerentur, belli Macedonici stimulabat cura. 6
 itaque designatos extemplo sortiri placuit provincias, ut, cum, 7
 utri Macedonia consuli cuique praetori classis evenisset, sciretur,
 ii iam inde cogitarent pararentque, quae bello usui forent,
 senatumque consulerent, si qua de re consulto opus esset. Latinas, 8
 15 ubi magistratum inissent, quod per religiones posset, primo
 quoque tempore fieri placere, ne quid consulem, cui eundem in
 Macedoniam esset, teneret. his decretis, consulibus Italia et 9
 Macedonia, praetoribus praeter duas iurisdictiones in urbe classis
 et Hispania et Sicilia et Sardinia provinciae nominatae sunt.
 20 consulum Aemilio Macedonia, Licinio Italia evenit. praetores 10
 Cn. Baebius urbanam, L. Anicius peregrinam et si quo senatus

1. habē||dahueniret. | 2. loc. lacunosum esse ind. ed. Bas. 1531, in lacuna
 explenda Vahlenum secutus sum, cf. ephem. Austr. 1861 p. 263 (ad con-
 sulem <misit litterasque consulis> post paucos dies recitavit, quibus <in>
 ante diem <** comitia edicebat promittebatque, se ad eum diem> in urbem
 venturum *Madvig in adn. ed. p. 167*). | 5. dictus, edictus *Luterbacher*. |
 cō||sules. | 6. septumodecimo, corr. *Sigonius*. | 7. primum conī. *Wesenberg*. |
 gras||sus. | praetor. | 8. cñ.pā||pilius, corr. *Sigonius*. (Cn. Baebius Pamphilus
ed. Bas. 1531). | 9. helua||t. papirius. | 11. placuitprouideante||umutri, pla-
 cuit provincias, ut, cum, utri *Madvig Em. L. p. 688* (placuit provincias,
 ut, utri *ed. Bas. 1531*). | 12. uenisset, corr. *ed. Bas. 1554*. | scitretur. |
 13. utiamin||de, ii iam inde *Madvig l. l.* (ut iam inde *ed. Bas. 1531*). | co-
 gitarentur pararent||quaequebello. | 14. de add. *Weissenborn* (in add. *Kreys-
 sig*). | 16. nequeconsulem, corr. *Forchhammer ap. Madvig l. l.* | 17. teneret
cod. et Forchhammer (neque consulem . . . . teneri *ed. Bas. 1531*). | 19. si-
 ciliaetsardietsardinia. | 20. macedoniam. | pr. res||cn. |

censuisset, Cn. Octavius classem, P. Fonteius Hispaniam, M. Aebutius Siciliam, C. Papirius Sardiniam est sortitus.

1 XVIII. Extemplo apparuit omnibus, non segniter id bellum
 L. Aemilium gesturum, praeterquam quod alias *agilis* vir erat,
 etiam quod dies noctesque intentus ea sola, quae ad id bellum 5
 2 pertinerent, animo agitabat. iam omnium primum a senatu petiit,
 ut legatos in Macedoniam mitterent ad exercitus visendos
 classemque et conperta referenda, quid aut terrestribus aut
 3 navalibus copiis opus esset; praeterea ut explorarent copias
 regias, quantum possent, qua provincia nostra, qua hostium 10
 foret; utrum intra saltus castra Romani haberent, an iam omnes
 4 angustiae exsuperatae, et in aequa loca pervenissent; qui fideles
 nobis socii, qui dubii suspensaeque ex fortuna fidei, qui certi
 hostes viderentur; quanti praeparati commeatus, et unde terrestri 15
 itinere, unde navibus supportarentur; quid ea aestate terra
 5 marique rerum gestum esset: ex his bene cognitis certa in
 futurum consilia capi posse. senatus Cn. Servilio consuli nego-
 6 tium dedit, ut tris in Macedoniam, quos L. Aemilio videretur,
 legaret. legati biduo post profecti Cn. Domitius Ahenobarbus,
 A. Licinius Nerva, L. Baebius. 20

Bis in exitu anni eius lapidatum esse nuntiatum est, *semel*
 in Romano agro, *semel* in Veienti. bis noveindiale sacrum

---

1. M. Aebutius (Ebutius) Siciliam (Siciliā) *add. ed. Bas. 1531.* |
 3. apparuit. | 4. quodaliisuir, quod ali<as agil>is vir *scripsi* *, quod alius
 vir *ed. Bas. 1531*, quod alias vir *Hertz, Gillbauer p. 106*, quod *agilis* vir
Koch, quod talis vir *Forchhammer et Madvig Em. L. p. 688*, quod mili-
 tarius vir *H. A. Koch*, quod probatus vir *Seyffert*. | 5. eteamquod. | 6. tam-
 omnium. | petit, *corr. Duker*. | 9. opusest, *corr. Sigonius*. | 10. quaquaprouincia,
 qua provincia *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 263*, quaque provincia *ed.*
Bas. 1531 *. | 11. fore. | romana. | 12. angustiaeexsuperatae|et, angustiae
 exsuperatae<essent> et *Madvig Em. L. p. 689*, angustias exsuperassent et
olim coni. Weissenborn. | 13. nobiissociis. | dubi. | 15. supportarentur. |
 16. gestarum, gestum *I. F. Gronovius, cf. Gillbauer p. 84.* | cōerta. |
 17. posseseratus, posse. senatus *Bekker*, posse ratus. senatus *ed. Bas. 1531.*
 18. deditutrisin, dedit ut tris in *Harant p. 260*, dedit ut is in *ed. Bas.*
1531. | 19. henobarb. | 20. albaebius. | 21. ibisincexitu, *corr. ed. Bas. 1531.*
 nuntiatumesse, nuntiatum est, <semel> *Madvig Em. L. p. 689* (nuntiatum
 est *ed. Bas. 1531*). | 22. simulinbeientibus, semel in Veienti; bis *Madvig*

factum est. sacerdotes eo anno mortui sunt P. Quinctilius Varus 7
 flamen Martialis et M. Claudius Marcellus decemvir; in cuius 8
 locum Cn. Octavius est suffectus. et iam magnificentia crescente 8
 notatum est, ludis circensibus P. Corneli Scipionis Nasicae et
 5 P. Lentuli aedilium curulium sexaginta tres Africanas et quadra-
 ginta ursos et elephantos lusisse.

XIX. L. Aemilio Paulo C. Licinio consulibus, idibus 1
 Martiis, principio insequentis anni, cum in expectatione patres
 fuissent, maxime quidnam consul de Macedonia, cuius ea pro-
 10 vincia esset, referret, nihil se habere Paulus, quod referret,
 nondum cum legati redissent, dixit. ceterum Brundisi legatos 2
 iam esse, bis ex cursu Dyrrachium reiectos. cognitis mox, 3
 quae nosci prius in rem esset, relaturum; id fore intra per- 4
 paucos dies. et ne quid profectorem suam teneret, pridie idus
 15 Apriles Latinis esse constitutam diem. sacrificio rite perfecto
 et se et Cn. Octavium, simul senatus censuisset, exituros esse.
 C. Licinio collegae suo fore curae se absente, ut, si qua parari 5
 mittique ad id bellum opus sit, parentur mittanturque. interea
 legationes exterarum nationum audiri posse. primi Alexandrini 6
 20 legati ab Ptolemaeo et Cleopatra regibus vocati sunt. sordidati, 7

l. l., semel in Veientibus *Ald.*, simul in Veienti; bis *Iac. Gronovius* (simul in Veientibus *ed. Bas. 1531*). | nouemdiariae sacrū. | 1. post mortui sunt. (*sic*) in medio versu spatium vacuum 7 fere litterarum. | 2. etq. m. claudius. | xuirii. | 3. effectusetiam, est suffectus. et iam *Novák české mus. fl. V p. 292*, suffectus est. iam *Madvig* (suffectus. et iam *ed. Bas. 1531*). | 4. nasicae. | 5. aediliscurulis, *corr. ed. Bas. 1535, cf. Giltbauer p. 46*. | 6. elephantorū numerum excidisse censet *Pighius*. | 7. c. licinio. idib. martis. | 8. expectationem. | 10. referret nondum legati, referret, nondum cum legati *Vahlen Ind. lect. Berol. 1890* (*cf. eundem ephem. Austr. 1861 p. 17*), referret, nondum in de cum legati *H. I. Müller ann. Berol. 1890 p. 189*, referret, cum nondum in de legati *Kreyssig, Madvig* (referret, cum nondum legati *ed. Bas. 1531*). | 12. essent. | dyrrachium reiectos, *corr. Ald.* | 13. esse. | infra. | 14. id. april. | 15. perfectoesset, *corr. Harant p. 271* (perfecto se et Cn. *ed. Bas. 1531*). | 17. licinio. | cura. | 18. mittique *H. I. Müller ephem. Berol. 1888 p. 668*. | mittenturque, mittanturque *Hartel p. 49*. | 19. possessacrificio rite perfectoprimum, *corr. Crévier*. | 20. ptolemaopatraregibus, *corr. ed. Bas. 1531*. |

barba et capillo promisso, cum ramis oleae ingressi curiam
 8 procubuerunt, et oratio quam habitus fuit miserabilior. Antiochus
 Syriae rex, qui obses Romae fuerat, per honestam speciem
 maioris Ptolemaei reducendi in regnum, bellum cum minore
 fratre eius, qui tum Alexandriam tenebat, gerens, et ad Pelusium 5
 9 navali proelio vicerat et tumultuario opere ponte per Nilum facto
 transgressus cum exercitu obsidione ipsam Alexandream terrebat,
 nec procul abesse, quin poteretur regno opulentissimo, videbatur.
 10 ea legati querentes orabant senatum, ut opem regno regibusque
 11 amicis imperio *Romano* ferrent. ea merita populi Romani in 10
 Antiochum, eam apud omnes reges gentesque auctoritatem esse,
 ut, si legatos misissent, qui ei nuntiarent, non placere senatui
 sociis regibus bellum fieri, extemplo abscessurus a moenibus
 12 Alexandreae abducturusque exercitum in Syriam esset. quod si
 cunctentur facere, brevi extorres regno Ptolemaeum et Cleo- 15
 patram Romam venturos, cum pudore quodam populi Romani,
 quod nullam opem in ultimo discrimine fortunarum tulissent.
 13 moti patres precibus Alexandrinorum extemplo C. Popilium
 Laenatem et C. Decimium et C. Hostilium legatos ad finiendum
 14 inter reges bellum miserunt. prius Antiochum, dein Ptolemaeum 20
 adire iussi et nuntiare, ni absistatur bello, per utrum stetisset,
 eum non pro amico nec pro socio habituros esse.

1 XX. His intra triduum simul cum legatis Alexandrinis
 profectis legati ex Macedonia Quinquatribus ultimis adeo expect-
 2 consules fuerint. postero die senatus fuit legatique auditi sunt. 25

---

1. in||gresési. | 2. anthiocus. | 3. requiob||ses. | 4. redducendi. | 5. ape-
 lusium. | 6. proeliofuerat, proelio vicerat *scripsi**, proelio<victor> fuerat
ed. Bas. 1531, proelio<superior> fuerat *Weissenborn* | tumultuariopa||rae-
 ponte. | 7. transgres||sumcumôexercituméxobsidionē. | 9. quaerentes. | 10. im-
 perio <ro.> *scripsi**, inipigre *Novák*. | ferunt. | 11. anthiocum. | aput. |
 12. enuntiant, ei nuntiant *Harant p. 271*, denuntiant *ed. Bas. 1531*. |
 14. essent. | 15. regnumptolemeum. | 17. nullamspemin. | 18. praecibus. |
 popiliumlegatum, *corr. ed. Bas. 1531*. | 20. interleges. | anthiocum. | ptole-
 meum. | 21. nuntiantabsistatur, *corr. ed. Bas. 1531*. | 24. profectus. | ma-
 cedonia. | 25. ut||uinisuespereset, ut nisi vesper esset *Kreyssig*, uti nisi
 vesper esset *ed. Bas. 1531*. |

ii nuntiant, maiore periculo quam emolumento exercitum per
 invios saltus in Macedoniam inductum. Pieriam, quo processisset, 3
 regem tenere; castra castris prope ita conlata esse, ut flumine
 Elpeo interiecto arceantur. neque regem pugnandi potestatem
 5 facere, nec nostris vim ad cogendum esse. hiemem etiam insuper 4
 rebus gerendis intervenisse. in otio militem ali, nec plus quam
 sex *dierum* frumentum habere. Macedonum dici triginta milia
 armatorum esse. si Ap. Claudio circa Lychnidum satis validus 5
 exercitus foret, potuisse *ibi* ancipiti bello distineri regem: nunc
 10 et Appium, et *quod* cum eo praesidii sit, in summo periculo
 esse, nisi propere aut iustus exercitus eo mittatur, aut illi inde
 deducantur. ad classem se ex castris profectos sociorum nava- 6
 lium partem morbo audisse absumptam, partem, maxime qui
 ex Sicilia fuerint, domos suas abisse, et homines navibus deesse;
 15 qui sint, neque stipendium accepisse neque vestimenta habere.
 Eumenei classemque eius, tamquam vento adlatas naves, sine 7
 causa et venisse et abisse; nec animum eius regis constare satis
 visum. sicut omnia de Eumene dubia, *ita* Attali egregie con-
 stantem fidem nuntiabant.

20 XXI. Legatis auditis tunc de bello referre sese L. Aemilius 1

1. nuntiati. | 2. inducit. | 4. epeia, Elpeo *Madvig Em. L. p. 684*
 (Enipeo *ed. Bas. 1531*). | 5. inhiememetiaminspe|rebus, hiemem etiam in-
 super rebus *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 8 (cf. Hartel p. 49)*, inde
 hiemem etiam spe celerius rebus *olim Weissenborn*, hiemem etiam inspe-
 <ratam> rebus *dubitanter Novák p. 263*, vi hiemem etiam insueta rebus
Harant 271 (hiemem etiam asperam rebus *ed. Bas. 1531*). | 6. notiomilitialii,
 in otio militem ali *ed. Bas. 1531*, <vix> in otio militem ali *Madvig*, no<n sine
 nego>tio militem ali *Hartel p. 49*, noxia militi alia *Harant p. 271*. | quam|-
 Uifrumentum, quam sex<dierum> frumentum *Sigonius*, quam sex <mensium>
 frumentum *Kreyssig*, num quam viginti<dierum> frumentum (*cf. XXXXIII*,
1, 8 et de erroris origine *). | 7. XXX. milia. | 8. lycanidum. | 9. exercitui. |
 potuissetinancipiti, potuisse ibi ancipiti *Hartel p. 47*, potuisse eum ancipiti
Harant p. 271 (potuisse ancipiti *ed. Bas. 1531*). | bello, b *spscr. ex relllo*
corr. | destinere, distineri *I. F. Gronovius, Hartel*, distingere *ed. Bas. 1531*,
Harant. | 10. quod *add. ed. Bas. 1531*. | 11. ineducantur. | 12. in se *littera*
s supra addita. | profectus. | 13. audissetadsumptum. | 14. suos. | homi-
 nesdnaiuibus. | 16. adlata. | aues *coni. Rob. Titius*. | 18. ita *add. I. F.*
Gronovius. | aegregiae. | 20. audaitis. | tum de *Wesenberg*. |

2 dixit. senatus decrevit, ut in octo legiones parem numerum
 tribunorum consules et populus crearent; creari autem neminem
 3 eo anno placere, nisi qui honorem gessisset. tum ex omnibus
 tribunis militum uti L. Aemilius in duas legiones in Macedo-
 niam, quos eorum velit, eligat, et ut sollempni Latinarum per- 5
 4 obtigisset, in provinciam proficiscantur. additus est his tertius
 L. Anicius praetor, cuius inter peregrinos iurisdictio erat; eum
 in provinciam Illyricum circa Lychnidum Ap. Claudio succedere 10
 5 placuit. dilectus cura C. Licinio consuli inposita. is septem 10
 milia civium Romanorum et equites ducentos scribere iussus,
 6 et sociis nominis Latini septem milia peditum imperare, quadrin-
 7 gentos equites, et Cn. Servilio Galliam obtinenti provinciam
 8 litteras mittere, ut sescentos equites conscriberet. hunc exer- 15
 citum ad collegam primo quoque tempore mittere in Macedo- 15
 niam iussus; neque in ea provincia plus quam duas legiones
 esse; eas repleri, ut sena milia peditum, trecenos haberent
 9 equites; ceteros pedites *equitesque* in praesidiis disponi. qui
 eorum idonei ad militandum non essent, dimitti. decem prae- 20
 10 terea milia peditum imperata sociis et octingenti equites. id
 praesidii additum Anicio praeter duas legiones, quas portare
 in Macedoniam est iussus, quina milia peditum et ducenos
 habentes, trecenos equites. et in classem quinque milia navalium
 11 socium sunt scripta. Licinius consul duabus legionibus obtinere
 provinciam iussus; eo addere sociorum decem milia peditum et 25
 sescentos equites.

1. utiocto, *corr. ed. Bas. 1535.* | 2. populos. | crearet, *crearēt ed. Bas. 1535, cf. Gillbauer p. 46.* | 4. tr. mil. | 8. aniciustr. cuius, *corr. ed. Bas. 1531.* | 9. lycidinum. | succederel. | 10. inpositiscen||tum milia, *corr. ed. Bas. 1531 (sed de numero dubitat Madvig in adn. ed. p. 171).* | 12. latinis. | impetrare. | cccc.equiet|cn. | 13. optinenti. | 14. utsac.||equitesconscriberent. | 16. iussus *h. l. del. Hartel ephem. Austr. 1866 p. 2.* | 18. ceteros||peditesque, ceteros pedites <equites>que *Vahlen ex usu Liv. (cf. H. I. Müller ann. Berol. 1890 p. 189), ceteros equites peditesque ed. Bas. 1531.* | 19. àidonei. | 20. impetrata. | et accc. | 21. praesidi. | 22. inmacedoniam, in Illyricum *Crévier, in provinciam Weissenborn, an in provinciam Illyricum?** | et ducenosequi||habentes. | 23. .umilia. | 24. optinere. | 25. <et>eo *Wesenberg.* | ·X· imi||lia. | etac. equites. |

XXII. Senatus consultis perfectis L. Aemilius consul e
 curia in contionem processit orationemque talem *habuit*: animad-
 vertisse videor, Quirites, maiorem mihi sortito Macedoniam
 provinciam gratulationem factam, quam cum aut consul sum creatus,
 aut quo die magistratum inii, neque id ob aliam causam, quam
 quia bello in Macedonia, quod diu trahitur, existimastis dignum
 maiestate populi Romani exitum per me inponi posse. deos
 quoque huic favisse sorti spero, eosdemque in rebus gerendis
 adfuturos esse. haec partim ominari, partim sperare possum;
 illud adfirmare pro certo audeo, me omni ope adnistrum esse,
ne frustra vos hanc spem de me conceperitis. quae ad bellum
opus sunt et senatus decrevit, et, quoniam extemplo proficisci
placet neque ego in mora sum, C. Licinius collega, vir egregius,
aeque enixe parabit ac si ipse id bellum gesturus esset. vos
quae scripsero senatui ac vobis, iis modo credite et cavete rumores
credulitate vestra alatis, quorum auctor nemo extabit. nam nunc
quidem, quod vulgo fieri, hoc praecipue bello, animadverti,
nemo tam famae contemptor est, cuius non debilitari animus

1. .sc. | 2. *habuit add. ed. Bas. 1531.* | 3. *maiorem mihi sortito* | *ma-*
iores sortito macedoniam. | 4. *aut compulsus consulatus, aut consul sum creatus*
Pluygers (cf. quae exposui Stud. Vindob. 1902 p. 279), aut consul sum
consalutatus Madvig Em. L. 689 (sed idem in adn. ed. p. 172: non certum
consalutatus), aut consul essem consalutatus ed. Bas. 1531. | 5. *inissent,*
inii Madvig l. l. (vel inii esse), inii ipsum Vahlen ephem. Austr. 1861
p. 264 (inisse ed. Bas. 1531). | *ne* | *que* | *o* | *id* | *ob.* | 6. *macedoniam.* | *traditur.* |
 8. *fauisses sortis* | *pere* | *eosdemque, corr. ed. Bas. 1531.* | 9. *opinari, ominari*
Crévier. | 10. *pro certo habeo audeo me Madvig Em.*
L. p. 690, cf. G. Heraeus Quaest. crit. Liv. p. 66 (pro certo habeo
audeoque me ed. Bas. 1531). | 11. *ne add. ed. Bas. 1531.* | 12. *pro* | *f* | *f* | *isc* | *isci.* |
 13. *in mora* | *sum.* | *a* | *egregius.* | 14. *enixae.* | 15. *aut vobis* | *mores* | *credulitate* | *is-*
vestrae ad | *latis, ac (I. Perizon.) vobis, <iis modo credite et cavete ru>* | *mores*
credulitate vestra alatis Novák Listy fil. 1883, cf. H. I. Müller ann. Berol.
1883 p. 343, aut vobis, <ea vera esse credatis, rogo, neve ru> | *mores* | *cre-*
dulitate vestra alatis Madvig Em. L. p. 690, aut vobis, <iis credite, non
ru> | *moribus credulitati vestrae ad* | *latis Harant p. 272, aut vobis, <habete*
pro certis. ru> | *mores credulitate vestra ne alatis Weissenborn (aut vobis,*
<credite. ru> | *mores credulitate vestra ne alatis ed. Bas. 1531).* | 16. *quorum-*
auctor nemo extabit. | 18. *cō* | *temp* | *tor.* | *cuius* | *cū* | *in* | *on* | *deli* | *ta* | *ri.* |

8 possit. in omnibus circulis atque etiam, si dis placet, in convi-
 viis sunt, qui exercitus in Macedoniam ducant, ubi castra locanda
 sint sciant, quae loca praesidiis occupanda, quando aut quo
 saltu intranda Macedonia, ubi horrea ponenda, qua terra, mari
 subvehantur commeatus, quando cum hoste manus conserendae, 5
 9 quando quiesse sit melius. nec, quid faciendum sit, modo sta-
 tuunt, sed, quidquid aliter, quam ipsi censuere, factum est,
 10 consulem veluti dicta die accusant. haec magna impedimenta
 res gerentibus *sunt*: neque enim omnes tam firmi et constantis
 animi contra adversum rumorem esse possunt, *quam* Q. Fabius 10
 fuit, qui suum imperium minui per vanitatem populi maluit, *quam*
 11 secunda fama male rem publicam gerere. non sum is, qui non
 existumem admonendos duces esse: immo eum, qui de sua
 unius sententia omnia gerat, superbum iudico magis *quam*
 12 sapientem. quid ergo est? primum a prudentibus et proprie 15
 rei militaris peritis et usu doctis monendi imperatores sunt;
 deinde ab iis, qui intersunt gerendis *rebus*, *qui* loca, qui hostem,
 qui temporum opportunitatem vident, qui in eodem velut navigio
 13 participes sunt periculi. itaque si quis est, qui, quod e re
 publica sit, suadere se mihi in eo bello, quod gesturus sum, 20
 confidat, is ne deneget operam rei publicae et in Macedoniam
 14 mecum veniat. nave, equo, tabernaculo, viatico etiam a me

1. adque. | placet|inconuisunt, *corr. ed. Bas. 1531.* | 2. inma|cemu-
 ducent, *corr. eadem (sed <in>ducant susp. Madvig, Wesenberg.)* | locandas|
 sint. | 4. quaeterra. | 5. sub|uehentur. | 6. quiessetsitnequidmeli|usfaciendum,
corr. Kreyssig (quiescendumsit; nec quid melius faciendum ed. Bas. 1531.) |
 7. alterquam. | 9. gerentibusquaeneque, gerentibus sunt; nec *ed. Bas. 1531,*
 gerentibus, quae ***; neque *Leutsch.* | et contactisanimi. | 10. possentq.fab-
 bius, possunt <quam> Q. Fabius *Madvig Em. L. p. 690 (possunt quam*
Fabius ed. Bas. 1531.) | 12. remp.||gerere. | isquequi, is, Quirites, qui *Novák*
Listy fil. 1885 fort. recte, cf. Luchs ad XXVIII, 8, 18. | 14. iudicio. |
 15. propriae. | 16. ductis. | 17. abhis, *corr. Kreyssig.* | gerendisloqui,
 gerendis <rebus, qui> loca, qui *Sigonius*, <rebus> gerendis, <qui> loca, qui
Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 9. | 18. opportunitatemquident|qui. | 19. quod-
 erepsit. | 20. suadere se <posse> *coni. Madvig Em. L. p. 691, sed cf. Hartelium*
p. 33 et H. I. Müllerum ann. Berol. 1889 p. 41. | 21. q̄cō|fidat. | remip.||
 etmacedoniammecuminueniat. | 22. tabernaculāuiatico. |

iuvabitur; si quem id facere piget *et* otium urbanum militiae laboribus praeoptat, e terra ne gubernaverit. sermonum satis 15 ipsa praebet urbs; *iis* loquacitatem suam contineat: nos castrensibus consiliis contentos futuros esse sciat.“ ab hac contione, 16
 5 Latinis, quae pridie Kal. Apriles fuerunt, in monte sacrificio rite perpetrato protinus inde et consul et praetor Cn. Octavius in Macedoniam profecti sunt. traditum memoriae est, maiore 17 quam solita frequentia prosequentium consulem celebratum, ac prope certa spe ominatos esse homines, finem [esse] Macedonico
 10 bello maturumque reditum cum egregio triumpho consulis fore.

XXIII. Dum haec in Italia geruntur, Perseus quod iam 1 inchoatum perficere, quia inpensa pecuniae facienda erat, non inducebat in animum, ut Gentium Illyriorum regem sibi adiungeret, hoc, postquam intrasse saltum Romanos et adesse dis- 2 crimen ultimum belli animadvertit, non ultra differendum ratus, cum *per* Hippiam legatum trecenta argenti talenta pactus esset, ita ut obsides ultro citroque darentur, Pantauchum misit ex fidissimis amicis ad ea perficienda. Meteone Labeatidis terrae 3 Pantauchus regi Illyrio occurrit; ibi et iusiurandum ab rege et
 20 obsides accepit. missus et a Gentio est legatus nomine Olympio, qui iusiurandum a Perseo obsidesque exigeret. cum eodem ad 4 pecuniam accipiendam missi sunt; et auctore Pantaucho, qui Rhodum legati cum Macedonibus irent, Parmenio et Morsus destinantur. quibus ita mandatum, ut iureiurando obsidibusque 5

---

1. si *supra eadem manu adscriptum*. | fare. | et *add. ed. Par. 1573*.
 2. praecoepat. | nae. | 3. urbisloquacitatem, urbs; *iis* loquacitatem *Madvig Em. L. p. 691* (urbs; loquacitatem *ed. Bas. 1531*). | hos. | 4. consulis|contentiois. | contentione, *cf. Giltbauer p. 84*. | 5. latinisquepridie. | april. | 7. estme|moriaeest, memoriae est *Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 8* (est memoriae *ed. Bas. 1531*). | 8. fre|quentiaestprosequentiaconsul, *corr. ed. Bas. 1531*. | atprope. | 9. omniatotesse. | finemesse, finem *I. F. Gronovius, Vahlen l. l. p. 9*, finem adesse *Crévier, Harant p. 272*. | 12. incoatum. | 14. salutem. | aduesse. | 15. animiaduertit. | 16. per *add. ed. Bas. 1531*. | 17. ultro-utroque. | pantaucum, *corr. I. F. Gronovius*. | 18. mitione (Medeoné *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig e c. 32, 3; Polyb. XXIX, 2*. | 19. pantaue|us. | 21. tumeodë. | 22. panthauco. | 23. rodum. | 24. destinatur, *corr. I. F. Gronovius*. |

et pecunia accepta tum demum Rhodum proficiscerentur: duorum simul regum nomine incitari Rhodios ad bellum Romanum posse. adiunctam civitatem, penes quam unam tum rei navalis gloria esset, nec terra nec mari spem relicturam Romanis. venientibus Illyriis Perseus ab Elpeo anni ex castris cum omni equitatu profectus ad Diu occurrit. ibi ea, quae convenerant, circumfuso agmine equitum facta, quos adesse foederi sanciendo cum Gentio societatis volebat rex, aliquantum eam rem ratus animorum iis adiecturam. et obsides in conspectu omnium dati acceptique; et Pellam ad thensauros regio missis, qui pecuniam acciperent, qui Rhodum irent cum Illyriis legatis Thessalonicae conscendere iussi. ibi Metrodorus erat, qui nuper ab Rhodo venerat, auctoribusque Dinone et Polyarato, principibus civitatis eius, adfirmabat Rhodios paratos ad bellum esse. is princeps iunctae cum Illyriis legationis datus est.

XXIV. Eodem tempore et ad Eumenen et ad Antiochum communia mandata, quae subicere condicio rerum poterat: natura inimica inter se esse liberam civitatem et regnum. singulos populum Romanum adgredi et, quod indignum sit, regum viribus reges oppugnare. Attalo adiutore patrem suum oppressum; Eumene adiuvante et quadam ex parte etiam Philippo, patre suo, Antiochum oppugnatum; in se nunc et Eumenen et

1. proficisceretur. | 4. esse. | 5. inlyriorumperseus, Illyriis Perseus ed. Bas. 1531 (cf. Weissenborn-H. I. Müller ad h. l.), Illyriorum <legatis>

Perseus Madvig Em. L. p. 691. | abenipeio, corr. Madvig. | cum anni. | 6. conuenerunt, corr. I. F. Gronovius. | 7. foederisancio, foederi sanciendo Giltbauer p. 122, foederi sancitae ed. Bas. 1531. | 9. isadiecturam. | 10. accep-tiqueexpelle, corr. ed. Bas. 1531. | adtensauros. | 11. cuminlyris. | tessalonicae. | 12. iussibimetrodorus. | 13. dione, corr. I. F. Gronovius. | poliarato. |

14. rodios. | essetiisprincips. | 15. tunc|te. | cuminlyriis. | 16. anthiocum. | 17. post v. mandata excidisse vel data sunt vel sunt data vel data susp. Drakenborch, Weissenborn, Madvig in adn. ed. p. 175 (ego olim cogitabam de v. data ante mandata inserenda cl. VII, 31, 8), sed cf. de. h. l. Hartelium p. 50. | 18. libera. | etregem, et regnum Hartel l. l. probante H. I. Müllero ann. Berol. 1889 p. 41. | 19. quoundignus, quod indignum Novák české mus. fl. VII p. 53, quod indignus ed. Bas. 1531. | 22. antiocum. | et eumenē|et. |

Prusian armatos esse. si Macedoniae regnum sublatum foret, 4
 proxumam Asiam esse, quam iam ex parte sub specie liberandi 4
 civitates suam fecerint, deinde Syriam. iam Prusiam Eumeni 5
 honore praeferrere, iam Antiochum victorem praemio belli, Aegypto 5
 arceri. haec cogitantem providere iubebat, ut aut ad pacem 6
 secum faciendam compelleret Romanos, aut perseverantes in 6
 bello iniusto communes duceret omnium regum hostes. ad 7
 Antiochum aperta mandata erant; ad Eumenen per speciem 7
 captivorum redimendorum missus legatus erat; *re vera occultiora*
 10 quaedam agebantur, quae in praesentia invisum quidem et
 suspectum Romanis Eumenen falsis gravioribusque *crimibus*
onerarunt; proditor enim ac prope hostis habitus, dum inter 8
 se duo reges captantes fraude et avaritia certant. Cydas erat 9
 Cretensis, ex intimis Eumenis. hic prius ad Amphipolim cum
 15 Chimaro quodam populari suo, militante apud Persea, inde
 postea ad Demetriadem semel cum Menecrate quodam, iterum
 cum Antimacho, regiis ducibus, sub ipsis moenibus urbis conlo-
 cutus fuerat. Herophon quoque, qui tum missus est, duabus ad 10
 eundem Eumenen iam ante legationibus functus erat. quae 11
 20 conloquia occulta et legationes infames quidem erant, sed, quid
 actum esset, quidve inter reges convenisset, ignorabatur. res
 autem ita sese habuit.

XXV. Eumenes neque favit victoriae Persei, neque bello 1
 eam adjuvare *in* animo habuit, quia non tam paternae inter

1. prysian. | fore. | 2. proxumã||asiam. | liberandaciuitatis, liberandi
 civitates *Madvig Em. L. p. 691*, liberandarum civitatum *ed. Bas. 1531*. |
 3. prysiam. | 4. praeferritamantioçũ. | belliabegypto, *corr. I. F. Gronovius*
(cf. Madvig Em. L. p. 691 adn.). | 7. cõ||munes. | 8. antioçum. | adseu-
 menen. | 9. uera, <re> vera *Koch, Whitte*, vere dubitanter *Madvig l. l.*
(verum ed. Bas. 1531). | 11. sic lacunam, quam iam *ed. Bas. 1531 stellula*
indicaverat, expl. Madvig in adn. ed. p. 176 (gravioribus <crimibus one-
 rarunt> *Sigonius, Hertz*, gravabant <probris> *Ahrens**). | 12. eni||ac. | habitus
 <est>, dum *coni. Madvig*. | 13. cydes. | 14. ampipolim. | 15. aput. | 17. cu-
 manthioco *corr. I. F. Gronovius e cap. 13, 9 et Polyb. XXIX, 1 c.* | regi-
 busducibus, *corr. ed. Bas. 1531*. | 18. eropon, Hierophon *Bekker*, Hero-
 phon *Kreyssig*. | 19. eumenẽ||iam. | 20. quidam. | 24. eum||inuadere, eam
 adjuvare *Hartel p. 52, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 41* (eum
 iuvare *Dobreis*). | in *add. Sigonius*. | nontamquia, quia non tam *Hartel l. l.*,

eos inimicitiae erant, quam ipsorum odiis inter se accensae:
 2 non ea regum aemulatio, ut aequo animo Persea tantas apisci
 opes tantamque gloriam, quanta Romanis victis eum manebat,
 3 Eumenes visurus fuerit. cernebat et Persea iam inde ab initio
 belli omni modo spem pacis temptasse et in dies magis, quo 5
 propior admoventur terror, nihil neque agere aliud neque
 4 cogitare; Romanos quoque, quia traheretur diutius spe ipsorum
 bellum, et ipsos duces et senatum, non abhorreere a finiendo
 5 tam incommodo ac difficili bello. hac utriusque partis voluntate
 explorata, quod fieri etiam sua sponte taedio validioris, metu 10
 infirmioris credebat posse, in eo suam operam venditare conciliandae gratia pacis cupiit. nam modo ne iuvaret bello Romanos terra marique, modo pacis patranda cum Romanis pacisceretur mercedem; ne bello interesset, mille *talenta*, ut *pacem pararet*,
 7 mille et quingenta *talenta*. in utrumque non fidem modo se, 15
 8 sed obsides quoque dare paratum esse ostendebat. Perseus ad rem inchoandam promptissimus erat cogente metu et de obsidibus accipiendis sine dilatione agebat, conveneratque, ut accepti
 9 Cretam mitterentur. ubi ad pecuniae mentionem ventum erat, ibi haesitabat; et utique alteram [in] tanti nominis regibus turpem ac sordidam et danti et magis accipienti mercedem 20

non tantum quia *Madvig Em. L. p. 693, Harant p. 273*, non tam quia *Madvig in ed., Weissenborn-H. I. Müller.* | 1. erantquamipsorum, erant quam ipsorum *Hartel*, erant, ipsorum *Madvig*, erant, etiam ipsorum *Duker, H. I. Müller, Harant*, erant eaeque ipsorum *susp. Weissenborn (Alia, quae nullius iam momenti sunt, vide ap. Hertzium in adn. crit. p. 47).* | 3. uictis-cumenebateume|nest. | 4. <ceterum> cernebat *coni. Madvig Em. L. p. 693.* | perse. | indiem. | 6. propioradmouetur, *cf. Gillbauer p. 68.* | 7. spei. | 11. uenditore. | conciliandamgratiammagis, conciliandae gratia pacis *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 15 cl. XXXXIII, 14, 7; XXIII, 11, 7 sim., concilianda gratia magis ed. Bas. 1531, concilianda gratia magni dubitanter Madvig in adn. ed. p. 177, <ad> conciliandam gratiam (om. magis) Cobet Mnemos. 1881 p. 432.* | 12. cupit, cupiit *ed. Bas. 1531 et seqq., coepit Cobet l. l.* | nequiuaret. | 13. pacispatriamde. | 14. interesset ∞. eta. — *lacunam I. F. Gronovio, Madvigio praeceuntibus explevi ex Polyb. XXIX, 1f, 1 et App. Maced. 18.* | 15. inintroque, *corr. I. F. Gronovius.* | 20. in seclus. *Madvig Em. L. p. 693.* | nominisregis. |

esse aiebat; in spem Romanae pacis non recusare inpensam, 10
 sed eam pecuniam perfecta re daturum, interea Samothracae
 in templo depositurum. ea insula cum ipsius dicionis esset, 11
 videre Eumenes nihil interesse, *ibi* an Pellae pecunia esset;
 5 id agere, ut partem aliquam praesentem ferret. ita nequiquam 12
 inter se captati nihil praeter infamiam moverunt.

XXVI. Nec haec tantum Persei per avaritiam est dimissa 1
 res, cum pecunia *statuta* aut pacem habere per Eumenes, quae
 vel parte regni redimenda esset, aut deceptus protrahere inimicum
 10 mercede onustum et hostes merito ei Romanos posset facere;
 sed et ante Genti regis parata societas et tum Gallorum effu- 2
 sorum per Illyricum ingens oblatum *auxilium* avaritia dimissum
 est. veniebant decem milia equitum, par numerus peditum et 3
 ipsorum iungentium cursum equis et in vicem prolapsorum
 15 equitum vacuos capientium ad pugnam equos. hi pacti erant 4
 eques denos praesentes aureos, pedes quinos, mille dux eorum.
 venientibus his Perseus ab Elpeo ex castris profectus obviam 5

1. essemalebatin, esse aiebat; in *Madvig l. l. p. 694* (esse; malebat in *ed. Bas. 1531*). | 2. samothracae. | 3. <in> ea insula *coni. Harant p. 273*. | 4. interesseanpellae, interesse, an Pellae *ed. Bas. 1531, Harant*, interesse, <ibi> an Pellae *Crévier (cf. Novák p. 223)*, interesse, <in ea> an Pellae *Weissenborn*. | 5. ferrent. | 6. moue, moverunt *Novák p. 219*, movere *ed. Bas. 1531*. | 7. persespe||raueritiam. | 8. pecuniamtutametpacem, pecunia <sta>tuta aut pacem *Hartel ephem. Austr. l. l.*, pecunia tantula (data *Madvig*, soluta *Weissenborn*, modica *Hertz*) aut pacem *I. F. Gronovius, Madv. Weissenb., Hertz*, pecunia tutam aut pacem *altera Hartelii coni.*, pecunia tutam [et] pacem *Novák ephem. Austr. 1890 p. 973 (sed cf. H. I. Müllerum ann. Berol. 1891 p. 181)*, pecunia <terram> tutam et pacem *nunc dubitanter Novák**, pecuniam <aliam> tutam et pacem *Harant p. 273*, pecuniam dando pacem *Cobet*. | haberequaeper. | 9. essetaucreceptus, esset aut deceptus *I. F. Gronovius cl. Polyb. XXIX, 1h, 1* (esset ac receptus *ed. Bas. 1531*, esset aut reiectus *olim Weissenborn*), *cf. Madvig Em. L. p. 695*. | inicium, *cf. Gillbauer p. 68*. | 10. possetfecie||re. | 11. sedtamtegentiregis, *corr. Kreyssig et Bekker (cf. Madvig l. l. — sed etiam Gentii regis ed. Bas. 1531)* | etcum, *corr. ed. Bas. 1531*. | 12. inlyricum. | ingensoblatum-auaritia, ingens oblatum <auxilium> avaritia *Weissenborn*, ingens <agmen> oblatum avaritia *ed. Par. 1573*. | 13. uenieibant. | petitum. | 16. equos. | imille. | 17. uenienstibus. | elpeio, *corr. Madvig (Enipeo ed. Bas. 1531)*. | obuia. |

cum dimidia copiarum parte denuntiare per vicos urbesque,
 quae viae propinquae sunt, coepit, ut commeatus expedirent,
 6 frumenti, vini, pecorum ut copia esset. ipse equos phalerasque
 et sagula donum principibus ferre et parvom auri, quod inter
 7 paucos divideret, multitudinem credens trahi spe posse. ad 5
 Almanam urbem pervenit et in ripa fluminis Axi posuit castra.
 circa Desudabam in Maedica exercitus Gallorum condecorat,
 8 mercedem pactam opperiens. eo mittit Antigonum, ex purpuratis
 unum, qui iuberet multitudinem Gallorum ad Bylazora — Paec-
 niae is locus est — castra movere, principes ad se venire 10
 frequentes. septuaginta quinque milia ab Axio flumine et castris
 9 regis aberant. haec mandata ad eos cum pertulisset Antigonus
 adiecissetque, per quantam omnium praeparatam cura regis
 copiam ituri forent, quibusque muneribus principes advenientes
 vestis, argenti equorumque excepturus rex esset, de his quidem 15
 10 se coram cognituros respondent, illud, quod praesens pepigissent,
 interrogant, ecquid aurum, quod in singulos pedites equitesque
 11 dividendum esset, secum advexisset. cum ad id nihil responde-
 retur, Clondicus, regulus eorum, „abi, renuntia ergo“ inquit
 „regi, nisi aurum obsidesque accepti sint, nusquam inde Gallos 20
 12 longius vestigium moturos.“ haec relata regi cum essent, advo-

---

2. propriaquaesit *supra posterius* u scripto n. | 4. paruum, parum
ed. Bas. 1531, parvum pondus *coni. Weissenborn*, sed *cf. Madvig Em. L.*
p. 696. | quosinter. | 7. inmodicaexercitus, *corr. ed. Bas. 1531*. | 8. merce-
 demcapta. | antioanum *ex anticuanum corr.* | 9. abbylazora. | 10. hislocum-
 est. | 13. adiecissetquaeperquemquantam omnium, adiecissetque per quantam
 omnium *Madvig Em. L. p. 697* (adiecissetque per viam quanta omnium
ed. Bas. 1531, per viam quantam omnium *Weissenborn in ed. Teubn.*). |
 praeparatamcuraregis copiamintuliforent, praeparatam cura regis copiam
 ituri forent *Madvig l. l.*, *cf. Giltbauer p. 77* (praeparata cura regis copia
 multitudini forent *ed. Bas. 1531*, praeparatam cura regis copiam inventuri
 forent *Weissenborn l. l.*). | 15. uestigargenti. | 17. etquid. | 18. adduxisset,
 aduexisset *I. F. Gronovius*. | 19. clondicus. | abirentiaergoinquidregi,
 abire nuntiareque iussit regi *Madvig Em. L. p. 697*, sed *cf. Harant*
p. 274. | 20. accepissent, accepti sint *Harant l. l.*, *prob. H. I. Müller in*
adm. ed. Weissenb. p. 119, acceperint *I. F. Gronovius, Novák p. 223*. |
 21. aduocati. |

cato consilio, cum, quid omnes suasuri essent, apparet, ipse pecuniae quam regni melior custos institit de perfidia et feritate Gallorum disserere, multorum iam ante cladibus experta: periculosum esse tantam multitudinem in Macedoniam accipere, 13
 5 ne graviores eos socios habeant quam hostes Romanos. quinque 14 milia equitum satis esse, quibus et uti ad bellum possent, et quorum multitudinem ipsi non timeant.

XXVII. Apparebat ibi omnibus, mercedem eum timere nec 1 quicquam aliud; sed cum suadere consulenti nemo auderet, 2 remittitur Antigonus, qui nuntiaret quinque milium equitum opera tantum uti regem, non tenere multitudinem aliam. quod 3 ubi audivere barbari, ceterorum quidem fremitus fuit indignantium se frustra excitos sedibus suis; Clondicus rursus interrogat, 4 ecquid ipsis quinque milibus, quod convenisset, numeraret? cum 5 adversus id quoque misceri ambages cerneret, inviolato fallaci nuntio, quod vix speraverat ipse posse contingere, retro ad Histrum, perpopulati Threciam, qua vicina erat viae, redierunt. quae manus, quieto sedente rege ad Elpeum adversus Romanos, 4 per Perrhaebiae saltum in Thessaliam traducta non agros tantum

---

1. quinomnessu|asauriesset, *corr. ed. Bas. 1531.* | 4. periculosumest. | 5. ne *add. ed. Bas. 1531.* | quinq. milia. | 6. satissequibus, *corr. Kreyssig* (sat esse, quibus *ed. Bas. 1531.*) | utiabellum. | possent, possint *Siesbye.* | 8. apparebatin omnibus, apparebat ibi omnibus *Hartel p. 47,* apparebat inde omnibus *Drakenborch,* apparebat id (vel iam) omnibus *Ruperti,* apparebat omnibus *Florebellus, Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 17.* | mercedem-multitudinemtimere, mercedem eum timere *H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 42,* mercedem timere *Koch, Hertz,* mercedem timeri *Vahlen l. l. p. 18, Wesenberg,* mercedum eum multitudinem timere *Hartel ephem. Austr. 1866 p. 16,* mercedem <in> multitudine timeri (vel eum timere) *Madvig Em. L. p. 698,* mercedis eum magnitudinem timere *Cobet Mnemos. 1882 p. 116,* mercedem <pendendam> multitudini eum timere *Novák Listy fl. 1883* (mercedem multitudinis timere *ed. Bas. 1531.*)* | nequicquam. | 9. consulenti, cōsulenti *ed. Bas. 1531,* <non> consulenti *Madvig l. l., Hertz,* <e re> consulenti *Hartel l. l.* | 10. nuntiarent. | milia, *corr. ed. Bas. 1531.* | 11. non-temnere, *corr. Kreyssig* (cōtemnere *ed. Bas. 1531.*) | alia. | 12. indignamntium. | 13. excitus. | c'longicus. | 14. etquid. | 15. cerneretuiolato, *corr. ed. Bas. 1531.* | 17. histriumperpostulatistreciam (*cf. Gütbauer p. 77*) | 18. adenipeum, *corr. Madvig.* | 19. perrebiae, <per> Perrhaebiae *Gruter, Hertz,*

nudare populando potuit, ne quos inde Romani commeatus
 5 expectarent, sed ipsas excindere urbes tenente ad Elpeum
 6 Perseo Romanos, ne urbibus sociis opitulari possent. ipsis quo-
 que Romanis de se cogitandum fuisset, quando neque manere
 amissa Thessalia, unde exercitus alebatur, potuissent, neque 5
 7 progredi, cum ex adverso castra Macedonum *essent. hoc amisso*
auxilio Perseus animos Macedonum, qui ea pependerant spe,
 haud mediocriter debilitavit. eadem avaritia Gentium regem
 8 sibi alienavit. nam cum trecenta talenta Pellae missis a Gentio
 9 numerasset, signare eos pecuniam passus *est*; inde decem talenta 10
 ad Pantauchum missa, eaque praesentia dari regi iussit; reli-
 quam pecuniam, signatam Illyriorum signo, portantibus suis
 10 praecipit, parvis itineribus veherent, dein cum ad finem Mace-
 doniae ventum esset, subsisterent ibi ac nuntios ab se opperi-
 11 rentur. Gentius exigua parte pecuniae accepta, cum adsidue a 15
 Pantaucho ad lacessendos hostili facto Romanos stimularetur,
 M. Perpennam et L. Petilium legatos, qui tum forte ad eum
 12 venerant, in custodiam coniecit. hoc audito Perseus contraxisse
 eum necessitatem ratus ad bellandum utique cum Romanis, ad
 revocandum, qui pecuniam portabat, misit, velut nihil aliud 20

---

cf. Harant p. 274 et H. I. Müller in adn. Weissenb. p. 120. | tessaliam. |
 1. populanda. | 2. tenentes. | adnelpeum (ad Enipeum *ed. Bas. 1531.*) |
 4. fuisse, *fort. fuit Wesenberg* | 5. tessalia. | 6. exeadverso. | *in explenda*
lacuna, quam ed. Bas. 1531 iam stellula adposita notaverat, Madvigium
secutus sum; alia v. ap. Drakenborch. ad. h. l. — omittendi causa sine
dubio erat nomen Macedonum bis positum. | Cf. de h. l. univ. B. Niese
Gesch. d. griech. u. maked. Staaten seit der Schlacht bei Chaeronea III
p. 153 sq. | 9. pellemissagentio, corr. ed. Bas. 1535 (cf. Giltbauer p. 46). |
 10. est *add. ed. Bas. 1535.* | 11. pentaucum. | 12. portantibusuis. | 14. es-
 sent. | 15. genitus. | adsiduepantaucio, *corr. Sigonius.* | 16. romanostimula-
 retur. | 17. Perpennam *Sigonius.* | potilium, *corr. Sigonius.* | 18. ueniret. |
 confecit. | *contraxisseumēnecessitatiratus, contraxisse eum necessitatem*
ratus Doering, Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 264, contraxisse eum neces-
sitatis <satis> ratus Madvig Em. L. p. 699 (contraxisse eum necessitates
ratus ed. Bas. 1531). | 19. ad bellum, ad bellandum *Vahlen l. l., ac bella-*
turum Madvig l. l. | ad revocandos coni. Drakenborch. | 20. portabant
coni. Iac. Gronovius, Drakenborch. |

agens, quam ut quanta maxima posset praeda ex se victo
 Romanis reservaretur. et ab Eumene Herophon, ignotis, quae 13
 occulte acta erant, redit. de captivis actum esse et ipsi evolga-
 verant et Eumenes consulem vitandae suspicionis causa cer-
 5 tiorem fecit.

XXVIII. Perseus post reditum ab Eumene Herophontis 1
 spe deiectus Antenorem et Callippum praefectos classis cum
 quadraginta lembis — adiectae ad hunc numerum quinque
 pristae erant — Tenedum mittit, ut inde sparsas per Cycladas 2
 10 insulas naves, Macedoniam cum frumento petentes, tutarentur. 3
 Cassandreae deductae naves in portus primum, qui sub Atho
 monte sunt, inde Tenedum placido mari cum traiecissent, stantis
 in portu Rhodias apertas naves Eudamumque, praefectum earum,
 inviolatos atque etiam benigne appellatos dimiserunt. cognito 4
 15 deinde, in latere altero quinquaginta onerarias suarum, stantibus
 in ostio portus Eumenis rostratis, quibus Damius praeerat, in- 5
 clusas esse, circumvectus prope ac summotis terrore hostium
 navibus, onerarias datis, qui prosequerentur, decem lembis in
 Macedoniam mittit, ita ut in tutum persecuti redirent Tenedum.
 20 nono post die ad classem iam ad Sigeum stantem redierunt. 6
 inde Subota — insula est interiecta Elaeae et Chio — traiciunt.

---

1. quantam. | praeda|exedictouicto (praeda ex victo *ed. Bas. 1531*),
 praeda ex se victo *Kreyssig*, praeda ex se devicto *Weissenborn in ed.*
Teubn. (de erroris origine cf. G. Heraeus quaest. crit. Liv. p. 66). | 2. hiero-
 ponimòigno|tis, Hierophon ignotis *Bekker*. | quemoculta, *corr. ed. Bas.*
1531. | 6. eropontispe, *corr. Bekker* (Herophontis pacis spe *Wesenberg*). |
 9. pristiseranttenendum, *corr. ed. Bas. 1531*. | sparsae, sparsas *Drakenborch*
 (sparsi *Crévier, Hertz*). | 10. innauemmacedoniam. | tutaremur. | 12. sunt-
 detenendum, *corr. ed. Bas. 1531*. | sat|isin, stantes in *ed. Bas. 1531*. |
 13. rhodios. | naves|seudamumque. | earē *supra scripto* u. | 14. inuiolatus,
 inviolatos *I. F. Gronovius*, inviolatas *ed. Bas. 1531*. | adque. | cognito
 deinde <Antenor>, in *susp. Ussing, Wesenberg p. 326*. | 15. num suorum?
Madvig in adn. ed. p. 181. | 16. eumenes. | ðiamius. | 17. circumvecti . . .
 . . . . . mittunt *coni. I. F. Gronovius, sed cf. Madvig Em. L. p. 699*. |
 19. mittitaut,in, mittit, ita ut in *ed. Bas. 1531*. | totum, tutum *Vascosanus*. |
 20. nonpostdiem. | adsi|grium, ad Sigeum *ed. Bas. 1531, corr. Sigonius*. |
 21. sū|motainsula, *corr. ed. Bas. 1531*. | eleae|etho, Eleae et Atho *ed. Bas.*
1531, Elaeae et Chio Madvig Em. L. p. 700. |

7 forte postero die, quam Subota classis tenuit, quinque et triginta
naves, quas hippagogus vocant, ab Elaea profectae cum equi-
tibus Gallis equisque Phanas promunturium Chiorum petebant,
unde transmittere in Macedoniam possent. Attalo ab Eumene
8 mittebantur. has naves per altum ferri cum ex specula signum 5
datum Anteriori esset, profectus ab Subotis inter Erythrarum
promunturium Chiumque, qua artissimum fretum est, iis occurrit.
9 nihil minus credere praefecti Eumenis, quam Macedonum classem
in illo vagari mari: nunc Romanos esse, nunc Attalum aut
remissos aliquos ab Attalo ex castris Romanis Pergamum petere. 10
10 sed cum iam adpropinquantium forma lemborum haud dubia
esset et concitatio remorum directaeque in se prorae, hostis
11 adpropinquare, aperuissent, tunc iniecta trepidatio est. cum
resistendi spes nulla esset inhabilique navium genere et Gallis
12 vix quietem ferentibus in mari, pars eorum, qui propiores conti- 15
nentis litori erant, in Erythraeam enarunt, pars velis datis ad
Chium naves eiecere relictisque equis effusa fuga urbem petebant.
13 sed propius urbem lembi accessuque commodiore cum expo-
suissent armatos, partim in via fugientes Gallos adepti Mace-
dones ceciderunt, partim ante portam exclusos. clausuram enim 20
14 Chii portas, ignari, qui fugerent aut sequerentur. octingenti
ferme Gallorum occisi, ducenti vivi capti; equi pars in mari
fractis navibus absumpti, parti nervos succiderunt in litore
15 Macedones. viginti eximiae equos formae cum captivis eosdem
decem lembos, quos ante miserat, Antenor devehere Thessalo- 25
nicam iussit, et primo quoque tempore ad classem reverti;

---

1. quāsummota. | 2. hippagogos *Vascosanus, Madvig.* | abele. | 3. promunturiūchionum. | 5. exspectacula, *cf. Gilbertauer p. 84.* | 6. esse. | acsubotis. | erythrarum. | 7. chiumquae. | isoccurrit. | 8. macedonus. | 9. acremissos. | 12. directaequae (directaeq; *ed. Bas. 1531*). | sepropehostis, se prorae hostes *ed. Bas. 1531*. | 13. apparuissent (apparuisset *ed. Bas. 1531*), aperuissent *Turnebus.* | *De interpunctione cf. Madvig Em. L. p. 700.* | 15. propiores. | continenti, continentis *I. F. Gronovius, Harant p. 274 ** | 16. eryteam. | 17. reliquisque, *corr. ed. Bas. 1531.* | 21. chiopartāsignari (Chii portam ignari *ed. Bas. 1531*), *corr. Madvig l. l.* | accē., *DCCC ed. Bas. 1531.* | 22. .cc. | mare. | 23. partimneruos, *corr. Kreyssig* (partis nervos *Ernesti gloss. Liv. s. v. pars p. 474*). | succederunt. | 24. captiuisidem, *corr. ed. Bas. 1531.* | 25. tessalonicam. | 26. revertiplanisseeun. |

Phanis se eos expectaturum. triduum ferme classis ad urbem 16
stetit. Phanas inde progressi sunt et spe celerius regressis decem
 lembis evecti Aegaeo mari Delum traiecerunt.

XXIX. Dum haec geruntur, legati Romani, C. Popilius et 1
 5 C. Decimius et C. Hostilius, a Chalcide profecti tribus quinquere-
 mibus Delum cum venissent, lembos ibi Macedonum quadraginta
 et quinque regis Eumenis quinquere mis invenerunt. sanctitas 2
 3 templi insulaeque inviolatos praestabat omnes. itaque permixti
 Romanique et Macedones et Eumenis navales socii in templo,
 10 indutias religione loci praebente, versabantur. Antenor, Persei 3
 praefectus, cum aliquas alto praeferrere onerarias naves ex speculis
 significatum foret, parte lemborum ipse insequens, parte per
 Cyclades disposita, praeterquam si quae Macedoniam peterent, 4
 omnes aut suppresserat aut spoliabat naves. quibus poterat
 15 Popilius aut suis aut Eumenis navibus succurrebat; sed evecti 5
 nocte binis aut ternis plerumque lembis Macedones fallebant.
 per id fere tempus legati Macedones Illyriique simul Rhodum 6
 venerunt, quibus auctoritatem addidit non lemborum modo
 adventus passim per Cycladas atque Aegaeum vagantium mare, 7
 20 sed etiam coniunctio ipsa regum Persei Gentique et fama cum
 magno numero peditum equitumque venientium Gallorum. et 7
 iam cum accessissent animi Dinoni ac Polyarato, qui Persei
 partium erant, non benigne modo responsum regibus est, sed
 palam pronuntiatum, bello finem se auctoritate sua inposituros

---

1. triumfer||me, cf. *Gilbauer p. 68.* | 2. *stetit add. ed. Bas. 1531.* |
 ingressissexlembis, regressis X lembis *Madvig Em. L. p. 700,* reversis X
 lembis *ed. Bas. 1531.* | 3. aegelomari. | 5. calcide. | 6. delumcum'nisset, *corr.*
ed. Bas. 1531. | 7. sanctita. | 8. insulaeque. | 9. sociietintemplo, socii in
 templo *ed. Bas. 1531,* socii <et in urbe> et in templo *Madvig l. l.,* socii
 <et in insula> et in templo *susp. Weissenborn.* | 11. aliquasaltu. | praeter-
 vehi *coni. I. F. Gronovius,* praevahi *Rupertii.* | 13. Cycladas *ed. Francof.*
1578. | déisposita. | 14. suppresserant. | naves *inclus. Madvig l. l.* | 15. aut
 suis *add. Hertz (suis Weissenborn).* | uecti, evecti *Duker.* | 16. fallebantur. |
 17. inlyriiquesesimul, *corr. ed. Bas. 1531 (de mendi origine cf. G. Heraeus*
quaest. crit. Liv. p. 66). | 19. adqueaegaeum. | 22. animinoniac (animi Dioni
 ac *ed. Bas. 1531), corr. I. F. Gronovius.* | 23. sed *add. ed. Bas. 1531.* |
 24. belli. | séuainpositurus. |

esse; itaque ipsi quoque reges aequos adhiberent animos ad pacem accipiendam.

1 XXX. Iam veris principium erat novique duces in provin-
 2 cias venerant, consul Aemilius in Macedoniam, Octavius Oreum
 3 ad classem, Anicius in Illyricum, cui bellandum adversus Gentium 5
 4 erat. Gentius patre Pleurato, rege Illyriorum, et matre Eurydica
 5 genitus fratres duos, Platorem utroque parente, Caravantium
 6 matre eadem natum, habuit. hoc propter ignobilitatem paternam
 7 minus suspecto Platorem occidit et duos amicos eius, Ettritum 10
 8 et Epicadum, impigros viros, quo tutius regnaret. fama fuit, 10
 9 Monuni, Dardanorum principis, filiam Etutam pacto fratri eum
 10 invidisse, tamquam his nuptiis adiungenti sibi Dardanorum
 11 gentem; et simillimum id vero fecit ducta ea virgo Platore
 12 interfecto. gravis deinde, dempto a fratre metu, popularibus 15
 13 esse coepit; et violentiam insitam ingenio intemperantia vini 15
 14 accendebat. ceterum, sicut ante dictum est, ad Romanum inci-
 15 tatus bellum Lissum omnis copias contraxit. quindecim milia
 16 armorum fuerunt. inde fratre in Caviorum gentem vi aut
 17 terrore subigendam cum mille peditibus et quinquaginta equi- 20
 18 tibus misso, ipse ad Bassaniam urbem quinque milia ab Lisso 20
 19 ducit. socii erant Romanorum; itaque per praemissos nuntios
 20 prius temptati obsidionem pati quam dedere sese maluerunt.

---

3. prouinciam, corr. *Kreyssig*. | 4. post venerant ad fin. versus spatium vacuum 6--8 litt. | 6. <erat. Gentius> add. *Madvig Em. L. p. 701*. | illiryorum. | matre. | 7. duosflatoresutroque. | caruandium, corr. ed. *Bas. 1531*. | 8. matreeamnatum. | 9. suspecta. | duo|anici. | 10. etpicadum|pigros. | 11. honuni, Monuni *Zeitschr. f. Altertumswissensch. 1836 p. 833, Mommsen Gesch. d. r. Münzw. p. 395 n. 90 (Polyb. XXIX, 5 Μενοβίου)*. | metutam, Etutam ed. *Bas. 1531* (= *Etlevam cap. 32, 3?*), maturam susp. *Hertz, Pol. l. l. virginis nomen non legitur*. | eumeniuidisse, corr. ed. *Bas. 1531, cf. de h. l. Novák české mus. fil. VII p. 52*. | 12. tantiquam. | nup|tis. | dardanorumgē|tium. | 13. simillium (similius ed. *Bas. 1531*), corr. *Kreyssig*. | platorem. | 14. demptofratre, dempto <a> fratre *Vahlen ephem. Austr. 1861, p. 9, dempto fratris ed. Bas. 1531, Madvig*. | 15. uiolentia. | 17. ·XŪ· armorum. | 18. fratri. | ingaiorum, cf. § 9. | 19. subigenda. | 20. abas-soniam corr. ed. *Bas. 1531, cf. § 13*. | 21. perremissos (per missos ed. *Bas. 1531*), corr. *Kreyssig*. |

Caravantium in Caviis Durnium oppidum advenientem benigne 9
 accepit; Caravandis, altera urbs, exclusit; et agros eorum cum
 effuse vastaret, aliquot palati milites agrestium concursu inter-
 fecti sunt. iam et Ap. Claudius adsumptis ad eum exercitum, 10
 5 quem habebat, Bullinorum et Apolloniatium et Dyrrachinorum
 auxiliis profectus ex hibernis circa Genusum annem castra
 habebat, audito foedere inter Persea et Gentium et legatorum 11
 violatorum iniuria accensus, bellum haud dubie adversus eum
 gesturus. Anicius praetor eo tempore Apolloniae auditis, quae 12
 10 in Illyrico gererentur, praemissisque ad Appium litteris, ut
 se ad Genusum opperiretur, triduo et ipse in castra venit et
 ad ea, quae habebat, auxilia e Parthinorum iuventute adiunctis 13
 duobus milibus peditum et equitibus ducentis — peditibus
 Epicadus, equitibus Algalsus praeerat — parabat ducere in
 15 Illyricum, maxime ut Bassanitas solveret obsidione. tenuit impetu
 eius fama lemborum vastantium maritimam oram. octo- 14
 ginta erant lembi, auctore Pantaucho missi a Gentio ad Dyrrachi-
 norum et Apolloniatium agros populandos. tum classis ad * * * * 15
 to eo tradiderunt se.

1. scarauantium. | cauis. | Burnium *coni. Sigonius cl. Ptol. II, 17, 10*
 (Βοῦρνον). | 2. Carauantis *ed. Bas. 1531 (nomen f. ex dittographia ortum).* |
 alterōa. | cum *h. l. add. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 264 et Ind. lect.*
Berol. 1890, ante agros add. et Bas. 1531. | 3. effusae. | aliquod. | con-
 cursuiinterfectis. | 5. quam. | bullanio|rum (Bullianorum *ed. Bas. 1531,*
 Bulinorum *Sigonius*), *corr. Drakenborch, cf. Tomaschek ap. Pauly-Wissowa*
III p. 1106. | apolloniatium. | durrace|norum, Dyrracinorū *ed. Bas. 1531.* |
 6. genuissuum (Genusuum *ed. Bas. 1531*), *corr. Turnebus.* | 7. presea. |
 8. dubiae. | 9. auditisque. | 10. praemissusque. | 11. genussuumoperi|retur. |
 12. auxiliapar|tinorumiuventaduobus, auxilia <e> Parthinorum iuventute
 <adiunctis> duobus *Madvig Em. L. p. 701 (cf. Fügner Lex. Liv. p. 559),*
 auxilia Parthinorum iuventute <adiuncta>, duobus *Weissenborn*, auxilia
 Parthinorum iuventutis <iunctis> (<adiunctis> *Hertz*) duobus *Heusinger,*
Hertz, (auxilia <adsumptis> Parthinorum iuventutis duobus *Sigonius*, auxilia
 Parthinorum iunctis duobus *I. F. Gronovius*). | 14. equitumalgalsus. |
 15. bassantis, Bassanitas *ed. Bas. 1531, cf. Tomaschek ap. Pauly-Wissowa*
III p. 104. | impetu. | 16. maritimamorum. | 17. partauco. | dyrracinorum. |
 18. ad . . ; *in hac voce desinit folium, ut nunc est, 130 codicis; a proximis*
incip. fol. 131. intercidit folium primum quaternionis olim XXV., in quo

1 XXXI. Deinceps et urbes regionis eius idem faciebant,
 adiuuante inclinationem animorum clementia in omnis et iusti-
 2 tia praetoris Romani. ad Scodram inde ventum est, quod belli
 caput erat, non eo solum, quod Gentius eam sibi ceperat velut
 3 regni totius arcem, sed etiam quod Labeatium gentis munitissima 5
 longe est et difficilis aditu. duo cingunt eam flumina, Clausal
 a latere urbis, quod in orientem patet, praefluens, Barbauna ab
 4 regione occidentis, ex Labeatide palude oriens. hi duo amnes
 confluentes incidunt Oriundi flumini, quod ortum ex monte
 Scordo, multis et aliis auctum aquis, mari Hadriatico infertur. 10
 5 mons Scordus, longe altissimus regionis eius, ab oriente Darda-
 niam subiectam habet, a meridie Macedoniam, ab occasu Illyri-
 6 cum. quamquam munitum situ naturali oppidum erat gensque
 id tota Illyriorum et rex ipse tuebatur, tamen praetor Romanus,
 quia prima successerant prospere, fortunam totius rei principia 15
 secuturam esse ratus et repentinum valiturum terrorem, instructo
 7 exercitu ad moenia succedit. quod si clausis portis muros
 portarumque turris dispositi armati defendissent, vano cum
 8 incepto moenibus pepulissent Romanos: nunc porta egressi
 proelium loco aequo maiore animo commiserunt quam susti- 20
 9 nuerunt. pulsus enim et fuga conglobati, cum ducenti amplius in

---

*scripta erat narratio lemborum ab Anicio victorum et rerum terra geri
 coeptarum (Appian Illyr. c. 9); Creverii supplementum vid. ap. Draken-
 borch. — De cod. quaternionibus cf. Gütlbauer p. 23 sqq. | 2. inclinatione. |
 in add. ed. Bas. 1531. | 3. scodram. | adquod, quod Kreyssig, id quod ed.
 Bas. 1531. | 4. capotuerat, caput erat Drakenborch, caput fuerat ed. Bas.
 1531. | centius. | coepe||rat. | 5. et||um supra scripto a. | longe munitissima
 Kreyssig (nunitissima longe <urbs> Wesenberg). | 6. cincunt. | ea. | clausa-
 lalaterem, Clausal a latere Madvig Em. L. p. 701 (cf. Tomaschek ap. Pauly-
 Wissowa II p. 2855), Clausala latere ed. Bas. 1531. | 8. laboetisde, corr.
 ed. Bas. 1531. (Labeatidis coni. Weissenborn in praef. ed. Teubn.). | hii. |
 10. scodra (Scodro ed. Bas. 1531), Scordo Drakenborch (num Scardo?
 Hertz). | 11. sco||drus, corr. Drakenborch. | altissimis. | eius||eius. | dardani-
 cam. | 12. sub||iectam. | 13. narali, naturali ed. Bas. 1531, cf. Gütlbauer
 p. 68. | gensquaeidota. | 16. secuturaese altero s supra scripto. | 17. portus. |
 18. dispositaarmati (dispositis armatis ed. Bas. 1531), corr. Madvig Em.
 L. p. 701, Hertz. | 19. pepulissem. | 20. loca. | animoquã||commiseruntquam. |
 21. insipsis. |*

ipsis faucibus portae cecidissent, tantum intulerunt terrorem, ut oratores extemplo ad praetorem mitteret Gentius Teuticum et Bellum, principes gentis, per quos indutias peteret, ut deliberare de statu rerum suarum posset. triduo in hoc dato, cum 10
 5 castra Romana quingentos ferme passus ab urbe abessent, navem conscendit et flumine Barbanna navigat in lacum Labeatum, velut secretum locum petens ad consultandum, sed, ut apparuit, falsa spe excitus, Caravantium fratrem multis milibus armatorum coactis ex ea regione, in quam missus erat, adventare. qui postquam evanuit rumor, tertio post die navem eandem 12
 secundo anni Scodram demisit; praemissisque nuntiis, ut sibi appellandi praetoris potestas fieret, copia facta in castra venit. et principium orationis ab accusatione stultitiae orsus suae, 13
 postremo ad preces lacrimasque effusus, genibus praetoris accidens in potestatem sese dedit. primo bonum animum habere 14
 15 iussus, ad cenam etiam invitatus in urbem ad suos rediit. et cum praetore eo die honorifice est epulatus, deinde in custodiam C. Cassio tribuno militum traditus, vix gladiatorio accepto, 15
 decem talentis, ab rege rex, ut in eam fortunam recideret.

20 XXXII. Anicius Scodra recepta nihil prius quam requisitos Petilium Perpennamque legatos ad se duci iussit. quibus 1
 splendore suo restituto Perpennam extemplo mittit ad comprehendendos amicos cognatosque regis; qui Meteonem, Labeatum 3
 gentis urbem, profectus Etlevam uxorem cum filiis duobus, 3
 25 Scerdilaedo Pleuratoque, et Caravantium fratrem Scodram in castra adduxit. Anicius bello Illyrico intra triginta dies perfecto nuntium victoriae Perpennam Romam misit et post dies 4

---

2. praetoresmitteret. | 3. etpbellum. | 6. barbanonauigant (barbano navigat *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig (cf. Tomaschek ap. Pauly-Wissowa II p. 2855)*. | Labeatim vel Labeatidem *Wesenberg*. | 7. secretum. | 8. farsaspexituscarbantium. | 9. actis, coactis *I. F. Gronovius*. | 10. tumori. | nauemadeam, *corr. Sigonius*. | 13. praepositionis ab posterior littera perit, *charta summa oblique desecta*. | ortus. | 14. praeces. | 16. redit. | 17. honorificaestaepulatus. | 18. tr.pl. traditus, *corr. ed. Bas. 1531*. | vix gladiatorio auctoramento ab rege rex *coni. Lipsius*. | 19. recideret. | 21. Perpennamque *coni. Sigonius*. | 23. Medeonem *ed. Bas. 1531*. | labenatium. | 25. cerdilio (Scerdilio *ed. Bas. 1531*), *corr. I. F. Gronovius*. | curavantium (*cf. Gütbauer p. 77*). | 26. Illyrio *I. F. Gronovius*. | 27. romae. |

paucos Gentium regem ipsum cum parente, coniuge ac liberis
 5 ac fratre aliisque principibus Illyriorum. hoc unum bellum prius
 perpetratum quam coeptum Romae auditum est.

Quibus diebus haec agebantur, Perseus quoque in magno
 terrore erat propter adventum simul Aemili novi consulis, quem
 cum ingentibus minis adventare audiebat, simul Octavi praer-
 6 toris. nec minus terroris a classe Romana et periculo maritumae
 orae habebat. Thessalonicae Eumenes et Athenagoras praecerant
 7 cum parvo praesidio duorum milium cetratorum. eo et Androclen
 praefectum mittit, iussum sub ipsis navalibus castra habere.
 8 Aenean mille equites et Creon Antigonensis missi ad tutandam
 maritumam oram, ut, quocumque litore adplicuisse naves hostium
 9 audissent, extemplo ferrent agrestibus opem. quinque milia
 Macedonum missa ad praesidium Pythoi et Petrae, quibus
 10 praepositi erant Histiaeus et Theogenes et Midon. his profectis
 ripam munire Elpei fluminis adgressus est, quia sicco alveo
 transiri poterat. huic rei ut omnis multitudo vacaret, feminae
 ex propinquis urbibus coactae cibaria in castra adferebant;
 11 miles iussus ex propinquis silvis benigne * * * *

1. cuparent|coniugem, cf. *Gillbauer p. 97 adn.*, cum parente <et> (<ac> *Wesenberg*) coniuge susp. *H. I. Müller, Wesenberg.* | ac|liberisac ([ac] liberis ac *D. Heinsius*). | 2. alis|que. | 5. proptersadventum. | quãem. | 8. horae. | tessalonicaeu|menes, *corr. ed. Bas. 1535.* | praecerat. | 9. ∞ ∞. cetratorum. | 10. iussumsedipsis, *corr. ed. Bas. 1531.* | 11. aenean ∞. equites-creantigo|nensismisit (Aeniam mille equites cum Antigono misit *ed. Bas. 1531*), Aeneam mille equites <et> Creon Antigonensis missi *Madvig Em. L. p. 701*, Aenean mille equites <cum> Creonte Antigonensi misit *Kreyssig*, Aenean mille equites <cum Patro>ele Antigonensi misit *dubitanter Hertz in adn. crit. p. XXXXVIII cl. Liv. XXXXII, 58, 8* (Aenean mille equites—praecerat Meno Antigonensis—misit *Weissenborn in ed. Teubn.*). | 12. littore, *del. Ignatius* (cuicumque litori *Wesenberg*) | 13. u. macedonum-missaetpraec|sidium, *corr. ed. Bas. 1531.* | 14. pãetrae. | 15. histiacus. | teogenes. | 16. elpei, *Enipei ed. Bas. 1531.* | 17. transire. | rei *add. Harant p. 275* (operi *add. Muretus*). | 18. coactae *cod. et Harant l. l., cocta Drakenborch et edd. seqq.* | 19. *post benigne, in qua voce desinit fol. codicis 132, interciderunt quaternionis XXV. folia duo media, in quibus scripta erant reliqua de Persei munitionibus et primis L. Aemili consiliis et rebus gestis* (cf. *Plut. Aem. c. 13 sqq.; Diod. XXX, 25*). v. *Gillbauer l. l. p. 23*

XXXIII. * * conferre, postremo sequi se utrarios ad 1
 mare, quod minus trecentos passus aberat, iussit, et in litore 2
 alios alibi modicis intervallis fodere. montes ingentis altitudinis 3
 spem faciebant, eo magis quia nulli aperti emergerent rivi, 4
 5 occultos contineri latices, quorum venae in mare permanentes
 undae miscerentur. vix diducta summa harena erat, cum scatur- 5
 riges turbidae primo et tenues emicare, dein liquidam multam- 6
 que fundere aquam velut deum dono coeperunt. aliquantum 7
 ca quoque res duci famae et auctoritatis apud milites adicit. 8
 10 iussis deinde militibus expedire arma, ipse cum tribunis primisque
 ordinibus ad contemplandos transitus *processit*, qua descensus facilis 9
 armatis, qua in ulteriorem ripam minime inicus ascensus esset. 10
 his satis exploratis alia quoque *ordinavit*; primum, ut ordine 11
 ac sine tumultu omnia in agmine ad nutum imperiumque ducis 12
 15 fierent, providit: ubi omnibus simul pronuntiaretur, quod fieret, 13

*sqq. et supplementum ap. Drakenborch. (voces benigne et conferre, quas om. ed. Bas., ex cod. add. Kreyssig). | 1. sedutrarios, se utrarios ed. Bas. 1531, se putearios coni. Madvig Em. L. p. 702. (sed cf. Funck, Arch. f. lat. Lex. VIII p. 395 et *). | 2. misnus 'CCC' | habebat, aberat ed. Bas. 1531, cf. Giltbauer p. 77. | 3. foedere. | 4. nullosaper|toseuergenttriuosoc-
 còultos, nulli aperti emergerent rivi, occultos Novák ephem. Austr. 1892 p. 206, nullos apertos egerent (aut erigerent) rivos, occultos Madvig Em. L. p. 702, nullos apertos emergerent rivos, occultos C. E. Georges, nullos apertos erugerent rivos, occultos Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 265, nullos apertos ex se agerent rivos, occultos Harant p. 276, nullos apertos eveherent rivos, occultos M. Müller, nullos apertos emergere cernerent rivos, occultos Koch (nullos apertos evergerent rivos, occultos ed. Bas. 1531). | 5. con|tinere, corr. Duker. | 6. unde. | deducta, corr. Drakenborch, cf. Kreyssig gloss. Liv. p. 166. | scaturriges, scaturigines ed. Bas. 1535, cf. Georges Lex. d. Wortf. p. 621, F. Stolz Gramm. hist. p. 527. | 7. turbide. | 9. aput. | adicit, adiecit I. F. Gronovius. | 10. primisqueaeor|dini-
 busquaeadcontemplandos|transitusdescensus (primisque ordinibus vadit ad contemplandos transitus, qua descensus ed. Bas. 1531), primisque ordi-
 nibus ad contemplandos transitus <processit> (<est progressus> Weissenborn), <qua> descensus Madvig, Weissenborn. | 12. inicos, iniquus ed. Bas. 1531. | 13. illaquoque, alia quoque Madvig Em. L. p. 703. | ordinavit addidi, novavit (s. in melius mutavit) add. Madvig l. l. * | 14. adiutum. | 15. quid fieri deberet coni. Crévier, quid fieret Wesenberg. |*

neque omnes exaudirent, incerto imperio accepto alios, ab se adicientes, plus eo, quod imperatum sit, alios minus facere; clamores deinde dissonos oriri omnibus locis, et prius hostes quam ipsos, quid paretur, scire. placere igitur, tribunum militum primo pilo legionis secretum edere imperium, illum et dein singulos proximo cuique in ordine centurioni dicere, quid opus facto sit, sive a primis signis ad novissimum agmen, sive ab extremis ad primos perferendum imperium sit. vigiles etiam novo more scutum in vigiliam ferre vetuit: non enim in pugnam vigilem ire, ut armis utatur, sed ad vigilandum, ut, cum senserit hostium adventum, recipiat se excitetque ad arma alios. scuto prae se erecto stare galeatos; deinde, ubi fessi sint, innixos pilo, capite super marginem scuti posito, sopitos stare, ut fulgentibus armis procul conspici ab hoste possint, ipsi nihil provideant. stationum quoque morem mutavit. armati omnes, et frenatis equis equites, diem totum perstabant; id cum aestivis diebus urente adsiduo sole fieret, tot horarum aestu et languore ipsos equosque fessos integri saepe adorti hostes vel pauci plures vexabant. itaque ex matutina statione ad meridiem decedi et in postmeridianam succedere alios iussit; ita numquam fatigatos recens hostis adgredi poterat.

XXXIV. Haec cum ita fieri placere contione advocata pronuntiasset, adiecit urbanae contioni convenientem orationem: unum imperatorem in exercitu providere et consulere, quid agendum sit, debere, nunc per se, nunc cum iis, quos advocaverit in consilium; qui non sint advocati, eos nec palam nec secreto

---

1. neque omnes exaudirent, neque omnes exaudirent, *ed. Bas. 1531*, <neque clare> neque omnes exaudire; *Madvig l. l.* | accepto alios. | 2. alios-nimis. | facere clamores deinde dissonos ostalos minus facere clamores deinde dissonos oriri omnibus. | 4. ipsis. | 6. proximoque cuiusque, *corr. ed. Bas. 1531*. | 8. perferunt dum (*cf. Giltbauer p. 77*), perferendum *ed. Bas. 1531*. | 9. no-uomoro. | 11. excitet quae. | 13. pil|leo. | ut <vigil> fulgentibus *coni. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 265, Hertz*. | 14. possit ipse nihil provideat (possit, ipse nihil provideat *ed. Bas., Vahlen, Hertz*), possint, ipsi nihil provideant *I. F. Gronovius*. | 15. murummutavit. | 18. professos. | adhorti hosties. | 19. exstatiuastatione, *corr. ed. Bas. 1531*. | 22. contione adnuntiata, *corr. ed. Bas. 1531. cf. Giltbauer p. 77*. | 25. aduocauerint. |

iactare consilia sua. militem haec tria curare debere, corpus
 ut quam validissimum et perniciosissimum habeat, arma apta,
 cibum paratum ad subita imperia; cetera scire de se dis immortalibus
 et imperatori suo curae esse. in quo exercitu milites
 5 consultant, imperator rumoribus vulgi circumagatur, ibi nihil
 salutare esse. se, quod sit officium imperatoris, provisurum, ut
 bene gerendae rei occasionem iis praebeat: illos nihil, quid
 futurum sit, quaerere, ubi datum signum sit, tum militarem
 navare *operam debere*. ab his praeceptis contionem dimisit,
 10 vulgo etiam veteranis fatentibus se illo primum die, tamquam
 tirones, quid agendum esset in re militari, didicisse. non sermonibus
 tantum his, cum quanto adsensu audissent verba consulis,
 ostenderunt, sed rerum praesens effectus erat. neminem totis
 mox castris quietum videres: acuere alii gladios, alii galeas
 15 bucculasque, scuta alii loricasque tergere, alii aptare corpori
 arma experiri que sub his membrorum agilitatem, quater alii
 pila, alii micare gladiis mucronemque intueri, ut facile quis
 cerneret, ubi primum conserendi manum cum hoste data occasio
 esset, aut victoria egregia aut morte memorabili finituros bellum.
 20 Perseus quoque, cum adventu consulis simul et veris principio
 strepere omnia moverique apud hostes velut novo bello cerneret,
 mota a Phila castra in adversa ripa posita, nunc ad contem-

---

1. iactares. | 4. curaesse. | 5. consultet, *corr. Kreyszig* (consultant *I. Perizonius*, consul et *ed. Bas. 1531.*) | uulgi *h. l. cod.* | 7. ispraebeant. | nihilquodid, nihil quid *ed. Bas. 1531* (*cf. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 10, Novák Listy fil. 1885.*), nihil quando id *Koch*, nihil quo die *Madvig Em. L. p. 703*, nihil quo die id *Harant p. 276, M. Müller.* | 9. operam debere *h. l. add. Madvig.* | 12. consules. | 13. rerum. | 14. uidere. | 15. bucculasquescutorū|aliloricis, bucculasque, scuta alii loricas<que> *ed. Bas. 1535* (*cf. Gittbauer p. 47*)*, bucculasque [scutorum], alii loricas *Vahlen l. l. p. 10*, bucculasque, scutorum <... alii>, alii loricas (*ut excidisse putetur nomen partis scuti*) *Weissenborn*, bucculasque, scuta alii, <alii> loricas *susp. Drakenborch.* | 17. intueri (*cf. Walch Em. L. p. 182*), tentare *coni. Duker.* | quicerneretubi, quis cerneret, ubi *ed. Bas. 1531*, qui cerneret, <sciret>, ubi *Madvig Em. L. p. 703.* | 19. uic|tjoriaegregio. | memora|bilisinituros, *corr. Muretus* (memorabili inituros *ed. Bas. 1531.*) | 21. aput. | 22. pila (*fort. scribendum a Phila castra <et> in adv. Madvig in adn. ed. p. 191.*) |

planda opera sua circumire ducem haud dubie transitus speculantem, nunc * * * * * Romanorum esse.

1 XXXV. Quae res Romanis auxit animos, Macedonibus
2 regique eorum haud mediocrem attulit terrorem. et primo
3 supprimere in occulto famam eius rei est conatus, missis, qui
4 Pantauchum inde venientem adpropinquare castris vetarent. sed
5 iam et pueri quidam visi ab suis erant inter obsidis Illyrios
6 ducti, et quo quaeque accuratius celantur, eo facilius loquacitate
7 regionum ministrorum emanant.

8 Sub idem tempus Rhodii legati in castra venerunt cum
9 iisdem de pace mandatis, quae Romae ingentem iram patrum
10 excitaverant. multo iniquioribus animis a castrensi consilio
11 audiiti sunt. itaque cum alii legatos in vincula coniiciendos
12 censerent, alii praecipites sine responso agendos e castris, pronun-
13 tiavit consul post diem quintum decimum se responsum daturum.
14 interim, ut appareret, quantum pacificantium Rhodiorum aucto-
15 ritas valuisset, consultare de ratione belli gerendi coepit. placebat
16 quibusdam et maxime minoribus natu, per Elpei ripam muni-
17 tionesque vim facere: confertis et uno agmine venientibus resi-

---

1. dubiae. | speculan, *suppl. H. I. Müller.* | 2. *Desinit hic fol. 134 cod.; intercidit fol. postremum quaternionis XXV., cf. Gütbauer p. 23; 27. Fol. 135 incipit a norum esse; <Roma>norum esse Sigonius.* | 4. aut, *hand ed. Bas. 1531.* | attuliterrorem. | 5. suprimere. | 6. pantaucum. | uenientē|| adpropinquarent, *corr. ed. Bas. 1531.* | 8. quaque. | accuratiuscuratureo, accuratius celantur eo (*cf. Vahlen eph. Austr. 1861 p. 6, Gütbauer p. 77.*)* | 10. rodi. | in castra<Romana> coni. *Harant.* | 11. isdem. | 12. excitare (*excitavere ed. Bas. 1531*), excitaverant *Novák p. 219*, excitarant *Madvig in adn. ed. p. 191.* | 14. cum alipraecipites, *lacunam in ed. Bas. 1531 stellula adposita notatam Vahlenus, quem secutus sum, in eph. Austr. 1861 p. 11 explevit* (<alii severissime repondendum censerent>), alii *Madvig in adn. ed. p. 191.* | agē||dosicacastis, agendos e castris *Harant. p. 276, H. I. Müller in adn. ed. Weissenborn. p. 139, Fügner Lex. Liv. p. 788.* | pronuntiavit <consul> *Vahlen l. l., Wesenberg,* <ipse> pronuntiavit *Hertz.* | 17. gerendiplacebatcoepit||quibusdam, *corr. ed. Bas. 1531.* | 18. maioribus-natu, *corr. Crévier.* | Enipei hic et *infr. § 8 ed. Bas. 1531.* | 19. etunofa||cientibus (et vim facientibus *ed. Bas. 1531*), et uno <agmine> venientibus *Novák eph. Austr. 1892 p. 204**, et uno <agmine impetum> facientibus *Vahlen ibid. 1861 p. 11*, et cuneos facientibus *Madvig Em. L. p. 704.* |

5 stere Macedonas non posse, ex tot castellis aliquanto altioribus
 ac munitioribus, quae validis praesidiis insedissent, priore anno
 deiectos. aliis placebat Octavium cum classe Thessalonicam 8
 petere et populatione maritumae orae distringere copias regias,
 5 ut altero ab tergo se ostendente bello circumactus ad interiorem
 partem regni tuendam nudare aliqua parte transitus Elpei 9
 cogeretur. ipsi natura et operibus inexcuperabilis ripa videbatur, 9
 et praeterquam quod tormenta ubique disposita essent, missilibus
 etiam melius et certiore ictu hostis uti audierat. alio spectabat 10
 10 mens tota ducis; dimissoque consilio Perrhaebos mercatores
 Coenum et Menophilum, notae iam sibi et fidei et prudentiae
 homines, accersitos secreto percunctatur, quales ad Perrhaebiam
 transitus sint. cum loca non iniqua esse dicerent, praesidiis 11
 15 autem regiis obsideri, spem cepit, si nocte inproviso valida
 manu adgressus necopinantis esset, deiici praesidia posse: iacula 12
 enim et sagittas et cetera missilia in tenebris, ubi, quid petatur,
 procul provideri nequeat, inutilia esse; gladio comminus geri
 rem in permixta turba, quo miles Romanus vincat. his ducibus 13
 20 usurus, praetorem Octavium accersitum, exposito, quid pararet,
 Heracleum cum classe petere iubet et mille hominibus decem
 dierum cocta cibaria habere. ipse P. Scipionem Nasicam, Q. 14
 Fabium Maximum filium suum cum quinque milibus delectis
 militum Heracleum mittit, velut classem conscensuros ad mari-
 tumam oram interioris Macedoniae, quod in consilio agitatum
 25 erat, vastandam. secreto indicatum cibaria his praeparata ad 15
 classem esse, ne quid eos moraretur. inde iussi duces itineris

---

2. pro||prioreanno. | 3. tessalonicampeteretpopulatione. | 5. ostenden-
 tem. | 6. negarealiqua, cf. *Gillbauer p. 77.* | 9. hostisut|audierat. | fort. <at>
 alio *Hertz in adn. crit.* — cf. *de h. l. Vahlen l. l. p. 12.* | 10. perrebos
cod. et ed. Bas. 1531, Perrhaebos ed. Bas. 1535. | 11. choenumet me|nopilum,
Schoenum et Menophilum ed. Bas. 1531, corr. I. F. Gronovius. | notaeet-
 fidei|iamsibiet, *corr. Kreyssig.* | 12. perrebiam. | 14. regis, regiis *Crévier.* |
 coepit. | ualidammanuadgres|susualidanecopinantis. | 15. dei|si. | 17. cum||-
 minus. | 20. heracium, Heracleum *I. F. Gronovius, cf. cap. 2, 12.* | 21. co-
 gnitacibaria, cf. *Gillbauer p. 84.* | p.scipioscipionem. | 22. quinquedilectis-
 militum (quinque delectis milibus *ed. Bas. 1531, corr. Hertz.* | 23. heracleum
h. l. cod. | cō|cessuros. | 25. uastanda. | iis *Madvig.* | 26. nequidetus-
 moraretur, ne quid eos moraretur *ed. Bas. 1531* (ne quid iter moraretur

ita dividere viam, ut quarta vigilia tertio die Pythoum adoriri
 16 possent. ipse postero die, ut detineret regem ab circumspectu
 rerum aliarum, prima luce medio in alveo cum stationibus
 hostium proelium commisit; pugnatumque utrimque est levi
 armatura. nec gravioribus armis in tam inaequali alveo pugnari 5
 17 poterat. descensus ripae utriusque in alveum trecentorum ferme
 passuum erat; medium spatium torrentis, alibi aliter cavati,
 18 paulo plus quam mille passus patebat. ibi in medio spectantibus
 utrimque ex vallo castrorum *hinc rege*, hinc consule cum suis
 19 legionibus pugnatum est. missilibus procul regia auxilia melius
 pugnabant; comminus stabilior et tutior aut parma aut scuto
 20 Ligustino Romanus erat. meridie fere receptui cani suis consul
 iussit. ita eo die diremptum proelium est haud paucis utrimque
 21 interfectis. sole orto postero die iritatis certamine animis etiam
 acrius concursum est. sed Romani non ab iis tantum, cum 15
 quibus contractum certamen erat, sed multo magis ab ea multitu-
 dine, quae disposita in turribus stabat, omni genere missilium
 22 telorum ac saxis maxime vulnerabantur. ubi propius ripam
 hostium subsissent, tormentis missa etiam ad ultimos pervenie-
 bant. multo pluribus eo die amissis consul paulo serius recepit 20
 23 suos. tertio die proelio abstinuit, degressus ad imam partem
 castrorum, veluti per devexum in mare brachium transfum
 24 temptaturus. Perseus, quod in oculis erat * * * * *

---

susp. Madvig, sed cf. Wesenberg p. 329, ne quid victus moraretur Hartel.) |
 ducis. | 1. duidere *supra scripto* i inter d et u. | Pythium *coni. Sigonius.* |
 4. commisitpugnatumadque, commisit; pugnatumque *ed. Bas. 1531, Mad-*
vig (cf. de usu Liv. Novák české mus. fil. VI p. 98), commisit atque
pugnatum Kreyssig, Vahlen l. l. p. 12; commisit; pugnatum Novák Stud.
Vind. XV, p. 253. | utri||quesitleui, utrimque est levi ed. Bas. 1531, utrimquest
levi Kreyssig, Hertz (cf. Vahlen l.l.). | 6. utriusquae. | 7. passum. | medi||dium. |
 albi. | 9. hinc rege *add. ed. Bas. 1531 (videtur scriptum fuisse: hinc rege*
cum Macedonum exercitu, hinc Madvig in adn. ed. p. 193). | 12. ligusti,
corr. ed. Bas. 1531. | ferecoeptui. | 13. direp||tum. | aut, haud ed. Bas., del.
Duker. | 15. abhis, corr. Kreyssig. | 17. qua. | 20. plurimoseodicto||amissis. |
 21. digressus, *corr. I. F. Gronovius. | 22. uelutaper | in erat finitur fol.*
 136; *interciderunt quaternionis XXVI. folia quattuor media, in quibus*
quae scripta fuerint, e Plutarchi Aemil. Paul. cap. 15—17 intellegi potest.
(cf. B. Niese l. l. III, p. 161). |

XXXVI. *Tempus* anni post circumaectum solstitium erat; 1
 hora diei iam ad meridiem vergebat; iter multo pulvere et
 incalescente sole factum erat. lassitudo et sitis iam sentiebatur 2
 et meridiem aestum magis ad censurum cum mox adpareret, 3
 5 statuit sic adfectos recenti atque integro hosti non obicere; sed 3
 tantum ardor in animis ad dimicandum utcumque erat, ut con-
 suli non minore arte ad suos eludendos quam ad hostes opus 4
 esset. nondum omnibus instructis instabat tribunis militum, ut 4
 maturarent instruere; circumibat ipse ordines; animos militum 5
 10 hortando in pugnam accendebat. ibi primo alacres signum 5
 poscebant; deinde, quantum increveret aestus, et voltus minus 6
 vigentes et voces segniores erant, et quidam incumbentes scutis 6
 nixique pilis stabant. tum iam aperte primis ordinibus inperat, 7
 metarentur frontem castrorum et impedimenta constituerent. quod 7
 15 ubi fieri milites sensere, alii gaudere palam, quod fessos viae 8
 labore flagrantissimo aestu non coegisset pugnare; legati circa 8
 imperatorem ducesque externi erant, inter quos et Attalus,
 omnes adprobantes, cum pugnaturum consulem credebant —
 neque enim ne his *quidem* cunctationem aperuerat suam —;
 20 tunc mutatione consilii subita cum alii silerent, Nasica unus ex 9

---

1. fol. 137 incip. ab anni. | tempus suppl. Sigonius. | solistiti]um. |
 2. horadieiam. | meridiē. | 3. lassitudi]o. | 4. etmeridiē]aestatēmagisadcesse-
 runt tum mox] adparebat statuit (et meridiē instante magis accessurum
 utrumque adparebat. statuit ed. Bas. 1531), et meridiem aestum magis
 ad censurum cum mox adpareret, statuit *Gillbauer* p. 125, et meridiē aestum
 magis ad censurum utrumque adparebat. statuit *Madvig Em. L. p. 704*
 (sed cf. *Harant* p. 276), et meridiem aestum magis ad censurum mox ad-
 parebat. statuit *Hertz*, et meridiē stante magis. adcesserunt tum ** mox
 adparebat. statuit *Vahlen*, et meridiē aestum magis accessurum adparebat.
 statuit *Novák* p. 223 (tum mox *ex repetitione superiorum ortum existimans*),
 et meridiē (et meridiano in ed. *Teubn.*) aestu magis accessurum utrumque
 mox adparebat. statuit *olim Weissenborn*. | 5. adque. | 6. utcumque, cf.
Madvig Em. L. l. l., utrinque ed. Bas. 1531. | 10. accē]debat. | 11. in-
 crescere]aestaset, corr. ed. Bas. 1535 (cf. *Gillbauer* p. 47). | 12. seniores. |
 14. cons]tituerunt. | 15. inter v. sensere et alii gaudere *Madvig add.*: <alii
 non moleste ferre>, *Weissenborn olim susp.* <alii taciti probare>, sed cf. *H. I.*
Müllerum in adn. ed. Weissenborn. p. 144. | 16. labore]flagore]flagrantissi]mo. |
 19. quidem h. l. add. *I. F. Gronovius, Crévier*. | 20. mutationem. | aliis]irent. |

omnibus ausus est monere consulem, ne hostem ludificatum
 10 priores imperatores fugiendo certamen manibus emitteret: vereri,
 ne, si nocte abeat, sequendus maximo labore ac periculo in
 intima Macedoniae sit, aestasque, sicut prioribus ducibus, per
 calles saltusque Macedonicorum montium vagando circumagatur. 5
 11 se magnopere suadere. dum in campo patenti hostem habeat,
 12 adgrediatur, nec oblatam occasionem vincendi amittat. consul
 nihil offensus libera admonitione tam clari adolescentis „et
 ego“ inquit „animum istum habui, Nasica, quem tu nunc habes;
 13 et, quem ego nunc habeo, tu habebis. multis belli casibus didici,
 quando pugnandum, quando abstinendum pugna sit. non operae
 est stanti nunc in acie docere, quibus de causis hodie quiesse
 melius sit. rationes alias reposcito; nunc auctoritate veteris
 14 imperatoris contentus eris.“ conticuit adolescens: haud dubie
 videre aliqua impedimenta pugnae consulem, quae sibi non 15
 apparent.

1 XXXVII. Paulus, postquam metata castra impedimenta
 collocata animadvertit, ex postrema acie triarios primos sub-
 2 ducit, deinde principes, stantibus in prima acie hastatis, si quid
 hostis moveret, postremo hastatos, ab dextro primum cornu 20
 3 singulorum paulatim signorum milites subtrahens. ita pedites
 equitibus cum levi armatura ante aciem hosti oppositis sine
 tumultu abducti, nec ante, quam prima frons valli ac fossa
 4 perducta est, ex statione equites revocati sunt. rex quoque, cum

---

1. nehostemquidem ludificatus, *corr. Crévier* (ne hostem pridem ludificatum *I. F. Gronovius*, sed *cf. Hartelium p. 55.*) | 2. emittere, *corr. I. F. Gronovius*. | 3. si *add. Kreyssig*. | habeat. | maxime. | 4. macedoniaesitasque, Macedoniae sit aestasque *Madvig Em. L. p. 704* (*cf. Vahlen acad. Berol. 1889*), Macedoniae sit inlaesusque *Weissenborn in ed. Teubn., Hartel l. l.* (Macedoniae; exercitusque *ed. Bas. 1531*). | percastes *supra scripto* ll. | 6. parenti. | 7. adgrediatur. | 8. liberadmonitione. | 9. inquit. | nasica. | 10. multi. | 11. operaesit, *corr. I. F. Gronovius, Madvig Em. L. p. 705* (*cf. quae adiunxi in ed. S. Hilar sup. ps. p. XVI*). | 12. tunc. | causisquihodieesse, *corr. ed. Bas. 1531*. | 13. sit <futurum> *coni. Wesenberg*. | 14. contemptus. | dubiae. | 15. consulemq. | sibi. | 16. appareret. | 17. metatacontraimpedimentaquaecolocata. | 18. actae. | 19. hastatisiquid. | 20. cornus. | 24. exstationeequites. |

sine detractatione paratus pugnare eo die fuisset, contentus eo, quod per hostem moram fuisse pugnae scirent, et ipse in castra copias reduxit.

Castris permunitis C. Sulpicius Gallus, tribunus militum
 5 secundae legionis, qui praetor superiore anno fuerat, consulis
 permisso ad contionem militibus vocatis, pronuntiavit, nocte
 proxima, ne quis id pro portento acciperet, ab hora secunda
 usque ad quartam horam noctis lunam defecturam esse. id quia
 naturali ordine statis temporibus fiat, et sciri ante et praedici
 10 posse. itaque quem ad modum, quia certi solis lunaeque et
 ortus et occasus sint, nunc pleno orbe, nunc senescentem exiguo
 cornu fulgere lunam non mirarentur, ita ne obscurari quidem,
 cum condatur umbra terrae, trahere in prodigium debere. nocte,
 quam pridie nonas Septembres insecuta est dies, edita hora
 15 luna cum defecisset, Romanis militibus Galli sapientia prope
 divina videri; Macedonas ut triste prodigium, occasum regni
 perniciemque gentis portendens, movit, nec aliter vates. clamor
 ululatusque in castris Macedonum fuit, donec luna in suam lucem
 emersit.

20 Postero die — tantus utrique ardor exercitui ad concurrendum fuerat, ut et regem et consulem suorum quidam, quod sine proelio discessum esset, accusarent — regi prompta defensio erat, non eo solum, quod hostis prior, aperte pugnam detractans,
 25 in castra copias reduxisset, sed etiam quod eo loco signa constituisset, quo phalanx, quam inutilem vel medioeris iniquitas

---

1. detractatione. | eodefuisset. | contemptus. | equod, eo quod *Hertz, Harant p. 276* (quod *ed. Bas. 1531*). | 6. permisso. | uacatis. | 7. quis-inpro, quis id pro *ed. Bas. 1531*. | 9. stantis. | scire. | 10. certis. | lunae- quae. | 11. senescente, *corr. Florebellus*. | 12. fulgere, *corr. ed. Bas. 1535* (*cf. Gütbauer p. 47*). | 14. nonas Sextiles *cont. Dodwellus*; *cf. ad. h. l. Zech astronom. Unters. üb. d. wichtig. Finsternisse Lips. 1853 p. 35, 49 sq.*; *Ideler Chronol. II, 104*; *Mommsen Chronol. 46*; *B. Niese l. l. III, 161*. | editaluna|horacum, edita hora luna cum *ed. Bas. 1531* (*cf. Vahlen Ind. lect. Berol. 1890*), edita hora eum luna *Weissenborn*. | 17. permittiem- que. | 18. ululatusque. | 20. <nam> tantus *Madvig Em. L. p. 707*. | utris- que. | 22. promptam. | 23. seosolum. | detractans *ed. Bas., Madvig* (*cf. Georges Lex. d. Wortf. p. 210*). | 25. iniquitasloci|iniquitasefficeret. |

12 loci efficeret, promoveri non posset. consul ad id, quod pridie
 praetermississe pugnandi occasionem videbatur et locum dedisse
 hosti, si nocte abire vellet, tunc quoque per speciem immolandi
 terere videbatur tempus, cum luce prima ad signum propositum
 13 pugnae exeundum in aciem fuisset. tertia demum hora sacrificio 5
 rite perpetrato ad consilium vocavit; atque ibi, quod rei gerendae
 tempus esset, loquendo et intempestive consultando videbatur
 quibusdam extrahere sermones. tum eam consul orationem
 habuit.

1 XXXVIII. „P. Nasica, egregius adulescens, ex omnibus 10
 unus, quibus hesterno die pugnari placuit, denudavit mihi
 suum consilium; idem postea, ita ut transisse in sententiam
 2 meam videri posset, tacuit. quibusdam aliis absentem carpere
 3 imperatorem quam praesentem monere melius visum est. et tibi,
 P. Nasica, et quicumque idem, quod *tu*, occultius senserunt, non 15
 4 gravabor reddere dilatae pugnae rationem. nam tantum abest,
 ut me hesternae quietis paeniteat, ut servatum a me exercitum
 eo consilio credam. in qua me opinione sine causa esse ne quis
 vestrum credat, recognoscat, agedum, mecum, si videtur, quam
 5 multa pro hoste et adversus nos fuerint. iam omnium primum, 20
 quantum numero nos praestent, neminem vestrum nec ante

---

2. videbatur *h. l. inclus. A. Perizonius.* | 3. hostis|nocte, *corr. ed. Bas. 1531.* | 4. *in* videbatur *u sup. lin. add.* | primasigna^usm||propositumpugnae ad exeundum, prima ad signum propositum pugnae exeundum *Vahlen*, prima signo proposito pugnae exeundum *Madvig Em. L. p. 706.* | 6. adque. | 7. tempus est. | intempestivae. | 8. extrahere sermo|nestamen, extrahere sermones. tum eam *Harant p. 277*, extrahere.<adversus eos> (<adversus eorum> *Wesenberg*) sermones talem *Madvig in adn. ed. p. 197*, *Wesenberg*, extrahere. <tum contra huiusmodi> sermones talem *idem Em. L. p. 707*, extrahere.<post> sermones hanc *I. F. Gronovius*, extrahere. <post> sermones tandem *coni. Drakenborch* (extrahere. post sermones tamen *ed. Bas. 1531*). | 10. adulescens|omnibusexunus, *corr. edd. post Basilienses.* | 13. possit *coni. Drakenborch.* | alis. | 14. uisum esset tibi, *cf. Gillbauer p. 85.* | 15. quod occultius, *corr. ed. Bas. 1531.* | 17. peniteat. | 18. opinionees|senequissinecausauestrum, *corr. Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 13* (opinione esse sine causa ne quis vestrum *Hertz*, opinione esse ne quis vestrum sine causa *Kreyszig*). | 19. uideatur, *cf. Gillbauer p. 71.* |

ignorassee hesterno die, explicatam intuentis aciem, animad-
 vertisse certum habeo. ex hac nostra paucitate quarta pars 6
 militum praesidio inpedimentis relicta erat; nec ignavissimum 6
 quemque relinqui ad custodiam sarcinarum scitis. sed fuerimus 7
 5 omnes: parvom hoc tandem esse credimus, quod ex his castris,
 in quibus hac nocte mansimus, exituri in aciem hodierno aut
 summum crastino die, si ita videbitur, diis bene iuvantibus,
 sumus? nihilne interest, utrum militem, quem neque viae labor 8
 eo die neque operis fatigaverit, requietum, integrum in tentorio 8
 10 suo arma capere iubeas atque in aciem plenum virium, vigentem
 et corpore et animo educas, an longo itinere fatigatum et 9
 onere fessum, madentem sudore, arentibus siti faucibus, ore
 atque oculis repletis pulvere, torrente meridiano sole, hosti
 obicias recenti, requieto, qui nulla re ante consumptas vires 10
 15 ad proelium adferat? quis, pro deum fidem, ita comparatus, vel
 iners atque inbellis, fortissimum virum non vicerit? quid, quod 11
 hostes per summum otium instruxerant aciem, praeparaverant
 animos, stabant conpositi suis quisque ordinibus, nobis tunc
 repente trepidandum in acie instruenda erat et incompositis
 20 concurrendum?

XXXIX. At hercule acie quidem incondita inordinataque 1

---

1. ignorassethesterno. | inplica||tamintuentis, *corr. I. F. Gronovius.* |
 6. hocnoctemansiturusexi||turi, *corr. ed. Bas. 1531.* | 7. uidebaturdiis. | 8. la-
 borehodie, *corr. Vahlen (cf. quae de erroris origine add. G. Heraeus,*
Quaest. crit. Liv. p. 41). | 10. adque. | acie. | 11. educans. | adlongo. |
 12. ene|re, onere *ed. Bas. 1531,* opere *Kreyssig (Novakio p. 224 lectio*
duplex subesse videtur itinere fatigatum et itinere fessum). | fessumaden-
 tem. | arden||tibus, arentibus *Florebellus, I. F. Gronovius.* | 13. adque. |
 torrentem, *corr. I. Perizonius.* | 14. quieto, *corr. I. F. Gronovius.* | con-
 sum||tas. | 15. deumù. | 16. adque. | non *add. ed. Bas. 1531 (Harant p. 277*
susp. adferat, qui, pro deum fidem, ita comparatus, vel iners atque inbellis,
fortissimum virum vicerit? — Vahlen Acad. Berol. 1889: adferat? quis
(= quibus) ita comparatis vel iners atque inbellis fortissimum virum vice-
rit, sed cf. H. I. Müllerum ann. Berol. 1890 p. 201). | 17. hoste. | repaùra-
 uerant (*cf. Gitlbauer p. 71*), *corr. Nipperdey.* | 19. trepidant||dum. | 21. ad-
 her||cule. | aciemquideminconditam||inordinatamquehabuissemuscas||tra, acie
 quidem incondita inordinataque habuissemus castra *Hartel p. 57, aciem*

habuissemus castra munita, provisam aquationem, tutum ad
 eam iter praesidiis inpositis, explorata circa omnia; an nihil
 nostri [habentes] praeter nudum campum, in quo pugnaremus?
 2 maiores nostri castra munita portum ad omnis casus exercitus
 ducebant esse, unde ad pugnam exirent, quo iactati tempestate 5
 3 pugnae receptum haberent. ideo, cum munimentis ea saepsissent,
 praesidio quoque valido firmabant, quod, qui castris exutus
 erat, etiamsi pugnando acie vicisset, pro victo haberetur. castra
 4 sunt victori receptaculum, victo perfugium. quam multi exer-
 citus, quibus minus prospera pugnae fortuna fuit, intra vallum 10
 compulsi, tempore suo, interdum momento post, eruptione facta
 5 victorem hostem pepulerunt? patria altera militaris est haec
 sedes, vallumque pro moenibus et tentorium suum cuique militi
 domus ac penates sunt. sine ulla sede vagi dimicasset, ut
 6 quo *victi*, quo victores nos reciperemus? his difficultatibus et 15
 impedimentis pugnae illud opponitur: quid, si hostis hac inter-
 posita nocte abisset, quantum rursus sequendo eo penitus in
 7 ultimam Macedoniam exhauriendum laboris erat? ego autem
 neque mansurum eum neque in aciem copias educturum fuisse
 certum habeo, si cedere hinc statuisset. quanto enim facilius 20
 abire fuit, cum procul abessemus, quam nunc, cum in cervi-
 cibus sumus, nec fallere nos interdum aut nocte abeundo *potest?*

quidem inconditam inordinatamque habuissemus, <sed> castra *Madvig Em. L. p. 707*, aciem quidem inconditam inordinatamque habuissemus. <habuissemus> castra *Vahlen*. | 2. an|nihil. | 3. habentes *inclus. Madvig l. l.* | inquo, inique *coni. Hartel l. l.* || 4. uestri, nostri *Cobet*. | 6. eassaepissent, *corr. I. F. Gronovius*. | 8. etiamse. | 10. fortunae. | 12. patriam|alteramest-militariesthaec, *corr. Wesenberg p. 331*. | 13. teno|rium. | suam|cuique. | 14. paenates. | 15. quovictoresnosreciperemus, quo <victi, quo> victores nos reciperemus *H. I. Müller*, quo victores nos reciperemus, <victi (quo victi *M. Müller*) perfugeremus> *Harant p. 278, M. Müller*. | 17. paenitus. | inultimamacedoniã. | 18. exhauriendòm. | 19. mansurumcum. | 20. in statuisset *alterum s sup. lin. add.* | 21. quemnunc. | 22. necfal|lerenosnecinterdiuautnoctea|eundtemestnobis, nec fallere nos interdum aut nocte abeundo <potest? quid au>tem est nobis *Madvig Em. L. p. 708, prob. H. I. Müller ann. Berol. 1890 p. 201*, . nec fallere nos nunc interdum aut nocte abeundo <possunt; nihil au>tem est nobis *Vahlen Acad. Berol. 1889* (? nec falleret nos nec interdum nec nocte abeundo; <quid au>tem est nobis *ed. Bas. 1531*).|

*quid autem est nobis optatius quam ut. quorum castra praealta
 fluminis ripa tuta, vallo insuper saepta ac crebris turribus,
 oppugnare adorti sumus, eos relictis munimentis, agmine effuso
 abeuntis in patentibus campis ab tergo adoriamur? hae dilatae
 pugnae ex hesterno die in hodiernum causae fuerunt. pugnare
 enim et ipsi mihi placet; et ideo, quia per Elpeum amnem
 saepta ad hostem via erat, alio saltu, deiectis hostium prae-
 sidiis, novom iter aperui; neque prius, quam debellavero,
 absistam.*"

XL. Post hanc orationem silentium fuit, partim traductis
 in sententiam eius, partim verentibus nequiquam offendere in
 eo, quod utcumque praetermissum revocari non posset. ac ne
 illo ipso quidem die aut consuli aut regi *pugnare placebat, regi,*
 quod nec fessos, ut pridie, [ex] via neque trepidantis in acie
 instruenda et vixdum compositos adgressurus erat, consuli, quod
 in novis castris non ligna, non pabulum convectum erat, ad
 quae petenda ex propinquis agris magna pars militum e castris
 exierat. neutro imperatorum volente fortuna, quae plus consiliis
 humanis pollet, contraxit certamen. flumen erat haud magnum
 propius hostium castra, ex quo et Macedones et Romani aqua-
 bantur praesidiis ex utraque ripa positis, ut id facere tuto
 possent. duae cohortes a parte Romanorum erant, Marrucina et
 Paeligna, duae turmae Samnitium equitum, quibus praeerat
 M. Sergius Silus legatus; et aliud pro castris stativom erat
 praesidium sub C. Cluvio legato, tres cohortes, Firmana, Vestina,
 Cremonensis, duae turmae equitum, Placentina et Aesernina.

1. optatusquarum|ut. | 2. ac *add. ed. Bas. 1531* (saepta, crebris tur-
 ribus <instructa> [*vel* <munita>] oppugnare *susp. Novák*). | 3. abgmine. |
 4. abo|tergo. | adoriã|tur. | 6. etnimetipsij. | per *ex pel corr. r supra scripto.*
 elpeium. | 9. absit, absistam *ed. Bas. 1531*. | 11. nequicquam. | 13. regiquod,
 regi <pugnare placebat (placuit), regi,> quod *Kreyssig*. | 14. ex *inclus.*
Novák. * | 15. cõ|positos. | 16. ligno. | adque. | 17. in castris *extr. s spscr.* |
 18. exieratne|totimperatorum, *corr. ed. Bas. 1531*. | que. | 19. fluumen. | 20. pro-
 prius. | castris, castra *I. F. Gronovius, Novák* *. | equabantur. | 22. apertae-
 romanorum, *corr. ed. Bas. 1531, cf. Gölbauer p. 77.* | marrucinae. | 23. piligna. |
 24. .m.sergi|us sylus, *corr. Sigonius*. | stativuouerat, stativum erat *ed. Bas.*
1531. | 25. legatoremcohortes. | 26. cremonensi. | placentisnaeptesser|nina,
corr. Sigonius. |

7 cum otium ad flumen esset neutris lacescentibus, hora circiter
 nona iumentum e manibus curantium elapsum in ulteriorem
 8 ripam effugit. quod cum per aquam ferme genibus tenus altam
 tres milites sequerentur, Threces duo id iumentum ex medio
 alveo in suam ripam trahentes *caperent*, *hos persecuti illi* altero 5
 eorum occiso receptoque [eo] iumento ad stationem suorum se
 9 recipiebant. octingentorum Thracum praesidium in hostium ripa
 erat. ex his pauci primo, aegre passi popularem in suo con-
 spectu caesum, ad persequendos interfectores fluvium transgressi
 10 sunt, dein plures, postremo omnes, et cum praesidio * * * * 10
 1 XLI. ** proelium ducit. movebat imperii maiestas, gloria
 viri, ante omnia aetas, quod maior sexaginta annis iuvenum
 munia in parte praecipua laboris periculique capescebat. inter-
 vallum, quod inter cetratos et phalanges erat, inplevit legio
 2 atque aciem hostium interruptit. a tergo cetrati erant, frontem 15
 adversus clupeatos habebat; chalcaspides appellabantur. secun-
 dam legionem L. Albinus consularis ducere adversus leucaspidem
 3 phalangem iussus; ea media acies hostium fuit. in dextrum
 cornu, unde circa fluvium commissum proelium erat, elephantos
 inducit et alas sociorum; et hinc primum fuga Macedonum est 20
 4 orta. nam sicut pleraque nova commenta mortalium in verbis

1. ora. | 2. quarta, nona *I. F. Gronovius e Plut. Aemil. c. 22.* | 3. alt-
 quam. | ge|nus, genibus *Novák české mus. fil. VII p. 441 (prob. H. I. Müller ann. Berol. 1903 p. 11, genu Gryphius, Luterbacher in Fleckeis. ann. 1885 p. 614.)* | 4. štreces, Thraces *ed. Bas. 1531, Thracesque coni. Ursinus.* | 5. traden|tesaltero (trahentes; altero *ed. Bas. 1531 stellula adposita, traherent, altero Latinius, Ursinus, Madvig; sed cf. Harant p. 278,* trahentes <*caperent, hos persecuti illi*> altero *coni. M. Müller, alia vid. ap. Drakenborch p. 405.* | 6. eo *del. A. Perizonius.* | se *add. ed. Bas. 1531.* | 7. tracum. | 8. aegre|npassi. | 10. in praesidio *fnititur cod. fol. 141; interciderunt quaternionis XXVI. duo folia (cf. Gütbauerum p. 27), quae easdem fere res continuisse videntur, quas Plut. Aem. 18, 19, 20 narravit. lucunam ind. ed. Bas. 1531.* | 11. imperi. | 13. periculiquae. | 14. phalan-
 gem *coni. I. F. Gronovius, phalangitas susp. Drakenborch.* | inple|bit. | 15. adqueacie. | cetratiserat, *corr. Madvig Em. L. p. 709.* | 16. caclaspides (aglaspides *ed. Bas. 1531*), *corr. I. F. Gronovius.* | 17. cons. | 19. cornum. | elephantosindu|cietalias (elephantos inducti & ala *ed. Bas. 1531*), *corr. Kreyssig.* | 20. fugam. |

vim habent, experiendo, cum agi, non, quem ad modum agatur,
 edisseri oportet, sine ullo effectu evanescent, ita tum elephantomachae nomen tantum sine usu fuerunt. elephantorum impetum
 subsecuti sunt socii nominis Latini pepuleruntque laevom cornu.
 in medio secunda legio inmissa dissipavit phalangem. neque
 ulla evidentior causa victoriae fuit, quam quod multa passim
 proelia erant, quae fluctuantem turbantur primo, deinde disiecerunt phalangem, cuius confertae et intentis horrentis hastis intolerabiles vires sunt; si carptim adgrediendo circumagere
 immobilem longitudine et gravitate hastam cogas, confusa strue
 implicantur; si vero aut ab latere aut ab tergo aliquid tumultus
 increpuit, ruinae modo turbantur, sicut tum adversus catervatim
 incurrentes Romanos, et interrupta multifariam acie, obviam
 ire cogebantur; et Romani, quacumque data intervalla essent,
 insinuabant ordines suos. qui si univarsa acie in frontem adversus instructam phalangem concurrissent, quod Paelignis principio pugnae incaute congressis adversus cetratos evenit, induissent se hastis nec confertam aciem sustinuissent.

XLII. Ceterum sicut peditum passim caedes fiebant, nisi
 qui abiectis armis fugerunt, sic equitatus prope integer pugna excessit. princeps fugae rex ipse erat. iam a Pydna cum sacris
 alis equitum Pellam petebat; confestim eos Cotys sequebatur Odrysarumque equitatus. ceterae quoque Macedonum alae integris

1. expiēdo, cf. *Gillbauer p. 68* (explendo *ed. Bas. 1531*), *corr. Turnebus.* | agantur, *corr. Sigonius.* | 2. elephantomache (elephanti in acie *ed. Bas. 1531*), elephantomachoe *Hartel p. 59*, elephantomachae in acie *Harant p. 279*, cf. *H. I. Müller ann. Berol. 1889 p. 43.* | 3. nomensinentansu, nomen tantum sine usu *ed. Bas. 1531.* | 4. sociis. | pepuleruntquae. | leuom, laevum *ed. Bas. 1531.* | 5. legioinmassa, cf. *Gillbauer p. 77.* | 6. fuit. | passum. | 7. turbarent. | 8. phalangecumiusconfertae. | horrendis. | 9. adgrediendos, adgrediendo eos *coni. Harant p. 280* | 10. longitudineme-grauidatae, *corr. ed. Bas. 1531.* | hastas *coni. I. F. Gronovius.* | cōfusastrue. | 11. aliqui. | 12. modoturbam|turbantur. | 13. incurrentos *supra o scripto e.* | obuiaminre. | 15. ordinesuo. | 16. concurrissentpquod|paelignis. | 17. incautae. | 18. hastisinconfertam, *corr. ed. Bas. 1531.* | 19. fiebat *coni. Harant p. 280.* | 21. fuga. | 22. aliis. | confestimcostocus, confestim eos *Cotys Iac. Gronovius.* | 23. aleaeintegrishabebant, *corr. ed. Bas. 1531* (cf. *Gillbauer p. 77*). |

abibant ordinibus, quia interiecta peditum acies, cuius caedes
 4 victores tenebat, inmemores fecerat sequendi equites. diu pha-
 lanx a fronte, a lateribus, ab tergo caesa est. postremo qui ex
 hostium manibus elapsi erant, inermes ad mare fugientes, qui-
 5 dam aquam etiam ingressi, manus ad eos, qui in classe erant,
 tendentes, suppliciter vitam orabant; et cum scaphas concurrere
 undique ab navibus cernerent, ad excipiendos sese venire rati,
 ut caperent potius quam occiderent, longius in aquam, quidam
 6 etiam natantes, progressi sunt. sed cum hostiliter e scaphis
 caederentur, retro, qui poterant, nando repetentes terram in aliam
 foediorem pestem incidebant; elephantum enim ab rectoribus ad
 7 litus acti exeuntis obterebant elidebantque. facile convenit, ab
 Romanis numquam una acie tantum Macedonum interfectum.
 caesa enim ad viginti milia hominum sunt; ad sex milia, qui
 Pydnam ex acie perfugerant, vivi in potestatem pervenerunt,
 et vagi ex fuga quinque milia hominum capta. ex victoribus
 8 ceciderunt non plus centum, et eorum multo maior pars Paeligni;
 volnerati aliquanto plures sunt. quod si maturius pugnari coeptum
 esset, ut satis diei victoribus ad persequendum superesset, deletae
 9 omnes copiae forent: nunc imminens nox et fugientes texit et
 Romanis pigritium ad sequendum locis ignotis fecit. 20

1 XLIII. Perseus ad Pieriam silvam via militari, frequenti
 2 agmine equitum et regio comitatu, fugit. simul in median
 silvam ventum est, ubi plures diversae semitae erant, et nox
 3 adpropinquabat, cum perpaucis maxime fidis via devertit. equites
 sine duce relictii alii alia in civitates suas dilapsi sunt; perpauci
 inde Pellam celerius quam ipse Perseus, quia recta et expedita 25

1. cedes. | 2. tenebant, corr. I. F. Gronovius. | fecerantsequenda. |
 5. aqua. | 6. sup. ceter (1 sup. lin. add.). | 7. adnavibus. | ratos. | 9. pro-
 gressisun. | hostiliter scaphis cederetur, corr. ed. Bas. 1531. | 11. ablitus. |
 12. obterebant. | conueniebat romanis, convenit ab Romanis Weissenborn
 (cf. Madvig Em. L. p. 709, Fügner Lex. Liv. p. 88). | 13. aciein. |
 14. ad. ui. qui, ad sex milia qui ed. Bas. 1531. | 16. etuagietfugaū. in ho-
 minum. | 17. peligni. | 19. delatae. | 20. ferent, cf. Giltbauer p. 77. | noxae-
 fugientes. | 22. persesus. | uiam. | 23. iniamsilvam, in median silvam
 Hartel p. 60, in eam silvam susp. Madvig in adm. ed. p. 202, in illam
 silvam Harant p. 280, in silvam ed. Bas. 1531. | 25. fidos. | 26. alialia. |
 27. inte, inte<r omnes> vel inte<r eos> susp. Hartel l. l. | et add. I. F.

via ierant, pervenerunt. rex ad mediam ferme noctem errore 4
 et variis difficultatibus viae est vexatus; in regia maesta Perseo,
 qui Pellae praeerant, Euctus *Eulaeusque et regii pueri praesto*
 erant. contra ea amicorum, qui alii alio casu servati ex proelio 5
 Pellam venerant, cum saepe accessiti essent, nemo ad eum
 venit. tres erant tantum cum eo fugae comites, Euander Cretensis, 6
 Neo Boeotus et Archidamus Aetolus. cum iis, iam metuens, ne, 7
 qui venire ad se abnuerent, maius aliquid mox auderent, quarta
 vigilia profugit. secuti eum sunt admodum quingenti Cretenses.
 10 petebat Amphipolim; sed nocte a Pella exierat, properans ante
 lucem Axium annem traicere, eum finem sequendi propter
 difficultatem transitus fore ratus Romanis. 8

XLIV. Consulem, cum se in castra victor recepisset, ne 1
 sincero gaudio frueretur, cura de minore filio stimulabat. P. 2
 15 Scipio is erat, Africanus et ipse postea deleta Carthagine
 appellatus, naturalis consulis Pauli filius, adoptione Africani
 nepos. is septimum decimum tunc annum agens, quod ipsum 3
 curam augebat, dum effuse sequitur hostes, in partem aliam
 turba ablatus erat; et serius cum redisset, tunc demum, recepto
 20 sospite filio, victoriae tantae gaudium consul sensit.

Gronovius, Vahlen ephem. Austr. 1861 p. 249. | 1. noctemterrore, noctem
 errore *Madvig*, noctem et errore *Weissenborn*. | 2. uideꝑ, viae *ed. Bas.*
1531, viae est *Novák české mus. fil. V, 291* | uexatusinregiã||estaperseo,
 vexatus<est>. in regia Perseo *ed. Bas. 1531*, vexatus<est>. in regia maesta
 Perseo *Madvig Em. L. p. 710*, vexatus in regiam intrat. Perseo *Hartel*
p. 61, vexatus in regiam ingressus est. ac Perseo *Weissenborn in ed.*
Teubn. | 3. piellae. | praeerantco||actusqueregi (praeerat, Euctus regiique
ed. Bas. 1531), praeerant, <Eulaeus> Euctusque <et> regii *Weissenborn*
coll. Plut. Aem. c. 23, praeerant, Euctus <Eulaeus>que<et> regii *H. I. Müller*
ann. Berol. 1900 p. 30 (praeerant, <Eulaeus> Euctusque regi<que> *Hertz*). |
 4. alialio. | 6. uenitreserant. | cretensiscn.enboetius (Neo Boetius *ed. Bas.*
1531), *corr. Sigonius* (Neo Boeotus *Madvig*, <et> Neo Boeotus *Wesenberg*.) |
 7. cumisiametuens. | 9. aꝑsecuti. | admodumã.cretenses. | 10. am||pipoli. |
 pellaë. | aꝑro||perans. | 11. asium, *corr. ed. Bas. 1531*, | 14. fruerentcura. |
 15. Africanus et ipse . . . appellatus *post Africani nepos collocat Madvig Em.*
L. p. 710. | delectacartagine, *cf. Giltbauer p. 77*. | 16. consu||lispauliconsulis-
 adoptione, consulis Pauli filius, adoptione *Duker*. | 18. curamaudebat. | 19. tum
 demum *Wesenberg* | 20. hospitefilio, *corr. ed. Bas. 1531, cf. Giltbauer p. 117*. |

4 Amphipolim cum iam fama pugnae pervenisset concursus-
 que matronarum in templum Dianae, quam Tauropolon vocant,
 ad opem exposcendam feret, Diodorus, qui praerat urbi, metuens,
 ne Thraces, quorum duo milia in praesidio erant, urbem in
 tumultu diriperent, ab subornato ab se per fallaciam in tabel- 5
 larii speciem litteras in foro medio accepit. scriptum in iis
 erat, ad Emathiam classem Romanam adpulsam esse, agrosque
 circa vexari; orare praefectos Emathiae, ut praesidium adversus
 6 populatores mittat. his lectis hortatur Thracas, ut ad tuendam
 Emathiae oram proficiscantur: magnam eos caedem praedam- 10
 7 que palatis passim per agros Romanis facturos. simul elevat
 famam adversae pugnae: quae si vera foret, alium super alium
 8 recentes ex fuga venturos fuisse. per hanc causam Thracibus
 ablegatis, simul transgressos eos Strymonem vidit, portas clausit.

1 XLV. Tertio die Perseus, quam pugnatum erat, Amphi- 15
 2 polim venit. inde oratores cum caduceo ad Paulum misit. interim
 Hippias et Midon et Pantauchus, principes amicorum regis,
 Beroea, quo ex acie confugerant, ipsi ad consulem profecti
 Romanis se dedunt. hoc idem et alii deinceps metu perculti
 3 parabant facere. consul nuntiis victoriae Q. Fabio filio et L. 20
 Lentulo et Q. Metello cum litteris Romam missis spolia iacentis
 4 hostium exercitus peditibus concessit, equitibus praedam circum-
 iecti agri, dum ne amplius duabus noctibus a castris abessent.
 5 ipse propius mare ad Pydnam castra movit. Beroea primum,
 deinde Thessalonica et Pella et deinceps omnis ferme Macedonia 25

---

1. ampipolim. | 2. quemlauropolon. | 3. feret. | pre|erat. | 4. traces. |
 5. diriperentautsubornato. | tabellari. | 6. scriptum. | 8. ostrare. | 9. ortatur-
 tracas. | 11. romani. | 12. aduersa. | 13. tracibus. | 14. eostrymonem. | 15. am-
 pipolim. | 17. panthaucus (Pantaucus *ed. Bas. 1531*), *corr. I. F. Gronovius*. |
 18. ueroeam (Beroeam *ed. Bas. 1531*), Beroea *Kreyssig* (*cf. de h. l. H. I. Müller*
adn. in comment. Weissenborn. p. 164). | 19. sededunt, se dedunt
Kreyssig (*dedunt ed. Bas. 1531*). | aliaedeincepsmetuperculsae (aliae dein-
 ceptu metu perculsae *ed. Bas. 1531*), alii deinceps metu perculti (*ni vox*
civitates vel urbes exciderit) *I. F. Gronovius, Kreyssig*, aliae deinceps
 <urbes> metu perculsae *Madvig*. | 20. uictoriaeq. | Fabio. | 21. et.q. | missis-
 polia. | 23. acastris, a castris *ed. Bas. 1531*, ab castris *Kreyssig, cf. Fügner*
Iex. Liv. p. 22 (ubi corr. 44 [pro 45], 45, 4). | 24. ueroea. | 25. tessalo-
 nica. |

intra biduum dedita. Pydnaei, qui proximi erant, nondum mise- 6
 rant legatos; multitudo incondita plurium simul gentium turba-
 que, quae ex acie fuga in unum compulsa erat, consilium et
 consensum civitatis impediēbat; nec clausae modo portae, sed
 5 etiam inaedificatae erant. missi Midon et Pantauchus sub muros 7
 ad conloquium Solonis, qui praesidio praeerat; per eum emitti-
 tur militaris turba. oppidum deditum militibus datur diripiendum.
 Perseus, una tantum spe Bisaltarum auxilii temptata, ad quos 8
 nequiquam miserat legatos, in contionem processit Philippum
 10 secum filium habens, ut et ipsos Amphipolitanos et equitum 9
 peditumque, qui aut se persecuti aut fuga eodem delati erant,
 adhortando animos confirmaret. sed aliquotiens dicere incipientem 10
 cum lacrimae impedissent, quia ipse hiscere nequii, Euandro
 Cretensi editis, quae agi cum multitudine vellet, de templo
 11 descendit. multitudo, sicut ad conspectum regis fletumque tam 11
 miserabilem et ipsa ingemuerat lacrimaveratque, ita Euandri
 orationem aspernabatur; et quidam ausi sunt media ex contione
 succlamare „abite hinc, ne, qui pauci supersumus, propter vos
 pereamus.“ horum ferocia vocem Euandri clausit. rex inde 12
 20 domum se recepit, pecuniaque et auro argenteoque in lembos,
 qui in Strymone stabant, delatis, et ipse ad flumen descendit.
 Thraces navibus se committere non ausi domos dilapsi et alia 13
 militaris generis turba; Cretenses spe pecuniae secuti. et quoniam

2. incog|nita, cf. *Gillbauer p. 78.* | turbaequeex, corr. ed. *Bas. 1531.* |
 5. inaedificata. | paüntau|cus, cf. *Gillbauer p. 71.* | 6. praesidioerat, prae-
 sidio <prae>erat *I. F. Gronovius,* <in> praesidio erat *Weissenborn in ed.*
Teubn. | perseumemittitur. | 7. deditum. | 8. speiſaaltarumauxili, corr. ed.
Bas. 1531. | tempta|ti, corr. *I. F. Gronovius.* | 9. nequiquam. | 10. api-
 lippolitanos. | 11. autsepersecuti, aut se persecuti *Madvig Em. L. p. 711*
(cf. nunc etiam Novák české mus. fil. VII p. 55). | fugaeodem. | 12. con-
 firmare. | aliiquotiens. | 13. lacrimaepependissent (praepedissent ed. *Bas.*
1531, impedissent *Novák ephem. Austr. 1892 p. 205*) | ipseſci|renequid (ipse
 dicere nequii ed. *Bas. 1531,* corr. *Madvig Em. L. p. 712.* | 14. editis-
 queagi. | 16. ipseingenuē|rāt, corr. ed. *Bas. 1531,* cf. *Gillbauer p. 78.* |
 19. rexindomum, corr. *I. F. Gronovius* (rex exin domum *Hertz*). | 21. in-
 strumone. | 22. traces. | delapsi. | aliae, alia *Madvig Em. L. l. l.* | 23. tur-
 bae, turba *Madvig l. l.* | cretensisspem, Cretenses spe *H. I. Müller ann.*
Berol. 1900 p. 30. | sic|uti. |

in dividendo plus offensionum quam gratiae erat, quinquaginta
 14 talenta iis posita sunt in ripa diripienda. ab hac direptione
 cum per tumultum naves conscenderent, lembum unum in ostio
 amnis multitudine gravatum merserunt. Galepsum eo die, postero
 15 Samothracam, quam petebant, perveniunt; ad duo milia talentum
 pervecta eo dicuntur.

1 XLVI. Paulus per omnes deditas civitates dimissis, qui
 praeessent, ne qua iniuria in nova pace victis fieret, retentisque
 apud se caduceatoribus regis P. Nasicam, ignarus fugae regis,
 2 Amphipolim misit cum modica peditum equitumque manu, simul
 ut Sinticen evastaret et ad omnes conatus regi impedimento
 3 esset. inter haec Meliboea a Cn. Octavio capitur diripiturque;
 ad Aeginium, ad quod oppugnandum Cn. Anicius legatus missus
 erat, ducenti eruptione ex oppido facta amissi sunt ignaris
 4 Aeginiensibus debellatum esse. consul a Pydna profectus cum
 15 toto exercitu die altero Pellam pervenit et cum castra mille
 passus inde posuisset, per aliquot dies ibi stativa habuit, situm
 urbis undique aspiciens, quam non sine causa delectam esse
 5 regiam animadvertit. sita est in tumulo vergente in occidentem
 hibernum; cingunt paludes inexsuperabilis altitudinis aestate et
 6 hieme, quas restagnantes faciunt *amnes*. arx Phacus in ipsa
 palude, qua proxima urbi est, velut insula eminent, aggeri operis
 ingentis imposita, qui et murum sustineat et umore circumfusae
 7 paludis nihil laedatur. muro urbis coniuncta procul videtur;

---

2. talentaisposita. | obhaec. | 4. ca||lipsum, corr. *Sigonius*. | postero-
 moataquam|quamquampetebant, postero Samothracam quam petebant *ed.*
Bas. 1531. | 7. de||bitascitates, cf. *Gillbauer p. 68; 78*. | 8. nequia. | in-
 iuria ex iniuria corr. i ante u *supr. scr.* | fierent. | 9. aput. | 11. sindicen. |
 regis, regi *I. F. Gronovius*. | 12. moelibea. | dirigiturquae ad. | 14. eruptione-
 eruptione. | factamissi. | 15. egiensib. | pidnapro||fectous. | 16. conas||tra ∞,
 cf. *Gillbauer p. 80*. | 17. aliquod. | ubi. | 19. ad||uertit, <anim>advertit *Wesen-*
berg, cf. Fügner Lex. L. 670. | sitaetin. | 20. cincunt. | inexsuperabilesalti-
 tudinis, inexsuperabilis altitudinis *ed. Bas. 1531, Madvig*, <quia> inex-
 superabiles altitudines *Harant p. 280*. | 21. hieme aquas restagnantes
coni. Harant. l. l. | faciuntpaçcusin (faciunt lacus. in *ed. Bas. 1531*),
 faciunt<amnes.arx> Phacus in *Madvig Em. L. p. 681*, faciunt. Phacus in
Harant l. l. | 22. proxime. | uelet. | ä||geri. |

divisa est intermurali amni et eadem ponte iuncta, ut nec oppugnante externo aditum ab ulla parte habeat, nec, si quem ibi rex includat, ullum nisi per facillimae custodiae pontem effugium. et gaza regia in eo loco erat; sed tum nihil praeter trecenta 8
 5 talenta, quae missa Gento regi, deinde retenta fuerant, inventum est. per quos dies ad Pellam stativa fuerunt, legationes 9
 frequentes, quae ad gratulandum convenerant, maxime ex Thesalia, auditae sunt. nuntio deinde accepto, Persea Samothracam 10
 10 traiecisit, profectus a Pella consul quartis castris Amphipolim
 11 pervenit. effusa omnis obviam turba cuius indicio erat, non bono ac iusto rege orba **.

---

1. intermurali. | oppugnanteo. | 2. adituadulla. | 3. custodie. | 4. caza. |
 seditum. | 6. perquoddiesapellam. | 7. tessaliaaudita. | 8. samotracam. |
 9. profectus||appellam. | ampipolim. | 10. obuia, obviam *ed. Bas. 1535 (cf. Gütbauer p. 47).* | cuiusindicio, cuius indicio *ed. Bas. 1531 (cuius non certum ac fortasse delendum esse susp. Novák p. 225).* | 11. orba|| (ob ra *ed. Bas. 1531, orbatos Crévier), in quibus litteris desinit fol. codicis 146^v; fol. 147^r incip. lib. XXXXV. (victoriae nuntii).*

UNIV. OF MICH.

JUL 10 1907

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 06628 5712

